

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

Warszawa, 15 maja 2019 roku

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Rachunek zysków i strat w przeliczeniu na walutę EUR

	Rok zakończony 31 grudnia 2018		Rok zakończony 31 grudnia 2017	
	w tys. zł	w tys. EUR	w tys. zł	w tys. EUR
Wynik z tytułu odsetek	261 545	61 296	253 208	59 653
Wynik z tytułu prowizji i opłat	54 954	12 879	49 158	11 581
Wynik na działalności podstawowej	445 630	104 439	353 611	83 306
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	-1 597	-374	-5 310	-1 251
Ogólne koszty administracyjne	-237 730	-55 715	-246 878	-58 162
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	-165 337	-38 749	-85 657	-20 180
Wynik na działalności operacyjnej	40 966	9 601	15 766	3 713
Zysk (strata) brutto	40 966	9 601	15 766	3 713
Zysk (strata) netto	23 481	5 503	1 555	366

Sprawozdanie z sytuacji finansowej w przeliczeniu na walutę EUR

	31 grudnia 2018		31 grudnia 2017	
	w tys. zł	w tys. EUR	w tys. zł	w tys. EUR
Aktywa				
Papiery wartościowe	12 177 536	2 831 985	11 302 588	2 709 868
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	8 328 667	1 936 899	8 561 263	2 052 618
Aktywa razem	23 347 455	5 429 641	23 661 408	5 672 972
Zobowiązania				
Zobowiązania wobec innych banków	17 993 432	4 184 519	18 649 779	4 471 404
Zobowiązania wobec klientów	3 163 112	735 607	2 677 939	642 053
Zobowiązania razem	22 544 863	5 242 992	22 847 339	5 477 794
Kapitał własny ogółem	802 592	186 649	814 069	195 178
Suma zobowiązań i kapitału własnego	23 347 455	5 429 641	23 661 408	5 672 972

Sprawozdanie z przepływów pieniężnych w przeliczeniu na walutę EUR

	Rok zakończony 31 grudnia 2018		Rok zakończony 31 grudnia 2017	
	w tys. zł	w tys. EUR	w tys. zł	w tys. EUR
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	-285 447	-66 898	2 332 731	549 563
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	-524 008	-122 808	-2 142 156	-504 666
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	-3 760	-881	242 705	57 179
Przepływy pieniężne netto, razem	-813 215	-190 587	433 280	102 076

Do przeliczenia wartości pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2018 roku na walutę EUR zastosowano średni kurs ogłoszony przez Narodowy Bank Polski na ten dzień wynoszący 4,3 zł za 1 EUR. Porównywalne dane finansowe zostały przeliczone na walutę EUR przy zastosowaniu średniego kursu ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski na dzień 31 grudnia 2017 roku, który wynosił 4,1709 zł za 1 EUR.

Główne pozycje sprawozdania z przepływów pieniężnych oraz rachunku zysków i strat za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku oraz za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku przeliczone zostały na walutę EUR, odpowiednio według kursu 4,2669 zł za 1 EUR oraz 4,2447 zł za 1 EUR. Kursy te wyliczone jako średnią arytmetyczną średnich kursów ogłaszanych przez Narodowy Bank Polski obowiązujących na ostatni dzień każdego miesiąca objętego danymi finansowymi.

Spis treści

Rachunek zysków i strat	5
Sprawozdanie z całkowitych dochodów	6
Sprawozdanie z sytuacji finansowej	7
Zestawienie zmian w kapitale własnym	8
Sprawozdanie z przepływów pieniężnych	9
Zasady (polityka) rachunkowości oraz dodatkowe noty objaśniające	11
1. Podstawowe dane i informacje o Banku	11
1.1. Podstawowe informacje	11
1.2. Wskazanie, czy Bank jest jednostką dominującą lub znaczącym inwestorem oraz czy sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe	12
1.3. Informacje dotyczące składu osobowego Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej Banku	12
1.4. Zatwierdzenie jednostkowego sprawozdanie finansowego	15
2. Opis istotnych zasad rachunkowości, szacunków i ocen	15
2.1. Podstawa sporządzania sprawozdania	15
2.2. Oświadczenie o zgodności	15
2.3. Okres i zakres jednostkowego sprawozdania finansowego	15
2.4. Kontynuacja działalności	15
2.5. Dokonywanie szacunków oraz profesjonalny osąd	18
2.6. Korekta błędów oraz zmiany dokonane w celu porównywalności danych	20
2.7. Podsumowanie istotnych zasad rachunkowości	21
2.8. Wprowadzenie nowych standardów i interpretacji oraz zmian standardów i interpretacji	43
3. Segmenty działalności	59
4. Wynik z tytułu odsetek	62
5. Wynik z tytułu prowizji i opłat	63
6. Przychody z tytułu dywidend	63
7. Wynik na aktywach i zobowiązaniach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany	64
8. Wynik z tytułu zaprzestania ujmowania oraz przeklasyfikowania instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	64
9. Wynik na działalności inwestycyjnej	64
10. Pozostałe przychody operacyjne	65
11. Pozostałe koszty operacyjne	65
12. Ogólne koszty administracyjne	66
13. Świadczenia pracownicze	66
14. Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	67
15. Podatek dochodowy	69
16. Zysk na akcję	72
17. Dywidendy wypłacone oraz zaproponowane do wypłaty	72
18. Kasa, środki w Banku Centralnym	72
19. Należności od innych banków	73
20. Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	75
21. Pochodne instrumenty finansowe	75
22. Papiery wartościowe	77
23. Kredyty i pożyczki udzielone klientom	82
24. Inwestycje w jednostki zależne i stowarzyszone	88
25. Zapasy	93
26. Rzeczowe aktywa trwałe	93
27. Wartości niematerialne	96
28. Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	97
29. Pozostałe aktywa	98

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

30. Zobowiązania wobec Banku Centralnego.....	99
31. Zobowiązania wobec innych banków	99
32. Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu.....	100
33. Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	100
34. Zobowiązania wobec klientów.....	101
35. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych.....	102
36. Pozostałe zobowiązania	104
37. Rezerwy	104
38. Kapitały własne.....	108
39. Wartość godziwa i kategorie wyceny do wartości godziwej instrumentów finansowych	109
40. Działalność powiernicza	115
41. Leasing operacyjny i finansowy	115
42. Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych.....	115
43. Zobowiązania warunkowe i pozabilansowe.....	117
44. Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań	118
45. Transakcje z podmiotami powiązаныmi.....	118
46. Informacje dotyczące podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych.....	124
47. Struktura zatrudnienia	124
48. Sekurytyzacja.....	124
49. Zdarzenia następujące po dniu bilansowym.....	124
50. Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych („ZFŚS”).....	125
51. Cele i zasady zarządzania ryzykiem	125
51.1. Ryzyko kredytowe	125
51.2. Ryzyko płynności	150
51.3. Ryzyko rynkowe.....	155
51.4. Ryzyko operacyjne	162
52. Zarządzanie kapitałem	164

Rachunek zysków i strat

Działalność kontynuowana

	Nota	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Przychody z tytułu odsetek	4	548 664	542 469
Koszty z tytułu odsetek	4	-287 119	-289 261
Wynik z tytułu odsetek		261 545	253 208
Przychody z tytułu prowizji i opłat	5	78 161	72 920
Koszty z tytułu prowizji i opłat	5	-23 207	-23 762
Wynik z tytułu prowizji i opłat		54 954	49 158
Przychody z tytułu dywidend	6	727	643
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany	7	20 814	12 709
Wynik na działalności inwestycyjnej	9	X	37 893
Wynik z tytułu przeklasyfikowania instrumentów finansowych oraz zaprzestania ujmowania instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	8	107 590	X
- wynik z tytułu przeklasyfikowania instrumentów finansowych		0	X
- wynik z tytułu zaprzestania ujmowania instrumentów finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie		1 357	X
- wynik z tytułu zaprzestania ujmowania instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez inne całkowite dochody		106 233	X
Wynik na działalności podstawowej		445 630	353 611
Pozostałe przychody operacyjne	10	27 617	36 014
Pozostałe koszty operacyjne	11	-29 214	-41 324
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto		-1 597	-5 310
Ogólne koszty administracyjne	12	-237 730	-246 878
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe, w tym:	14	-165 337	-85 657
- wynik odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych		-103 743	X
Wynik na działalności operacyjnej		40 966	15 766
Zysk (strata) brutto		40 966	15 766
Podatek dochodowy	15	-17 485	-14 211
- bieżący podatek dochodowy		-7 556	-13 557
- odroczonego podatku dochodowego		-9 929	-654
Zysk (strata) netto		23 481	1 555

Zysk (strata) na akcję (w zł) z zysku za rok obrotowy

- podstawowy z zysku (straty) za rok obrotowy	0,05	0,00
- rozwodniony z zysku (straty) za rok obrotowy	0,05	0,00

W latach zakończonych odpowiednio dnia 31 grudnia 2018 roku oraz dnia 31 grudnia 2017 roku Bank nie prowadził działalności zaniechanej.

Sprawozdanie z całkowitych dochodów

	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Zysk (strata) netto	23 481	1 555
Inne składniki całkowitych dochodów netto, które mogą zostać przeniesione do wyniku finansowego	-60 710	57 190
Wycena aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	X	101 003
- podatek odroczony	X	-19 191
Przeniesienie na wynik finansowy w wyniku sprzedaży aktywów finansowych z portfela dostępnych do sprzedaży	X	-31 226
- podatek odroczony	X	5 933
Rozliczenie wyceny papierów wartościowych reklasyfikowanych z portfela dostępnych do sprzedaży do portfela utrzymywanych do terminu zapadalności	X	828
- podatek odroczony	X	-157
Wycena papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	22 763	X
- podatek odroczony	-4 325	X
Przeniesienie na wynik finansowy w wyniku zaprzestania ujmowania papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	-97 713	X
- podatek odroczony	18 565	X
Inne składniki całkowitych dochodów netto, które nie mogą zostać przeniesione do wyniku finansowego	-217	-138
Wycena inwestycji kapitałowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	-406	X
- podatek odroczony	78	X
Zyski lub straty aktuarialne	138	-171
- podatek odroczony	-27	33
Razem całkowite dochody netto	-37 446	58 607

Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku

(w tys. zł)

Sprawozdanie z sytuacji finansowej

	Nota	31 grudnia 2018	31 grudnia 2017
Aktywa			
Kasa, środki w Banku Centralnym	18	1 461 051	1 936 258
Należności od innych banków	19	524 780	996 735
- wyceniane w zamortyzowanym koszcie		524 780	X
Pochodne instrumenty finansowe	21	2 509	2 190
Papiery wartościowe	22	12 177 536	11 302 588
- obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez wynik finansowy		297 915	X
- wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody		8 207 792	X
- wyznaczone do wyceny w wartości godziwej przez inne całkowite dochody		13 451	X
- wyceniane w zamortyzowanym koszcie		3 658 378	X
- dostępne do sprzedaży		X	5 427 698
- utrzymywane do terminu zapadalności		X	5 874 890
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	23	8 328 667	8 561 263
- obowiązkowo wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy		278 907	X
- wyceniane w zamortyzowanym koszcie		8 049 760	X
Inwestycje w jednostki zależne i stowarzyszone	24	635 064	611 105
Zapasy	25	320	424
Rzeczowe aktywa trwałe	26	64 458	72 872
Wartości niematerialne	27	44 905	45 582
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	15	0	2 414
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	15	62 354	75 121
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	28	1 560	1 555
Pozostałe aktywa	29	44 251	53 301
Aktywa razem		23 347 455	23 661 408
Zobowiązania			
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	30	46	61
Zobowiązania wobec innych banków	31	17 993 432	18 649 779
Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	32	0	249 959
Pochodne instrumenty finansowe	21	2 742	1 581
Zobowiązania wobec klientów	34	3 163 112	2 677 939
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	35	1 147 677	1 124 336
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	15	5 005	0
Pozostałe zobowiązania	36	214 999	128 204
Rezerwy	37	17 850	15 480
Zobowiązania razem		22 544 863	22 847 339
Kapitał własny			
Kapitał zakładowy	38	433 950	430 585
Akcje własne	38	-2 133	-2 133
Kapitał zapasowy	38	315 145	308 678
Inne całkowite dochody	38	18 134	24 210
Niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych	38	-37 159	0
Wynik roku bieżącego	38	23 481	1 555
Pozostałe kapitały	38	51 174	51 174
Kapitał własny ogółem		802 592	814 069
Suma zobowiązań i kapitału własnego		23 347 455	23 661 408

Sprawozdanie z sytuacji finansowej należy analizować łącznie z notami do jednostkowego sprawozdania finansowego, które stanowią integralną część jednostkowego sprawozdania finansowego.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Zestawienie zmian w kapitale własnym

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018

	Kapitał zakładowy	Akcje własne	Kapitał zapasowy	Inne całkowite dochody	Niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych	Wynik roku bieżącego	Pozostałe kapitały	Kapitał własny razem
Kapitał na początek okresu	430 585	-2 133	308 678	24 210	0	1 555	51 174	814 069
Korekta MSSF 9	0	0	0	54 851	-37 159	0	0	17 692
Kapitał na początek okresu po przekształceniu	430 585	-2 133	308 678	79 061	-37 159	1 555	51 174	831 761
Wynik za okres	0	0	0	0	0	23 481	0	23 481
Inne całkowite dochody netto	0	0	0	-60 927	0	0	0	-60 927
Razem całkowite dochody netto za okres	0	0	0	-60 927	0	23 481	0	-37 446
Przeniesienie wyniku z lat ubiegłych	0	0	0	0	1 555	-1 555	0	0
Podział zysku z przeznaczeniem na kapitał	0	0	1 555	0	-1 555	0	0	0
Podwyższenie kapitałów	3 365	0	4 912	0	0	0	0	8 277
Pozostałe	0	0	0	0	0	0	0	0
Kapitał na koniec okresu	433 950	-2 133	315 145	18 134	-37 159	23 481	51 174	802 592

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017

	Kapitał zakładowy	Akcje własne	Kapitał zapasowy	Inne całkowite dochody	Niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych	Wynik roku bieżącego	Pozostałe kapitały	Kapitał własny razem
Kapitał na początek okresu	399 348	-2 133	240 034	-32 842	0	22 093	52 194	678 694
Wynik za okres	0	0	0	0	0	1 555	0	1 555
Inne całkowite dochody netto	0	0	0	57 052	0	0	0	57 052
Razem całkowite dochody netto za okres	0	0	0	57 052	0	1 555	0	58 607
Przeniesienie wyniku z lat ubiegłych	0	0	0	0	22 093	-22 093	0	0
Podział zysku z przeznaczeniem na kapitał	0	0	22 093	0	-22 093	0	0	0
Podwyższenie kapitałów	31 237	0	45 531	0	0	0	0	76 768
Pozostałe	0	0	1 020	0	0	0	-1 020	0
Kapitał na koniec okresu	430 585	-2 133	308 678	24 210	0	1 555	51 174	814 069

Zestawienie zmian w kapitale własnym należy analizować łącznie z notami do jednostkowego sprawozdania finansowego, które stanowią integralną część jednostkowego sprawozdania finansowego.

Sprawozdanie z przepływów pieniężnych

	Nota	Rok zakończony 31 grudnia 2018	Rok zakończony 31 grudnia 2017
Przeplwy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
Zysk (strata) netto		23 481	1 555
Korekty razem:		-308 928	2 331 176
Amortyzacja	12	26 740	28 129
Odsetki		-37 291	-90 938
Dywidendy otrzymane	6	-727	-643
Zysk (strata) z działalności inwestycyjnej		5 083	6 995
Zmiana stanu:		-373 214	2 349 289
- należności od innych banków	42	X	9 172
- należności od innych banków wycenianych w zamortyzowanym koszcie	42	63 560	X
- papierów wartościowych dostępnych do sprzedaży	42	X	-467 288
- papierów wartościowych obowiązkowo wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy		-6 887	X
- papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	42	75 065	X
- papierów wartościowych wyznaczonych do wyceny w wartości godziwej przez inne całkowite dochody		401	X
- kredytów i pożyczek udzielonych klientom		X	-484 762
- kredytów i pożyczek udzielonych klientom obowiązkowo wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy		67 886	X
- kredytów i pożyczek udzielonych klientom wycenianych w zamortyzowanym koszcie		-248 445	X
- zapasów		104	82
- aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży		-5	1 601
- pozostałych aktywów	42	9 051	3 294
- zobowiązań wobec Banku Centralnego		-15	24
- zobowiązań wobec innych banków		-656 347	2 947 194
- zobowiązań z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu		-249 959	249 959
- pochodnych instrumentów finansowych		842	4 368
- zobowiązań wobec klientów		485 173	75 619
- pozostałych zobowiązań		86 795	7 587
- rezerw		-433	2 439
Zapłacony podatek dochodowy		-137	6 498
Bieżący i odroczony podatek dochodowy ujęty w wyniku finansowym	15	17 485	14 211
Inne korekty		53 133	17 635
Przeplwy pieniężne netto z działalności operacyjnej		-285 447	2 332 731

cd. Sprawozdanie z przepływów pieniężnych

Przepływy środków pieniężnych z działalności inwestycyjnej

Wpływy		271 428	238 237
Zbycie udziałów lub akcji w jednostkach zależnych		84 476	38 039
Zbycie aktywów finansowych		X	100 000
Zbycie papierów wartościowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie		125 000	X
Zbycie rzeczowych aktywów trwałych, nieruchomości inwestycyjnych oraz wartości niematerialnych		1 225	3 429
Dywidendy otrzymane	6	727	643
Odsetki otrzymane		60 000	96 126
Wydatki		-795 436	-2 380 393
Nabycie udziałów lub akcji w jednostkach zależnych		-166 945	-87 100
Nabycie aktywów finansowych		X	-2 277 559
Nabycie papierów wartościowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie		-608 772	X
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych, nieruchomości inwestycyjnych oraz wartości niematerialnych		-19 719	-15 734
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej		-524 008	-2 142 156

Przepływy środków pieniężnych z działalności finansowej

Wpływy		1 102 184	1 482 240
Emisja dłużnych papierów wartościowych	35	1 093 773	1 404 146
Wpływy z emisji akcji i dopłat do kapitału		8 411	78 094
Wydatki		-1 105 944	-1 239 535
Płatności z tytułu kosztów emisji akcji		-134	-1 325
Wykup dłużnych papierów wartościowych wraz z odsetkami	35	-1 105 810	-1 238 210
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej		-3 760	242 705

Przepływy pieniężne netto, razem

Bilansowa zmiana stanu środków pieniężnych, w tym		-813 215	433 280
- zmiana stanu środków pieniężnych z tytułu różnic kursowych		-8 020	30 399
Środki pieniężne na początek okresu		2 602 904	2 169 624
Środki pieniężne na koniec okresu		1 789 689	2 602 904
- środki o ograniczonej możliwości dysponowania		0	0

Zasady (polityka) rachunkowości oraz dodatkowe noty objaśniające

1. Podstawowe dane i informacje o Banku

1.1. Podstawowe informacje

Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. (Bank) został utworzony na podstawie decyzji Prezesa Narodowego Banku Polskiego nr 65 z dnia 22 października 1991 roku. Pierwotnie działał pod firmą Gospodarczy Bank Południowo-Zachodni S.A. („GBPZ S.A.”) z siedzibą we Wrocławiu. Na podstawie uchwały nr 12/2001 Walnego Zgromadzenia GBPZ S.A. podjętej w dniu 16 maja 2001 roku, firmę zmieniono na Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. Zmiana firmy na Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. została zarejestrowana w KRS w dniu 27 marca 2002 roku. Siedziba Banku mieści się w Warszawie przy ul. Grzybowskiej 81.

Bank jest wpisany do rejestru handlowego prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla miasta Warszawy, XII Wydział Gospodarczy pod numerem KRS 0000069229 nadanym w dniu 10 grudnia 2001 roku.

Bankowi nadano w dniu 6 sierpnia 2002 roku numer statystyczny REGON: 930603359.

Akcjonariat Banku na dzień 31 grudnia 2018 roku:

	Liczba akcji (szt.)	Liczba głosów (%)	Udział w kapitale zakładowym (%)
Banki Spółdzielcze			
- Banki Spółdzielcze Zrzeszone	322 968 007	74,43	74,43
- Banki Spółdzielcze Niezrzeszone	1 344 431	0,31	0,31
- Banki Spółdzielcze Współpracujące	40 457 765	9,32	9,32
Inne Banki Polskie	11 452 898	2,64	2,64
Banki Zagraniczne	4 217 815	0,97	0,97
Pozostali akcjonariusze:			
- osoby fizyczne	1 395 470	0,32	0,32
- pozostali	51 505 636	11,87	11,87
Bank BPS S.A.	607 788	0,14	0,14
Razem	433 949 810	100,00	100,00

Akcjonariat Banku na dzień 31 grudnia 2017 roku:

	Liczba akcji (szt.)	Liczba głosów (%)	Udział w kapitale zakładowym (%)
Banki Spółdzielcze			
- Banki Spółdzielcze Zrzeszone	344 588 363	80,03	80,03
- Banki Spółdzielcze Niezrzeszone	1 344 431	0,31	0,31
- Banki Spółdzielcze Współpracujące	15 474 032	3,59	3,59
Inne Banki Polskie	11 452 898	2,66	2,66
Banki Zagraniczne	4 217 815	0,98	0,98
Pozostali akcjonariusze:			
- osoby fizyczne	1 406 970	0,33	0,33
- pozostali	51 493 136	11,96	11,96
Bank BPS S.A.	607 788	0,14	0,14
Razem	430 585 433	100,00	100,00

Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. jest uniwersalnym bankiem komercyjnym oferującym szeroki zakres usług w obrocie krajowym i zagranicznym, świadczonych na rzecz klientów indywidualnych oraz instytucjonalnych, w szczególności dla banków spółdzielczych, zgodnie z zakresem usług określonych w statucie Banku.

Bank sprawując funkcję banku zrzeszającego, na podstawie ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających z dnia 7 grudnia 2000 roku z późniejszymi zmianami, działa na rzecz rozwoju banków spółdzielczych zrzeszenia i prowadzi niekonkurencyjną wobec zrzeszonych banków spółdzielczych działalność.

Bank prowadzi operacje zarówno w polskich złotych jak i w walutach obcych oraz aktywnie uczestniczy w obrocie krajowym.

W 2018 roku dochód Banku, obliczony jako suma wyniku na działalności podstawowej oraz pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych netto, wyniósł 444.033 tys. zł, natomiast w 2017 roku 348.301 tys. zł. Dochód ten pochodzi w całości z działalności prowadzonej na terenie Polski.

W 2018 roku stopa zwrotu z aktywów Banku, obliczona jako stosunek zysku netto do aktywów razem wyrażonych jako średnia ze stanów bilansowych, wyniosła 0,10%, a w 2017 roku 0,01%.

W 2018 roku oraz w 2017 roku Bank nie otrzymał wsparcia finansowego pochodzącego ze środków publicznych, w szczególności na podstawie ustawy z dnia 12 lutego 2009 roku o udzielaniu przez Skarb Państwa wsparcia instytucjom finansowym (Dz. U. z 2016 roku poz. 1436).

Na dzień 31 grudnia 2018 roku zatrudnienie w Banku wynosiło 981 etatów, a na dzień 31 grudnia 2017 roku 988 etatów.

1.2. Wskazanie, czy Bank jest jednostką dominującą lub znaczącym inwestorem oraz czy sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe

Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. jest jednostką dominującą Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A. oraz znaczącym inwestorem dla jednostek stowarzyszonych, będących w posiadaniu Banku. W związku z tym Bank BPS S.A. sporządza skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku BPS S.A., które obejmuje dane finansowe tych jednostek.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy Kapitałowej Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. za okres od dnia 1 stycznia 2017 roku do dnia 31 grudnia 2017 roku zostało zatwierdzone przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. w dniu 19 czerwca 2018 roku i przekazane do publicznej wiadomości komunikatem nr 13/2018 na rynku obligacji Catalyst.

1.3. Informacje dotyczące składu osobowego Zarządu Banku oraz Rady Nadzorczej Banku

Skład Zarządu Banku BPS S.A.

W 2018 roku Rada Nadzorcza dwukrotnie dokonywała zmian w składzie Zarządu Banku, które związane były z rezygnacjami z funkcji Wiceprezesa Zarządu złożonymi przez Pana Piotra Chrzanowskiego oraz Pana Piotra Konieczkę.

W grudniu 2017 roku, Pan Piotr Chrzanowski złożył rezygnację z wykonywania funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku z dniem 31 stycznia 2018 roku.

W związku z powyższym w dniu 14 lutego 2018 roku, Rada Nadzorcza podjęła uchwałę powołującą, z dniem 15 marca 2018 roku, Pana Piotra Konieczkę na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku na okres trwającej kadencji obejmującej lata 2017-2020.

W dniu 15 października 2018 roku Pan Piotr Konieczka złożył rezygnację z funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku, ze skutkiem od dnia 22 października 2018 roku.

Rada Nadzorcza uzupełniła skład Zarządu Banku powołując z dniem 6 grudnia 2018 roku, Pana Roberta Banacha na Wiceprezesa Zarządu Banku na okres trwającej kadencji (2017-2020).

Powołanie nowych członków Zarządu Banku zostało poprzedzone przeprowadzeniem i zatwierdzeniem przez Radę Nadzorczą indywidualnych uprzednich ocen odpowiedniości kandydatów, a także uzyskaniem pozytywnej opinii Rady Zrzeszenia Banku. Ponadto, Rada Nadzorcza każdorazowo dokonywała kolegialnej oceny odpowiedniości Zarządu, a także zatwierdzała wewnętrzny podział kompetencji w Zarządzie Banku.

W 2018 roku skład Zarządu Banku kształtował się następująco:

Od dnia 01 stycznia 2018 roku do dnia 31 stycznia 2018 roku

1. Zdzisław Kupczyk- Prezes Zarządu
2. Artur Adamczyk - Wiceprezes Zarządu
3. Piotr Chrzanowski - Wiceprezes Zarządu
4. Dariusz Olkiewicz - Wiceprezes Zarządu

Od dnia 01 lutego 2018 roku do dnia 14 marca 2018 roku

1. Zdzisław Kupczyk- Prezes Zarządu
2. Artur Adamczyk - Wiceprezes Zarządu
4. Dariusz Olkiewicz - Wiceprezes Zarządu

Od dnia 15 marca 2018 roku do dnia 21 października 2018 roku

1. Zdzisław Kupczyk- Prezes Zarządu
2. Artur Adamczyk - Wiceprezes Zarządu
3. Piotr Konieczka - Wiceprezes Zarządu
4. Dariusz Olkiewicz - Wiceprezes Zarządu

Od dnia 22 października 2018 roku do dnia 05 grudnia 2018 roku

1. Zdzisław Kupczyk- Prezes Zarządu
2. Artur Adamczyk - Wiceprezes Zarządu
3. Dariusz Olkiewicz - Wiceprezes Zarządu

Od dnia 06 grudnia 2018 roku do dnia 31 grudnia 2018 roku

1. Zdzisław Kupczyk- Prezes Zarządu
2. Artur Adamczyk - Wiceprezes Zarządu
3. Robert Banach – Wiceprezes Zarządu
4. Dariusz Olkiewicz - Wiceprezes Zarządu

31.12.2018

1. Zdzisław Kupczyk- Prezes Zarządu
2. Artur Adamczyk - Wiceprezes Zarządu
3. Robert Banach - Wiceprezes Zarządu
4. Dariusz Olkiewicz - Wiceprezes Zarządu

31.12.2017

1. Zdzisław Kupczyk- Prezes Zarządu
2. Artur Adamczyk - Wiceprezes Zarządu
3. Piotr Chrzanowski - Wiceprezes Zarządu
4. Dariusz Olkiewicz - Wiceprezes Zarządu

Skład Rady Nadzorczej Banku BPS S.A.

W sierpniu 2018 roku Pan Czesław Swacha złożył rezygnację z pełnienia funkcji członka Rady Nadzorczej Banku od dnia 21 sierpnia 2018 roku. W związku z powyższym, od wskazanego powyżej terminu, Rada Nadzorcza pracowała w 16 osobowym składzie, co było zgodne ze Statutem Banku. Wybory uzupełniające do Rady zostaną przeprowadzone na najbliższym Walnym Zgromadzeniu Banku, tj. w czerwcu 2019 roku.

31.12.2018	31.12.2017
1. Adam Dudek Przewodniczący Rady Nadzorczej Banku	1. Adam Dudek Przewodniczący Rady Nadzorczej Banku
2. Roman Hryniewicz Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej Banku	2. Roman Hryniewicz Wiceprzewodniczący Rady Nadzorczej Banku
3. Roman Domański Sekretarz Rady Nadzorczej	3. Roman Domański Sekretarz Rady Nadzorczej
4. Zbigniew Bodzioch Członek Rady Nadzorczej Banku	4. Zbigniew Bodzioch Członek Rady Nadzorczej Banku
5. Józef Czysz Członek Rady Nadzorczej Banku	5. Józef Czysz Członek Rady Nadzorczej Banku
6. Dariusz Jasiński Członek Rady Nadzorczej Banku	6. Dariusz Jasiński Członek Rady Nadzorczej Banku
7. Sławomir Juszczyk Członek Rady Nadzorczej Banku	7. Sławomir Juszczyk Członek Rady Nadzorczej Banku
8. Krzysztof Kajko Członek Rady Nadzorczej Banku	8. Krzysztof Kajko Członek Rady Nadzorczej Banku
9. Paweł Kapel Członek Rady Nadzorczej Banku	9. Paweł Kapel Członek Rady Nadzorczej Banku
10. Jowita Martyniak-Lech Członek Rady Nadzorczej Banku	10. Jowita Martyniak-Lech Członek Rady Nadzorczej Banku
11. Witold Morawski Członek Rady Nadzorczej Banku	11. Witold Morawski Członek Rady Nadzorczej Banku
12. Barbara Pasierb Członek Rady Nadzorczej Banku	12. Barbara Pasierb Członek Rady Nadzorczej Banku
13. Andrzej Pawlik Członek Rady Nadzorczej Banku	13. Andrzej Pawlik Członek Rady Nadzorczej Banku
14. Piotr Piasecki Członek Rady Nadzorczej Banku	14. Piotr Piasecki Członek Rady Nadzorczej Banku
15. Tadeusz Tur Członek Rady Nadzorczej Banku	15. Czesław Swacha Członek Rady Nadzorczej Banku
16. Zdzisław Wojdak Członek Rady Nadzorczej Banku	16. Tadeusz Tur Członek Rady Nadzorczej Banku
	17. Zdzisław Wojdak Członek Rady Nadzorczej Banku

1.4. Zatwierdzenie jednostkowego sprawozdanie finansowego

Niniejsze jednostkowe sprawozdanie finansowe zostało zatwierdzone do publikacji przez Zarząd Banku w dniu 15 maja 2019 roku.

Jednostkowe sprawozdanie finansowe Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku zostało zatwierdzone przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. w dniu 19 czerwca 2018 roku i przekazane do publicznej wiadomości komunikatem nr 12/2018 na rynku obligacji Catalyst.

2. Opis istotnych zasad rachunkowości, szacunków i ocen

2.1. Podstawa sporządzania sprawozdania

Niniejsze jednostkowe sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w oparciu o następujące zasady wyceny:

- 1) według wartości godziwej dla instrumentów pochodnych, aktywów i zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu, aktywów finansowych wyznaczonych w momencie początkowego ujęcia jako aktywa finansowe wyceniane przez rachunek zysków i strat, instrumentów kapitałowych i aktywów finansowych zaklasyfikowanych do modelu biznesowego, którego celem jest osiągnięcie korzyści z pozyskiwania kontraktowych przepływów pieniężnych oraz ze sprzedaży aktywów finansowych, aktywów finansowych niespełniających kryterium SPPI,
- 2) według zamortyzowanego kosztu dla aktywów finansowych będących częścią modelu biznesowego, którego celem jest osiągnięcie korzyści z pozyskiwania kontraktowych przepływów pieniężnych i jednocześnie spełniających kryterium SPPI oraz pozostałych zobowiązań finansowych,
- 3) według kosztu historycznego dla aktywów i zobowiązań niefinansowych,
- 4) aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży (lub grupy aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży) wyceniane są w niższej z następujących dwóch kwot: ich wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia.

Niniejsze jednostkowe sprawozdanie finansowe przedstawione jest w złotych (waluta funkcjonalna), a wszystkie wartości, o ile nie wskazano inaczej, podane są w tysiącach złotych (tys. zł).

2.2. Oświadczenie o zgodności

Niniejsze jednostkowe sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z wszystkimi Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej przyjętymi przez UE. MSSF obejmują standardy i interpretacje zaakceptowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości („RMSR”) oraz Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej („KIMSF”).

2.3. Okres i zakres jednostkowego sprawozdania finansowego

Jednostkowe sprawozdanie finansowe Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku obejmuje okres od dnia 1 stycznia 2018 roku do dnia 31 grudnia 2018 roku i zawiera dane porównawcze:

- 1) dla pozycji sprawozdania z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2017 roku,
- 2) dla pozycji rachunku zysków i strat, sprawozdania z całkowitych dochodów, zestawienia zmian w kapitale własnym oraz sprawozdania z przepływów pieniężnych za okres od dnia 1 stycznia 2017 roku do dnia 31 grudnia 2017 roku.

2.4. Kontynuacja działalności

Jednostkowe sprawozdanie finansowe Banku zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności w okresie 12 miesięcy po dniu bilansowym, czyli po dniu 31 grudnia 2018 roku.

Bank BPS S.A. zakończył czwarty rok realizacji programu postępowania naprawczego na lata 2014 - 2019, który w styczniu 2015 roku zaakceptowany został przez Komisję Nadzoru Finansowego. Większość zadań

wyznaczonych w programie jest konsekwentnie i skutecznie realizowana. Wdrożono wiele pozytywnych rozwiązań, które stanowią stabilne fundamenty do dalszego bezpiecznego rozwoju Banku. W obszarze zarządzania ryzykiem kredytowym działania naprawcze koncentrowały się między innymi na zmianie struktury portfela kredytowego oraz szczególnym nadzorze i wzmożonym monitoringu ekspozycji kredytowych. Zrealizowane zostały założenia programu naprawczego w zakresie poprawy jakości zarządzania ryzykiem kredytowym oraz efektywności w obszarze restrukturyzacyjno-windykacyjnym, czego efektem jest poprawa jakości portfela kredytowego. Poprawa rentowności działania Banku była realizowana głównie poprzez dokonywane zmiany organizacyjne, usprawnienie procesów sprzedaży, jak również optymalizację kosztów funkcjonowania. Ze względu na ograniczone możliwości pozyskania kapitałów, Bank podejmował działania mające na celu optymalizację wymogów kapitałowych poprzez dostosowywanie wielkości i struktury portfela kredytowego. Akwizycja nowych kredytów, a tym samym wielkość portfela kredytowego była dostosowywana do poziomu funduszy własnych Banku. Ponadto aktywność sprzedażową skierowano na pozyskiwanie przede wszystkim kredytów z sektora JST oraz kredytów mieszkaniowych, charakteryzujących się niższą wagą ryzyka.

Zgodnie z założeniami programu naprawczego, w oparciu o art. 22b ust. 2 ustawy z dnia 7 grudnia 2000 roku o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, utworzony został System Ochrony Zrzeszenia BPS. Na dzień 31 grudnia 2018 roku uczestnikami Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS był Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. oraz 308 zrzeszonych banków spółdzielczych. Zgodnie z zapisami Ustawy o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających, w dniu 31 grudnia 2018 roku bankom spółdzielczym, które nie przystąpiły do Systemu Ochrony wygasła Umowa Zrzeszenia. Z uwagi na fakt, iż KNF wydał odmowną decyzję dotyczącą rozpoczęcia działalności przez Polski Bank Apeksowy S.A., spośród 43 banków spółdzielczych – założycieli PBA S.A., które w dniu 29 czerwca 2018 roku złożyły wypowiedzenie Umowy Zrzeszenia, osiem wycofało wypowiedzenie, zostało przyjętych do SOZ i nadal posiada status banku zrzeszonego. Z pozostałymi 35 bankami spółdzielczymi, po rozwiązaniu Umowy Zrzeszenia zostały zawarte Porozumienia ramowe na świadczenie usług i czynności. Z grupy tej, 28 banków spółdzielczych do dnia 15 marca 2019 roku złożyło wnioski o przyjęcie do Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS i tym samym zgłosiło akces przystąpienia do Zrzeszenia BPS. W dniu 11 marca 2019 roku cztery banki spółdzielcze podpisały Umowę Zrzeszenia BPS oraz Umowę Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS i od dnia 1 kwietnia 2019 roku zostaną uczestnikami Zrzeszenia BPS oraz Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS. Od dnia 1 kwietnia 2019 roku liczba zrzeszonych banków spółdzielczych i jednocześnie uczestników SSOZ wyniesie 313.

Spółdzielnia Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS, której powierzono zadania jednostki zarządzającej Systemem dysponuje środkami finansowymi, zgromadzonymi w ramach funduszu zabezpieczającego i depozytu obowiązkowego, przeznaczonymi wyłącznie na interwencję zapobiegającą utracie płynności i wypłacalności. W dniu 11 października 2016 roku Komisja Nadzoru Finansowego rozpatrzyła złożony przez Bank wniosek dotyczący wspólnego wypełniania normy LCR. KNF zezwoliła na odstąpienie od stosowania na zasadzie indywidualnej przez Bank oraz banki spółdzielcze, które podpisały umowę Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS, przepisów określonych w art. 412 oraz art. 414 Rozporządzenia CRR, jak również wskazała Bank Polskiej Spółdzielczości S.A. jako zobowiązany do spełniania wymogów określonych w powyższych artykułach na podstawie skonsolidowanej sytuacji uczestników Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS. Zezwolenie KNF umożliwia efektywniejsze zarządzanie płynnością, przy zachowaniu niezbędnego poziomu bezpieczeństwa.

Zgodnie z postanowieniami Umowy Systemu Ochrony, w przypadku pojawienia się problemów z płynnością Bank może liczyć na wsparcie płynnościowe Systemu Ochrony, świadczone w ramach stosownych mechanizmów i instrumentów dla uczestników Systemu.

W 2018 roku Bank prowadził działania dotyczące wzmocnienia kapitałowego. Poprawa wskaźników adekwatności kapitałowej jest jednym z głównych celów programu postępowania naprawczego, mających poprawić bezpieczeństwo jego funkcjonowania. Jak opisano w nocie 38 w 2018 roku miało miejsce podwyższenie kapitału Tier I Banku poprzez emisję akcji własnych serii:

- AA o wartości nominalnej 13,3 mln zł oraz emisyjnej 33,3 mln zł (emisja przeprowadzona w 2017 r.),
- AB o wartości nominalnej 0,8 mln zł oraz emisyjnej 2,1 mln zł (emisja przeprowadzona w 2017 r.),
- AC o wartości nominalnej 2,5 mln zł oraz emisyjnej 6,3 mln zł (emisja przeprowadzona w 2018 r.).

Na przełomie listopada i grudnia 2018 roku przeprowadzona została emisja akcji serii AD, w wyniku której banki spółdzielcze objęły 2,5 mln szt. akcji o wartości emisyjnej 6,3 mln zł. W styczniu 2019 roku zrealizowano kolejną subskrypcję akcji serii AE, w wyniku której banki spółdzielcze objęły 559,0 tys. szt. akcji o wartości emisyjnej 1,4 mln zł. Podwyższenie kapitału zakładowego Banku poprzez emisję akcji serii AD zostało zarejestrowane w styczniu 2019 roku, natomiast akcji serii AE w marcu 2019 roku.

W 2018 roku Bank przeprowadził również 2 emisje obligacji podporządkowanych na okaziciela serii BPS0228 oraz serii BPS0328. Emisje obligacji skierowane zostały do zrzeszonych banków spółdzielczych. W wyniku przeprowadzonych emisji banki spółdzielcze objęły obligacje w łącznej wysokości 95,6 mln zł. Dodatkowo, w czerwcu 2018 roku Bank uzyskał wsparcie finansowe w wysokości 50 mln zł w formie 10-letniej pożyczki podporządkowanej udzielonej z Funduszu Zabezpieczającego w Systemie Ochrony Zrzeszenia BPS. Środki pochodzące z przeprowadzonych emisji obligacji, jak również z otrzymanej pożyczki zaliczone zostały do funduszy własnych Banku, po wcześniejszym uzyskaniu zgody Komisji Nadzoru Finansowego.

Równocześnie, nastąpiło zmniejszenie kapitału Tier II głównie w związku z dokonaniem przez Bank przedterminowego wykupu dziesięcioletnich obligacji na okaziciela serii BPS0720 o wartości 80,0 mln zł wyemitowanych w 2010 roku (przedmiotowe papiery charakteryzowały się zbyt wysokim kosztem utrzymywania ich w bilansie Banku, przy jednocześnie niskiej kwocie zaliczanej z tego tytułu do funduszy własnych w związku z faktem, iż znaczna część długu uległa amortyzacji).

W 2018 roku Bank dokonał ponadto pomniejszeń funduszy własnych wynikających z pośrednich udziałów kapitałowych posiadanych przez Bank w instrumentach własnych w kapitale podstawowym Tier I.

Począwszy od 2018 roku wprowadzone zostały dodatkowe, bardziej restrykcyjne wymagania kapitałowe wobec sektora instytucji finansowych. Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1934) wprowadziła bufora kapitałowe: zabezpieczający, antycykliczny, instytucji o znaczeniu systemowym, ryzyka systemowego. Bank zgodnie z przepisami zobowiązany jest utrzymywać dodatkową kwotę kapitału podstawowego Tier I, odpowiadającą wysokości przyjętych na dany rok buforów, tj.:

- bufora zabezpieczającego, który na podstawie art. 84, ust. 2 wyżej wymienionej Ustawy w okresie od dnia 1 stycznia 2018 roku do dnia 31 grudnia 2018 roku składał się z kapitału podstawowego Tier I równoważnego 1,875% łącznej kwoty ekspozycji ważonej ryzykiem, obliczonej zgodnie z art. 92 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych,
- bufora ryzyka systemowego, który na podstawie Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 1 września 2017 roku od dnia 1 stycznia 2018 roku wynosi 3% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko, obliczonej zgodnie z art. 92 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013.

Ponadto, w dniu 4 października 2016 roku Komisja Nadzoru Finansowego podjęła uchwałę nr 716 w sprawie identyfikacji Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. jako innej instytucji o znaczeniu systemowym oraz na jej podstawie nałożyła na Bank bufor w wysokości równoważnej 0% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko.

W celu spełnienia wymogu połączonego bufora, który jest wymagany do pokrycia bufora zabezpieczającego oraz bufora ryzyka systemowego, Bank powinien utrzymywać w 2018 roku współczynniki kapitałowe na poziomie nie niższym niż:

- łączny współczynnik kapitałowy (TCR) – 12,875%,
- współczynnik kapitału Tier I (T1) – 10,875%,
- współczynnik kapitału podstawowego Tier I (CET1) – 9,375%.

W związku z brakiem spełnienia przez Bank wymogu połączonego bufora, zgodnie z art. 60 ust. 1 Ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym, Bank opracował Plan Ochrony Kapitału. W planie tym Bank określił niezbędne działania wraz z harmonogramem ich realizacji, które pozwolą na osiągnięcie poziomu adekwatności kapitałowej, zgodnej z obowiązującymi przepisami. Zakładane podstawowe działania w zakresie wzmocnienia kapitałowego Banku to: emisja akcji, zaciągnięcie zobowiązań podporządkowanych, akumulacja zysku netto oraz działania w zakresie optymalizacji wymogów kapitałowych alokowanych na ryzyka bankowe, w tym

przede wszystkim na ryzyko kredytowe. W planie ochrony kapitału założono, że osiągnięcie oczekiwanego poziomu adekwatności kapitałowej, a tym samym spełnienie wymogu połączonego bufora, nastąpi na koniec 2020 roku. W dniu 17 kwietnia 2018 roku Komisja Nadzoru Finansowego zatwierdziła Plan Ochrony Kapitału Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.

Ponadto, podstawowe cele, w tym dotyczące poprawy adekwatności kapitałowej określone zostały w przyjętej w sierpniu 2018 roku Strategii Banku BPS S.A. oraz Grupy Kapitałowej na lata 2018-2026, spójnej z zatwierdzoną w grudniu 2017 roku przez Zgromadzenie Prezesów Banków Spółdzielczych Strategią Zrzeszenia Banku Polskiej Spółdzielczości na lata 2018-2026.

Zgodnie z misją i wizją rozwoju, Bank będzie prowadził działania mające przede wszystkim na celu umacnianie sektora polskiej bankowości spółdzielczej oraz wsparcie zrzeszonych banków spółdzielczych w rozwoju działalności biznesowej oraz rozwoju technologicznym.

Zdaniem Zarządu Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. podjęte działania mitygujące w poszczególnych obszarach działalności Banku, w tym w szczególności w obszarze wzmocnienia kapitałowego, powodują, że powyżej opisane fakty i okoliczności nie stanowią zagrożenia dla możliwości kontynuacji działalności Banku w okresie 12 miesięcy po dniu bilansowym. W związku z powyższym niniejsze sprawozdanie finansowe zostało sporządzone w oparciu o zasadę kontynuacji działalności.

2.5. Dokonywanie szacunków oraz profesjonalny osąd

Przygotowanie jednostkowego sprawozdania finansowego Banku wymaga od kierownictwa dokonania profesjonalnego osądu, szacunków i określenia pewnych założeń, które mają wpływ na przedstawiane wartości przychodów, kosztów, aktywów i zobowiązań oraz ujawnień dotyczących zobowiązań warunkowych na dzień bilansowy. Mimo, że szacunki te opierają się na najlepszej wiedzy dotyczącej warunków bieżących i działań, które Bank podejmie, rzeczywiste rezultaty mogą się od tych szacunków różnić.

Poniżej wymieniono obszary, w których profesjonalny osąd oraz szacunki księgowe przy stosowaniu zasad (polityki) rachunkowości miały największy wpływ na kwoty przedstawione w jednostkowym sprawozdaniu finansowym.

Wartość godziwa instrumentów finansowych

W przypadkach, w których nie jest możliwe ustalenie wartości godziwej ujmowanych w bilansie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych na podstawie aktywnych rynków, określa się ją za pomocą technik wyceny. Dane wejściowe uzyskuje się tam, gdzie jest to możliwe, z możliwych do zaobserwowania rynków, jednak tam gdzie nie można tego dokonać, przy ustalaniu wartości godziwej konieczne jest stosowanie profesjonalnego osądu w zakresie dotyczącym ryzyka płynności, ryzyka kredytowego i zmienności. Zmiany założeń dotyczących tych czynników mogą mieć wpływ na wykazywaną wartość godziwą instrumentów finansowych.

Szczegółowy opis wartości godziwej aktywów finansowych przedstawiono w notach nr 2.7.5 i 39.

Klasyfikacja aktywów finansowych

Bank klasyfikuje aktywa finansowe na podstawie oceny modelu biznesowego, w ramach którego aktywa są utrzymywane oraz oceny czy z warunków umownych wynikają wyłącznie płatności kapitału i odsetek od kwoty tego kapitału. Szczegółowe informacje o przyjętych założeniach w tym zakresie zaprezentowane zostały w nocie nr 2.7.1.

Utrata wartości aktywów finansowych

Bank stosuje wymogi standardu MSSF 9 w zakresie utraty wartości w celu ujęcia i wyceny odpisu na oczekiwane straty kredytowe. Bank wyznacza odpisy z tytułu utraty wartości w oparciu o oczekiwane straty kredytowe z uwzględnieniem prognoz przyszłych warunków ekonomicznych podczas dokonywania oceny ryzyka kredytowego danej ekspozycji.

Do określenia utraty wartości (lub jej odwrócenia) niezbędne jest wyliczenie bieżącej wartości oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych. Wartość przyszłych przepływów pieniężnych jest określana między innymi

z uwzględnieniem informacji o obecnej i prognozowanej sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorcy, przewidywanej wartości odzysku z zabezpieczeń prawnych ekspozycji oraz czynników makroekonomicznych.

Model utraty wartości ma zastosowanie do aktywów finansowych zaklasyfikowanych do instrumentów wycenianych według zamortyzowanego kosztu, instrumentów wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody, należności leasingowych, składnika aktywów z tytułu umów lub zobowiązania do udzielenia pożyczki oraz umowy gwarancji finansowych. Dla inwestycji kapitałowych Bank nie rozpoznaje oczekiwanych strat kredytowych.

Odpis na oczekiwane straty kredytowe z tytułu aktywów finansowych, które są wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody Bank ujmuje w innych całkowitych dochodach i nie obniża wartości bilansowej składnika aktywów finansowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej.

Metodologia i założenia przyjęte do wyznaczania utraty wartości ekspozycji kredytowych są regularnie monitorowane w celu zmniejszenia rozbieżności pomiędzy stratami szacowanymi a rzeczywistymi. W celu oceny adekwatności odpisów z tytułu utraty wartości, wyznaczonych zarówno w ramach analizy indywidualnej, jak i kolektywnej, przeprowadzana jest okresowo weryfikacja historyczna (backtesting), której wyniki są brane pod uwagę przy definiowaniu działań, mających na celu poprawę jakości procesu.

Szczegółowy opis modelu utraty wartości opartego na koncepcji oczekiwanych strat kredytowych przedstawiono w nocie nr 2.7.6, natomiast opis praktyk w zakresie „forbearance” przedstawiono w nocie nr 51.1.

Inwestycje w jednostki zależne i stowarzyszone

Inwestycje w jednostki zależne i stowarzyszone wyceniane są przy początkowym ujęciu w wysokości rzeczywistej ceny zakupu (według kosztu). Po początkowym ujęciu inwestycje w jednostki zależne i stowarzyszone wyceniane są na dzień bilansowy według ceny nabycia, z uwzględnieniem odpisów z tytułu utraty wartości. Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Bank ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy wystąpiła utrata wartości inwestycji dokonanych w jednostkach zależnych i stowarzyszonych. W przypadku istnienia takiej przesłanki, Bank dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej, tj. wartości użytkowej inwestycji lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży składnika aktywów, w zależności od tego, która z nich jest wyższa. W przypadku gdy wartość bilansowa składnika aktywów przewyższa jego wartość odzyskiwalną, Bank ujmuje w rachunku zysków i strat odpis z tytułu utraty wartości.

Utrata wartości aktywów trwałych

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy wystąpiła utrata wartości składnika aktywów trwałych. W przypadku zidentyfikowania takiej przesłanki, Bank dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej, tj. wartości użytkowej lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży składnika aktywów trwałych, w zależności od tego, która z nich jest wyższa.

Oszacowanie wartości użytkowej składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne) wiąże się, między innymi, z przyjęciem założeń w zakresie szacunków co do kwot, terminów przyszłych przepływów pieniężnych, które Bank może uzyskać z tytułu danego składnika aktywów trwałych (lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne) oraz innych czynników. Przyjęcie odmiennych założeń wyceny mogłoby mieć wpływ na wartość bilansową niektórych składników aktywów trwałych. Szacując wartość godziwą pomniejszoną o koszty sprzedaży, Bank opiera się na dostępnych danych rynkowych na ten temat lub wycenach sporządzonych przez niezależnych rzeczoznawców.

Rezerwy na świadczenia pracownicze

Rezerwy na świadczenia pracownicze obejmuje rezerwę na odprawy emerytalne, rentowe i pośmiertne, które wyliczane są metodą aktuariálną, jako wartość bieżąca przyszłych zobowiązań Banku wobec pracowników według stanu zatrudnienia i płac na dzień aktualizacji. Wyliczenie rezerw jest oparte na szeregu założeń, między innymi co do stóp dyskontowych, prognozowanych podwyżek wynagrodzenia, rotacji pracowników, wskaźnika umieralności i innych. Wszystkie założenia są weryfikowane na każdy dzień bilansowy.

Więcej informacji na temat przyjętych założeń przedstawiono w nocie nr 37.

Składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego

Bank rozpoznaje składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, że założenie to stałoby się nieuzasadnione.

Więcej informacji na temat podatku odroczonego przedstawiono w nocie nr 15.

Okresy użytkowania rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych

Szacując długość okresu użytkowania poszczególnych rodzajów rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych uwzględniane są między innymi:

- 1) dotychczasowe przeciętne okresy użytkowania, odzwierciedlające tempo zużycia fizycznego lub intensywność wykorzystania,
- 2) utratę przydatności z przyczyn technologicznych,
- 3) okres sprawowania kontroli nad składnikiem aktywów oraz prawne i inne ograniczenia okresu użytkowania,
- 4) zależność okresu użytkowania składników aktywów od okresu użytkowania innych aktywów,
- 5) inne okoliczności mające wpływ na okres użytkowania tego rodzaju aktywów.

W przypadku, gdy okres korzystania ze składnika aktywów wynika z tytułów umownych, okres użytkowania odpowiada okresowi wynikającemu z tych tytułów umownych. W powyższej sytuacji, jeżeli szacowany okres użytkowania jest krótszy, Bank przyjmuje szacowany okres użytkowania.

Bank corocznie dokonuje weryfikacji przyjętych okresów użyteczności na podstawie bieżących szacunków.

Klasyfikacja umów leasingowych

Bank dokonuje klasyfikacji leasingu, jako leasing operacyjny lub finansowy w oparciu o ocenę, w jakim zakresie ryzyko i pożytki z tytułu posiadania przedmiotu leasingu przypadają w udziale leasingodawcy, a w jakim leasingobiorcy. Ocena ta opiera się na treści ekonomicznej każdej transakcji.

2.6. Korekta błędów oraz zmiany dokonane w celu porównywalności danych

W 2018 roku Bank nie dokonywał korekty błędów lat ubiegłych w poszczególnych pozycjach sprawozdania finansowego.

Zmiany dokonane w celu porównywalności danych zostały dokonane w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku. Korekta wynika z zmiany definicji środków pieniężnych i ekwiwalentów środków pieniężnych obliczanych na potrzeby sprawozdania z przepływów pieniężnych. Pierwotnie do celów rachunku przepływów pieniężnych gotówka i jej ekwiwalenty obejmowały bilansowy stan środków pieniężnych oraz salda rachunków bieżących i lokat jednodniowych. Po zmianie gotówka i jej ekwiwalenty obejmują środki pieniężne w kasie oraz środki w Banku Centralnym o nieograniczonych możliwościach dysponowania (środki na rachunkach bieżących), należności od innych banków, w tym lokaty terminowe z terminem pierwotnym do 3 miesięcy.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

	Rok zakończony 31 grudnia 2017 dane zatwierdzone	Wartość korekty	Rok zakończony 31 grudnia 2017 dane przekształcone
Przeplwy środków pieniężnych z działalności operacyjnej			
Zmiana stanu:	2 214 253	135 036	2 349 289
- należności od innych banków	-125 864	135 036	9 172
Przeplwy pieniężne netto z działalności operacyjnej	2 197 695	135 036	2 332 731
Przeplwy pieniężne netto, razem	298 244	135 036	433 280
Bilansowa zmiana stanu środków pieniężnych, w tym	298 244	135 036	433 280
- zmiana stanu środków pieniężnych z tytułu różnic kursowych	32 540	-2 141	30 399
Środki pieniężne na początek okresu	1 934 473	235 151	2 169 624
Środki pieniężne na koniec okresu	2 232 717	370 187	2 602 904
- środki o ograniczonej możliwości dysponowania	0		0

2.7. Podsumowanie istotnych zasad rachunkowości

2.7.1. Aktywa i zobowiązania finansowe

(i) Początkowe ujęcie

Bank ujmuje składnik aktywów lub zobowiązanie finansowe w swoim sprawozdaniu z sytuacji finansowej wtedy i tylko wtedy, gdy staje się stroną umowy tego instrumentu, a na moment początkowego ujęcia aktywa finansowe klasyfikuje do jednej z następujących kategorii:

- 1) wyceniane według zamortyzowanego kosztu,
- 2) wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody,
- 3) wyceniane według wartości godziwej przez wynik finansowy.

Powyższa klasyfikacja zależy od modelu biznesowego w zakresie zarządzania aktywami finansowymi oraz charakterystyki umownych przepływów pieniężnych (tj. od tego, czy umowne przepływy pieniężne stanowią wyłącznie spłatę kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty (ang. solely payments of principal and interest, „SPPI”). Bank wyodrębnia następujące modele biznesowe:

- 1) model biznesowy zakładający utrzymywanie aktywów w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy (model H2C),
- 2) model biznesowy, którego cel jest realizowany zarówno poprzez uzyskiwanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i poprzez sprzedaż aktywów finansowych (model H2CS),
- 3) model rezydualny, który nie spełnia charakterystyki dwóch powyższych modeli.

(ii) Późniejsza wycena

Późniejsza wycena instrumentów finansowych zależy od ich klasyfikacji, zgodnie z opisem w punktach (iii)-(xii) poniżej.

(iii) Modele biznesowe

Aktywa finansowe podlegają klasyfikacji w kontekście obszaru działalności operacyjnej, w związku z którą zarządza się łącznie grupami aktywów finansowych, a nie na poziomie indywidualnego instrumentu, w oderwaniu od pozostałych instrumentów finansowych.

Klasyfikując poszczególne aktywa finansowe Bank opiera się na dwóch kryteriach, tj.:

- 1) kryterium modelu biznesowego zarządzania danym portfelem aktywów, oraz
- 2) oceną charakterystyki przepływów pieniężnych, tj. oceną warunków kontraktowych danego aktywa finansowego pod kątem weryfikacji czy umowne przepływy pieniężne stanowią wyłącznie płatności kapitału i odsetek od należnego kapitału odzwierciedlającego ryzyko kredytowe oraz wartość pieniądza w czasie.

Kryterium modelu biznesowego odnosi się do aktywów finansowych, które są zarządzane, oceniane i raportowane łącznie w ramach grupy aktywów finansowych zaklasyfikowanych przez Zarząd do określonego modelu biznesowego.

Bank ocenia swoje modele biznesowe w zakresie zarządzania aktywami finansowymi na poziomie portfelowym, biorąc pod uwagę wszystkie informacje, które są dostępne na dzień wyceny. Takie informacje obejmują między innymi:

- 1) przyjęte polityki i cele zarządzania portfelem oraz ich realizacja w praktyce,
- 2) sposób, w jaki wyniki na aktywach finansowych w ramach danego modelu biznesowego są oceniane wewnętrznie i raportowane do kluczowego personelu kierowniczego Banku,
- 3) rodzaje ryzyka mające wpływ na wyniki realizowane na aktywach finansowych w ramach danego modelu biznesowego oraz w szczególności sposób, w jaki to ryzyko jest zarządzane,
- 4) aktywa wyodrębnione w ramach każdego modelu są zarządzane operacyjnie w sposób odrębny bez możliwości transferu aktywów pomiędzy portfelami bez zmiany modelu,
- 5) sposób, w jaki kadra zarządzająca jest rozliczana z efektów ekonomicznych zarządzania aktywami w ramach danego modelu,
- 6) częstotliwość, wartość i rozkład w czasie sprzedaży we wcześniejszych okresach, powody tej sprzedaży oraz oczekiwania odnośnie przyszłych operacji sprzedaży. Sprzedaż sama w sobie nie decyduje jednak o modelu biznesowym i w związku z tym nie może być rozpatrywana oddzielnie.

Model biznesowy zakładający utrzymywanie aktywów w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy (H2C) obejmuje instrumenty finansowe wykorzystywane głównie do generowania przepływów pieniężnych w całym okresie życia instrumentu, zabezpieczenia kredytu technicznego i lombardowego, Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych, Funduszu Gwarancyjnego oraz Funduszu Przymusowej Restrukturyzacji, a także depozytu obowiązkowego utrzymwanego przez Bank w ramach Systemu Ochrony Zrzeszenia. W modelu tym, sprzedaże aktywów charakteryzują się niskim wolumenem i są dokonywane sporadycznie lub mają one miejsce blisko terminu zapadalności, a przychody ze sprzedaży są w przybliżeniu równe pozostałym do uzyskania przepływom pieniężnym wynikającym z umowy.

Model biznesowy utrzymywany w celu uzyskiwania umownych przepływów pieniężnych i w celu sprzedaży (H2CS) obejmuje instrumenty finansowe, których celem jest w szczególności zarządzanie bieżącymi potrzebami płynnościowymi, utrzymanie założonego profilu rentowości i/lub dopasowanie czasu trwania (duration) aktywów i zobowiązań finansowych. Zakłada się, że sprzedaż aktywów finansowych zaklasyfikowanych do tego modelu jest niezbędna do realizacji celu biznesowego tego modelu. Bank nie zakłada określonego progno częstotliwości lub wartości sprzedaży, który musiałby zostać osiągnięty w tym modelu biznesowym.

Model rezydualny obejmujący aktywa finansowe przeznaczone do sprzedaży oraz inne aktywa niespełniające kryteriów pozwalających zaklasyfikować do modelu biznesowego, którego celem jest uzyskiwanie umownych przepływów pieniężnych lub modelu biznesowego, którego celem jest uzyskiwanie umownych przepływów pieniężnych lub sprzedaż, a uzyskiwanie przepływów pieniężnych z odsetek i kapitału nie jest głównym celem biznesowym.

(iv) Ocena charakterystyk kontraktowych przepływów pieniężnych

Ocena charakterystyki wynikających z umowy przepływów pieniężnych polega na ustaleniu, poprzez przeprowadzenie jakościowego testu umownych przepływów pieniężnych (test SPPI, z ang. Solely Payments of Principal and Interest test), czy wynikające z umowy przepływy pieniężne z tego składnika aktywów są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty. Kwota główna (kapitał) jest wartością godziwą składnika aktywów finansowych w dacie początkowego ujęcia. Odsetki obejmują zapłatę za wartość pieniądza w czasie, za ryzyko kredytowe związane z kwotą główną pozostałą do spłaty w określonym czasie i za inne podstawowe ryzyka i koszty związane z udzieleniem kredytów, a także marżę zysku.

Test SPPI jest przeprowadzany dla każdego aktywa finansowego w modelu utrzymywanym dla przepływów pieniężnych lub utrzymywanym dla przepływów pieniężnych i sprzedaży na dzień początkowego ujęcia (w tym dla modyfikacji istotnej po ponownym ujęciu aktywa finansowego) oraz na dzień zmiany charakterystyki umownych przepływów pieniężnych.

W przypadku gdy w wyniku przeprowadzonego testu SPPI zidentyfikowana zostanie cecha zmodyfikowanej wartości pieniądza w czasie, Bank dokonuje dodatkowej oceny poprzez wykonanie testu porównawczego (tzw. benchmark test) mającego na celu ustalenie, czy przepływy pieniężne wynikające z umowy stanowią jedynie spłatę kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty, poprzez ustalenie, jak różniłyby się (niezdyskontowane) przepływy pieniężne wynikające z umowy od (niezdyskontowanych) przepływów pieniężnych, które powstałyby, gdyby wartość pieniądza w czasie nie została zmodyfikowana (poziom referencyjny przepływów pieniężnych).

(v) Aktywa finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu

Składniki aktywów finansowych Bank wycenia według zamortyzowanego kosztu jeżeli spełnione są oba poniższe warunki oraz Bank nie wyznaczył ich jako wyceniane do wartości godziwej przez wynik finansowy:

- 1) składnik aktywów jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest utrzymywanie aktywów finansowych w celu uzyskania przepływów pieniężnych wynikających z umowy (model biznesowy H2C),
- 2) warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty (spełniony test SPPI).

Do aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu Bank klasyfikuje należności od Banku Centralnego, należności od innych banków, kredyty i pożyczki udzielone klientom, dłużne papiery wartościowe, należności z tytułu zakupu papierów wartościowych z przyrzeczeniem odsprzedaży (reverse-repo oraz buy-sell-back), spełniające kryteria opisane w pkt 1-2.

W momencie początkowego ujęcia aktywa te są wyceniane w wartości godziwej powiększonej o koszty transakcji, które można bezpośrednio przypisać do nabycia lub emisji składnika aktywów finansowych.

Po początkowym ujęciu aktywa te, Bank wycenia według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Wyliczenie efektywnej stopy procentowej obejmuje wszelkie płacone i otrzymywane przez strony umowy prowizje, koszty transakcji oraz inne premie i dyskonta stanowiące integralną część efektywnej stopy procentowej.

Odsetki Bank nalicza z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej, które rozpoznawane są w wyniku odsetkowym.

Dla aktywów finansowych z rozpoznaną utratą wartości, wartość odsetek, które ujmowane są w przychodach wyliczana jest od zamortyzowanego kosztu (wartości bilansowej netto) aktywa finansowego.

Wynik z tytułu sprzedaży dłużnych papierów wartościowych oraz wierzytelności kredytowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu Bank ujmuje w rachunku zysków i strat i prezentuje w pozycji „Wynik z tytułu zaprzestania ujmowania oraz przeklasyfikowania instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat”.

(vi) Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez inne całkowite dochody

Bank klasyfikuje aktywa finansowe w momencie ich początkowego ujęcia do kategorii wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody, jeżeli spełnione są oba poniższe warunki:

- 1) składnik aktywów finansowych jest utrzymywany zgodnie z modelem biznesowym, którego celem jest zarówno otrzymywanie przepływów pieniężnych wynikających z umów, jak i sprzedaż składników aktywów finansowych (model H2CS), oraz
- 2) warunki umowy dotyczącej składnika aktywów finansowych powodują powstanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty (spełniony test SPPI).

Do aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody klasyfikowany jest portfel dłużnych papierów wartościowych utrzymywanych dla przepływów pieniężnych i do sprzedaży.

Bank może przy początkowym ujęciu dokonać nieodwołalnego wyboru odnośnie określonych inwestycji w instrumenty kapitałowe, które nie są instrumentami przeznaczonymi do obrotu, jako inwestycje wyceniane przez inne całkowite dochody. Wybór ten dotyczy:

- 1) subportfela funduszy inwestycyjnych zamkniętych, o ile zgodnie ze statutem Funduszu, instrumenty te spełniają definicję instrumentów kapitałowych zgodnie z MSR,
- 2) portfela instrumentów kapitałowych (akcje i udziały).

Bank podejmuje decyzję w tym zakresie na podstawie indywidualnej analizy każdej z inwestycji.

Odsetki naliczane przez Bank z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej rozpoznawane są w wyniku odsetkowym.

Wszelkie zyski lub straty wynikające ze zmiany wartości godziwej instrumentów dłużnych, Bank ujmuje w innych całkowitych dochodach do momentu wyłączenia instrumentu finansowego z bilansu, np. poprzez sprzedaż.

Skumulowany zysk lub skumulowaną stratę ze sprzedaży dłużnych papierów wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez inne całkowite dochody, Bank ujmuje w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik z tytułu zaprzestania ujmowania instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez inne całkowite dochody”.

Wszelkie zyski lub straty wynikające ze zmiany wartości godziwej instrumentów kapitałowych, Bank ujmuje w innych całkowitych dochodach i nie podlegają one reklasyfikacji do rachunku zysków i strat.

(vii) Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez wynik finansowy

Aktywa finansowe, których przepływy pieniężne są zmodyfikowane w ten sposób, że mają cechy inne niż jedynie spłata kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej klasyfikowane są do kategorii wyceny według wartości godziwej przez wynik finansowy, niezależnie od przypisanego im modelu biznesowego.

Składnikiem aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy jest składnik spełniający którykolwiek z poniższych warunków:

- 1) jest klasyfikowany jako przeznaczony do obrotu, tj. został nabyty w celu sprzedaży w krótkim terminie,
- 2) jest instrumentem dłużnym niezaklasyfikowanym do wyceny według zamortyzowanego kosztu lub wartości godziwej przez inne całkowite dochody z powodu negatywnego wyniku testu SPPI dla tych instrumentów,
- 3) jest instrumentem kapitałowym, którego Bank przy początkowym ujęciu nie wyznaczył do klasyfikowania według wartości godziwej przez inne całkowite dochody.

Do kategorii tej Bank kwalifikuje instrumenty pochodne, dłużne i kapitałowe papiery wartościowe, pożyczki i należności, które nabyto lub zaliczono do tej kategorii z zamiarem sprzedaży w krótkim terminie. Ponadto kategoria ta obejmuje kredyty i inne należności niezaklasyfikowane do wyceny według zamortyzowanego kosztu z uwagi na negatywny wynik testu SPPI i testu porównawczego.

Odsetki od aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy Bank ujmuje w pozycji „Wynik z tytułu odsetek”.

Zyski i straty wynikające ze zmian wartości godziwej na dzień bilansowy wykazywane są w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany”.

Dodatnią wycenę pochodnych instrumentów finansowych Bank prezentuje w aktywach w pozycji „Pochodne instrumenty finansowe”, a ujemną – w zobowiązaniach, w pozycji „Pochodne instrumenty finansowe”.

(viii) Nabyte lub udzielone aktywa finansowe z rozpoznaną utratą wartości

Bank wyodrębnia grupę aktywów nabytych lub udzielonych z utratą wartości z tytułu ryzyka kredytowego (POCI, ang. purchased or originated credit impaired). Do kategorii aktywów POCI mogą być zaklasyfikowane instrumenty wyceniane w zamortyzowanym koszcie lub instrumenty dłużne wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody. Nie jest możliwa reklasyfikacja składnika aktywów z POCI do innych kategorii aktywów finansowych (np. w przypadku obniżenia się ryzyka niewykonania zobowiązania kredytu zakupionego z utratą wartości nie jest możliwe przeniesienie go z kategorii POCI do kategorii aktywów wycenianych w zamortyzowanym koszcie zaklasyfikowanych ze względu na ryzyko kredytowe do koszyka 1, 2 lub 3).

Aktywa finansowe, które zostały zaklasyfikowane jako POCI w momencie początkowego ujęcia, są traktowane jako POCI we wszystkich następnym okresach do momentu ich wyksięgowania.

Aktywa finansowe uznaje się za dotknięte utratą wartości jeżeli w momencie udzielenia lub nabycia występują przesłanki świadczące o utracie wartości. Przesłankami świadczącymi o utracie wartości w momencie początkowego ujęcia mogą być:

- 1) istotne problemy finansowe emitenta lub dłużnika;
- 2) złamanie warunków kontraktu lub istotne przeterminowanie kontraktu;
- 3) udogodnienia ze strony kredytodawcy na skutek problemów finansowych dłużnika, które nie byłyby udzielone w normalnych okolicznościach;
- 4) finansowa reorganizacja dłużnika;
- 5) zanik aktywnego rynku na aktywo finansowe z powodu trudności finansowych emitenta;
- 6) zakup instrumentu finansowego z głębokim dyskontem odzwierciedlającym trudności finansowe emitenta.

Na moment początkowego ujęcia składnik aktywów ujmowany jest w wartości godziwej. Po początkowym ujęciu składniki aktywów finansowych zaklasyfikowane do POCI Bank wycenia w zamortyzowanym koszcie z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej skorygowanej o ryzyko kredytowe lub w wartości godziwej przez inne całkowite dochody.

(ix) Zobowiązania finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu

Zobowiązania finansowe inne niż wycenianie w wartości godziwej ze skutkiem wyceny odnoszone do rachunku zysków i strat Bank wycenia według metody zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej. Zobowiązania płatne na żądanie Bank wycenia według kwoty wymaganej zapłaty.

(x) Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

Instrumenty dłużne wyemitowane przez Bank są wykazywane jako zobowiązania i wyceniane według metody zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej. Koszty z tytułu odsetek oraz prowizji i opłat rozliczanych z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej, Bank zalicza do kosztów odsetkowych w rachunku zysków i strat.

(xi) Gwarancje finansowe

Gwarancje finansowe to takie umowy, które zobowiązują Bank, jako ich wystawcę, do dokonania określonych płatności rekompensujących posiadaczowi stratę, jaką poniesie z powodu niedokonania przez określonego dłużnika płatności w przypadającym terminie zgodnie z warunkami instrumentu dłużnego. Umowy gwarancji finansowych w momencie ich początkowego ujęcia Bank wycenia w wartości godziwej skorygowanej o koszty transakcji, które można bezpośrednio przyporządkować czynności wystawienia gwarancji. W terminie późniejszym zobowiązania te Bank ujmuje według wyższej z dwóch wartości: najlepszego szacunku wydatków koniecznych do uregulowania bieżących zobowiązań na dzień bilansowy oraz wartości ujętej pierwotnie pomniejszonej o odpisy amortyzacyjne.

(xii) Przeklasyfikowanie aktywów finansowych

Aktywa finansowe podlegają przeklasyfikowaniu tylko wtedy, gdy Bank zmienia model biznesowy w zakresie zarządzania aktywami finansowymi. Przeklasyfikowaniu podlegają wszystkie aktywa, na które zmiana modelu biznesowego miała wpływ.

Bank ma możliwość przeklasyfikowania aktywów finansowych z kategorii instrumentów wycenianych według zamortyzowanego kosztu do kategorii aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy. Po reklasyfikacji Bank ustala wartość godziwą na dzień reklasyfikacji, a wszelkie różnice pomiędzy tą wartością, a wcześniej ustaloną wartością według zamortyzowanego kosztu, ujmuje w rachunku zysków i strat w pozycji „Wynik z tytułu zaprzestania ujmowania oraz przeklasyfikowania instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat”.

Bank ma możliwość przekwalifikowania aktywów finansowych z kategorii instrumentów wycenianych według zamortyzowanego kosztu do kategorii aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody. Po reklasyfikacji Bank ustala wartość godziwą na dzień reklasyfikacji, a wszelkie różnice

pomiędzy wartością godziwą, a wcześniej ustaloną wartością według zamortyzowanego kosztu, ujmuje w innych całkowitych dochodach. W wyniku przeklasyfikowania Bank nie koryguje efektywnej stopy procentowej oraz wyceny oczekiwanych strat kredytowych. Odpis ujmowany jako skumulowana kwota utraty wartości w innych całkowitych dochodach i wykazywany jest od dnia przekwalifikowania.

W przypadku przekwalifikowania składnika aktywów finansowych z kategorii wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody do kategorii instrumentów wycenianych według zamortyzowanego kosztu, zamortyzowanym kosztem składnika aktywów jest jego wartość godziwa na dzień przeklasyfikowania skorygowana o skumulowane zyski lub straty ujęte uprzednio w innych całkowitych dochodach. Na dzień przeklasyfikowania skumulowane zyski lub straty ujęte uprzednio w innych całkowitych dochodach zostają usunięte z pozycji kapitału własnego i zostają przeniesione do pozycji aktywa wyceniane zamortyzowanym kosztem, jak gdyby składnik aktywów zawsze był wyceniany w zamortyzowanym koszcie, nie wpływając na wynik finansowy. Na dzień przeklasyfikowania Bank ustala wartość bilansową tego składnika aktywów, w taki sposób, jak gdyby był on wyceniany według zamortyzowanego kosztu od daty początkowego ujęcia. Ujęcie przychodów z tytułu odsetek nie zmieni się, co oznacza, że efektywna stopa procentowa nie podlega korekcie. Odpis na oczekiwane straty kredytowe Bank ujmuje jako korektę wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych od dnia przekwalifikowania.

W przypadku przekwalifikowania składnika aktywów finansowych z kategorii składników wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody do kategorii składników wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy, składnik ten nadal wycenia się w wartości godziwej. Skumulowane zyski lub straty ujęte poprzednio w innych całkowitych dochodach przenosi się z pozycji innych całkowitych dochodów do rachunku zysków i strat i prezentuje się w pozycji „Wynik z tytułu przeklasyfikowania instrumentów finansowych”.

Bank ma możliwość przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii składników wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy do kategorii składników wycenianych w zamortyzowanym koszcie. Wartość godziwa tego składnika staje się na dzień przeklasyfikowania jego nową wartością bilansową brutto. Efektywną stopę procentową Bank ustala na podstawie wartości godziwej składnika aktywów na dzień przeklasyfikowania. Na potrzeby ujmowania oczekiwanych strat kredytowych, w odniesieniu do składnika aktywów finansowych od dnia przeklasyfikowania, dzień przeklasyfikowania Bank traktuje jako dzień początkowego ujęcia.

Bank ma możliwość przeklasyfikowania składnika aktywów finansowych z kategorii składników wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy do kategorii składników wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody. Po przeklasyfikowaniu aktywów, składnik ten nadal wyceniany jest w wartości godziwej. Efektywną stopę procentową Bank ustala na podstawie wartości godziwej składnika aktywów na dzień przeklasyfikowania. Na potrzeby ujmowania oczekiwanych strat kredytowych, w odniesieniu do składnika aktywów finansowych od dnia przeklasyfikowania, dzień przeklasyfikowania Bank traktuje jako dzień początkowego ujęcia.

2.7.2. Zaprzestanie ujmowania aktywów finansowych i zobowiązań finansowych

(i) Aktywa finansowe

Bank wyłącza składnik aktywów finansowych (lub część składnika aktywów finansowych, lub część grupy podobnych aktywów finansowych) ze sprawozdania z sytuacji finansowej, gdy:

- 1) wygasły prawa do przepływów pieniężnych ze składnika aktywów finansowych,
- 2) Bank przeniósł prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów lub zobowiązał się do przekazania otrzymanych środków pieniężnych bez zbędnej zwłoki stronie trzeciej na zasadzie pośredniczenia w transakcji i albo (a) przeniósł zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane ze składnikiem aktywów, lub (b) nie przeniósł ani nie zachował zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów, ale przeniósł kontrolę nad składnikiem aktywów finansowych.

W przypadku, gdy Bank przeniósł swoje prawa do otrzymania przepływów pieniężnych ze składnika aktywów lub zobowiązał się do pośredniczenia w transakcji ale nie przeniósł ani nie zachował zasadniczo całego ryzyka i wszystkich korzyści związanych z posiadaniem składnika aktywów, ani też powyższe przeniesienie nie

spowodowało przeniesienia kontroli nad składnikiem aktywów, wówczas nowy składnik aktywów jest ujmowany w stopniu, w jakim Bank utrzymuje zaangażowanie w składnik aktywów.

Zaangażowanie w składnik aktywów, które przyjmuje formę gwarancji, jest wyceniane według niższej z dwóch wartości: pierwotnej wartości bilansowej składnika aktywów oraz maksymalnej kwoty, którą Bank może być zobowiązany zapłacić za ten składnik aktywów.

W przypadku, gdy nie ma uzasadnionych perspektyw odzyskania w całości lub części przepływów pieniężnych wynikających z umowy ze składnika aktywów finansowych, Bank dokonuje spisania z ksiąg rachunkowych dany składnik aktywów finansowych lub jego część.

Bank dokonuje spisania aktywów finansowych z ksiąg rachunkowych w ciężar utworzonych odpisów z tytułu utraty wartości, wówczas, gdy te należności są nieściągalne, to znaczy:

- 1) koszty dalszej windykacji należności przekraczać będą spodziewane wpływy z windykacji;
- 2) nieskuteczność egzekucji należności Banku stwierdzona została odpowiednim dokumentem właściwego organu postępowania egzekucyjnego;
- 3) nie jest możliwe ustalenie majątku dłużnika nadającego się do egzekucji i nie jest znane miejsce pobytu dłużnika;
- 4) roszczenia uległy przedawnieniu.

Po decyzji o wyłączeniu składnika aktywów, jakiegokolwiek ewentualne wpływy z danego składnika aktywów finansowych do Banku mają wyłącznie charakter incydentalny.

(ii) Zobowiązania finansowe

Bank wyłącza ze swojego sprawozdania z sytuacji finansowej zobowiązanie finansowe, kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygaś.

Zastąpienie dotychczasowego instrumentu dłużnego przez instrument o zasadniczo różnych warunkach dokonywane pomiędzy tymi samymi podmiotami Bank ujmuje jako wygaśnięcie pierwotnego zobowiązania finansowego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego.

Znaczące modyfikacje warunków umowy dotyczącej istniejącego zobowiązania finansowego Bank ujmuje jako wygaśnięcie pierwotnego i ujęcie nowego zobowiązania finansowego. Powstającą z tytułu zamiany różnicę odnoszącą się do wartości bilansowych Bank wykazuje w rachunku zysków i strat.

(iii) Modyfikacje aktywów finansowych

W przypadku, gdy przepływy pieniężne wynikające z umowy podlegają renegotjacji lub jakiegokolwiek innej modyfikacji Bank ocenia, czy dana zmiana (modyfikacja) przepływów pieniężnych prowadzi do nieistotnej modyfikacji, czy też jest to istotna zmiana przepływów pieniężnych. Nie stanowi modyfikacji zmiana przepływów kontraktowych wynikająca z realizacji warunków umownych. Jeżeli zidentyfikowana zostaje istotna różnica, pierwotne aktywo finansowe zostaje usunięte z bilansu, a zmodyfikowane aktywo finansowe zostaje ujęte w księgach w jego wartości godziwej.

Jeżeli przepływy pieniężne generowane przez zmodyfikowane aktywo wyceniane wg zamortyzowanego kosztu nie są istotnie różne od pierwotnych przepływów pieniężnych, modyfikacja nie powoduje usunięcia aktywa finansowego z bilansu. W tym przypadku, Bank oblicza na nowo wartość bilansową brutto aktywa finansowego. Ocena czy dana modyfikacja aktywów finansowych jest modyfikacją istotną czy nieistotną zależy od spełnienia kryteriów jakościowych i ilościowych.

Bank przyjął następujące kryteria jakościowe do określenia modyfikacji istotnej:

- 1) dodanie cechy umownej (klauzuli) powodującej naruszenie testu kontraktowych przepływów pieniężnych (niezdany test SPPI), np. mnożnika,
- 2) zmiana waluty kredytu niewynikająca z zapisów umownych lub z wypowiedzenia umowy kredytu,
- 3) zmiana dłużnika, w tym solidarnego, za wyjątkiem zmiany wynikającej ze śmierci dłużnika,
- 4) zmiana formy prawnej instrumentu finansowego, np. zmiana finansowania kredytem na finansowanie w formie obligacji i odwrotnie.

Wystąpienie przynajmniej jednej z powyższych przesłanek skutkuje wystąpieniem modyfikacji istotnej, niezależnie od kryterium ilościowego.

Za istotną Bank uznaje modyfikację składu aktywów finansowych powodującą, że różnica pomiędzy wartością zdyskontowanych przepływów pieniężnych przed zastosowaniem modyfikacji a wartością zdyskontowanych przepływów po uwzględnieniu modyfikacji przekracza 10%. Stopą dyskontową jest oryginalna efektywna stopa procentowa.

2.7.3. Transakcje repo, reverse repo i pożyczek papierów wartościowych

Transakcje repo i reverse-repo oraz transakcje sell-buy-back, buy-sell-back są operacjami sprzedaży lub kupna papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu lub odsprzedaży w umownym terminie po określonej cenie.

Papiery wartościowe sprzedane z przyrzeczeniem odkupu w określonym momencie w przyszłości (repo i sell-buy-back) nie są wyłączone ze sprawozdania z sytuacji finansowej, gdyż Bank zachowuje zasadniczo całe ryzyko i korzyści związane z posiadaniem składu aktywów finansowych. Otrzymane środki pieniężne Bank ujmuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej łącznie z odpowiadającym zobowiązaniem ich zwrotu, włączając w to narosłe odsetki w pozycji „Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu”, co odzwierciedla ekonomiczną treść transakcji jako pożyczki dla Banku. Różnicę pomiędzy ceną sprzedaży a odkupu, Bank traktuje jako koszty odsetkowe i nalicza je w okresie obowiązywania umowy przy wykorzystaniu metody efektywnej stopy procentowej.

Papiery wartościowe zakupione z przyrzeczeniem odsprzedaży w określonym momencie w przyszłości (reverse-repo i buy-sell-back) nie są ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej do momentu sprzedaży stronie trzeciej. Zobowiązanie zwrotu papierów wartościowych Bank ujmuje jako sprzedaż zobowiązań handlowych i wycenia w wartości godziwej, a zyski i straty ujmuje w „Wyniku na instrumentach finansowych wycenianych w wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany”. Zapłacone środki pieniężne Bank wyłącza i należność, łącznie z narosłymi odsetkami, ujmuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, odzwierciedlając ekonomiczną treść transakcji jako pożyczki dla Banku w pozycji „Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu”. Różnica pomiędzy ceną zakupu i odsprzedaży jest traktowana jako przychód odsetkowy i narasta w okresie obowiązywania umowy przy wykorzystaniu metody efektywnej stopy procentowej.

2.7.4. Inwestycje w jednostki zależne i stowarzyszone

Inwestycje dokonane w jednostkach zależnych i stowarzyszonych wykazane są według ceny nabycia z uwzględnieniem odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości. W przypadku dokonania sprzedaży inwestycji w jednostkach zależnych, na skutek której następuje utrata kontroli, Bank dokonuje wyceny do wartości godziwej pozostałej inwestycji oraz przyjmuje tę wartość jako nowy koszt dla potrzeb późniejszej wyceny. Nadwyżka wartości godziwej inwestycji nad wartością bilansową ujmowana jest przez Bank w pozostałych przychodach operacyjnych.

Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Bank ocenia istnienie przesłanek, które wskazują, czy wystąpiła utrata wartości inwestycji dokonanych w jednostkach zależnych i stowarzyszonych. W przypadku istnienia takiej przesłanki Bank dokonuje oszacowania wartości użytkowej inwestycji lub wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży, w zależności od tego, która z nich jest wyższa, a w przypadku gdy wartość bilansowa inwestycji przewyższa godziwą, Bank ujmuje w rachunku zysków i strat odpis z tytułu utraty wartości. Wartość godziwa może być ustalona jako: wycena metodą aktywów netto, oszacowanie wartości w oparciu o ceny rynkowe podobnego instrumentu finansowego, wycena przeprowadzona przez niezależnego eksperta, szacowanie przyszłych przepływów pieniężnych.

2.7.5. Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość godziwa to cena, która jest możliwa do uzyskania przy sprzedaży składu aktywów lub za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach między uczestnikami rynku na dzień wyceny.

Wartość godziwa instrumentów finansowych notowanych na aktywnym rynku finansowym jest ustalana poprzez odniesienie do bieżącej ceny kupna, dla składnika aktywów, lub bieżącej ceny sprzedaży, dla zaciągniętego zobowiązania.

Wartość godziwa instrumentów finansowych, dla których nie istnieje aktywny rynek jest ustalana przy zastosowaniu różnych technik wyceny. Techniki te mogą odnosić się do ostatnich transakcji zawieranych na warunkach rynkowych, bieżących cen rynkowych innych podobnych instrumentów, analizy zdyskontowanych przepływów pieniężnych lub innych modeli wyceny.

W oparciu o stosowane metody ustalania wartości godziwej, poszczególne składniki aktywów i zobowiązań finansowych klasyfikuje się do następujących kategorii:

- 1) Poziom I: aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane bezpośrednio w oparciu o ceny kwotowane na aktywnym rynku lub techniki wyceny bazujące tylko i wyłącznie o informacji rynkowe,
- 2) Poziom II: aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o techniki wyceny bazujące na założeniach wykorzystujących informacje pochodzące z aktywnego rynku lub obserwacje rynkowe,
- 3) Poziom III: aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o powszechnie stosowane przez uczestników rynku techniki wyceny, których założenia nie bazują na informacji pochodzącej z aktywnego rynku.

2.7.6. Utrata wartości aktywów finansowych

W obszarze utraty wartości Bank stosuje MSSF 9, który opiera się na koncepcji oczekiwanych strat kredytowych. Zgodnie z zapisami MSSF 9 odpisy z tytułu utraty wartości Bank kalkuluje w oparciu o oczekiwane straty kredytowe uwzględniając prognozy i spodziewane przyszłe warunki ekonomiczne w kontekście oceny ryzyka kredytowego ekspozycji. Model utraty wartości ma zastosowanie do aktywów finansowych zaklasyfikowanych do instrumentów wycenianych według zamortyzowanego kosztu oraz instrumentów wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody, z wyłączeniem instrumentów kapitałowych.

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe z tytułu utraty wartości Bank rozpoznaje dla następujących instrumentów finansowych, które nie są wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat:

- 1) transakcji międzybankowych,
- 2) udzielonych kredytów i pożyczek,
- 3) dłużnych papierów wartościowych,
- 4) należności z tytułu leasingu,
- 5) zobowiązań do udzielenia pożyczki i umów gwarancji finansowych.

Od momentu początkowego ujęcia składnika aktywów finansowych Bank szacuje oczekiwane straty kredytowe za pomocą trzystopniowego modelu utraty wartości opartego na zmianach poziomu ryzyka kredytowego (alokacja do koszyków):

- 1) koszyk 1 - przewidziany dla aktywów finansowych, w przypadku których na dzień bilansowy nie stwierdzono znaczącego wzrostu ryzyka kredytowego od dnia początkowego ujęcia oraz aktywów finansowych, z którymi wiąże się niskie ryzyko. W przypadku koszyka 1 rozpoznaje się odpis z tytułu oczekiwanej straty kredytowej powiązany z prawdopodobieństwem niewykonania zobowiązania w horyzoncie 12 miesięcy lub do terminu zapadalności jeśli jest krótszy niż 12 miesięcy,
- 2) koszyk 2 - przewidziany dla aktywów finansowych, dla których zidentyfikowano znaczący wzrost ryzyka kredytowego od momentu początkowego ujęcia ale jeszcze nie zostało rozpoznane zdarzenie niewykonania zobowiązania dla tego aktywa na dzień bilansowy. W przypadku koszyka 2 oczekiwana strata kredytowa szacowana jest w okresie do terminu zapadalności aktywów finansowych,
- 3) koszyk 3 – przewidziany dla instrumentów finansowych, w stosunku do których rozpoznano zdarzenie niewykonania zobowiązania, a przesłanki utraty wartości są obiektywne na dzień bilansowy. W przypadku, koszyka 3 oczekiwana strata kredytowa szacowana jest w okresie do terminu zapadalności aktywów finansowych.

W przypadku ekspozycji klasyfikowanych jako POCl, które w momencie początkowego ujęcia w bilansie mają rozpoznaną utratę wartości, oczekiwane straty Bank szacuje w pozostałym okresie życia aktywa finansowego.

Odpis na oczekiwane straty kredytowe z tytułu utraty wartości zostaje naliczony przez Bank wtedy i tylko wtedy, gdy istnieją obiektywne przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń (przesłanki do rozpoznania utraty wartości) mających miejsce po początkowym ujęciu składnika aktywów, a zdarzenie powodujące stratę ma wpływ na możliwe do wiarygodnego oszacowania oczekiwane przyszłe przepływy pieniężne wynikające ze składnika aktywów finansowych lub grupy aktywów finansowych.

Głównymi przesłankami utraty wartości składnika aktywów są:

- 1) opóźnienie w spłacie rat kapitałowych lub odsetek przekraczające 90 dni,
- 2) wypowiedzenie umowy kredytu,
- 3) zgłoszenie wniosku o ogłoszenie upadłości dłużnika lub ogłoszenie upadłości,
- 4) złożenie przez Bank wniosku o wszczęcie egzekucji,
- 5) podjęcie decyzji o restrukturyzacji lub windykacji,
- 6) pogorszenie sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika.

Bank ujmuje odpis na oczekiwane straty kredytowe w rachunku zysków i strat w przypadku składnika aktywów finansowych, który jest wyceniany według zamortyzowanego kosztu lub w wartości godziwej przez inne całkowite dochody, należności leasingowych, składnika aktywów z tytułu umów gwarancji finansowych lub zobowiązania do udzielenia pożyczki oraz umowy gwarancji finansowych.

W odniesieniu do zobowiązań do udzielenia pożyczki oraz umów gwarancji finansowych, dzień w którym Bank staje się stroną nieodwołalnego zobowiązania, uznaje się za datę początkowego ujęcia do celów stosowania wymogów w zakresie utraty wartości.

2.7.7. Kompensowanie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych

Aktywa finansowe Bank kompensuje ze zobowiązaniami finansowymi, ujmując kwotę netto w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w przypadku, gdy istnieje obowiązująca aktualnie prawna możliwość kompensowania ze sobą ujętych kwot i istnieje zamiar dokonania rozliczenia netto lub jednoczesnego zrealizowania aktywów i uregulowania zobowiązań.

2.7.8. Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Na środki pieniężne oraz ekwiwalenty środków pieniężnych w Banku składają się: gotówka w kasie oraz środki na rachunku nostro w Narodowym Banku Polskim, a także należności w rachunku bieżącym i lokaty w innych bankach z terminem pierwotnym do 3 miesięcy.

2.7.9. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe Bank wykazuje według ceny nabycia/kosztu wytworzenia pomniejszonych o umorzenie oraz odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Grunty oraz środki trwałe w budowie nie podlegają amortyzacji. Amortyzację innych środków trwałych Bank nalicza metodą liniową w celu rozłożenia ich wartości początkowej pomniejszonej o wartość końcową, przez okresy ich użytkowania, które dla poszczególnych grup środków trwałych wynoszą:

1) Budynki i budowle	40 lat,
2) Urządzenia techniczne i maszyny	5 - 10 lat,
3) Środki transportu	5 - 7 lat,
4) Zestawy komputerowe	3 - 5 lat,
5) Inne środki trwałe	5 - 10 lat.

Wartość końcową, okres użytkowania oraz metodę amortyzacji składników aktywów Bank weryfikuje i w razie konieczności koryguje, na koniec każdego roku obrotowego.

Dana pozycja rzeczowych aktywów trwałych może zostać usunięta ze sprawozdania z sytuacji finansowej po dokonaniu jej zbycia lub w przypadku, gdy nie są spodziewane żadne ekonomiczne korzyści wynikające

z dalszego użytkowania lub sprzedaży takiego składnika aktywów. Wszelkie zyski lub straty wynikające z usunięcia danego składnika aktywów ze sprawozdania z sytuacji finansowej (obliczone jako różnica pomiędzy wpływami ze sprzedaży netto, a wartością bilansową danej pozycji) Bank ujmuje w rachunku zysków i strat w okresie, w którym dokonano usunięcia.

Bank ujmuje w wartości bilansowej aktywów trwałych wydatki związane z podwyższeniem ich wartości lub wymianą ich części pod warunkiem, że istnieje prawdopodobieństwo uzyskania zwiększonych przyszłych korzyści ekonomicznych związanych z tymi składnikami aktywów oraz że koszt ulepszenia lub wymiany może być zmierzony w wiarygodny sposób. Wszystkie inne wydatki ujmowane są w rachunku zysków i strat w momencie ich poniesienia.

2.7.10. Wartości niematerialne

Wartości niematerialne Bank początkowo wycenia w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia. Po początkowym ujęciu wartości niematerialne Bank wykazuje w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia pomniejszonym o umorzenie i odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Nakłady poniesione na wartości niematerialne wytworzone we własnym zakresie, z wyjątkiem aktywowanych nakładów poniesionych na prace rozwojowe, nie są aktywowane i Bank ujmuje je w kosztach okresu, w którym zostały poniesione.

Bank ustala, czy okres użytkowania wartości niematerialnych jest określony czy nieokreślony.

Wartości niematerialne o określonym okresie użytkowania Bank amortyzuje przez okres użytkowania oraz poddaje testom na utratę wartości każdorazowo, gdy istnieją przesłanki wskazujące na utratę ich wartości. W razie stwierdzenia, że przesłanki zachodzą, Bank szacuje wartość odzyskiwalną takiego składnika wartości niematerialnych i dokonuje odpisu aktualizującego. Okres i metodę amortyzacji wartości niematerialnych o określonym okresie użytkowania Bank weryfikuje corocznie. Zmiany w oczekiwanym okresie użytkowania lub oczekiwanym sposobie konsumowania przyszłych korzyści ekonomicznych pochodzących z danego składnika aktywów są ujmowane poprzez zmianę odpowiednio okresu lub metody amortyzacji i traktowane jak zmiany wartości szacunkowych. Odpis amortyzacyjny składników wartości niematerialnych o określonym okresie użytkowania Bank ujmuje w rachunku zysków i strat w pozycji „Ogólne koszty administracyjne”.

Wartości niematerialne o nieokreślonym okresie użytkowania Bank corocznie testuje pod kątem utraty wartości albo indywidualnie, albo na poziomie ośrodka wypracowującego środki pieniężne. Bank nie dokonuje odpisów amortyzacyjnych składnika wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania. Bank corocznie weryfikuje, czy dla wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania nie da się określić takiego okresu. Jeżeli weryfikacja nie potwierdzi prawidłowości okresu użytkowania, jest on prospektywnie zmieniany.

Zyski lub straty wynikające z usunięcia wartości niematerialnych ze sprawozdania z sytuacji finansowej Bank wycenia według różnicy pomiędzy wpływami ze sprzedaży netto, a wartością bilansową danego składnika aktywów i ujmuje w rachunku zysków i strat w momencie usunięcia ze sprawozdania z sytuacji finansowej.

Amortyzację wartości niematerialnych o określonym okresie użytkowania Bank nalicza metodą liniową w celu rozłożenia ich wartości początkowej pomniejszonej o wartość końcową, przez okresy ich użytkowania, które dla poszczególnych grup wartości niematerialnych wynoszą:

- 1) Licencje na programy komputerowe 5 - 10 lat.

W wartościach niematerialnych ujawniana jest dodatkowo wartość firmy opisana w pkt. 2.7.11.

2.7.11. Wartość firmy

Połączenie jednostek odbywa się poprzez połączenie odrębnych jednostek w jedną jednostkę sprawozdawczą. Wynikiem połączenia jednostek jest objęcie kontroli przez jednostkę dominującą nad jednostkami przejmowanymi. Połączenia jednostek, niepozostających pod wspólną kontrolą, rozlicza się metodą nabycia. Metoda nabycia postrzega połączenie jednostek z perspektywy tej jednostki, która identyfikuje się, jako jednostkę przejmującą. Jednostka przejmująca ujmuje przejęte aktywa, zobowiązania i wzięte na siebie zobowiązania warunkowe, w tym te z nich, które nie były wcześniej ujęte przez jednostkę przejmowaną. Zastosowanie metody nabycia polega na wykonaniu następujących czynności:

- 1) identyfikacji jednostki przejmującej,
- 2) ustalenie kosztu połączenia jednostek gospodarczych,

- 3) przypisanie na dzień przejęcia kosztu połączenia jednostek gospodarczych przejmowanym aktywom oraz brany na siebie zobowiązaniom i zobowiązaniom warunkowym.

Jednostka przejmująca ustala koszt połączenia jednostek w kwocie równej wartości godziwej, na dzień wymiany wydanych aktywów, zobowiązań zaciągniętych lub wziętych na siebie oraz instrumentów kapitałowych wyemitowanych przez jednostkę przejmującą w zamian za kontrolę nad jednostką przejmowaną.

W wyniku rozliczenia nabycia jednostki Bank dokonuje obliczenia wartości firmy.

Wartość firmy z tytułu przejęcia lub nabycia jednostki, Bank początkowo ujmuje według ceny nabycia stanowiącej kwotę nadwyżki sumy przekazanej zapłaty, kwoty wszelkich niekontrolujących udziałów w jednostce przejmowanej oraz w przypadku połączenia jednostek realizowanego etapami wartości godziwej na dzień przejęcia udziału w kapitale jednostki przejmowanej, należącego poprzednio do jednostki przejmującej nad kwotą netto ustaloną na dzień przejęcia wartości możliwych do zidentyfikowania nabytych aktywów i przejętych zobowiązań. Po początkowym ujęciu, wartość firmy Bank wykazuje według ceny nabycia, pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości.

Test na utratę wartości Bank przeprowadza, co najmniej na koniec każdego roku. Utrata wartości ustalana jest poprzez oszacowanie odzyskiwalnej wartości ośrodka wypracowującego środki pieniężne, którego dotyczy dana część wartości firmy. W przypadku, gdy odzyskiwalna wartość ośrodka wypracowującego środki pieniężne jest niższa niż wartość bilansowa Bank tworzy odpis z tytułu utraty wartości.

2.7.12. Leasing

Leasing operacyjny

Bank jako leasingodawca

W przypadku umów leasingu zawartych przez Bank jako leasingodawcę, przedmiot leasingu Bank ujmuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej. Początkowe koszty bezpośrednio poniesione w toku negocjowania umów leasingu operacyjnego Bank dodaje do wartości bilansowej środka stanowiącego przedmiot leasingu i ujmuje przez okres trwania leasingu na tej samej podstawie, co przychody z tytułu wynajmu. Warunkowe opłaty leasingowe Bank ujmuje jako przychód w okresie, w którym staną się należne.

Bank jako leasingobiorca

W przypadku umów leasingu zawartych przez Bank jako leasingobiorcę, przedmiot leasingu nie jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Banku.

Opłaty z tytułu leasingu operacyjnego oraz późniejsze raty leasingowe Bank ujmuje jako koszty w rachunku zysków i strat metodą liniową przez okres trwania leasingu.

Leasing finansowy

Bank jako leasingodawca

W przypadku umów leasingu zawartych przez Bank jako leasingodawcę, przedmiot leasingu nie jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Banku.

Bank ujmuje należność w kwocie równej bieżącej wartości minimalnych opłat leasingowych.

Opłaty leasingowe Bank dzieli między przychody finansowe i zmniejszenie salda należności w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy zwrotu z pozostałej do spłaty należności.

Bank jako leasingobiorca

W przypadku umów leasingu zawartych przez Bank jako leasingobiorcę, przedmiot leasingu Bank ujmuje w aktywach i zobowiązaniach w kwotach równych wartości godziwej przedmiotu leasingu ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu lub w kwotach równych wartości bieżącej minimalnych opłat leasingowych ustalonej na dzień rozpoczęcia leasingu, jeżeli jest ona niższa od wartości godziwej.

Opłaty leasingowe Bank dzieli pomiędzy koszty opłat leasingowych i zmniejszenie salda zobowiązań w sposób umożliwiający uzyskanie stałej stopy odsetek od pozostałego do spłaty zobowiązania.

Koszty z tytułu leasingu finansowego Bank ujmuje bezpośrednio w rachunku zysków i strat.

Aktywa trwałe będące przedmiotem umowy leasingu finansowego Bank amortyzuje w sposób określony dla własnych środków trwałych. Jednakże, gdy brak jest pewności co do przejścia prawa własności przedmiotu umowy, wówczas aktywa trwałe używane na podstawie umów leasingu finansowego Bank amortyzuje przez okres krótszy z dwóch: przewidywany okres użytkowania lub okres trwania leasingu.

2.7.13. Utrata wartości niefinansowych aktywów trwałych

Na każdy dzień bilansowy Bank ocenia, czy istnieją jakiegokolwiek przesłanki wskazujące na to, że mogła nastąpić utrata wartości aktywów. W razie stwierdzenia, że przesłanki takie zachodzą, lub w razie konieczności przeprowadzenia corocznego testu sprawdzającego, czy nastąpiła utrata wartości, Bank dokonuje oszacowania wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów.

Wartość odzyskiwalna składnika aktywów odpowiada wartości godziwej tego składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne pomniejszonej o koszty sprzedaży lub wartości użytkowej, zależnie od tego, która z tych wartości jest wyższa. Wartość tę Bank ustala dla poszczególnych aktywów, chyba że dany składnik aktywów nie generuje samodzielnie wpływów pieniężnych, które w większości są niezależne od tych, które są generowane przez inne aktywa lub grupy aktywów. Jeśli wartość bilansowa składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne jest wyższa niż jego wartość odzyskiwalna, ma miejsce utrata wartości i Bank dokonuje wówczas odpisu do ustalonej wartości odzyskiwalnej. Przy szacowaniu wartości użytkowej Bank dyskontuje prognozowane przepływy pieniężne do ich wartości bieżącej przy zastosowaniu stopy dyskontowej przed uwzględnieniem skutków opodatkowania, która odzwierciedla bieżące rynkowe oszacowanie wartości pieniądza w czasie oraz ryzyko typowe dla danego składnika aktywów.

Do określania wartości godziwej, pomniejszonej o koszty doprowadzenia do sprzedaży, używany jest odpowiedni model wyceny.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów dotyczących działalności kontynuowanej Bank ujmuje w rachunku zysków i strat w tych kategoriach kosztów zgodnych z funkcją tych aktywów, z wyłączeniem aktywów wcześniej przeszacowanych, w przypadku których przeszacowanie zostało odniesione na kapitał. Wówczas odpis z tytułu utraty wartości jest także ujmowany w kapitałach do wartości wcześniejszych przeszacowań.

Dla aktywów, z wyłączeniem wartości firmy, na koniec każdego okresu obrachunkowego Bank dokonuje oceny, czy istnieją jakiegokolwiek przesłanki wskazujące na to, że wcześniej ujęte odpisy z tytułu utraty wartości są nadal zasadne i czy nie powinny zostać pomniejszone. Jeżeli takie przesłanki występują, Bank szacuje wartość odzyskiwalną tego składnika aktywów bądź ośrodków wypracowujących przepływy pieniężne. Poprzednio ujęty odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości ulega odwróceniu wtedy i tylko wtedy, gdy od czasu ujęcia ostatniego odpisu aktualizującego nastąpiła zmiana wartości szacunkowych stosowanych do ustalenia wartości odzyskiwalnej danego składnika aktywów. W takim przypadku, podwyższa się wartość bilansową składnika aktywów do wysokości jego wartości odzyskiwalnej.

Podwyższona kwota nie powinna przekroczyć wartości bilansowej składnika aktywów, jaka zostałaby ustalona (po odjęciu umorzenia), gdyby w ubiegłych latach w ogóle nie ujęto odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości tego składnika aktywów. Odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości składnika aktywów Bank ujmuje w rachunku zysków i strat, chyba że dany składnik aktywów wykazywany jest w wartości przeszacowanej, w którym to przypadku odwrócenie odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości traktuje się jako zwiększenie kapitału z aktualizacji wyceny.

Powyższe kryteria mają także zastosowanie w ocenie, czy nastąpiła utrata wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania.

Bank testuje niefinansowe aktywa trwałe o nieokreślonym okresie użyteczności pod kątem utraty wartości przynajmniej raz w roku. Test ten Bank przeprowadza dla poszczególnych aktywów, lub dla ośrodków wypracowujących środki pieniężne.

2.7.14. Rezerwy

Rezerwy, w tym na zobowiązania pozabilansowe, tworzone są wówczas, gdy na Banku ciąży istniejący obowiązek (prawny lub zwyczajowo oczekiwany) wynikający ze zdarzeń przeszłych, i gdy prawdopodobne jest,

że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków uosabiających korzyści ekonomiczne, oraz można dokonać wiarygodnego oszacowania kwoty tego zobowiązania.

Jeżeli Bank spodziewa się, że wydatki objęte rezerwą zostaną zwrócone, na przykład na mocy umowy ubezpieczenia, wówczas zwrot ten jest ujmowany jako odrębny składnik aktywów, ale tylko wtedy, gdy jest rzeczą praktycznie pewną, że zwrot ten rzeczywiście nastąpi. Koszty dotyczące danej rezerwy są wykazywane w rachunku zysków i strat po pomniejszeniu o wszelkie zwroty.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wielkość rezerwy jest dyskontowana, przy zastosowaniu bieżącej stopy dyskontowej nieuwzględniającej podatku, odzwierciedlającej ewentualne ryzyko związane z danym zobowiązaniem. Jeżeli kwota rezerwy została zdyskontowana, zwiększenie rezerwy w związku z upływem czasu jest ujmowane jako koszty finansowania zewnętrznego.

(i) Rezerwy na świadczenia pracownicze

Zgodnie z Kodeksem Pracy pracownicy Banku mają prawo do odpraw emerytalnych, rentowych lub pośmiertnych w momencie odchodzenia na emeryturę, rentę lub śmierci. Bank okresowo dokonuje wyliczenia aktuarialnego rezerwy na przyszłe zobowiązania wobec pracowników.

Rezerwa na wynikające z Kodeksu Pracy odprawy emerytalne, rentowe i pośmiertne tworzona jest indywidualnie dla każdego pracownika na podstawie wyceny aktuarialnej sporządzanej okresowo przez niezależną firmę doradztwa aktuarialnego. Wycena rezerw na świadczenia pracownicze dokonywana jest z zastosowaniem technik i założeń aktuarialnych. W kalkulacji rezerwy uwzględnia się wszystkie odprawy emerytalne, rentowe i pośmiertne, które mogą być w przyszłości wypłacone. Naliczone rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane, z uwzględnieniem rotacji zatrudnienia i dotyczą okresu do końca okresu sprawozdawczego. Zyski i straty z obliczeń aktuarialnych są rozpoznawane w innych całkowitych dochodach.

Bank tworzy rezerwę na przyszłe zobowiązania z tytułu odszkodowań i odpraw pieniężnych wypłacanych pracownikom, z którymi przed dniem bilansowym zostaje rozwiązany stosunek pracy z przyczyn nie dotyczących pracowników.

(ii) Rezerwy na zobowiązania z tytułu toczących się postępowań spraw spornych

Rezerwy na zobowiązania z tytułu toczących się postępowań spraw spornych tworzone są na ryzyko poniesienia przez Bank niekorzystnych skutków finansowych, w tym w szczególności wypływu środków finansowych.

Wpływ środków lub inne zdarzenia uznawane są za prawdopodobne, gdy prawdopodobieństwo zaistnienia zdarzenia jest większe od prawdopodobieństwa, że zdarzenie nie nastąpi. Jeżeli w toku przeprowadzenia szacunku okaże się, że prawdopodobieństwo wypływu środków jest istotne, wówczas Bank ujmuje w rachunku zysków i strat oszacowaną wartość rezerwy.

2.7.15. Rozliczenia międzyokresowe

(i) Rozliczenia międzyokresowe kosztów czynne

Koszty rozliczane w czasie dotyczą poszczególnych rodzajów wydatków, których rozliczenie w ciężar rachunku zysków i strat nastąpi stosownie do upływu czasu w przyszłych okresach sprawozdawczych. Odpisy czynnych rozliczeń międzyokresowych kosztów Bank dokonuje na koniec każdego miesiąca. Składnikami kosztów rozliczanych w czasie są przede wszystkim wydatki wynikające ze świadczeń wykonanych na rzecz Banku przez kontrahentów oraz opłacone z góry koszty ubezpieczeń, które zostaną rozliczone w następnych okresach. Opłacone z góry koszty klasyfikowane do czynnych rozliczeń międzyokresowych, w tym koszty ubezpieczeń, które zostaną rozliczone w następnych okresach sprawozdawczych Bank prezentuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Pozostałe aktywa”.

(ii) Rozliczenia międzyokresowe kosztów bierne i przychody przyszłych okresów

Składnikami kosztów rozliczanych w czasie są rezerwy na koszty rzeczowe wynikające ze świadczeń wykonanych na rzecz Banku przez kontrahentów, które zostaną rozliczone w następnych okresach. W szczególności jako bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów Bank ujmuje zobowiązania wobec pracowników z tytułu niewykorzystanych urlopów, premii uznaniowych oraz utworzone rezerwy na zobowiązania. Koszty rozliczane w czasie Bank prezentuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji

„Pozostałe zobowiązania”. Przychody przyszłych okresów to głównie prowizje rozliczane liniowo oraz inne dochody pobrane z góry, których rozliczenie do rachunku zysków i strat nastąpi w przyszłych okresach sprawozdawczych. Przychody rozliczane w czasie Bank prezentuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Pozostałe zobowiązania”.

2.7.16. Pozostałe składniki jednostkowego sprawozdania finansowego

(i) Należności handlowe oraz inne należności

Należności handlowe i inne należności prezentowane jako składnik „Pozostałych aktywów” Bank ujmuje w kwocie wymaganej zapłaty pomniejszonej o odpisy na oczekiwane straty kredytowe. Bank zastosował uproszczone podejście w zakresie szacowania odpisu na oczekiwane straty kredytowe i ujmuje odpis w kwocie równej oczekiwanym stratom kredytowym w całym okresie życia należności.

W przypadku, gdy wpływ wartości pieniądza w czasie jest istotny, wartość należności Bank ustala poprzez zdyskontowanie prognozowanych przyszłych przepływów pieniężnych do wartości bieżącej, przy zastosowaniu stopy dyskontowej odzwierciedlającej aktualne oceny rynkowe wartości pieniądza w czasie. Jeżeli zastosowana została metoda polegająca na dyskontowaniu, zwiększenie należności w związku z upływem czasu Bank ujmuje jako pozostałe przychody operacyjne.

(ii) Zobowiązania handlowe

Zobowiązania handlowe prezentowane jako składnik „Pozostałych zobowiązań”, inne niż zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu, Bank ujmuje w kwocie wymaganej zapłaty. Długoterminowe zobowiązania handlowe podlegają dyskontowaniu na dzień początkowego ujęcia i na dzień bilansowy.

(iii) Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży

Do aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży klasyfikowane są aktywa trwale, w przypadku, jeśli ich wartość bilansowa zostanie odzyskana przede wszystkim w drodze transakcji sprzedaży, a nie poprzez ich dalsze wykorzystanie.

Sytuacja taka ma miejsce, gdy pojedynczy składnik aktywów (lub grupa) jest przeznaczony do natychmiastowej sprzedaży w jego bieżącym stanie z uwzględnieniem jedynie normalnych i zwyczajowo przyjętych warunków dla sprzedaży tego typu aktywów oraz jego sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, gdy zostaną łącznie spełnione następujące warunki:

- 1) sprzedaż jest wysoce prawdopodobna, gdy przedstawiciele odpowiedniego poziomu kierownictwa są zdecydowani do wypełnienia planu sprzedaży składnika aktywów (lub grupy do zbycia),
- 2) aktywny program znalezienia nabywcy i zakończenia planu został rozpoczęty,
- 3) składnik aktywów (lub grupa do zbycia) musi być aktywnie oferowany na sprzedaż po cenie, która jest racjonalna w odniesieniu do jego bieżącej wartości godziwej, należy oczekiwać, że sprzedaż zostanie ujęta jako sprzedaż zakończona w czasie jednego roku od dnia klasyfikacji, z wyjątkiem sytuacji dopuszczonych przez MSSF 5 ust. 9, a działania potrzebne do zakończenia planu wskazują, że jest mało prawdopodobne, iż zostaną poczynione znaczące zmiany w planie albo, że plan zostanie zarzucony.

Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży Bank ujmuje w kwocie niższej z dwóch: wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia tych aktywów. Dla aktywów zaklasyfikowanych do tej kategorii nie nalicza się amortyzacji.

W przypadku, gdy kryteria klasyfikacji do grupy aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży nie są dłużej spełniane, Bank zaprzestaje klasyfikacji tego składnika aktywów (lub grupy do zbycia) jako przeznaczonego do sprzedaży oraz dokonuje reklasyfikacji do odpowiedniej kategorii aktywów.

W takim przypadku Bank wycenia składnik aktywów, który nie jest dłużej klasyfikowany jako przeznaczony do sprzedaży (lub nie wchodzi już w skład grupy przeznaczonej do sprzedaży) w kwocie niższej z:

- 1) jego wartości bilansowej z dnia poprzedzającego klasyfikację składnika aktywów (lub grupy do zbycia) jako przeznaczony do sprzedaży, skorygowanej o amortyzację lub aktualizację wyceny, która zostałaby ujęta, gdyby składnik aktywów (lub grupa do zbycia) nie został zaklasyfikowany jako przeznaczony do sprzedaży,

- 2) jego wartości odzyskiwalnej z dnia podjęcia decyzji o braku jego sprzedaży.

(iv) Udzielone zobowiązania pozabilansowe

W ramach działalności operacyjnej Bank zawiera transakcje, które w momencie ich zawarcia nie są ujmowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jako aktywa lub zobowiązania, lecz powodują powstanie zobowiązań warunkowych. Zobowiązanie warunkowe jest:

- 1) możliwym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, których istnienie zostanie potwierdzone dopiero w momencie wystąpienia lub niewystąpienia jednego lub większej ilości niepewnych przyszłych zdarzeń, które nie w pełni podlegają kontroli Banku,
- 2) obecnym obowiązkiem, który powstaje na skutek zdarzeń przeszłych, ale nie jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, ponieważ nie jest prawdopodobne, aby konieczne było wydatkowanie środków pieniężnych lub innych aktywów w celu wypełnienia obowiązku lub kwoty zobowiązania nie można oszacować w sposób wiarygodny.

Na udzielone zobowiązania pozabilansowe obarczone ryzykiem braku wywiązania się zleceniodawcy z warunków umowy tworzone są rezerwy zgodnie z MSR 37. Najistotniejsze pozycje udzielonych zobowiązań pozabilansowych stanowią przyznane linie kredytowe oraz kredyty w rachunkach bieżących.

W momencie początkowego ujęcia umowę gwarancji finansowej wycenia się do wartości godziwej. Po początkowym ujęciu wycenia się ją według wartości wyższej z:

- 1) kwoty odpisu na oczekiwane straty kredytowe określonej zgodnie z MSSF 9 „Instrumenty finansowe”,
- 2) wartości początkowej pomniejszonej, w odpowiednich przypadkach, o skumulowane odpisy amortyzacyjne ujęte zgodnie z MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”.

2.7.17. Ujmowanie przychodów

(i) Wynik z tytułu odsetek

W przypadku aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu, przychody i koszty odsetkowe Bank ujmuje z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej, która dyskontuje oszacowane przyszłe pieniężne wpływy lub płatności dokonywane w oczekiwanym okresie do wygaśnięcia instrumentu finansowego, a w uzasadnionych przypadkach w okresie krótszym, do bilansowej wartości brutto składnika aktywów lub zobowiązania finansowego. Przy wyliczaniu efektywnej stopy procentowej Bank dokonuje oszacowania przepływów pieniężnych, uwzględniając wszelkie postanowienia umowy instrumentu finansowego, jednakże nie uwzględnia potencjalnych przyszłych strat związanych z nieściągalnością kredytów. W przypadku, gdy Bank zmienia oszacowania płatności udzielonych lub otrzymanych, koryguje wartość bilansową składnika aktywów finansowych lub zobowiązania finansowego. Korekta jest wyliczana z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej instrumentu finansowego i ujmowana jest jako przychód lub koszt odsetkowy w rachunku zysków i strat.

Przychody z tytułu odsetek obejmują odsetki, rozliczone dyskonto i premie oraz rozliczone prowizje otrzymane lub należne z tytułu kredytów, lokat międzybankowych, transakcji z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu, oraz innych aktywów finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie lub według wartości godziwej przez wynik finansowy lub przez inne całkowite dochody.

Przychody z tytułu odsetek Bank oblicza od wartości bilansowej brutto składnika aktywów finansowych, za wyjątkiem zakupionych lub utworzonych składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości na moment początkowego ujęcia (POCI) oraz składników aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (koszyk 3).

W przypadku aktywów finansowych z rozpoznaną utratą wartości na dzień początkowego ujęcia (POCI), wartość odsetek, które są ujmowane w przychodach z tytułu odsetek wyliczana jest od zamortyzowanego kosztu (wartości bilansowej netto) aktywa finansowego przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej dla danego aktywa finansowego, skorygowanej o ryzyko kredytowe.

W przypadku aktywów finansowych, dla których utrata wartości została rozpoznana po dniu początkowego ujęcia (koszyk 3), wartość odsetek, które rozpoznawane są w przychodach wyliczana jest od zamortyzowanego kosztu (wartości bilansowej netto) aktywa finansowego przy zastosowaniu efektywnej stopy procentowej dla

danego aktywa finansowego, „zamrożonej” na moment zidentyfikowania utraty wartości (default). Koszty okresu sprawozdawczego dotyczące zobowiązań z tytułu odsetek od rachunków klientów oraz zobowiązań z tytułu emisji własnych papierów wartościowych ujmowane są w rachunku zysków i strat z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej.

(ii) Wynik z tytułu prowizji i opłat

Opłaty i prowizje obejmują głównie kwoty zapłacone przez klientów od wykonywanych operacji bankowych na rachunkach, rozliczone prowizje z tytułu udzielenia kredytów w rachunku bieżącym oraz rewolwingowych, rozliczone prowizje z tytułu obsługi kart płatniczych oraz kart kredytowych.

Opłaty i prowizje powiązane bezpośrednio z powstaniem aktywów finansowych, dla których określono harmonogram spłat ujmowane są w rachunku zysków i strat jako element efektywnej stopy procentowej i prezentowane są w pozycji przychodów odsetkowych.

Opłaty i prowizje związane z produktami bankowymi bez określonych harmonogramów spłat, w tym w szczególności prowizje od kredytów w rachunku bieżącym, kart kredytowych, kredytów rewolwingowych oraz zobowiązań warunkowych, rozliczane są liniowo w okresie trwania kontraktu i ujmowane w rachunku zysków i strat w pozycji wynik z tytułu prowizji i opłat.

Opłaty za zobowiązanie się Banku do udzielenia kredytu lub pożyczki są odraczane do momentu powstania aktywów finansowych, a następnie podlegają rozliczeniu jako element efektywnej stopy procentowej lub liniowo, w zależności od rodzaju instrumentu finansowego.

Pozostałe opłaty i prowizje są rozpoznawane w rachunku zysków i strat w momencie wykonania usługi.

Przychody i koszty z tytułu prowizji w związku z oferowaniem produktów ubezpieczeniowych

Bank oferuje produkty typu bancassurance, tj. produkty ubezpieczeniowe sprzedawane w placówkach Banku. Przed wdrożeniem produktu ubezpieczeniowego analizie podlega treść ekonomiczna produktu, w tym w szczególności pod kątem bezpośredniego powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym lub spełnienia kryteriów niezależności tych produktów w celu właściwego ujęcia w rachunku zysków i strat przychodów i kosztów z tytułu oferowania produktów ubezpieczeniowych.

W przypadku stwierdzenia powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym oferowanym przez Bank, uzyskiwane z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych opłaty stanowią integralną część wynagrodzenia z tytułu sprzedaży instrumentu finansowego.

Otrzymywane bądź należne Bankowi wynagrodzenie z tytułu oferowania produktów ubezpieczeniowych bezpośrednio powiązanych z instrumentami finansowymi wycenianymi według zamortyzowanego kosztu, Bank rozlicza metodą efektywnej stopy procentowej. Wynik rozliczenia rozpoznawany jest w przychodach z tytułu odsetek.

Przychody od produktów ubezpieczeniowych powiązanych z instrumentem finansowym (produktem bankowym), których rozliczenie przebiega w cyklu miesięcznym, rozpoznawane są jednorazowo w rachunku zysków i strat w przychodach z tytułu prowizji.

Koszty bezpośrednio związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego rozliczane są zgodnie z zasadą współmierności przychodów i kosztów, jako:

- 1) element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego, z którym są związane, w przypadku gdy przychody związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego są rozliczane metodą efektywnej stopy procentowej,
- 2) jednorazowo, w przypadku gdy przychody związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego są rozpoznawane jednorazowo w rachunku zysków i strat.

Otrzymane bądź należne Bankowi wynagrodzenie z tytułu sprzedaży produktów ubezpieczeniowych niepowiązanych z instrumentami finansowymi rozpoznawane jest w rachunku zysków i strat w przychodach z tytułu prowizji.

W przypadku jeżeli Bank wykonuje na rzecz ubezpieczyciela jakiejkolwiek czynności lub usługi wynikające z oferowanych produktów ubezpieczeniowych, wynagrodzenie rozliczane jest w czasie obowiązywania umowy

ubezpieczenia, przy uwzględnieniu zasady współmierności przychodów i kosztów oraz z zachowaniem zasady określenia stopnia zaawansowania usługi lub czynności.

W przypadku jeżeli wyniki analizy treści ekonomicznej produktów ubezpieczeniowych wskażą, że Bank nie wykonuje na rzecz zakładu ubezpieczeń żadnych czynności lub usług wynikających z oferowanych produktów ubezpieczeniowych, za wyjątkiem usług zawarcia umowy ubezpieczeniowej i przekazanie składki, należne lub otrzymane wynagrodzenie, zaliczane jest jednorazowo do rachunku zysków i strat jako przychody z tytułu prowizji w dniu rozpoczęcia lub odnowienia polisy ubezpieczeniowej.

(iii) Przychody z tytułu dywidend

Przychody z tytułu dywidend są ujmowane w rachunku zysków i strat Banku w dniu ustalenia praw do ich otrzymania.

(iv) Wynik na działalności podstawowej

Na wynik z działalności podstawowej Banku składają się:

- 1) przychody i koszty z tytułu odsetek,
- 2) przychody i koszty z tytułu prowizji,
- 3) przychody z tytułu dywidend,
- 4) wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany, który zawiera:
 - a) zyski lub straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zakwalifikowanych do aktywów lub zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz efekt ich wyceny do wartości godziwej,
 - b) wynik z pozycji wymiany wynikający ze zrealizowanych różnic kursowych oraz różnic kursowych powstałych w wyniku przeliczenia aktywów i zobowiązań wyrażonych w walutach obcych (niezrealizowane różnice kursowe),
- 5) wynik z tytułu przeklasyfikowania instrumentów finansowych oraz zaprzestania ujmowania instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, który zawiera:
 - a) zyski lub straty powstałe w wyniku zbycia instrumentów finansowych zakwalifikowanych do aktywów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu,
 - b) zyski lub straty wynikające z przeklasyfikowania aktywów finansowych z kategorii wycenianych w zamortyzowanym koszcie do kategorii aktywów finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy w kwocie stanowiącej różnicę pomiędzy zamortyzowanym kosztem tego składnika aktywów finansowych a jego wartością godziwą na dzień przeklasyfikowania,
 - c) zyski lub straty powstałe w wyniku zbycia dłużnych papierów wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez inne całkowite dochody,
 - d) zyski lub straty wynikające z przeklasyfikowania dłużnych instrumentów finansowych z kategorii wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody do kategorii składników wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy w kwocie uprzednich skumulowanych zysków lub strat ujętych w innych całkowitych dochodach.
- 6) w przypadku, gdy Bank w momencie początkowego ujęcia dokona nieodwołalnego wyboru dotyczącego przedstawiania w innych całkowitych dochodach późniejszych zmian wartości godziwej inwestycji w instrument kapitałowy emitowany w walucie obcej, zyski lub straty z tytułu różnic kursowych powstałych na takim instrumencie ujmowane są w innych całkowitych dochodach.

(v) Pozostałe przychody i koszty operacyjne

W pozycji pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych Bank wykazuje pozycje niezwiązane bezpośrednio z podstawową działalnością operacyjną.

Pozostałe przychody operacyjne obejmują głównie zyski z tytułu sprzedaży towarów i usług, przychody z tytułu sprzedaży lub likwidacji składników aktywów trwałych i aktywów przejętych za długi, zyski z tytułu sprzedaży jednostek zależnych i stowarzyszonych, kwoty odzyskanych należności nieściągalnych, w tym spłaty wierzytelności wyłączonych z bilansu, kwoty otrzymanych odszkodowań, kar, grzywien i dotacji, przychodów z tytułu dzierżawy/najmu nieruchomości oraz rozwiązanych rezerw na sprawy sporne.

Na pozostałe koszty operacyjne składają się głównie wydatki na zakup towarów i usług niefinansowych, straty z tytułu sprzedaży lub likwidacji majątku trwałego w tym aktywów przejętych za długi, straty z tytułu sprzedaży jednostek zależnych i stowarzyszonych, koszty windykacji należności, koszty płaconych odszkodowań, koszty rezerw na sprawy sporne oraz rezerw na pozostałe wierzytelności (poza kredytowymi), a także koszty przekazanych darowizn.

(vi) Wynik z działalności operacyjnej

Na wynik na działalności operacyjnej składa się wynik na działalności podstawowej, pozostałe przychody i koszty operacyjne, ogólne koszty administracyjne, które składają się z kosztów świadczeń pracowniczych, kosztów zakupu towarów i usług, kosztów działalności i kosztów odpisów amortyzacyjnych. Na wynik z działalności operacyjnej składa się także wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe.

2.7.18. Podatki

(i) Podatek bieżący

Zobowiązania i należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego za okres bieżący i okresy poprzednie Bank wycenia w wysokości kwoty przewidywanej zapłaty na rzecz organów podatkowych lub w przypadku należności - podlegających zwrotowi od organów podatkowych, z zastosowaniem stawek podatkowych i przepisów podatkowych, które na dzień bilansowy prawnie już obowiązywały lub proces legislacyjny ich zatwierdzania był w zasadzie zakończony.

Bieżący podatek dochodowy dotyczący pozycji ujętych bezpośrednio w kapitale własnym, Bank ujmuje bezpośrednio w kapitale własnym.

(ii) Podatek odroczony

Na potrzeby sprawozdawczości finansowej, odroczony podatek dochodowy Bank oblicza metodą zobowiązań bilansowych w stosunku do różnic przejściowych występujących na dzień bilansowy między wartością podatkową aktywów i zobowiązań, a ich wartością bilansową wykazaną w sprawozdaniu finansowym.

Rezerwa na podatek odroczony ujmowana jest w odniesieniu do wszystkich dodatnich różnic przejściowych z wyjątkiem przypadku, gdy:

- 1) rezerwa na odroczony podatek dochodowy powstaje w wyniku początkowego ujęcia wartości firmy lub innego składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji niestanowiącej połączenia jednostek i w chwili jej zawierania nie ma wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową, oraz
- 2) wynikają z inwestycji w jednostkach zależnych lub stowarzyszonych, a terminy ich odwracania się podlegają kontroli przez Bank oraz gdy prawdopodobne jest, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe nie ulegną odwróceniu.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego Bank ujmuje w odniesieniu do wszystkich ujemnych różnic przejściowych, jak również niewykorzystanych ulg podatkowych i niewykorzystanych strat podatkowych przeniesionych na następne lata, w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, że zostanie osiągnięty dochód do opodatkowania, który pozwoli wykorzystać te różnice, ulgi i straty z wyjątkiem przypadku, gdy:

- 1) aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego dotyczące ujemnych różnic przejściowych powstają w wyniku początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji

niestanowiącej połączenia jednostek i w chwili jej zawierania nie mają wpływu ani na wynik finansowy brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową, oraz

- 2) w przypadku ujemnych różnic przejściowych z tytułu inwestycji w jednostkach zależnych lub stowarzyszonych, składnik aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego jest ujmowany w sprawozdaniu z sytuacji finansowej jedynie w takiej wysokości, w jakiej jest prawdopodobne, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe ulegną odwróceniu i osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który pozwoli na potrącenie ujemnych różnic przejściowych.

Wartość bilansową składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego Bank weryfikuje na każdy dzień bilansowy i dokonuje stosownego obniżenia, o ile przestało być prawdopodobne osiągnięcie dochodu do opodatkowania wystarczającego do częściowego lub całkowitego zrealizowania składnika aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Nieujęty składnik aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego podlega ponownej ocenie na każdy dzień bilansowy i jest ujmowany do wysokości odzwierciedlającej prawdopodobieństwo osiągnięcia w przyszłości dochodów do opodatkowania, które pozwolą na zrealizowanie tego składnika aktywów.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oraz rezerwy na podatek odroczone wyceniane są z zastosowaniem stawek podatkowych, które według przewidywań będą obowiązywać w okresie, gdy składnik aktywów zostanie zrealizowany lub rezerwa rozwiązana, przyjmując za podstawę stawki podatkowe i przepisy podatkowe, które na dzień bilansowy prawnie już obowiązywały lub proces legislacyjny ich zatwierdzenia był w zasadzie zakończony.

Odroczony podatek dochodowy dotyczący pozycji ujętych bezpośrednio w innych całkowitych dochodach ujmowany jest winnych całkowitych dochodach (kapitale z aktualizacji wyceny).

W przypadku, gdy Bank w momencie początkowego ujęcia dokona nieodwołalnego wyboru dotyczącego ujmowania w innych całkowitych dochodach (kapitał z aktualizacji wyceny) późniejszych zmian wartości godziwej inwestycji w instrument kapitałowy, zyski lub straty z tytułu zmian wartości godziwej, ujmowane są w pozycji „Inne całkowite dochody”.

Bank kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego na mocy posiadanego tytułu prawnego do przeprowadzenia kompensat aktywów z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego.

2.7.19. Kapitały własne

Kapitał zakładowy wykazywany jest w wysokości zgodnej ze statutem Banku oraz wpisem do rejestru sądowego według wartości nominalnej. Pozostałe kapitały własne Bank wykazuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej z uwzględnieniem ich podziału na rodzaje zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa i z postanowieniami statutu Banku. Do kapitałów własnych Bank zalicza wynik netto za okres bieżący, niepodzielony zysk lub niepokrytą stratę z okresów poprzednich oraz wynik wyceny aktywów finansowych, które są wyceniane przez inne całkowite dochody.

Kapitały własne stanowią:

- 1) kapitał zakładowy – wykazywany w wysokości zgodnej ze statutem oraz wpisem do rejestru przedsiębiorców według wartości nominalnej,
- 2) akcje własne – skupione akcje Banku wchodzące w skład kapitału zakładowego, lecz niebędące w posiadaniu akcjonariuszy - akcje własne prezentowane są w wartości ujemnej,
- 3) kapitał zapasowy - tworzony jest z corocznych odpisów z zysku netto z przeznaczeniem na pokrycie strat, jakie mogą wyniknąć w związku z działalnością Banku. Coroczne odpisy na kapitał zapasowy powinny wynosić co najmniej 8% zysku netto i dokonywane są do czasu osiągnięcia przez ten kapitał wysokości co najmniej jednej trzeciej kapitału zakładowego. Do kapitału zapasowego zalicza się nadwyżki osiągnięte przy emisji akcji powyżej ich wartości nominalnej. Kapitał zapasowy pomniejszany jest o koszty bezpośrednio związane z emisją akcji własnych,
- 4) inne całkowite dochody - obejmują skutki wyceny aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez inne całkowite dochody, zyski lub straty aktuarialne stanowiące korektę założeń

przyjętych do kalkulacji rezerw na świadczenia pracownicze, różnice kursowe powstałe w wyniku wyceny instrumentów kapitałowych wyrażonych w walutach obcych, dla których dokonano wyboru wyceny do wartości godziwej przez inne całkowite dochody oraz skutki wyceny i wartość podatku odroczonego dla pozycji stanowiących różnice przejściowe ujęte w pozycji innych całkowitych dochodów,

- 5) niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych - obejmujący niepodzielone zyski i niepokryte straty z lat ubiegłych,
- 6) wynik roku bieżącego – zysk lub strata wynikająca z rachunku zysków i strat za okres, za który sporządzane jest sprawozdanie finansowe. Zysk lub strata netto uwzględnia podatek dochodowy,
- 7) pozostałe kapitały:
 - a) fundusz ogólnego ryzyka w Banku tworzony jest zgodnie z ustawą Prawo bankowe, z zysku po opodatkowaniu i przeznaczony jest na niezidentyfikowane ryzyka działalności Banku,
 - b) kapitały rezerwowe służące celom określonym w statucie tworzone z odpisów z zysku oraz wynik netto ze sprzedaży kapitałowych papierów wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez inne całkowite dochody.

Wykupione akcje własne są ujmowane przez Bank według ceny nabycia i pomniejszają kapitał własny do momentu ich anulowania. Zyski lub straty ponoszone przy wykupie, sprzedaży lub umorzeniu akcji własnych nie wpływają na rachunek zysków i strat. Różnica pomiędzy wartością bilansową, a ceną zakupu, w przypadku ponownego wydania akcji, jest ujmowana w ramach nadwyżki ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej. Prawa przypisane do akcji własnych są anulowane i nie jest do nich alokowane prawo do dywidendy.

(i) Dywidendy

Dywidendy, które zostały zatwierdzone przez Walne Zgromadzenie, ale nie zostały wypłacone na dzień bilansowy, Bank ujawnia w pozycji „Pozostałe zobowiązania”.

2.7.20. Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych (ZFŚS)

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 marca 1994 roku o Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych Bank tworzy ZFŚS. Celem Funduszu jest finansowanie działalności socjalnej na rzecz pracowników. Zobowiązania Funduszu stanowią zakumulowane odpisy dokonane przez Bank na rzecz ZFŚS pomniejszone o bezzwrotne wydatki z ZFŚS. W Banku nie występuje majątek socjalny, całość zobowiązań z tytułu ZFŚS wyrażona jest w środkach pieniężnych zgromadzonych na wyodrębnionym rachunku bankowym.

Ze względu na fakt, że aktywa ZFŚS nie stanowią aktywów Banku, Bank w sprawozdaniu z sytuacji finansowej dokonał kompensaty aktywów i zobowiązań Funduszu. W związku z powyższym saldo z tytułu ZFŚS w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Banku na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz na dzień 31 grudnia 2017 roku wyniosło zero.

2.7.21. Transakcje i salda w walutach obcych

Sprawozdanie finansowe zostało przygotowane w polskich złotych. Polski złoty jest walutą funkcjonalną Banku oraz walutą podstawowego środowiska gospodarczego, w którym działa Bank.

Transakcje wyrażone w walutach obcych przelicza się na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji. Każdorazowo na koniec okresu sprawozdawczego Bank przelicza:

- 1) pozycje pieniężne w walucie obcej przy zastosowaniu kursu zamknięcia, tj. kursu średniego ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski, obowiązującego na koniec okresu sprawozdawczego,
- 2) pozycje niepieniężne wyceniane według historycznej ceny nabycia wyrażonej w walucie obcej przy zastosowaniu kursu wymiany z dnia transakcji,
- 3) pozycje niepieniężne wyceniane w wartości godziwej wyrażonej w walucie obcej przeliczane są przy zastosowaniu kursów wymiany, które obowiązywały w dniu, na który wartość godziwa została ustalona.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Zyski i straty kursowe z tytułu rozliczenia tych transakcji oraz wyceny bilansowej aktywów i zobowiązań pieniężnych wyrażonych w walutach obcych ujmuje się w rachunku zysków i strat.

Następujące kursy zostały przyjęte dla potrzeb wyceny bilansowej:

	31.12.2018	31.12.2017
EUR	4,30	4,1709
USD	3,7597	3,4813

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

2.8. Wprowadzenie nowych standardów i interpretacji oraz zmian standardów i interpretacji

2.8.1. Nowe standardy i interpretacje

Standard/interpretacja	Data wejścia w życie	Opis zmian i wpływ na sprawozdanie
MSR 40 (zmiana) „Nieruchomości inwestycyjne”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie.	Zmiana dotyczy doprecyzowania warunków klasyfikacji nieruchomości inwestycyjnych. W ocenie Banku powyższa zmiana standardu nie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.
MSSF 2 (zmiana) „Płatności oparte na akcjach”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie.	Zmiana dotyczy klasyfikacji i wyceny transakcji płatności w formie akcji, a w szczególności płatności w formie akcji rozliczanych w instrumentach kapitałowych. W ocenie Banku powyższa zmiana standardu nie miała zastosowania.
MSSF 4 (zmiana) „Umowy ubezpieczeniowe”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie.	Zmiana dotyczy tymczasowego zwolnienia ze stosowania MSSF 9 dla jednostek, które głównie generują kontrakty uregulowane przez MSSF 4, które skutkują ograniczeniem zmienności wyniku tych jednostek. W ocenie Banku powyższa zmiana standardu nie miała zastosowania.
MSSF 9 „Instrumenty Finansowe”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie.	Wpływ MSSF 9 na sprawozdanie z sytuacji finansowej zamieszczone zostało poniżej.
MSSF 15 „Przychody z umów z klientami”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie.	Główną zasadą nowego standardu jest ujmowanie przychodów w taki sposób, aby rozpoznać transfer towarów lub usług na rzecz klientów w kwocie odpowiadającej wynagrodzeniu, tj. zapłacie, które spółka spodziewa się otrzymać w zamian za te towary lub usługi. Zgodnie z nowym MSSF 15 przychód powstaje w momencie, gdy kontrola nad towarami lub usługami przechodzi w ręce klienta. W ocenie Banku znacząca większość przychodów wynika z działalności regulowanej innymi MSSF, w tym rozpoznawanych w sprawozdaniu finansowym według metody efektywnej stopy procentowej, dlatego też zastosowanie nowego standardu nie miało istotnego wpływu na sprawozdanie Banku.
Zmiany do MSSF 2014-2016 MSSF 1 (zmiana) „Zastosowanie MSSF po raz pierwszy” MSR 28 (zmiana) „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie.	Zmiany dokonano w ramach procedury wprowadzania dorocznych poprawek do MSSF, które są ukierunkowane na rozwiązywanie niezgodności i uściślenie słownictwa. W ocenie Banku powyższa zmiana standardu nie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.
KIMSF 22 „Transakcje w walutach obcych oraz płatności zaliczkowe”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2018 roku lub po tej dacie.	Interpretacja precyzuje zasady określania kursu walutowego w przypadku ujmowania niemonetarnych aktywów lub zobowiązań przy zaliczkowych płatnościach otrzymanych lub zapłaconych, zanim ujęty zostanie związany z nimi składnik aktywów, koszt lub przychód. W ocenie Banku powyższa interpretacja nie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

MSSF 9 Instrumenty finansowe

W listopadzie 2016 roku Komisja Europejska zatwierdziła Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej nr 9 „Instrumenty Finansowe”, który zastąpił standard MSR 39 „Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena”. MSSF 9 zawiera zmiany w zakresie klasyfikacji i wyceny aktywów i zobowiązań finansowych, kalkulacji odpisów na utratę wartości aktywów finansowych oraz rachunkowości zabezpieczeń i obowiązuje dla rocznych okresów rozpoczynających się 1 stycznia 2018 roku. Bank podjął decyzję o retrospektywnym zastosowaniu zasad w zakresie klasyfikacji, wyceny oraz utraty wartości poprzez korektę bilansu otwarcia na dzień 1 stycznia 2018 bez korygowania okresów porównawczych. Różnice wartości bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych wynikających z zastosowania MSSF 9 zostały ujęte na dzień 1 stycznia 2018 roku w kapitałach własnych w pozycji „Niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych”.

Wdrożenie MSSF 9 wpłynęło na zmianę zasad rachunkowości Banku głównie w zakresie klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych, a także rozpoznawania i kalkulacji utraty wartości tych aktywów. MSSF 9 nie wprowadził istotnych zmian w zakresie klasyfikacji i wyceny zobowiązań finansowych w stosunku do zasad obowiązujących w MSR 39. Zasady rachunkowości zgodne z MSSF 9 zostały przedstawione w podsumowaniu istotnych zasad rachunkowości w pkt. 2.7 niniejszego sprawozdania finansowego.

Klasyfikacja i wycena

MSSF 9 wprowadził jednolity model klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych oraz model utraty wartości instrumentów finansowych oparty na koncepcji „oczekiwanej straty kredytowej”.

Zgodnie z MSSF 9, aktywa finansowe klasyfikowane są na moment początkowego ujęcia w do jednej z trzech kategorii wyceny:

- 1) instrumenty finansowe wyceniane według zamortyzowanego kosztu (zamortyzowany koszt),
- 2) instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przez inne całkowite dochody (WG przez OCI),
- 3) instrumenty finansowe wyceniane do wartości godziwej przez wynik finansowy (WG przez RZiS).

Klasyfikacja aktywów finansowych determinowana jest na podstawie dwóch kryteriów:

- 1) Oceny modelu biznesowego w zakresie zarządzania aktywami finansowymi,
 - a) model biznesowy zakładający utrzymywanie aktywów w celu uzyskiwania przepływów pieniężnych wynikających z umowy (model H2C),
 - b) model biznesowy, którego cel jest realizowany zarówno poprzez uzyskiwanie przepływów pieniężnych wynikających z umowy, jak i poprzez sprzedaż aktywów finansowych (model H2CS),
 - c) model rezydualny, który nie spełnia charakterystyki dwóch powyższych modeli.
- 2) Oceny charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych składnika aktywów finansowych. Ocena ma na celu weryfikację, czy warunki umowy powodują powstawanie w określonych terminach przepływów pieniężnych, które są jedynie spłatą kwoty głównej (kapitału) i odsetek od kwoty głównej pozostającej do spłaty (tzw. kryterium SPPI – ang. solely payments of principal and interest).

Na potrzeby wdrożenia standardu MSSF 9 Bank BPS S.A. dokonał analizy posiadanych na dzień 31 grudnia 2017 roku składników aktywów finansowych, polegającej na:

- 1) określeniu oraz przypisaniu grup składników aktywów finansowych do odpowiedniego modelu biznesowego na podstawie oceny przyjętego sposobu zarządzania portfelami aktywów finansowych, sposobu oceny dochodowości danych portfeli aktywów finansowych, analizę typów ryzyka mających wpływ na efektywność portfeli oraz sposobu zarządzania ryzykiem,
- 2) analizie przyczyny dokonanych w przeszłości sprzedaży aktywów finansowych w ramach danych portfeli,
- 3) analizie oczekiwań, co do planowanych przyszłych wartości sprzedaży aktywów finansowych oraz ich częstotliwości w ramach danych portfeli,

- 4) identyfikacji i analizie zapisów umownych aktywów finansowych celem ustalenia czy kontraktowe przepływy pieniężne stanowią zapłatę kwoty głównej i odsetek.

Zidentyfikowane przez Bank BPS S.A. zmiany klasyfikacji i wyceny aktywów finansowych dotyczą:

- 1) Instrumentów finansowych, których kontraktowe przepływy pieniężne nie stanowią kwoty głównej i odsetek.

W ramach dostosowania do wymogów MSSF 9 Bank BPS S.A. zaklasyfikował portfel kredytów, których konstrukcja oprocentowania zawiera element dźwigni (mnożnik większy od jedności) do kredytów i pożyczek udzielonych klientom obowiązkowo wycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy. Do tej grupy kredytów ujęte zostały kredyty preferencyjne z dopłatą do oprocentowania płaconą przez ARiMR udzielane przez Bank w okresie do marca 2015 roku, oraz kredyty studenckie dofinansowywane z Funduszu Pożyczek i Kredytów Studenckich. Konstrukcja oprocentowania tych kredytów oparta jest o stopę redyskonta weksli NBP i mnożnik o wartości wyższej od jedności. Wartość brutto na dzień zmiany wyceny tych kredytów z ujęcia w zamortyzowanym koszcie na wartość godziwą przez wynik finansowy, wyniosła: 382.158 tys. zł.

Dodatkowo Bank BPS S.A. zaklasyfikował obligacje komercyjne, które nie spełniły testu SPPI do papierów wartościowych obowiązkowo wycenianych według wartości godziwej przez wynik finansowy. Wartość brutto na dzień zmiany wyceny tych obligacji z ujęcia w wartości godziwej przez inne całkowite dochody, wyniosła: 3.939 tys. zł.

- 2) Inwestycji Banku BPS S.A. w instrumenty kapitałowe.

Do dnia 31 grudnia 2017 roku Bank BPS S.A. stosował dla nienotowanych instrumentów kapitałowych klasyfikowanych jako dostępne do sprzedaży wycenę w koszcie historycznym z uwzględnieniem odpisów z tytułu utraty wartości. Od daty wejścia w życie standardu MSSF 9 domyślną metodą wyceny dla instrumentów kapitałowych jest wartość godziwa przez wynik finansowy, chyba że na moment początkowego ujęcia dokonany zostanie nieodwołalny wybór ujmowania przyszłych zmian wartości godziwej przez inne całkowite dochody.

Korzystając z tej możliwości Bank BPS S.A. podjął nieodwołalną decyzję o wyznaczeniu inwestycji strategicznych z portfela inwestycji kapitałowych, jako wyznaczonych do wyceny w wartości godziwej przez inne całkowite dochody. Inwestycje kapitałowe, w stosunku do których Bank BPS S.A. wybrał opcję wyceny do wartości godziwej przez inne całkowite dochody zostały nabyte w celu długoterminowego ich utrzymywania w portfelu inwestycyjnym bez intencji ich sprzedaży w krótkim horyzoncie czasowym. Wartość dodatniej korekty z tytułu wyceny instrumentów kapitałowych do wartości godziwej wyniosła łącznie 8.661 tys. zł.

Bank BPS S.A. nie zidentyfikował zobowiązań finansowych, w stosunku do których zaistniałby obowiązek zmian zasad wyceny. Zobowiązania finansowe będą w dalszym ciągu wyceniane według dotychczasowych zasad określonych w MSR 39, tj. w zamortyzowanym koszcie lub w wartości godziwej przez wynik finansowy.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Kryteria wyceny oraz zmiany klasyfikacji instrumentów finansowych w związku z wdrożeniem MSSF 9 z dniem 1 stycznia 2018 roku

	31 grudnia 2017 Wycena zgodnie z MSR 39	31 grudnia 2017 Wartość zgodnie z MSR 39		1 stycznia 2018 Wycena zgodnie z MSSF 9	Reklasyfikacje	Zmiana wartości z tytułu wdrożenia MSSF 9	1 stycznia 2018 Wartość zgodnie z MSSF 9
Kasa, środki w Banku Centralnym	Zamortyzowany koszt	1 936 258	Kasa, środki w Banku Centralnym	Zamortyzowany koszt	1 936 258	0	1 936 258
Należności od innych banków	Zamortyzowany koszt	996 735	Należności od innych banków wyceniane w zamortyzowanym koszcie	Zamortyzowany koszt	926 328	32	926 360
Pochodne instrumenty finansowe	WG przez RZiS	2 190	Papiery wartościowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	Zamortyzowany koszt	70 407	5	70 412
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	WG przez RZiS	0	Pochodne instrumenty finansowe	WG przez RZiS	2 190	0	2 190
			Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	WG przez RZiS	0	0	0
			Kredyty i pożyczki udzielone klientom obowiązkowo wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	WG przez RZiS	345 983	811	346 794
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	Zamortyzowany koszt	8 561 263	Kredyty i pożyczki udzielone klientom wyceniane w zamortyzowanym koszcie	Zamortyzowany koszt	7 857 026	-55 712	7 801 314
			Papiery wartościowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	Zamortyzowany koszt	358 254	-877	357 377
			Papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	WG przez OCI	5 131 479	-711	5 130 768
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	WG przez OCI	5 427 698	Papiery wartościowe obowiązkowo wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	WG przez RZiS	291 028	0	291 028
			Papiery wartościowe wyznaczone do wyceny w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	WG przez OCI	5 191	8 661	13 852
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	Zamortyzowany koszt	5 874 890	Papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	WG przez OCI	3 142 032	85 415	3 227 447
			Papiery wartościowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	Zamortyzowany koszt	2 732 858	0	2 732 858
Razem		22 799 034	Razem		22 799 034	37 624	22 836 658
Pozostałe aktywa nieobjęte MSSF 9		862 374	Pozostałe aktywa nieobjęte MSSF 9		862 374	-17 129	845 245
Aktywa razem		23 661 408	Aktywa razem		23 661 408	20 495	23 681 903
Zobowiązania, w tym:		22 847 339	Zobowiązania, w tym:		22 847 339	2 803	22 850 142
- rezerwa na zobowiązania pozabilansowe		1 659	- rezerwa na zobowiązania pozabilansowe		1 659	2 803	4 462
Razem zobowiązania		22 847 339	Razem zobowiązania		22 847 339	2 803	22 850 142

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Uzgodnienie wartości bilansowej aktywów i zobowiązań oraz kapitałów własnych w związku z wdrożeniem MSSF 9 z dniem 1 stycznia 2018 roku

	31 grudnia 2017	Reklasyfikacja	Korekta MSSF 9	1 stycznia 2018
Aktywa				
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 936 258	0	0	1 936 258
Należności od innych banków	996 735	-996 735	0	0
Należności od innych banków <i>- obowiązkowo wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy</i>	X	926 328	32	926 360
<i>- wyceniane w zamortyzowanym koszcie</i>	X	0	0	0
<i>- wyceniane w zamortyzowanym koszcie</i>	X	926 328	32	926 360
Pochodne instrumenty finansowe	2 190	0	0	2 190
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	8 561 263	-8 561 263	0	0
Należności z tytułu leasingu finansowego	0	0	0	0
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	5 427 698	-5 427 698	0	0
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	5 874 890	-5 874 890	0	0
Papiery wartościowe:	X	11 731 249	92 493	11 823 742
<i>- przeznaczone do obrotu</i>	X	0	0	0
<i>- obowiązkowo wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy</i>	X	291 028	0	291 028
<i>- wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody</i>	X	8 273 511	84 704	8 358 215
<i>- wyznaczone do wyceny w wartości godziwej przez inne całkowite dochody</i>	X	5 191	8 661	13 852
<i>- wyceniane w zamortyzowanym koszcie</i>	X	3 161 519	-872	3 160 647
Kredyty i pożyczki udzielone klientom:	X	8 203 009	-54 901	8 148 108
<i>- obowiązkowo wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy</i>	X	345 983	811	346 794
<i>- wyceniane w zamortyzowanym koszcie</i>	X	7 857 026	-55 712	7 801 314
Inwestycje w jednostki zależne i stowarzyszone	611 105	0	0	611 105
Zapasy	424	0	0	424
Rzeczowe aktywa trwałe	72 872	0	0	72 872
Nieruchomości inwestycyjne	0	0	0	0
Wartości niematerialne	45 582	0	0	45 582
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	2 414	0	0	2 414
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	75 121	0	-17 129	57 992
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	1 555	0	0	1 555
Pozostałe aktywa	53 301	0	0	53 301
Aktywa razem	23 661 408	0	20 495	23 681 903
Zobowiązania				
Zobowiązania wobec Banku Centralnego	61	0	0	61
Zobowiązania wobec innych banków	18 649 779	0	0	18 649 779
Zobowiązania z tytułu sprzedanych zobowiązań finansowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	249 959	0	0	249 959
Pochodne instrumenty finansowe	1 581	0	0	1 581
Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	0	0	0	0
Zobowiązania wobec klientów	2 677 939	0	0	2 677 939
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 124 336	0	0	1 124 336
Pozostałe zobowiązania	128 204	0	0	128 204
Rezerwy	15 480	0	2 803	18 283
Zobowiązania razem	22 847 339	0	2 803	22 850 142
Kapitał własny				
Kapitał zakładowy	430 585	0	0	430 585
Akcje własne	-2 133	0	0	-2 133
Kapitał zapasowy	308 678	0	0	308 678
Inne całkowite dochody	24 210	-21 244	76 095	79 061
Niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych	1 555	21 244	-58 403	-35 604
Wynik roku bieżącego	0	0	0	0
Pozostałe kapitały	51 174	0	0	51 174
Kapitał własny ogółem	814 069	0	17 692	831 761
Suma zobowiązań i kapitału własnego	23 661 408	0	20 495	23 681 903

Utrata wartości ekspozycji kredytowych

MSSF 9 zastąpił obowiązujący zgodnie z postanowieniami MSR 39 model utraty wartości funkcjonujący w oparciu o model straty poniesionej, nowym modelem opartym na podejściu zorientowanym na przyszłość (ang. forward-looking approach). Konsekwencją tej zmiany jest konieczność kalkulacji oczekiwanych strat kredytowych z uwzględnianiem oceny szeregu możliwych wyników, która opierają się na racjonalnych i możliwych do udokumentowania przeszłych zdarzeń i obecnych warunków oraz prognoz i spodziewanych przyszłych warunków makroekonomicznych w kontekście oceny ryzyka kredytowego ekspozycji. Zmiana koncepcji straty poniesionej na rzecz straty oczekiwanej, ma istotne konsekwencje w zakresie modelowania parametrów ryzyka kredytowego oraz ostatecznej wysokości utworzonych odpisów. Nowy model szacowania oczekiwanych strat kredytowych ma zastosowanie do aktywów finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie, dłużnych papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody oraz zobowiązań pozabilansowych.

MSSF 9 uzależnia sposób rozpoznawania strat oczekiwanych w zależności od zmiany poziomu ryzyka, która nastąpiła od momentu początkowego ujęcia. Standard wprowadził trzy koszyki rozpoznawania strat oczekiwanych, które zostały opisane w pkt 2.7.6.

W przypadku zakupionych lub powstałych aktywów finansowych, które w momencie początkowego ujęcia dotknięte są utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe (ang. purchased or originated credit impaired - POCI) oczekiwana strata kredytowa rozpoznawana jest dla całego okresu życia ekspozycji.

Aktywa finansowe o niskim poziomie ryzyka to aktywa o niskim ryzyku niewykonania zobowiązania przez kredytobiorców, którzy spełniają łącznie następujące kryteria:

- 1) posiadają wysoką zdolność regulowania zobowiązań pieniężnych z krótkim terminie,
- 2) niekorzystne warunki gospodarcze w dłuższym okresie nie wpływają negatywnie na zdolność regulowania zobowiązań pieniężnych,
- 3) posiadają rating odpowiadający poziomowi inwestycyjnemu,
- 4) rating inwestycyjny kredytobiorców utrzymuje się w okresie dłuższym niż 12 miesięcy.

Identyfikacja znaczącego wzrostu ryzyka dokonywana jest w oparciu o następujące kryteria:

- 1) opóźnienie w spłacie przekraczające 30 dni,
- 2) obecność co najmniej jednego sygnału ostrzegania uznanego w Banku za istotny,
- 3) realizację procesu restrukturyzacji,
- 4) spadek ratingu o dwa poziomy w stosunku do ratingu z momentu udzielenia,
- 5) sytuację, w której Bank udzielił udogodnienia w spłacie wynikającego z potencjalnego wzrostu ryzyka kredytowego w hipotetycznej sytuacji ich nie udzielenia.

Podejście do szacowania parametrów ryzyka

Model PD - prawdopodobieństwo ujawnienia się przesłanki utraty wartości jest estymowane w oparciu o dane historyczne z zastosowaniem metody opartej o macierz migracji łańcucha Markowa. Do wyliczeń wykorzystywana jest segmentacja związana z typem klienta, grupą produktową i koszykiem opóźnienia w spłacie.

Model LGD dla ekspozycji będących w 1 i 2 koszyku opiera się na oczekiwanych odzyskach z zabezpieczeń oraz spłat własnych dla części niezabezpieczonej. W przypadku koszyka 3 nie nastąpiły zmiany w porównaniu z dotychczasowym modelem LGD.

Model EAD/CCF obejmuje kalkulację parametru CCF, oczekiwanego czasu trwania produktu (w przypadku aktywów o charakterze rewolwingowym). Segmentacja modelu CCF bazuje na typie klienta, typie produktu a także informacji o statusie klienta. Szacowana strata jest wyliczona modelem dożycia w granulacji miesięcznej.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Uzgodnienie salda zamknięcia odpisów z tytułu utraty wartości zgodnie z MSR 39 oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe kalkulowane zgodnie z MSR 37 na dzień 31 grudnia 2017 roku z odpisami na oczekiwane straty kredytowe na dzień 1 stycznia 2018 roku.

	Wartość odpisów z tytułu utraty wartości na dzień 31.12.2017 wg MSR 39/MSR 37		Reklasyfikacja	Aktualizacja wyceny	Pozostałe zmiany	Wartość odpisów z tytułu utraty wartości na dzień 01.01.2018 wg MSSF 9
Należności od innych Banków	-207	Należności od innych banków wyceniane w zamortyzowanym koszcie	-186	32	-61	-215
		Papierów wartościowych wyceniane w zamortyzowanym koszcie	-21	5		-16
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	-18 962	Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	-18 962			-18 962
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-493 418	Kredyty i pożyczki udzielone klientom obowiązkowo wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	-15 724		15 724	0
		Kredyty i pożyczki wyceniane w zamortyzowanym koszcie	-477 090	-55 712	-263 956	-796 758
		Papierów wartościowych wyceniane w zamortyzowanym koszcie	-605	-877		-1 482
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	-48 211	Papierów wartościowych obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez wynik finansowy	-2 936		2 936	0
		Papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	-45 275	-1 079		-46 354
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	-1 659	Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	-1 659	-2 803		-4 462
Pozostałe odpisy z tytułu utraty wartości nieobjęte MSSF 9	-178 372	Pozostałe odpisy z tytułu utraty wartości nieobjęte MSSF 9	-178 372			-178 372
Razem	-740 829	Razem	-740 830	-60 434	-245 357	-1 046 621

W kolumnie „Pozostałe zmiany” zaprezentowano:

- 1) wpływ dostosowania wartości bilansowej brutto ekspozycji kredytowych zakwalifikowanych do koszyka 3 do wymogów MSSF 9, tj. zmiana prezentacji korekty odsetek impairmentowych, która zgodnie z MSR 39 wykazywana była jako element wartości bilansowej brutto, a według MSSF 9 prezentowana jest jako część odpisu na oczekiwane straty kredytowe,
- 2) przeniesienie wartości odpisu z tytułu utraty wartości dla aktywów finansowych prezentowanych zgodnie z MSR 39, przeklasyfikowanych przy wdrożeniu MSSF 9 do kategorii „Kredyty i pożyczki wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy” oraz „Papiery wartościowe obowiązkowo wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy”.

Wpływ MSSF 9 na adekwatność kapitałową

W dniu 12 grudnia 2017 roku Parlament Europejski i Rada UE przyjęli Rozporządzenie nr 2017/2395 zmieniające Rozporządzenie nr 575/2013 w odniesieniu do rozwiązań przejściowych dotyczących złagodzenia wpływu wprowadzenia MSSF 9 na fundusze własne oraz dotyczących traktowania jako duże ekspozycje niektórych ekspozycji wobec podmiotów sektora publicznego denominowanych w walucie krajowej dowolnego państwa członkowskiego. Powyższe Rozporządzenie dopuszcza możliwość stosowania rozwiązań przejściowych począwszy od dnia 1 stycznia 2018 roku.

Parlament Europejski i Rada UE uznali, że stosowanie MSSF 9 może doprowadzić do nagłego znacznego zwiększenia rezerw na oczekiwane straty kredytowe, a co za tym idzie do nagłego spadku kapitału podstawowego Tier I, stąd też niezbędne jest wprowadzenie rozwiązania przejściowego które zminimalizuje negatywny wpływ nowego modelu pomiaru utraty wartości w ramach MSSF 9 na kapitał podstawowy Tier I.

Rozporządzenie wprowadza poniżej opisane rozwiązania przejściowe łagodzące negatywny wpływ zwiększenia rezerw na oczekiwane straty kredytowe na kapitał podstawowy Tier I:

- 1) Jeżeli bilans otwarcia na dzień pierwszego zastosowania MSSF 9 odzwierciedla spadek kapitału podstawowego Tier I w wyniku zwiększonych rezerw na oczekiwane straty kredytowe, łącznie z odpisem na oczekiwane straty kredytowe w całym okresie życia z tytułu aktywów finansowych dotkniętych utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe, w porównaniu z bilansem zamknięcia na poprzedni dzień, w okresie przejściowym Bank BPS S.A. ma możliwość uwzględnienia w kapitale podstawowym Tier I pewnej części zwiększonych rezerw na oczekiwane straty kredytowe. Ten okres przejściowy powinien trwać maksymalnie pięć lat i rozpocząć się w 2018 roku. Część rezerw na oczekiwane straty kredytowe, jaką można uwzględnić w kapitale podstawowym Tier I, powinna zmniejszać się z czasem do zera, tak by zapewnić pełne wdrożenie MSSF 9 w dniu następującym bezpośrednio po zakończeniu okresu przejściowego.
- 2) Współczynniki amortyzacji wpływu zastosowania rozwiązań MSSF 9 na kapitał podstawowy Tier I w kolejnych 5 latach okresu przejściowego, począwszy od 2018 roku wynoszą odpowiednio: 95%, 85%, 70%, 50%, 25%.
- 3) Bank BPS S.A. powinien podjąć decyzję dotyczącą stosowania rozwiązań przejściowych i odpowiednio poinformować o tym Komisję Nadzoru Finansowego.
- 4) Bank BPS S.A. ma możliwość, w okresie przejściowym, jednorazowego cofnięcia swojej pierwotnej decyzji, pod warunkiem uprzedniego uzyskania zezwolenia Komisji Nadzoru Finansowego.
- 5) W przypadku podjęcia decyzji o stosowaniu rozwiązań przejściowych związanych z MSSF 9, Bank BPS S.A. jest zobowiązany do podawania do publicznej wiadomości swoje fundusze własne, współczynniki kapitałowe, jak również wskaźnik dźwigni, zarówno z zastosowaniem, jak i bez zastosowania tych rozwiązań, aby umożliwić wszystkim zainteresowanym ocenę wpływu tych rozwiązań.
- 6) W przypadku podjęcia decyzji o stosowaniu rozwiązań przejściowych, Bank BPS S.A. będzie zobowiązany do dostosowania obliczenia regulacyjnych wymogów kapitałowych, na które rezerwy na oczekiwane straty kredytowe mają bezpośredni wpływ, aby zapewnić, by nie były uzyskiwane nienależne ulgi w kapitale. Na przykład korekty z tytułu szczególnego ryzyka kredytowego, za pomocą których obniżana jest wartość ekspozycji według metody standardowej w odniesieniu do ryzyka kredytowego, powinny być zmniejszane o współczynnik, który skutkuje zwiększeniem wartości ekspozycji. Pozwoliłoby to zapewnić, że Bank nie będzie korzystał zarówno ze wzrostu kapitału podstawowego Tier I wynikającego z rozwiązań przejściowych, jak i z obniżonej wartości ekspozycji.

Bank BPS S.A. podjął decyzję o stosowaniu przepisów przejściowych przewidzianych w Rozporządzeniu nr 2017/2395, co oznacza, że na potrzeby kalkulacji współczynnika adekwatności kapitałowej Banku uwzględniane będą współczynniki amortyzacji wpływu zastosowania rozwiązań MSSF 9 na kapitał podstawowy Tier I w kolejnych 5 latach okresu przejściowego, począwszy od 2018 roku.

W wyniku uwzględnienia w kalkulacji funduszy własnych i regulacyjnych wymogów kapitałowych rozwiązań przejściowych określonych w Rozporządzeniu nr 2017/2395 dotyczących złagodzenia wpływu wprowadzenia

MSSF 9, wpływ zastosowania na datę 1 stycznia 2018 roku nowych zasad MSSF wyniósł 0,50 punktu procentowego dla współczynnika kapitału Tier I oraz 0,51 punktu procentowego dla łącznego współczynnika kapitałowego.

W przypadku uwzględnienia pełnego wpływu wdrożenia rozwiązań MSSF 9, tj. braku zastosowania określonych w Rozporządzeniu nr 2017/2395 rozwiązań przejściowych, wpływ na współczynnik kapitału Tier I oraz łączny współczynnik kapitałowy Banku wyniósł odpowiednio 0,29 punktu procentowego oraz 0,32 punktu procentowego.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

2.8.2. Standardy i interpretacje, które zostały opublikowane i zatwierdzone przez UE, ale wejdą w życie po dniu bilansowym

Standard/interpretacja	Data wejścia w życie	Opis zmian i wpływ na sprawozdanie
MSSF 9 (zmiana) „Instrumenty Finansowe”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie.	<p>Zmiany do MSSF 9 dotyczą charakterystyki opcji przedpłaty z ujemną kompensatą, które wprowadzają zapisy dotyczące kontraktów z opcją przedpłaty, w których pożyczkodawca może być zmuszony do zaakceptowania kwoty przedpłaty, która jest znacznie niższa niż niespłacone kwoty kapitału i odsetek. Taka kwota przedpłaty mogłaby stanowić płatność dla kredytobiorcy od pożyczkodawcy, a nie rekompensatę od kredytobiorcy dla kredytodawcy. Taki składnik aktywów finansowych będzie kwalifikował się do wyceny według zamortyzowanego kosztu lub według wartości godziwej poprzez inne całkowite dochody (w zależności od modelu biznesowego spółki), aczkolwiek ujemna rekompensata musi stanowić uzasadnioną rekompensatę za wcześniejszą spłatę kontraktu.</p> <p>Bank uważa, że zmiana standardu nie będzie miała znaczącego wpływu na sprawozdanie finansowe w okresie jego pierwszego zastosowania.</p>
MSSF 16 „Leasing”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie.	Wpływ MSSF 16 na sprawozdanie z sytuacji finansowej zamieszczony został poniżej.
KIMSF 23”Niepewność związana z ujęciem podatku dochodowego”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie.	<p>Niniejsza interpretacja nakłada na jednostkę sprawozdawczą obowiązek stosowania osądu w stosunku do obowiązku podatkowego rozpatrując go indywidualnie lub grupowo. Decyzja osądu powinna opierać się na podejściu zapewniającym lepsze prognozy rozwiązania niepewności.</p> <p>Według oceny Banku powyższa interpretacja nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.</p>

MSSF 16 Leasing

Standard został opublikowany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 13 stycznia 2016 roku i został przyjęty przez Unię Europejską. MSSF 16 obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie. Nowy standard zastąpił obowiązujący do końca 2018 roku MSR 17 Leasing oraz interpretacje KIMSF 4, SKI 15, 27.

Nowy standard wprowadza jeden model ujęcia leasingu w księgach rachunkowych leasingobiorcy, zbieżny z ujęciem leasingu finansowego w ramach MSR 17. Zgodnie z MSSF 16 umowa jest leasingiem lub zawiera leasing, jeśli przekazuje prawo do kontroli użytkowania zidentyfikowanego składnika aktywów na dany okres w zamian za wynagrodzenie.

Zasadniczym elementem różniącym definicję leasingu z MSR 17 i z MSSF 16 jest wymóg sprawowania kontroli nad użytkowanym, konkretnym składnikiem aktywów, wskazanym w umowie wprost lub w sposób dorozumiany. Przeniesienie prawa do użytkowania ma miejsce wówczas, gdy mamy do czynienia ze zidentyfikowanym składnikiem aktywów, w odniesieniu do którego leasingobiorca ma prawo do praktycznie wszystkich korzyści ekonomicznych i kontroluje wykorzystanie danego składnika aktywów w danym okresie.

W przypadku gdy definicja leasingu jest spełniona, ujmuje się prawo do użytkowania składnika aktywów wraz z odpowiednim zobowiązaniem z tytułu leasingu ustalonym w wysokości zdyskontowanych przyszłych płatności w okresie trwania leasingu, za wyjątkiem krótkoterminowych umów leasingowych do 12 miesięcy oraz umów leasingowych dotyczących nieistotnych kwotowo składników aktywów.

Wydatki związane z wykorzystywaniem aktywów będących przedmiotem leasingu, ujmowane zgodnie z MSR 17 jako koszty usług obcych, będą zgodnie z MSSF 16 klasyfikowane jako koszty amortyzacji oraz koszty odsetek.

Aktywa z tytułu prawa do użytkowania są amortyzowane liniowo, natomiast zobowiązania z tytułu umów leasingowych rozliczne są efektywną stopą procentową.

Wpływ MSSF 16 na sprawozdania finansowe

Bank w I kwartale 2019 roku zakończył projekt wdrożenia MSSF 16, który został zaplanowany w trzech etapach:

- etap I - analiza wszystkich realizowanych umów zakupu usług, bez względu na obecną kwalifikację, której celem było wyselekcjonowanie tych umów, na podstawie których Bank użytkuje składniki aktywów należące do dostawców,
- etap II – poddanie każdej zidentyfikowanej w etapie I umowy ocenie pod kątem spełnienia kryteriów uznania za leasing zgodnie z MSSF 16,
- etap III - wdrożenie MSSF 16 na bazie wypracowanej koncepcji.

Przedmiotem przeprowadzanych analiz były wszystkie umowy leasingu finansowego, leasingu operacyjnego, najmu, dzierżawy, a także prawa wieczystego użytkowania gruntów. Ponadto zostały przeanalizowane transakcje nabytych usług (koszty usług obcych w ramach działalności operacyjnej) pod kątem występowania korzystania ze zidentyfikowanego składnika aktywów.

W ramach projektu Bank dokonał stosownych zmian w polityce rachunkowości. Dodatkowo Bank wdrożył odpowiednie zmiany w systemach informatycznych, tak, aby były dostosowane do gromadzenia i przetwarzania odpowiednich danych.

Bank podjął decyzję o wdrożeniu standardu z dniem 1 stycznia 2019 roku. Zgodnie z przepisami przejściowymi zawartymi w MSSF 16 nowe zasady zostały przyjęte retrospektywnie z odniesieniem skumulowanego efektu początkowego zastosowania nowego standardu do kapitałów własnych na dzień 1 stycznia 2019 roku. W związku z tym dane porównawcze za rok obrotowy 2018 nie zostały przekształcone (zmodyfikowane podejście retrospektywne).

Poniżej opisano poszczególne korekty wynikające z wdrożenia MSSF 16.

Opis korekt

(a) Ujęcie zobowiązań z tytułu leasingu

Po przyjęciu MSSF 16 Bank ujmuje zobowiązania z tytułu leasingu, który zgodnie z MSR 17 klasyfikowany był jako leasing operacyjny nie wykazywany w księgach rachunkowych. Zobowiązania te zostały wycenione w wartości bieżącej opłat leasingowych pozostających do zapłaty w dacie rozpoczęcia stosowania MSSF 16, zdyskontowanych z zastosowaniem stopy procentowej leasingu na dzień 1 stycznia 2019 roku, obliczonej na bazie krańcowej stopy procentowej Banku.

Na datę początkowego ujęcia opłaty leasingowe zawarte w wycenie zobowiązania z tytułu leasingu obejmują następujące rodzaje opłat za prawo do użytkowania bazowego składnika aktywów przez okres trwania leasingu:

- stałe opłaty leasingowe pomniejszone o wszelkie należne zachęty leasingowe,
- zmienne opłaty leasingowe uzależnione od indeksów rynkowych,
- kwoty, których zapłaty oczekuje się w ramach gwarantowanej wartości końcowej przedmiotu leasingu,
- cenę wykonania opcji kupna, jeżeli można z wystarczającą pewnością założyć, że zostanie ona zrealizowana,
- kary pieniężne za wypowiedzenie umów leasingu, jeżeli leasingobiorca może skorzystać z opcji wypowiedzenia umowy.

W celu obliczenia stóp dyskonta na potrzeby MSSF 16 Bank przyjął, że stopa dyskonta powinna odzwierciedlać koszt finansowania, jakie byłoby zaciągnięte na zakup przedmiotu podlegającego leasingowi. W celu oszacowania wysokości stopy dyskonta Bank wziął pod uwagę długość trwania i walutę umowy. Bank wyznaczył średnią marżę zewnętrznego finansowania działalności Banku, korzystając głównie z zewnętrznego finansowania w postaci obligacji podporządkowanych. Marża ta koryguje następnie stopę wolną od ryzyka, ustaloną dla odpowiednich terminów zapadalności, odpowiadających długości umów leasingowych.

Na dzień 1 stycznia 2019 roku obliczone przez Bank stopy dyskonta mieściły się w przedziale (w zależności od okresu trwania umowy): 4,08%-5,94%.

(b) Ujęcie aktywów z tytułu prawa do użytkowania

Aktywa z tytułu prawa do użytkowania wycenia się według kosztu i prezentuje w sprawozdaniu z sytuacji finansowej w pozycji „Prawa do użytkowania”.

Koszt składnika aktywów z tytułu prawa do użytkowania obejmuje:

- kwotę początkowej wyceny zobowiązania z tytułu leasingu,
- wszelkie opłaty leasingowe zapłacone w dacie rozpoczęcia lub przed tą datą, pomniejszone o wszelkie otrzymane zachęty leasingowe,
- początkowe koszty bezpośrednie poniesione przez leasingobiorcę w związku z zawarciem umowy leasingu
- szacunek kosztów, które mają zostać poniesione przez leasingobiorcę w związku z obowiązkiem demontażu i usunięcia bazowego składnika aktywów lub przeprowadzenia renowacji.

(c) Zastosowanie szacunków

Wdrożenie MSSF 16 wymagało dokonania pewnych szacunków i wyliczeń, które mają wpływ na wycenę zobowiązań z tytułu leasingu finansowego oraz aktywów z tytułu prawa do użytkowania. Obejmują one w szczególności:

- ustalenie umów objętych MSSF 16,
- ustalenie okresu obowiązywania umów (w tym dla umów z nieokreślonym terminem lub z możliwością przedłużenia Bank przyjął zakładany okres najmu),
- ustalenie stopy procentowej stosowanej do dyskontowania przyszłych przepływów pieniężnych,
- ustalenie stawki amortyzacji.

(d) Zastosowanie praktycznych uproszczeń

Stosując po raz pierwszy MSSF 16, Bank zastosował następujące praktyczne uproszczenia dopuszczone przez standard:

- zastosowanie jednej stopy dyskontowej do portfela umów leasingowych o podobnych cechach,
- niewydzielanie elementów leasingowych i nie leasingowych dla umów leasingu dotyczących wszystkich klas bazowego składnika aktywów, dla której komponenty leasingowe i nie leasingowe są identyfikowane,
- wykluczenie początkowych kosztów bezpośrednich w zakresie pomiaru aktywów związanych z prawem do użytkowania w dniu początkowego zastosowania, oraz
- wykorzystanie perspektywy czasu (wykorzystanie wiedzy zdobytej po fakcie) w określaniu okresu leasingu, jeżeli umowa zawiera opcje przedłużenia lub rozwiązania umowy najmu.

W przypadku umów leasingu wcześniej sklasyfikowanych jako leasing operacyjny zgodnie z MSR 17, w dniu pierwszego zastosowania MSSF 16 Bank ujął te aktywa jako prawa do użytkowania. W odniesieniu do poszczególnych umów leasingu Bank wycenił prawa do użytkowania w kwocie równej zobowiązaniom z tytułu leasingu, skorygowanej o wszelkie przedpłaty lub naliczone opłaty leasingowe.

Wpływ na sprawozdanie z sytuacji finansowej

Wpływ wdrożenia MSSF 16 na ujęcie dodatkowych zobowiązań finansowych i aktywów z tytułu prawa do użytkowania przedstawia poniższa tabela:

Aktywa	
Prawo do użytkowania	
Budynki	81 045
Maszyny, urządzenia ogólnego zastosowania	3 976
Środki transportu	897
Prawo wieczystego użytkowania gruntu	741
Razem	86 659

Zobowiązania	
Pozostałe zobowiązania, w tym:	
zobowiązania z tytułu leasingu	86 659

Poniżej przedstawiono uzgodnienie różnicy pomiędzy kwotami przyszłych opłat leasingowych z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego, ujawnionymi zgodnie z MSR 17 na koniec 2018 roku, a zobowiązaniami z tytułu leasingu ujętymi w na dzień pierwszego zastosowania MSSF 16:

Zobowiązania z tyt. leasingu operacyjnego na dzień 31 grudnia 2018 roku	108 293
Wpływ dyskonta przy użyciu krańcowych stóp procentowych	-21 634
Zobowiązania z tytułu leasingu na dzień 1 stycznia 2019 roku	86 659
Prawo do użytkowania na dzień 1 stycznia 2019 roku	86 659

Wpływ na kapitał własny

Wdrożenie MSSF 16 nie ma wpływu na zyski zatrzymane i kapitał własny na dzień 1 stycznia 2019 roku z uwagi na ujęcie aktywów z tytułu prawa do użytkowania oraz zobowiązań z tytułu leasingu w takiej samej wysokości.

Wpływ na rachunek zysków i strat

Począwszy od 1 stycznia 2019 roku w rachunku zysków i strat Banku nastąpi zmiana w klasyfikacji kosztów (czynsze związane z wynajmem zostaną zastąpione amortyzacją oraz kosztami odsetkowymi) oraz momencie ich rozpoznania (ujęcie kosztów związanych z leasingiem będzie szybsze ze względu na rozpoznanie kosztu odsetkowego metodą efektywnej stopy procentowej, która poprzednio nie była stosowana dla umów innych niż klasyfikowane jako leasing finansowy zgodnie z MSR 17).

Wpływ na współczynniki kapitałowe

Ze względu na ujęcie w bilansie Banku umów leasingu na dzień 1 stycznia 2019 roku zwiększeniu o 86.659 tys. zł uległa łączna kwota ekspozycji na ryzyko co spowodowało spadek łącznego współczynnika kapitałowego Banku o 0,13 pp.

2.8.3. Standardy i interpretacje przyjęte przez RMSR, ale niezatwierdzone przez UE

Standard/interpretacja	Data wejścia w życie	Opis zmian i wpływ na sprawozdanie
MSR 1 (zmiana) „Prezentacja sprawozdań finansowych”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2020 roku lub po tej dacie	Zmiany dotyczą głównie nowej definicji „istotności” oraz doprecyzowania słownictwa. Według oceny Banku zmiana nie będzie miała wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.
MSR 8 (zmiana) „Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2020 roku lub po tej dacie	Zmiany dotyczą głównie nowej definicji „istotności” oraz doprecyzowania słownictwa, która wynika z zmiany MSR 1. Według oceny Banku zmiana nie będzie miała wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.
MSR 19 (zmiana) „Świadczenia pracownicze”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie.	Zmiana MSR 19 wymaga aby po zmianie planu określonych świadczeń pracowniczych zastosować zaktualizowane założenia do wyceny w celu ustalenia bieżących kosztów usług i odsetek netto za pozostałą część okresu sprawozdawczego. Według oceny Banku zmiana nie będzie miała wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.
MSR 28 (zmiana) „Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie.	Zmiana MSR 28 dotyczy sposobu wyceny inwestycji długoterminowych w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach. Według oceny Banku zmiana nie będzie miała wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.
MSSF 3 (zmiana) „Połączenie jednostek”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie.	Zmiana standardu dotyczy aktualizacji definicji „przedsięwzięcia”. Według oceny Banku zmiana nie będzie miała wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.
MSSF 17 „Kontrakty ubezpieczeniowe”	Rok obrotowy rozpoczynający się 1 stycznia 2021 roku lub po tej dacie.	Nowy standard wymaga wyceny zobowiązań ubezpieczeniowych w wysokości aktualnej wartości wypłaty i zapewnia bardziej jednolite podejście do wyceny i prezentacji wszystkich umów ubezpieczeniowych.

Główne założenia nowego standardu to:

- ujmowanie przychodów odzwierciedlających świadczone usługi, a nieotrzymane środki pieniężne;
- szacunki przyszłych przepływów pieniężnych powinny być oparte na bieżących, a nie historycznych założeniach;
- wyceny muszą uwzględniać ryzyko i niepewność.

MSSF 17 zastąpi MSSF 4 „Umowy ubezpieczeniowe” i związane z nim interpretacje w dniu jego pierwszego zastosowania.

Według oceny Banku zmiana nie będzie miała wpływu na sprawozdanie finansowe Banku.

Zmiany do MSSF 2015-2017
MSSF 3 (zmiana) „Połączenie
przedsiębiorstw”, MSSF 11
„Wspólne ustalenia umowne”,
MSR 12 „Podatek
dochodowy”, MSR 23 „Koszty
finansowania zewnętrznego”

Rok obrotowy rozpoczynający
się 1 stycznia 2019 lub po tej
dacie.

Zmiany dokonano w ramach procedury wprowadzania dorocznych poprawek do MSSF, które dotyczą:

- MSSF 3: wycena posiadanego wcześniej udziału we wspólnych operacjach;
- MSSF 11: brak wyceny posiadanego wcześniej udziału we wspólnych operacjach;
- MSR 12: konsekwencje podatkowe w związku z wypłatą dywidendy;
- MSR 23: koszty finansowania w przypadku gdy składnik aktywa został przekazany do użytkowania.

Wpływ zmian nie został jeszcze oszacowany na sprawozdanie finansowe Banku.

3. Segmenty działalności

Zgodnie z wymogiem MSSF 8 informacje o segmentach oparte są na danych finansowych zastosowanych do celów sprawozdawczości wewnętrznej dostarczanej Zarządowi Banku (głównemu organowi odpowiedzialnemu za podejmowanie decyzji operacyjnych), którego zadaniem jest alokacja zasobów do segmentów działalności i przeprowadzanie oceny ich wyników.

Segmenty działalności

Działalność Banku została podzielona na segmenty, które wyodrębniono z punktu widzenia określonych grup produktów według jednorodnych cech transakcji:

- 1) segment działalności komercyjnej,
- 2) segment inwestycyjny,
- 3) segment działalności zrzeszeniowej,
- 4) niezaalokowane.

Segment działalności komercyjnej

Segment działalności komercyjnej obejmuje obsługę klientów indywidualnych oraz instytucjonalnych (przedsiębiorstwa, jednostki budżetowe, wspólnoty mieszkaniowe). Działalność tego segmentu analizowana jest w ujęciu następujących produktów:

- 1) produkty kredytowe, w tym: kredyty hipoteczne, konsumenckie oraz karty kredytowe, kredyty z dofinansowaniem ze środków pomocowych w ramach funduszy strukturalnych UE, kredyty preferencyjne lub z dotacją,
- 2) produkty depozytowe, w tym: rachunki bieżące, lokaty terminowe i negocjowane, rachunki oszczędnościowe,
- 3) produkty transakcyjne, w tym: obsługa gotówkowa, płatności masowe, przelewy krajowe i zagraniczne, polecenie zapłaty.

W ramach segmentu komercyjnego prowadzona jest także działalność restrukturyzacyjno-windykacyjna wierzycelności.

Segment inwestycyjny

Segment inwestycyjny obejmuje przede wszystkim działalność w zakresie operacji skarbowych, rynków finansowych, zarządzania płynnością, ryzykiem stóp procentowych i walutowym Banku.

Segment działalności zrzeszeniowej

Segment działalności zrzeszeniowej obejmuje całą działalność Banku związaną z pełnioną funkcją Banku Zrzeszającego. Do segmentu tego zalicza się produkty i usługi świadczone na rzecz zrzeszonych banków spółdzielczych na podstawie umowy Zrzeszenia.

Niezaalokowane

Segment ten obejmuje przychody, koszty oraz pozycje bilansowe nieprzyporządkowane do żadnego z wyżej wymienionych segmentów.

Wycena

Wycena aktywów i zobowiązań oraz przychodów i kosztów segmentów jest zgodna z polityką rachunkowości stosowaną w Banku. Zarządcy wynik z tytułu odsetek uwzględnia księgowe przychody i koszty odsetkowe, które są korygowane o przychody i koszty wyliczone przy wykorzystaniu wewnętrznych cen transferowych.

Rachunek zysków i strat oraz sprawozdanie z sytuacji finansowej zawierają pozycje, które bezpośrednio można zakwalifikować do danego segmentu, jak również takie, które przypisywane są do danego segmentu w oparciu o racjonalne przesłanki przy zastosowaniu odpowiednich metod alokacji.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Rachunek zysków i strat za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku

	Segment działalności komercyjnej	Segment Inwestycyjny	Segment działalności zrzeszeniowej	Niezaalokowane	Razem
Wynik z tytułu odsetek	172 681	13 819	75 045	0	261 545
- Przychody odsetkowe, z tego:	358 885	670 391	302 668	0	1 331 944
- przychody odsetkowe od klientów	312 070	234 410	2 184	0	548 664
- przychody odsetkowe wewnętrzne	46 815	435 981	300 484	0	783 280
- Koszty odsetkowe, z tego:	-186 204	-656 572	-227 623	0	-1 070 399
- koszty odsetkowe od klientów	-23 063	-39 650	-224 406	0	-287 119
- koszty odsetkowe wewnętrzne	-163 141	-616 922	-3 217	0	-783 280
Wynik z tytułu prowizji	30 802	-309	24 461	0	54 954
Przychody z tytułu dywidend, wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, wynik z pozycji wymiany i wynik z tytułu zaprzestania ujmowania oraz przeklasyfikowania instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	-8 398	128 391	9 138	0	129 131
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	2 045	-4 744	2 711	-1 609	-1 597
Ogólne koszty administracyjne	-140 369	-46 974	-50 387	0	-237 730
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	-101 811	-63 244	6	-288	-165 337
Wynik segmentu brutto	-45 050	26 939	60 974	-1 897	40 966
Podatek dochodowy	0	0	0	-17 485	-17 485
Wynik finansowy netto	-45 050	26 939	60 974	-19 382	23 481

Sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2018 roku

	Segment działalności komercyjnej	Segment Inwestycyjny	Segment działalności zrzeszeniowej	Niezaalokowane	Razem
Należności od innych banków oraz klientów	8 264 199	471 470	117 778	0	8 853 447
Pozostałe aktywa, w tym:	15 897	13 623 982	633 772	220 357	14 494 008
- Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	0	0	0	62 354	62 354
Aktywa razem	8 280 096	14 095 452	751 550	220 357	23 347 455
Zobowiązania wobec innych banków oraz klientów	3 629 705	65 781	17 461 058	0	21 156 544
Pozostałe zobowiązania	0	1 147 723	0	240 596	1 388 319
Kapitał własny	0	0	0	802 592	802 592
Zobowiązania i kapitał własny razem	3 629 705	1 213 504	17 461 058	1 043 188	23 347 455

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Rachunek zysków i strat za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku

	Segment działalności komercyjnej	Segment Inwestycyjny	Segment działalności zrzeszeniowej	Niezaalokowane	Razem
Wynik z tytułu odsetek	158 881	36 374	57 953	0	253 208
- Przychody odsetkowe, z tego:	333 328	657 151	282 456	0	1 272 935
- przychody odsetkowe od klientów	292 552	246 197	3 720	0	542 469
- przychody odsetkowe wewnętrzne	40 776	410 954	278 736	0	730 466
- Koszty odsetkowe, z tego:	-174 447	-620 777	-224 503	0	-1 019 727
- koszty odsetkowe od klientów	-21 008	-48 128	-220 125	0	-289 261
- koszty odsetkowe wewnętrzne	-153 439	-572 649	-4 378	0	-730 466
Wynik z tytułu prowizji	28 319	-533	21 372	0	49 158
Przychody z tytułu dywidend, wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany, wynik na działalności inwestycyjnej	1 761	40 715	8 769	0	51 245
Pozostałe przychody i koszty operacyjne netto	1 994	-7 704	2 445	-2 045	-5 310
Ogólne koszty administracyjne	-152 447	-51 783	-42 648	0	-246 878
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe	-70 261	-14 448	46	-994	-85 657
Wynik segmentu brutto	-31 753	2 621	47 937	-3 039	15 766
Podatek dochodowy	0	0	0	-14 211	-14 211
Wynik finansowy netto	-31 753	2 621	47 937	-17 250	1 555

Sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2017 roku

	Segment działalności komercyjnej	Segment Inwestycyjny	Segment działalności zrzeszeniowej	Niezaalokowane	Razem
Należności od innych banków oraz klientów	8 024 243	1 419 964	113 791	0	9 557 998
Pozostałe aktywa, w tym:	19 924	13 785 532	55 261	242 693	14 103 410
- Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego	0	0	0	75 121	75 121
Aktywa razem	8 044 167	15 205 496	169 052	242 693	23 661 408
Zobowiązania wobec innych banków oraz klientów	2 267 076	710 795	18 599 806	0	21 577 677
Pozostałe zobowiązania	0	1 124 397	0	145 265	1 269 662
Kapitał własny	0	0	0	814 069	814 069
Zobowiązania i kapitał własny razem	2 267 076	1 835 192	18 599 806	959 334	23 661 408

4. Wynik z tytułu odsetek

Przychody z tytułu odsetek	2018	2017
Przychody odsetkowe od aktywów finansowych z tytułu:	538 818	541 785
- środków w Banku Centralnym	509	1 321
- lokat oraz kredytów udzielonych innym bankom	8 964	10 388
- należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	719	802
- papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	149 683	X
- papierów wartościowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie	73 880	X
- aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	X	100 413
- aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności	X	127 297
- kredytów i pożyczek udzielonych klientom	X	301 564
- kredytów i pożyczek udzielonych klientom wycenianych w zamortyzowanym koszcie	305 063	X
Pozostałe przychody o charakterze odsetkowym z tytułu:	9 846	637
- papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu	505	637
- papierów wartościowych obowiązkowo wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy	193	X
- kredytów i pożyczek udzielonych klientom obowiązkowo wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy	9 148	X
Pozostałe	0	47
Razem przychody z tytułu odsetek	548 664	542 469

Przychody z tytułu odsetek od aktywów finansowych z utratą wartości	2018	2017
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	54 490	21 538
Pozostałe inwestycje finansowe	1 538	3 858
Razem odsetki od aktywów finansowych z utratą wartości	56 028	25 396

Koszty z tytułu odsetek	2018	2017
Koszty odsetek z tytułu:		
- zobowiązań wobec innych banków	-221 608	-215 873
- sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu	-154	-7 489
- zobowiązań wobec klientów	-29 716	-27 286
- aktywów/zobowiązań finansowych przeznaczonych do obrotu	-187	-1
- papierów wartościowych obowiązkowo wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy	-2	X
- emisji dłużnych papierów wartościowych	-35 378	-38 598
- pozostałe	-74	-14
Razem koszty z tytułu odsetek	-287 119	-289 261

5. Wynik z tytułu prowizji i opłat

Przychody z tytułu prowizji i opłat	2018	2017
Przychody z prowizji i opłat od banków z tytułu:	41 554	37 446
- udzielonych kredytów i pożyczek	123	83
- obsługi rachunków bankowych	110	122
- kart płatniczych i kredytowych	21 067	19 488
- rozliczeń pieniężnych	18 482	16 211
- pozostałe	1 772	1 542
Przychody z prowizji i opłat od klientów z tytułu:	36 607	35 474
- udzielonych kredytów i pożyczek	15 313	15 312
- obsługi rachunków bankowych	8 504	7 654
- kart płatniczych i kredytowych	3 060	3 124
- pośrednictwa sprzedaży ubezpieczeń	448	465
- rozliczeń pieniężnych	7 415	7 011
- zobowiązań gwarancyjnych	1 188	1 204
- prowizji dystrybucyjnej	160	233
- pozostałe	519	471
Razem przychody z tytułu prowizji i opłat	78 161	72 920
Koszty z tytułu prowizji i opłat	2018	2017
Koszty prowizji i opłat od banków z tytułu:	-4 334	-4 182
- otrzymanych kredytów i pożyczek	-5	-7
- obsługi rachunków bankowych	-2 051	-1 959
- kart płatniczych i kredytowych	-365	-388
- pozostałe	-1 913	-1 828
Koszty prowizji i opłat od klientów z tytułu:	-18 873	-19 580
- kart płatniczych i kredytowych	-14 141	-13 618
- administracji wierzytelnościami	-2 989	-4 463
- pozostałe	-1 743	-1 499
Razem koszty z tytułu prowizji i opłat	-23 207	-23 762

6. Przychody z tytułu dywidend

	2018	2017
Od emitentów aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	X	643
Od emitentów aktywów finansowych obowiązkowo wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy	117	X
Od emitentów aktywów finansowych wyznaczonych do wyceny w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	610	X
Razem przychody z tytułu dywidend	727	643

7. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany

	2018	2017
Wynik na sprzedaży i wycenie instrumentów finansowych przeznaczonych do obrotu		
- dłużne papiery wartościowe	1 913	488
Razem wynik na sprzedaży i wycenie instrumentów finansowych przeznaczonych do obrotu	1 913	488
Wynik na sprzedaży i wycenie instrumentów finansowych obowiązkowo wycenianych przez wynik finansowy		
- dłużne papiery wartościowe	10 587	X
Razem wynik na sprzedaży i wycenie instrumentów finansowych obowiązkowo wycenianych przez wynik finansowy	10 587	0
Wynik na pochodnych instrumentach finansowych	-1 497	-6 922
Wynik z pozycji wymiany	9 811	19 143
Razem wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz wynik z pozycji wymiany	20 814	12 709

8. Wynik z tytułu zaprzestania ujmowania oraz przeklasyfikowania instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

	2018	2017
Wynik z tytułu zaprzestania ujmowania instrumentów finansowych zakwalifikowanych do aktywów finansowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie	1 357	X
Wynik z tytułu zaprzestania ujmowania instrumentów finansowych wycenianych do wartości godziwej przez inne całkowite dochody	106 233	X
Wynik z tytułu przeklasyfikowania	0	X
Razem wynik z tytułu zaprzestania ujmowania oraz przeklasyfikowania instrumentów finansowych niewycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat	107 590	X

9. Wynik na działalności inwestycyjnej

	2018	2017
Wynik na aktywach finansowych dostępnych do sprzedaży	X	30 223
- wynik na instrumentach dłużnych	X	28 509
- wynik na instrumentach kapitałowych	X	1 714
Wynik na aktywach finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności	X	7 670
- wynik na instrumentach dłużnych	X	7 670
Razem wynik na działalności inwestycyjnej	X	37 893

Za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku w pozycji wynik na instrumentach dłużnych Bank rozpoznał wynik z tytułu sprzedaży obligacji skarbowych w portfelu utrzymywanym do terminu zapadalności. Transakcje sprzedaży zostały opisane w niniejszym sprawozdaniu finansowym w nocie nr 22.

W związku z wdrożeniem MSSF 9 Bank dokonał odpowiedniej reklasyfikacji aktywów finansowych do wyodrębnionych modeli biznesowych jak zaprezentowano w nocie 2.8.1, stąd też w 2018 roku zaprzestano prezentacji wyników w układzie jak powyżej.

10. Pozostałe przychody operacyjne

	2018	2017
Przychody ze sprzedaży towarów i usług	19 626	19 222
Zyski ze sprzedaży składników majątku trwałego i aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	152	1 712
- środki trwałe	152	1 712
Zysk z tytułu sprzedaży jednostek zależnych i stowarzyszonych	339	6 161
Przychody z odzyskanych należności nieściągalnych, w tym zwrócone koszty windykacji	4 614	2 818
Przychody ze sprzedaży kredytów i należności	14	576
Przychody z otrzymanych dotacji	2 153	2 192
Przychody z otrzymanych kar, odszkodowań i grzywien	10	407
Przychody z tytułu rozwiązania rezerw	73	1 582
- na zobowiązania sporne	73	1 582
Pozostałe	636	1 344
Razem pozostałe przychody operacyjne	27 617	36 014

11. Pozostałe koszty operacyjne

	2018	2017
Koszty z tytułu zakupu towarów i usług	-17 118	-19 381
Straty z tytułu sprzedaży lub koszty likwidacji składników majątku trwałego i obrotowego oraz aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży	-626	-143
- środki trwałe	-626	-143
Straty z tytułu sprzedaży jednostek zależnych i stowarzyszonych	-4 949	-13 865
Koszty windykacji	-2 278	-1 788
Koszty z tytułu zapłaconych odszkodowań, kar i grzywien	-418	-195
Koszty przekazanych darowizn	-32	-29
Koszty z tytułu tworzenia rezerw	-2 255	-4 741
- na zobowiązania sporne	-2 255	-4 741
Pozostałe	-1 538	-1 182
Razem pozostałe koszty operacyjne	-29 214	-41 324

12. Ogólne koszty administracyjne

	2018	2017
Koszty świadczeń pracowniczych	-99 225	-87 292
Koszty działania, w tym koszty z tytułu:	-111 765	-131 457
- utrzymania, remontów i wynajmu budynków	-8 003	-8 266
- leasingu operacyjnego	-17 464	-19 179
- eksploatacji środków transportu	-1 231	-1 251
- eksploatacji systemów informatycznych	-33 833	-34 406
- usług pocztowych i telekomunikacyjnych	-2 943	-3 380
- usług badania bilansu, doradztwa i konsultingu	-4 495	-4 646
- reklamy i reprezentacji	-3 471	-3 666
- podatków i opłat	-1 651	-1 869
- wpłat na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego i Komisji Nadzoru Finansowego	-17 806	-35 509
- wpłat na rzecz Spółdzielni Ochrony Zrzeszenia BPS	-6 620	-5 408
- usług ochrony	-4 797	-4 651
- ubezpieczeń	-1 074	-1 022
- usług KIR	-170	-159
- pozostałe	-8 207	-8 045
Amortyzacja	-26 740	-28 129
- rzeczowych aktywów trwałych	-11 128	-11 810
- wartości niematerialnych	-15 612	-16 319
Razem ogólne koszty administracyjne	-237 730	-246 878

13. Świadczenia pracownicze

	2018	2017
Wynagrodzenia, w tym:	-80 372	-71 532
- rezerwy na świadczenia pracownicze	-373	-386
- składki pracowniczego programu emerytalnego	-1 744	-777
Ubezpieczenia	-11 911	-10 890
Pozostałe świadczenia na rzecz pracowników, w tym:	-6 942	-4 870
- odpisy na ZFŚS	-1 285	-1 348
Razem koszty świadczeń pracowniczych	-99 225	-87 292

14. Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe

Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe za rok zakończony 31 grudnia 2018 roku

	Utworzenie odpisów	Rozwiązanie odpisów	Wpływ na wynik okresu
Aktywa wyceniane zgodnie z MSSF 9	-255 754	152 011	-103 743
Należności od innych banków wyceniane w zamortyzowanym koszcie	-6	60	54
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	-646	0	-646
Papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	-4 547	2 491	-2 056
Papiery wartościowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	-205	920	715
Kredyty i pożyczki udzielone klientom wyceniane w zamortyzowanym koszcie	-248 434	144 522	-103 912
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	-1 916	4 018	2 102
Aktywa niewyceniane zgodnie z MSSF 9	-80 011	18 417	-61 594
Inwestycje w jednostki zależne i stowarzyszone	-79 721	18 415	-61 306
Zapasy	-32	0	-32
Wartości niematerialne	-240	0	-240
Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży	0	2	2
Pozostałe aktywa	-18	0	-18
Razem	-335 765	170 428	-165 337

Wynik odpisów z tytułu utraty wartości aktywów oraz rezerw na zobowiązania pozabilansowe za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku

	Utworzenie odpisów	Rozwiązanie odpisów	Wpływ na wynik okresu
Należności od innych banków	-155	119	-36
Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu	-775	0	-775
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	-12 091	16 960	4 869
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	-161 195	90 913	-70 282
Inwestycje w jednostki zależne i stowarzyszone	-59 746	41 442	-18 304
Zapasy	-28	0	-28
Wartości niematerialne	0	0	0
Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży	0	0	0
Pozostałe aktywa	-1 147	0	-1 147
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	-787	833	46
Razem	-235 924	150 267	-85 657

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Uzgodnienie odpisów z tytułu utraty wartości dla aktywów niewycenianych według MSSF 9 za rok zakończony 31 grudnia 2018 roku

	Wartość na początek okresu	Zwiększenia		Zmniejszenia			Wartość na koniec okresu	Wpływ na wynik okresu
		Utworzenie odpisów	Pozostałe	Rozwiązanie odpisów	Spisania aktywów	Pozostałe		
Inwestycje w jednostki zależne i stowarzyszone	-171 987	-79 721	0	18 415	14 495	0	-218 798	-61 306
Zapasy	-65	-32	0	0	32	0	-65	-32
Rzeczowe aktywa trwałe	-2 691	0	0	0	0	0	-2 691	0
Nieruchomości inwestycyjne	0	0	0	0	0	0	0	0
Wartości niematerialne	-1 003	-240	0	0	0	0	-1 243	-240
Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży	-64	0	0	2	0	62	0	2
Pozostałe aktywa	-2 562	-18	0	0	0	0	-2 580	-18
Razem	-178 372	-80 011	0	18 417	14 527	62	-225 377	-61 594

15. Podatek dochodowy

	2018	2017
Bieżący podatek dochodowy	-7 556	-13 557
Bieżące obciążenie z tytułu podatku dochodowego	-7 521	-13 557
Korekty dotyczące bieżącego podatku dochodowego z lat ubiegłych	-35	0
Odroczony podatek dochodowy	-9 929	-654
Związany z powstaniem i odwróceniem się różnic przejściowych odnoszonych na wynik finansowy	-9 929	-654
Obciążenie podatkowe wykazane w rachunku zysków i strat	-17 485	-14 211
Odroczony podatek dochodowy dotyczący pozycji odniesionych bezpośrednio na kapitał	-4 254	-18 545
Niezrealizowana zysk/strata z tytułu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży oraz zyski i straty aktuarialne	-4 254	-18 545
Obciążenie podatkowe wykazane w kapitale własnym	-4 254	-18 545

Z dniem 15 lipca 2016 roku do Ordynacji Podatkowej zostały wprowadzone zmiany w celu uwzględnienia postanowień Ogólnej Klauzuli Zapobiegającej Nadużyciom (GAAR). GAAR ma zapobiegać powstawaniu i wykorzystywaniu sztucznych struktur prawnych tworzonych w celu uniknięcia zapłaty podatku w Polsce. GAAR definiuje unikanie opodatkowania jako czynność dokonaną przede wszystkim w celu osiągnięcia korzyści podatkowej, sprzecznej w danych okolicznościach z przedmiotem i celem przepisów ustawy podatkowej. Zgodnie z GAAR taka czynność nie skutkuje osiągnięciem korzyści podatkowej, jeżeli sposób działania był sztuczny. Wszelkie występowanie (i) nieuzasadnionego dzielenia operacji, (ii) angażowania podmiotów pośredniczących mimo braku uzasadnienia ekonomicznego lub gospodarczego, (iii) elementów wzajemnie się znoszących lub kompensujących oraz (iv) inne działania o podobnym działaniu do wcześniej wspomnianych, mogą być potraktowane jako przesłanka istnienia sztucznych czynności podlegających przepisom GAAR. Nowe regulacje będą wymagać znacznie większego osądu przy ocenie skutków podatkowych poszczególnych transakcji.

Klauzulę GAAR należy stosować w odniesieniu do transakcji dokonanych po jej wejściu w życie oraz do transakcji, które zostały przeprowadzone przed wejściem w życie klauzuli GAAR ale, dla których po dacie wejścia klauzuli w życie korzyści były lub są nadal osiąganymi. Wdrożenie powyższych przepisów umożliwi polskim organom kontroli podatkowej kwestionowanie realizowanych przez podatników prawnych ustaleń i porozumień, takich jak restrukturyzacja i reorganizacja grupy.

Organy podatkowe mogą przeprowadzać kontrole i weryfikować zapisy operacji gospodarczych ujętych w księgach rachunkowych w ciągu 5 lat od zakończenia roku podatkowego, w którym złożono deklaracje podatkowe, dokonać ustalenia dodatkowego zobowiązania podatkowego i nałożyć związane z tym kary. W opinii Zarządu nie istnieją okoliczności wskazujące na możliwość powstania istotnych zobowiązań podatkowych w tym zakresie.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Liczbowe uzgodnienie pomiędzy podatkiem obliczonym jako iloczyn wyniku finansowego brutto i obowiązującej stawki podatkowej a rzeczywistym obciążeniem podatkowym wykazany w rachunku zysków i strat

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Zysk (strata) brutto	40 966	15 766
Stawka podatku obowiązująca w Polsce	19%	19%
Obciążenie podatkowe wg zastosowanej stawki podatkowej	-7 784	-2 996
Dochody niepodlegające opodatkowaniu, z tego:	13 783	33 794
- rozwiązane odpisy aktualizujące należności	12 411	32 404
- otrzymane dywidendy	727	643
- pozostałe	645	747
Koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodów	-57 456	-80 341
- utworzone odpisy aktualizujące należności	-10 327	-34 852
- opłaty na rzecz Bankowego Funduszu Gwarancyjnego	-16 103	-34 435
- pozostałe	-31 026	-11 054
Pozostałe różnice pomiędzy wynikiem finansowym brutto a dochodem do opodatkowania podatkiem dochodowym	-7 385	-12 483
Efektywne obciążenie zysku/straty brutto podatkiem dochodowym	-17 485	-14 211
Efektywna stawka podatkowa	43%	90%

Pozycja pozostałe koszty niestanowiące kosztów uzyskania przychodów obejmuje przede wszystkim koszty z tytułu utworzenia odpisów z tytułu utraty wartości akcji i udziałów. Na dzień 31 grudnia 2018 roku ich wartość wynosiła 26.750 tys. zł, na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosiła 6.526 tys. zł.

Należności i zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego

	<u>31.12.2018</u>	<u>31.12.2017</u>
Należności z tytułu bieżącego podatku dochodowego	0	2 414
Zobowiązania z tytułu bieżącego podatku dochodowego	5 005	0

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Podatek odroczony

Odroczony podatek dochodowy na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku wynika z następujących pozycji:

	Sprawozdanie z sytuacji finansowej		Wpływ na rachunek zysków i strat	
	31.12.2018	31.12.2017	2018	2017
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego, struktura:				
- odsetki do otrzymania	139 170	181 605	42 435	11 294
- wartość netto środków trwałych objętych ulgą inwestycyjną	130	140	10	11
- dyskonto i odsetki od papierów wartościowych	67 019	102 754	35 735	-18 290
- nadwyżka amortyzacji podatkowej nad bilansową	18 889	19 470	581	1 157
- pozostałe	96 385	92 849	-3 536	2 725
Dodatnie różnice przejściowe razem	321 593	396 818	75 225	-3 103
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego odnoszona na wynik finansowy	61 103	75 395	14 292	-589
Operacje rozliczane z innymi całkowitymi dochodami	22 740	100 832	X	X
Rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego odnoszona na całkowite dochody	4 321	19 158	X	X
Razem rezerwa z tytułu podatku odroczonego	65 424	94 553	X	X
Kwota kompensaty	-65 424	-94 553	X	X
Rezerwa z tytułu podatku odroczonego prezentowana w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	0	0	X	X
Aktywo z tytułu podatku odroczonego, struktura:				
- odsetki do zapłacenia	11 606	10 286	1 320	2 098
- rezerwy na przyszłe zobowiązania	25 828	23 509	2 319	3 338
- rezerwy na utratę wartości należności kredytowych	262 395	321 633	-59 238	2 604
- wycena aktywów finansowych	90 710	84 945	5 765	-44 472
- przychody z tytułu odsetek i prowizji pobrane z góry	46 780	48 832	-2 052	319
- naliczone odsetki oraz premia od papierów wartościowych	12 909	14 077	-1 168	-110
- odsetki nabyte od papierów wartościowych	27 218	47 723	-20 505	31 063
- odpisy z tytułu utraty wartości akcji i udziałów	122 984	90 341	32 643	46 337
- pozostałe	71 733	158 297	-86 564	-41 519
Ujemne różnice przejściowe razem	672 163	799 643	-127 480	-342
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego odnoszone na wynik finansowy	127 711	151 932	-24 221	-65
Operacje rozliczane z innymi całkowitymi dochodami	352	3 226	X	X
Aktywo z tytułu odroczonego podatku dochodowego odnoszone na całkowite dochody	67	613	X	X
Razem aktywa z tytułu podatku odroczonego	127 778	152 545	X	X
Kwota kompensaty	-65 424	-94 553	X	X
Aktywo z tytułu podatku odroczonego prezentowane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej	62 354	57 992	X	X
Obciążenie/uznanie z tytułu podatku odroczonego ujęte w rachunku zysków i strat	X	X	-9 929	-654
Obciążenie/uznanie z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujęte w kapitale własnym	-4 254	-18 545	X	X

16. Zysk na akcję

Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk na akcję obliczany jest poprzez podzielenie zysku netto przez średnio ważoną liczbę akcji zwykłych występujących w ciągu danego okresu.

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Zysk netto	23 481	1 555
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie	432 612	417 123
Zysk przypadający na akcję (w zł)	0,05	0,00

Rozwodniony zysk przypadający na jedną akcję

Zysk rozwodniony przypadający na akcję oblicza się poprzez podzielenie zysku netto przez średnią ważoną liczbę wyemitowanych akcji zwykłych występujących w ciągu roku obrotowego, skorygowaną o wpływ instrumentów rozwadniających. W roku 2018 oraz 2017 nie występowały instrumenty rozwadniające.

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Zysk netto	23 481	1 555
Średnia ważona liczba akcji zwykłych w okresie	432 612	417 123
Zysk rozwodniony przypadający na akcję (w zł)	0,05	0,00

17. Dywidendy wypłacone oraz zaproponowane do wypłaty

Zarząd Banku Polskiej Spółdzielczości będzie rekomendował Walnemu Zgromadzeniu Akcjonariuszy Banku uchwałę o niewypłaceniu dywidendy z zysku za rok 2018 z uwagi na realizację programu postępowania naprawczego oraz stanowisko Komisji Nadzoru Finansowego w sprawie polityki dywidendowej banków.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz na dzień 31 grudnia 2017 roku zobowiązania Banku do wypłaty dywidendy za poprzednie lata wynosiły 1 tys. zł.

18. Kasa, środki w Banku Centralnym

	<u>31.12.2018</u>	<u>31.12.2017</u>
Środki pieniężne w kasie	93 301	75 185
Środki pieniężne na rachunkach bieżących i terminowych w Banku Centralnym	1 367 750	1 861 073
Razem kasa, środki w Banku Centralnym	<u>1 461 051</u>	<u>1 936 258</u>

Bank może wykorzystywać w ciągu dnia środki na rachunkach rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych na podstawie dyspozycji złożonej do Narodowego Banku Polskiego, musi jednak zapewnić utrzymanie średniego miesięcznego salda na tym rachunku w odpowiedniej wysokości wynikającej z deklaracji rezerwy obowiązkowej. Kwota rezerwy obowiązkowej deklarowana do utrzymania w grudniu 2018 roku wynosiła 1.782.243 tys. zł, natomiast w grudniu 2017 roku kwota ta wynosiła 1.700.449 tys. zł. Środki rezerwy obowiązkowej są oprocentowane na dzień 31 grudnia 2018 roku w wysokości 0,5 %, a na dzień 31 grudnia 2017 roku w wysokości 1,35 %.

19. Należności od innych banków

	31.12.2018		31.12.2017
	Wyceniane w zamortyzowanym koszcie	Obowiązkowo wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	
Należności od innych banków według rodzaju			
Rachunki bieżące	136 059	0	279 065
Lokaty	190 102	0	402 794
Kredyty i pożyczki	13 682	0	123 400
Pozostałe należności	185 098	0	191 683
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	182 250	0	181 208
- pozostałe	2 848	0	10 475
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	-161	0	-207
Razem należności od innych banków	524 780	0	996 735

	31.12.2018		31.12.2017
	Wyceniane w zamortyzowanym koszcie	Obowiązkowo wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	
Należności od innych banków według terminów zapadalności			
do 1 miesiąca	332 965	0	655 838
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	3 270	0	64 436
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	159 804	0	88 498
powyżej 1 roku do 5 lat	2 822	0	162 589
powyżej 5 lat	26 019	0	25 581
dla których termin zapadalności upłynął	61	0	0
o nieokreślonym terminie zapadalności	0	0	0
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	-161	0	-207
Razem należności od innych banków	524 780	0	996 735

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Zmiana wartości bilansowej brutto należności od innych banków wycenianych w zamortyzowanym koszcie za rok zakończony 31 grudnia 2018 roku

	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Wartość na początek okresu	926 514	0	61	0	926 575
Zakupione lub utworzone aktywa finansowe	4 866 553	0	0	0	4 866 553
Splaty	-1 932 984	0	0	0	-1 932 984
Wyłączenia z bilansu inne niż spisania i sprzedaże	-3 233 459	0	0	0	-3 233 459
Zmiany wynikające z tytułu różnic kursowych	32 839	0	0	0	32 839
Pozostałe	-134 583	0	0	0	-134 583
Wartość na koniec okresu	524 880	0	61	0	524 941

Zmiana stanu odpisów na oczekiwane straty kredytowe należności od innych banków wycenianych w zamortyzowanym koszcie za rok zakończony 31 grudnia 2018 roku

	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Wartość odpisów na początek okresu	-154	0	-61	0	-215
Zakupione lub utworzone aktywa finansowe	-125	0	0	0	-125
Wyłączenia z bilansu inne niż spisania i sprzedaże	12	0	0	0	12
Utworzenie/Dowiązanie	-7	0	0	0	-7
Rozwiązanie	172	0	0	0	172
Pozostałe	2	0	0	0	2
Wartość odpisów na koniec okresu	-100	0	-61	0	-161

20. Należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu

Na dzień 31 grudnia 2018 roku Bank nie posiadał należności z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu. W roku 2018 Bank spisał z ewidencji bilansowej należność z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu o wartości nominalnej 19.608 tys. zł oraz wartości bilansowej wynoszącej zero złotych.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Bank posiadał należność z tytułu zakupionych papierów wartościowych z otrzymanym przyrzeczeniem odkupu w wysokości nominalnej 18.962 tys. zł, która wynikała z podpisanej umowy nabycia akcji spółki giełdowej z przyrzeczeniem ich odsprzedaży po cenie określonej w umowie. Bank utworzył odpis aktualizujący w pełnej wysokości na przedmiotową należność, stąd też jej wartość bilansowa na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosiła zero.

21. Pochodne instrumenty finansowe

	Aktywa 31.12.2018	Zobowiązania 31.12.2018	Aktywa 31.12.2017	Zobowiązania 31.12.2017
Transakcje walutowe	2 209	212	1 727	433
- FX swap	0	0	0	12
- FX forward	2 209	212	1 727	421
Transakcje stopy procentowej	300	2 530	463	1 148
- swap na stopę procentową IRS	300	2 530	463	1 142
- forward rate agreements (FRA)	0	0	0	6
Razem pochodne instrumenty finansowe	2 509	2 742	2 190	1 581

Na dzień 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku Bank nie posiadał instrumentów finansowych ujętych w ramach stosowania rachunkowości zabezpieczeń.

Walutowe transakcje terminowe FX forward to zobowiązania do kupna walut obcych i lokalnych, obejmujące niezrealizowane transakcje spot. Terminowe operacje wymiany walutowej oparte są na określonym w momencie zawarcia kursie waluty na określoną datę w przyszłości. Transakcje FX forward zawierane są przez Bank w celu zarządzania pozycją walutową oraz celem zaspokajania potrzeb klientów w zakresie zabezpieczenia przyszłych płatności w walutach obcych.

Kontrakty FX swap na stopę procentową i kontrakty walutowe to zobowiązania do zamiany jednego strumienia przepływów pieniężnych na inny. Rezultatem takiej transakcji jest zamiana walut lub stóp procentowych lub połączenia wszystkich tych czynników.

Swap stopy procentowej (IRS) jest umową zawartą pomiędzy dwiema stronami, na podstawie której zobowiązują się one do wzajemnych płatności odsetek od umownego nominalu kontraktu (w określonych odstępach czasu w trakcie trwania kontraktu), które naliczane są według różnej stopy procentowej

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Wartości nominalne instrumentów bazowych według terminów zapadalności/wymagalności i wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych

Wartości nominalne instrumentów bazowych według terminów zapadalności/wymagalności i wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2018 roku

	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Transakcje walutowe	14 985	195 954	24 504	0	0	235 443
- FX swap	0	0	0	0	0	0
- FX forward	14 985	195 954	24 504	0	0	235 443
Transakcje stopy procentowej	0	0	50 000	75 000	7 712	132 712
- swap na stopę procentową IRS	0	0	50 000	75 000	7 712	132 712
- forward rate agreements (FRA)	0	0	0	0	0	0
Razem pochodne instrumenty finansowe	14 985	195 954	74 504	75 000	7 712	368 155

Wartości nominalne instrumentów bazowych według terminów zapadalności/wymagalności i wartość godziwa pochodnych instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2017 roku

	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesięcy do 1 roku	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	Razem
Transakcje walutowe	167 095	14 755	19 972	0	0	201 822
- FX swap	93 990	0	0	0	0	93 990
- FX forward	73 105	14 755	19 972	0	0	107 832
Transakcje stopy procentowej	0	0	100 000	100 000	8 918	208 918
- swap na stopę procentową IRS	0	0	0	100 000	8 918	108 918
- forward rate agreements (FRA)	0	0	100 000	0	0	100 000
Razem pochodne instrumenty finansowe	167 095	14 755	119 972	100 000	8 918	410 740

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

22. Papiery wartościowe

Papiery wartościowe według rodzaju na dzień 31 grudnia 2018 roku

	Przeznaczone do obrotu	Obowiązkowo wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	Wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	Wyznaczone do wyceny w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	Wyceniane w zamortyzowanym koszcie	Razem
Dłużne papiery wartościowe						
- emitowane przez NBP	0	0	6 572 447	X	0	6 572 447
- emitowane przez inne banki	0	0	134 513	X	0	134 513
- emitowane przez pozostałe podmioty sektora finansowego	0	297 915	36 313	X	0	334 228
- emitowane przez podmioty sektora niefinansowego	0	0	24 942	X	0	24 942
- emitowane przez Skarb Państwa	0	0	1 382 770	X	3 260 440	4 643 210
- emitowane przez instytucje rządowe i samorządowe	0	0	98 581	X	398 721	497 302
Razem dłużne papiery wartościowe	0	297 915	8 249 566	X	3 659 161	12 206 642
Kapitałowe papiery wartościowe						
- emitowane przez inne banki	0	0	X	6 842	X	6 842
- emitowane przez pozostałe podmioty sektora finansowego	0	0	X	6 602	X	6 602
- emitowane przez podmioty sektora niefinansowego	0	0	X	7	X	7
Razem kapitałowe papiery wartościowe	0	0	X	13 451	X	13 451
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	X	X	-41 774	X	-783	-42 557
Razem papiery wartościowe	0	297 915	8 207 792	13 451	3 658 378	12 177 536

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Papiery wartościowe według rodzaju na dzień 31 grudnia 2017 roku

	Dostępne do sprzedaży	Utrzymywane do terminu zapadalności	Razem
Dłużne papiery wartościowe			
- emitowane przez NBP	2 722 639	0	2 722 639
- emitowane przez inne banki	214 090	0	214 090
- emitowane przez pozostałe podmioty sektora finansowego	3 045	0	3 045
- emitowane przez podmioty sektora niefinansowego	79 940	0	79 940
- emitowane przez Skarb Państwa	2 059 573	5 874 890	7 934 463
- emitowane przez instytucje rządowe i samorządowe	101 406	0	101 406
Razem dłużne papiery wartościowe	5 180 693	5 874 890	11 055 583
Kapitałowe papiery wartościowe			
- emitowane przez inne banki	4 732	0	4 732
- emitowane przez pozostałe podmioty sektora finansowego	288 444	0	288 444
- emitowane przez podmioty sektora niefinansowego	2 040	0	2 040
Razem kapitałowe papiery wartościowe	295 216	0	295 216
Odpisy z tytułu utraty wartości	-48 211	0	-48 211
Razem papiery wartościowe	5 427 698	5 874 890	11 302 588

W 2017 roku Bank dokonał sprzedaży obligacji skarbowych z portfela aktywów finansowych utrzymywanych do terminu zapadalności o łącznej wartości 2.234.960 tys. zł. Bank rozpoznał na tej sprzedaży łączny przychód w wysokości 7.670 tys. zł.

Sprzedaż obligacji o wartości 2.093.641 tys. zł nastąpiła w terminie bliskim terminowi zapadalności, a przychody ze sprzedaży w wysokości 3.862 tys. zł były w przybliżeniu równe pozostałym do uzyskania przepływom pieniężnym wynikającym z umowy.

Dodatkowo, Bank dokonał sprzedaży obligacji skarbowych przed terminem zapadalności o wartości 141.319 tys. zł, która stanowiła nieznaczącą wartość całkowitej kwoty portfela aktywów utrzymywanych do terminu zapadalności na dzień sprzedaży. Przychody ze sprzedaży tych obligacji skarbowych wyniosły 3.808 tys. zł. Wobec powyższego zgodnie z par. 9(i) MSR 39 nie wystąpiły przesłanki reklasyfikacji aktywów finansowych utrzymywanych w portfelu do zapadalności.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Papiery wartościowe według terminów zapadalności na dzień 31 grudnia 2018 roku

	Przeznaczone do obrotu	Obowiązkowo wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	Wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	Wyznaczone do wyceny w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	Wyceniane w zamortyzowanym koszcie	Razem
do 1 miesiąca	0	0	6 579 956	0	8 054	6 588 010
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	0	0	437	0	398	835
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	0	0	63 915	0	22 634	86 549
powyżej 1 roku do 5 lat	0	0	489 961	0	826 506	1 316 467
powyżej 5 lat	0	0	1 054 042	0	2 801 569	3 855 611
dla których termin zapadalności upłynął	0	0	61 255	0	0	61 255
o nieokreślonym terminie zapadalności	0	0	0	13 451	0	13 451
o nieokreślonym terminie zapadalności - instrumenty dłużne o charakterze kapitałowym	0	297 915	0	0	0	297 915
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	X	X	-41 774	X	-783	-42 557
Razem papiery wartościowe	0	297 915	8 207 792	13 451	3 658 378	12 177 536

Papiery wartościowe według terminów zapadalności na dzień 31 grudnia 2017 roku

	Dostępne do sprzedaży	Utrzymywane do terminu zapadalności	Razem
do 1 miesiąca	2 731 760	34 802	2 766 562
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	45 477	0	45 477
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	30 310	0	30 310
powyżej 1 roku do 5 lat	925 685	930 483	1 856 168
powyżej 5 lat	1 383 980	4 909 605	6 293 585
dla których termin zapadalności upłynął	63 481	0	63 481
o nieokreślonym terminie zapadalności	295 216	0	295 216
Razem aktywa finansowe dostępne do sprzedaży brutto	5 475 909	5 874 890	11 350 799
Odpisy z tytułu utraty wartości	-48 211	0	-48 211
Razem aktywa finansowe dostępne do sprzedaży netto	5 427 698	5 874 890	11 302 588

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Zmiana wartości bilansowej brutto papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody za rok zakończony 31 grudnia 2018 roku

	<u>Koszyk 1</u>	<u>Koszyk 2</u>	<u>Koszyk 3</u>	<u>POCI</u>	<u>Razem</u>
Wartość na początek okresu	8 312 712	20 267	71 590	0	8 404 569
Zakupione lub utworzone aktywa finansowe	711 162 135	0	0	0	711 162 135
Splaty	-91 911	-664	-47	0	-92 622
Wyłączenia z bilansu inne niż spisania i sprzedaże	-213 375 361	-3 800	-5 096	0	-213 384 257
Spisania z bilansu	0	0	-6 190	0	-6 190
Sprzedaż wierzytelności	-497 950 591	-4 420	0	0	-497 955 011
Zmiany wynikające ze zmiany ryzyka kredytowego (transfer pomiędzy koszykami)	11 844	-11 844	0	0	0
Zmiany wynikające ze zmiany wartości godziwej	-74 876	-75	0	0	-74 951
Pozostałe	194 359	536	998	0	195 893
Wartość na koniec okresu	8 188 311	0	61 255	0	8 249 566

Zmiana wartości bilansowej brutto papierów wartościowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie za rok zakończony 31 grudnia 2018 roku

	<u>Koszyk 1</u>	<u>Koszyk 2</u>	<u>Koszyk 3</u>	<u>POCI</u>	<u>Razem</u>
Wartość na początek okresu	3 076 409	85 736	0	0	3 162 145
Zakupione lub utworzone aktywa finansowe	653 077	0	0	0	653 077
Splaty	-60 563	-2 796	0	0	-63 359
Wyłączenia z bilansu inne niż spisania i sprzedaże	-112 032	-55 400	0	0	-167 432
Zmiany wynikające ze zmiany ryzyka kredytowego (transfer pomiędzy koszykami)	29 139	-29 139	0	0	0
Pozostałe	73 131	1 599	0	0	74 730
Wartość na koniec okresu	3 659 161	0	0	0	3 659 161

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Zmiana stanu odpisów na oczekiwane straty kredytowe dla papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody za rok zakończony 31 grudnia 2018 roku

	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Wartość na początek okresu	-220	-148	-45 986	0	-46 354
Zakupione lub utworzone aktywa finansowe	-17	0	0	0	-17
Spisania z bilansu	0	0	6 190	0	6 190
Zmiany wynikające ze zmiany ryzyka kredytowego (transfer pomiędzy koszykami)	-68	68	0	0	0
Utworzenie/Dowiązanie	0	-129	-4 896	0	-5 025
Rozwiązanie	81	209	3 142	0	3 432
Wartość na koniec okresu	-224	0	-41 550	0	-41 774

Zmiana stanu odpisów na oczekiwane straty kredytowe dla papierów wartościowych wycenianych w zamortyzowanym koszcie za rok zakończony 31 grudnia 2018 roku

	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Wartość na początek okresu	-548	-950	0	0	-1 498
Zakupione lub utworzone aktywa finansowe	-201	0	0	0	-201
Zmiany wynikające ze zmiany ryzyka kredytowego (transfer pomiędzy koszykami)	-305	305	0	0	0
Utworzenie/Dowiązanie	-674	-374	0	0	-1 048
Rozwiązanie	276	1 688	0	0	1 964
Pozostałe	669	-669	0	0	0
Wartość na koniec okresu	-783	0	0	0	-783

23. Kredyty i pożyczki udzielone klientom

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według rodzaju

	31.12.2018		31.12.2017
	Wyceniane w zamortyzowanym koszcie	Obowiązkowo wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	
W rachunku bieżącym od klientów	1 045 980	43	475 585
W rachunku kredytowym	7 341 241	278 864	7 730 450
- klienci korporacyjni	3 198 218	21 677	3 981 278
- rolnicy	233 973	233 262	561 070
- przedsiębiorcy indywidualni	385 451	478	414 897
- osoby fizyczne	1 607 433	23 447	1 399 751
- instytucje rządowe i samorządowe	1 916 166	0	1 373 454
Dłużne papiery wartościowe	X	X	358 859
Skupione wierzytelności	294 812	0	285 672
Pozostałe należności	87 658	0	204 115
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	-719 931	X	-493 418
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom	8 049 760	278 907	8 561 263

Kredyty i pożyczki udzielone klientom według terminów zapadalności

	31.12.2018		31.12.2017
	Wyceniane w zamortyzowanym koszcie	Obowiązkowo wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	
do 1 miesiąca	360 496	2 813	454 134
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	227 716	7 429	173 908
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	1 120 877	38 428	1 344 459
powyżej 1 roku do 5 lat	2 676 873	140 358	2 696 741
powyżej 5 lat	3 286 909	69 108	3 456 128
dla których termin zapadalności upłynął	1 096 820	20 771	929 311
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	-719 931	X	-493 418
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom	8 049 760	278 907	8 561 263

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Kredyty i pożyczki udzielone klientom wyceniane w zamortyzowanym koszcie w podziale na poziom ryzyka kredytowego

Kredyty i pożyczki udzielone klientom wyceniane w zamortyzowanym koszcie w podziale na poziom ryzyka kredytowego na dzień 31 grudnia 2018 roku

	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
W rachunku bieżącym od klientów	206 597	629 177	210 206	0	1 045 980
W rachunku kredytowym	2 448 878	3 587 858	1 304 205	300	7 341 241
- klienci korporacyjni	468 099	1 671 985	1 058 134	0	3 198 218
- rolnicy	36 182	164 631	33 160	0	233 973
- przedsiębiorcy indywidualni	29 826	219 390	136 110	125	385 451
- osoby fizyczne	17 507	1 513 866	75 885	175	1 607 433
- instytucje rządowe i samorządowe	1 897 264	17 986	916	0	1 916 166
Skupione wierzytelności	50 336	201 347	43 129	0	294 812
Pozostałe należności	84 683	499	2 476	0	87 658
Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	-7 563	-37 781	-674 304	-283	-719 931
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom	<u>2 782 931</u>	<u>4 381 100</u>	<u>885 712</u>	<u>17</u>	<u>8 049 760</u>

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Kredyty i pożyczki udzielone klientom wyceniane w zamortyzowanym koszcie w podziale na rodzaj oraz metodę szacunku utraty wartości
Wartość brutto kredytów i pożyczek udzielonych klientom wycenianych w zamortyzowanym koszcie według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku

	Oceniane indywidualnie				Oceniane grupowo				Razem
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	
W rachunku bieżącym od klientów	19 309	126 024	201 246	0	187 288	503 153	8 960	0	1 045 980
W rachunku kredytowym	143 422	321 195	1 270 585	0	2 305 456	3 266 663	33 620	300	7 341 241
- klienci korporacyjni	143 115	298 317	1 053 374	0	324 984	1 373 668	4 760	0	3 198 218
- rolnicy	0	573	31 798	0	36 182	164 058	1 362	0	233 973
- przedsiębiorcy indywidualni	0	6 341	130 983	0	29 826	213 049	5 127	125	385 451
- osoby fizyczne	0	15 964	53 514	0	17 507	1 497 902	22 371	175	1 607 433
- instytucje rządowe i samorządowe	307	0	916	0	1 896 957	17 986	0	0	1 916 166
Skupione wierzytelności	13 496	5 884	40 486	0	36 840	195 463	2 643	0	294 812
Pozostałe należności	0	2	2 288	0	84 683	497	188	0	87 658
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom	176 227	453 105	1 514 605	0	2 614 267	3 965 776	45 411	300	8 769 691

Odpisy na oczekiwane straty kredytowe kredytów i pożyczek udzielonych klientom wycenianych w zamortyzowanym koszcie według stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku

	Oceniane indywidualnie				Oceniane grupowo				Razem
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	
W rachunku bieżącym od klientów	-427	-1 399	-72 173	0	-734	-4 641	-8 711	0	-88 085
W rachunku kredytowym	-1	-2 186	-528 297	0	-5 735	-18 968	-31 025	-283	-586 495
- klienci korporacyjni	-1	-1 404	-432 295	0	-1 886	-8 375	-4 387	0	-448 348
- rolnicy	0	0	-15 301	0	-75	-896	-1 264	0	-17 536
- przedsiębiorcy indywidualni	0	-751	-63 915	0	-183	-1 704	-4 812	-122	-71 487
- osoby fizyczne	0	-31	-15 870	0	-30	-7 690	-20 562	-161	-44 344
- instytucje rządowe i samorządowe	0	0	-916	0	-3 561	-303	0	0	-4 780
Skupione wierzytelności	-405	-3 260	-29 235	0	-214	-6 848	-2 568	0	-42 530
Pozostałe należności	0	0	-2 224	0	-47	-479	-71	0	-2 821
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom	-833	-6 845	-631 929	0	-6 730	-30 936	-42 375	-283	-719 931

Kredyty i pożyczki udzielone klientom w podziale na oceniane indywidualnie i grupowo

Kredyty i pożyczki udzielone klientom w podziale na oceniane indywidualnie i grupowo na dzień 31 grudnia 2017 roku (wartość brutto)

	Oceniane indywidualnie	Oceniane grupowo	Razem
W rachunku bieżącym od klientów	375 482	100 103	475 585
W rachunku kredytowym	5 952 573	1 777 877	7 730 450
- klienci korporacyjni	3 774 227	207 051	3 981 278
- rolnicy	372 137	188 933	561 070
- przedsiębiorcy indywidualni	307 876	107 021	414 897
- osoby fizyczne	124 879	1 274 872	1 399 751
- instytucje rządowe i samorządowe	1 373 454	0	1 373 454
Dłużne papiery wartościowe	358 859	0	358 859
Skupione wierzytelności	266 863	18 809	285 672
Pozostałe należności	16 394	187 721	204 115
Razem kredyty i pożyczki brutto	6 970 171	2 084 510	9 054 681

Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom w podziale na oceniane indywidualnie i grupowo

Odpisy z tytułu utraty wartości kredytów i pożyczek udzielonych klientom w podziale na oceniane indywidualnie i grupowo na dzień 31 grudnia 2017 roku

	Oceniane indywidualnie	Oceniane grupowo	Razem
W rachunku bieżącym od klientów	-3 094	-1 472	-4 566
W rachunku kredytowym	-364 443	-94 051	-458 494
- klienci korporacyjni	-311 232	-32 280	-343 512
- rolnicy	-12 554	-9 520	-22 074
- przedsiębiorcy indywidualni	-31 974	-15 921	-47 895
- osoby fizyczne	-5 179	-36 330	-41 509
- instytucje rządowe i samorządowe	-3 504	0	-3 504
Dłużne papiery wartościowe	-605	0	-605
Skupione wierzytelności	-18 375	-5 423	-23 798
Pozostałe należności	-3 324	-2 631	-5 955
Razem odpisy z tytułu utraty wartości	-389 841	-103 577	-493 418

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Zmiany wartości bilansowej brutto oraz stanu odpisów na oczekiwane straty kredytowe kredytów i pożyczek udzielonych klientom

Zmiany wartości bilansowej brutto kredytów i pożyczek udzielonych klientom wycenianych w zamortyzowanym koszcie na dzień 31 grudnia 2018 roku

	<u>Koszyk 1</u>	<u>Koszyk 2</u>	<u>Koszyk 3</u>	<u>POCI</u>	<u>Razem</u>
Wartość na początek okresu	1 851 225	5 101 088	1 645 273	486	8 598 072
Zakupione lub utworzone aktywa finansowe	1 280 150	354 942	70 494	0	1 705 586
Spląty	-373 561	-1 380 660	-200 753	-71	-1 955 045
Wyłączenia z bilansu inne niż spisania i sprzedaże	-165 271	-336 935	0	0	-502 206
Spisania z bilansu	0	-161	-158 348	0	-158 509
Sprzedaż wierzytelności	-1	0	-76 133	0	-76 134
Zmiany wynikające ze zmiany ryzyka kredytowego (transfer pomiędzy koszykami)	-329 287	131 217	198 125	-55	0
Zmiany wynikające z tytułu różnic kursowych	4 977	8 041	2 718	0	15 736
Pozostałe	522 262	541 349	78 640	-60	1 142 191
Wartość na koniec okresu	<u>2 790 494</u>	<u>4 418 881</u>	<u>1 560 016</u>	<u>300</u>	<u>8 769 691</u>

Zmiana stanu odpisów na oczekiwane straty kredytowe dla kredytów i pożyczek udzielonych klientom na dzień 31 grudnia 2018 roku

	<u>Koszyk 1</u>	<u>Koszyk 2</u>	<u>Koszyk 3</u>	<u>POCI</u>	<u>Razem</u>
Wartość na początek okresu	-3 820	-76 337	-716 203	-398	-796 758
Zakupione lub utworzone aktywa finansowe	-4 184	-8 472	-2 726	-66	-15 448
Wyłączenia z bilansu inne niż spisania i sprzedaże	120	1 710	2 721	8	4 559
Spisania z bilansu	0	158	157 822	0	157 980
Sprzedaż wierzytelności	0	3	74 448	104	74 555
Zmiany wynikające ze zmiany ryzyka kredytowego (transfer pomiędzy koszykami)	-11 789	32 465	-20 766	90	0
Zmiany wynikające z tytułu różnic kursowych	-34	-17	-291	0	-342
Utworzenie/Dowiązanie	-1 727	-21 079	-260 134	-64	-283 004
Rozwiązanie	13 478	33 329	90 782	43	137 632
Pozostałe	393	459	43	0	895
Wartość na koniec okresu	<u>-7 563</u>	<u>-37 781</u>	<u>-674 304</u>	<u>-283</u>	<u>-719 931</u>

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Zmiana stanu odpisów na ekspozycje spełniające przesłanki utraty wartości

Zmiana stanu odpisów na ekspozycje oceniane indywidualnie za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku

	W rachunku bieżącym od klientów	W rachunku kredytowym	klienci korporacyjni	rolnicy	przedsiębiorcy indywidualni	osoby fizyczne	instytucje rządowe i samorządowe	Dłużne papiery wartościowe	Skupione wierzytelności	Pozostałe należności	Razem
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	-3 815	-392 283	-344 431	-14 606	-24 549	-6 515	-2 182	-459	-22 435	-2 609	-421 601
Utworzenie odpisów	-1 768	-115 957	-100 122	-2 376	-10 998	-964	-1 497	-147	-5 350	-682	-123 904
Rozwiązanie odpisów	2 443	67 927	58 242	600	3 084	5 826	175	1	1 788	2	72 161
Spisania aktywów z bilansu oraz sekurytyzacja	0	79 901	75 023	3 655	911	312	0	0	6 721	695	87 317
Pozostałe zmiany	46	-4 031	56	173	-422	-3 838	0	0	901	-730	-3 814
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-3 094	-364 443	-311 232	-12 554	-31 974	-5 179	-3 504	-605	-18 375	-3 324	-389 841

Zmiana stanu odpisów na ekspozycje oceniane grupowo za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku

	W rachunku bieżącym od klientów	W rachunku kredytowym	klienci korporacyjni	rolnicy	przedsiębiorcy indywidualni	osoby fizyczne	instytucje rządowe i samorządowe	Dłużne papiery wartościowe	Skupione wierzytelności	Pozostałe należności	Razem
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	-1 275	-98 507	-31 691	-7 917	-18 468	-40 431	0	0	-5 649	-3 736	-109 167
Utworzenie odpisów	-826	-34 722	-15 266	-3 029	-6 501	-9 926	0	0	-1 484	-259	-37 291
Rozwiązanie odpisów	659	16 795	6 021	764	4 351	5 659	0	0	1 176	122	18 752
Spisania aktywów z bilansu oraz sekurytyzacja	0	17 587	7 807	952	4 148	4 680	0	0	1 646	434	19 667
Pozostałe zmiany	-30	4 796	849	-290	549	3 688	0	0	-1 112	808	4 462
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-1 472	-94 051	-32 280	-9 520	-15 921	-36 330	0	0	-5 423	-2 631	-103 577

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

24. Inwestycje w jednostki zależne i stowarzyszone

Informacje o jednostkach zależnych i stowarzyszonych na dzień 31 grudnia 2018 roku

	Siedziba	Przedmiot działalności	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał własny	Przychody ze sprzedaży / Przychody z lokat	Zysk / Strata	Otrzymane lub należne dywidendy	Posiadane udziały %
BPS Doradztwo S.A. w likwidacji	Warszawa	usługi finansowe dla przedsiębiorstw	3 891	2 342	1 549	4 508	-2 708	-	100,00%
BPS Faktor S.A.	Warszawa	usługi faktoringowe	92 266	87 724	4 542	5 737	-2 490	-	100,00%
BPS Leasing S.A.	Warszawa	usługi leasingu	79 722	76 752	2 970	5 467	-1 133	-	100,00%
BPS TFI S.A.	Warszawa	zarządzanie funduszami inwestycyjnymi	19 531	2 068	17 463	10 406	854	-	100,00%
BPS Nieruchomości Sp.z o.o.	Warszawa	obsługa administracyjna	83 483	35 862	47 621	7 898	29 243	-	100,00%
Dom Maklerski Banku BPS S.A.	Warszawa	maklerska	48 942	40 544	8 398	6 431	-2 224	-	100,00%
IT BPS Sp z o.o.	Warszawa	usługi teleinformatyczne	14 096	3 338	10 758	15 110	1 196	-	100,00%
Veni S.A.	Warszawa	produkcyjna	81 913	11 924	69 989	28 541	-18 321	-	100,00%
BPS Rynku Nieruchomości Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	Warszawa	fundusz inwestycyjny	91 716	249	91 467	876	-3 061	-	59,37%
BPS 1 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Warszawa	fundusz inwestycyjny	6 157	3 736	2 421	274	-407	-	100,00%
BPS 3 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Warszawa	fundusz inwestycyjny	6 538	224	6 314	93	-537	-	45,84%
BPS 4 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Warszawa	fundusz inwestycyjny	34 567	222	34 345	47	-4 462	-	50,91%
Contango Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Warszawa	fundusz inwestycyjny	10 049	39	10 010	442	-556	-	98,74%
Contango 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Warszawa	fundusz inwestycyjny	83 816	611	83 205	3 462	1 435	-	100,00%
Feniks Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych w likwidacji	Warszawa	fundusz inwestycyjny	462	232	230	23	-161	-	76,40%
Quantum 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	Warszawa	fundusz inwestycyjny	67 868	723	67 145	2 116	2 165	-	100,00%
Quantum 4 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych w likwidacji	Warszawa	fundusz inwestycyjny	8 352	146	8 206	8	182	-	21,20%
Uzdrowiska Polskie Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	Warszawa	fundusz inwestycyjny	299 331	487	298 844	1 144	-5 654	-	100,00%

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Informacje o jednostkach zależnych i stowarzyszonych na dzień 31 grudnia 2017 roku

	Siedziba	Przedmiot działalności	Aktywa	Zobowiązania	Kapitał własny	Przychody ze sprzedaży / Przychody z lokat	Zysk / Strata	Otrzymane lub należne dywidendy	Posiadane udziały %
BPS Doradztwo S.A.	Warszawa	usługi finansowe dla przedsiębiorstw	11 538	9 690	1 848	6 925	-4 678	-	100,00%
BPS TFI S.A.	Warszawa	zarządzanie funduszami inwestycyjnymi	18 656	2 048	16 608	12 159	958	-	100,00%
BPS Nieruchomości Sp. z o.o.	Warszawa	obsługa administracyjna	48 746	30 368	18 378	8 142	249	-	100,00%
Dom Maklerski Banku BPS S.A.	Warszawa	maklerska	56 466	45 813	10 653	6 760	-2 666	-	100,00%
IT BPS Sp. z o.o.	Warszawa	usługi teleinformatyczne	3 349	5 951	-2 602	11 448	1 496	-	100,00%
Veni S.A.	Warszawa	produkcyjna	81 941	13 513	68 428	24 671	-30 251	-	100,00%
BPS Rynku Nieruchomości Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	Warszawa	fundusz inwestycyjny	113 115	10 602	102 513	382	12 369	-	59,05%
BPS 1 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Warszawa	fundusz inwestycyjny	3 607	779	2 828	120	-108	-	100,00%
BPS 3 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Warszawa	fundusz inwestycyjny	26 125	420	25 705	46	-1 511	-	46,26%
BPS 4 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Warszawa	fundusz inwestycyjny	40 955	173	40 782	44	2 381	-	49,32%
Contango Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Warszawa	fundusz inwestycyjny	10 603	37	10 566	657	228	-	98,74%
Contango 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	Warszawa	fundusz inwestycyjny	144 308	546	143 762	4 056	3 271	-	100,00%
Feniks Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych w likwidacji	Warszawa	fundusz inwestycyjny	4 925	132	4 793	48	-5 138	-	76,41%
Quantum 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	Warszawa	fundusz inwestycyjny	45 716	197	45 519	1 712	1 261	-	100,00%
Quantum 4 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych w likwidacji	Warszawa	fundusz inwestycyjny	8 352	146	8 206	8	182	-	21,20%
Uzdrowiska Polskie Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	Warszawa	fundusz inwestycyjny	204 829	334	204 495	1 054	19 311	-	100,00%

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Udziały w jednostkach zależnych i stowarzyszonych na dzień 31 grudnia 2018 roku

	Wartość brutto	Odpis z tytułu utruty wartości	Wartość bilansowa
BPS Doradztwo S.A. w likwidacji	29 852	-27 762	2 090
BPS Faktor S.A.	26 000	-21 457	4 543
BPS Leasing S.A.	4 113	-1 143	2 970
BPS TFI S.A.	11 112	0	11 112
BPS Nieruchomości Sp.z o.o.	16 712	0	16 712
Dom Maklerski Banku BPS S.A.	16 087	-8 283	7 804
IT BPS Sp z o.o.	7 647	-2 101	5 546
Veni S.A.	165 200	-114 700	50 500
BPS Rynku Nieruchomości Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	51 188	0	51 188
BPS 1 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	3 131	-710	2 421
BPS 3 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	3 212	-317	2 895
BPS 4 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	23 505	-6 023	17 482
Contango Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	8 674	0	8 674
Contango 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	85 107	-1 903	83 204
Feniks Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych w likwidacji	858	-667	191
Quantum 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	82 182	-14 880	67 302
Quantum 4 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych w likwidacji	2 000	-414	1 586
Uzdrowiska Polskie Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	317 282	-18 438	298 844
Razem inwestycje w jednostki zależne i stowarzyszone	853 862	-218 798	635 064

Udziały w jednostkach zależnych i stowarzyszonych na dzień 31 grudnia 2017 roku

	Wartość brutto	Odpis z tytułu utruty wartości	Wartość bilansowa
BPS Doradztwo S.A.	26 352	-26 352	0
BPS TFI S.A.	11 112	0	11 112
BPS Nieruchomości Sp. z o.o.	16 712	0	16 712
Dom Maklerski Banku BPS S.A.	16 087	-8 283	7 804
IT BPS Sp. z o.o.	14 499	-14 499	0
Veni S.A.	157 200	-82 057	75 143
BPS Rynku Nieruchomości Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	55 249	0	55 249
BPS 1 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	3 131	-105	3 026
BPS 3 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	12 968	-1 830	11 138
BPS 4 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	24 207	-4 095	20 112
Contango Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	8 674	0	8 674
Contango 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	152 967	-2 727	150 240
Feniks Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych w likwidacji	7 802	-4 022	3 780
Quantum 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	70 584	-27 603	42 981
Quantum 4 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych w likwidacji	2 000	-414	1 586
Uzdrowiska Polskie Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	203 548	0	203 548
Razem inwestycje w jednostki zależne i stowarzyszone	783 092	-171 987	611 105

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Zmiany wartości inwestycji w jednostkach zależnych i stowarzyszonych

Zmiany wartości inwestycji w jednostkach zależnych i stowarzyszonych za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku

	Wartość bilansowa brutto			Odpisy z tytułu utraty wartości				
	Na początek okresu	Zwiększenia	Zmniejszenia	Na koniec okresu	Na początek okresu	Zwiększenia	Zmniejszenia	Na koniec okresu
BPS Doradztwo S.A. w likwidacji	26 352	3 500	0	29 852	-26 352	-1 410	0	-27 762
BPS Faktor S.A.	0	26 000	0	26 000	0	-21 457	0	-21 457
BPS Leasing S.A.	0	4 113	0	4 113	0	-1 143	0	-1 143
BPS TFI S.A.	11 112	0	0	11 112	0	0	0	0
BPS Nieruchomości Sp.z o.o.	16 712	0	0	16 712	0	0	0	0
Dom Maklerski Banku BPS S.A.	16 087	0	0	16 087	-8 283	0	0	-8 283
IT BPS Sp z o.o.	14 499	0	-6 852	7 647	-14 499	-2 097	14 495	-2 101
Veni S.A.	157 200	8 000	0	165 200	-82 057	-32 643	0	-114 700
BPS Rynku Nieruchomości Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	55 249	0	-4 061	51 188	0	0	0	0
BPS 1 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	3 131	0	0	3 131	-105	-605	0	-710
BPS 3 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	12 968	0	-9 756	3 212	-1 830	0	1 513	-317
BPS 4 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	24 207	0	-702	23 505	-4 095	-1 928	0	-6 023
Contango Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	8 674	0	0	8 674	0	0	0	0
Contango 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	152 967	0	-67 860	85 107	-2 727	0	824	-1 903
Feniks Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych w likwidacji	7 802	0	-6 944	858	-4 022	0	3 355	-667
Quantum 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	70 584	11 598	0	82 182	-27 603	0	12 723	-14 880
Quantum 4 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych w likwidacji	2 000	0	0	2 000	-414	0	0	-414
Uzdrowiska Polskie Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	203 548	113 734	0	317 282	0	-18 438	0	-18 438
Razem inwestycje w jednostki zależne i stowarzyszone	783 092	166 945	-96 175	853 862	-171 987	-79 721	32 910	-218 798

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Zmiany wartości inwestycji w jednostkach zależnych i stowarzyszonych za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku

	Wartość bilansowa brutto			Odpisy z tytułu utraty wartości				
	Na początek okresu	Zwiększenia	Zmniejszenia	Na koniec okresu	Na początek okresu	Zwiększenia	Zmniejszenia	Na koniec okresu
BPS Doradztwo S.A.	26 352	0	0	26 352	-19 826	-6 526	0	-26 352
BPS TFI S.A.	11 112	0	0	11 112	0	0	0	0
BPS Nieruchomości Sp. z o.o.	14 712	2 000	0	16 712	0	0	0	0
Centrum Finansowe Banku BPS S.A.	6 751	0	-6 751	0	0	0	0	0
Dom Maklerski Banku BPS S.A.	16 087	0	0	16 087	-3 015	-5 268	0	-8 283
IT BPS Sp. z o.o.	14 499	0	0	14 499	-14 499	0	0	-14 499
Veni S.A.	70 100	87 100	0	157 200	-40 988	-41 069	0	-82 057
BPS Rynku Nieruchomości Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	66 423	0	-11 174	55 249	-1 388	0	1 388	0
BPS 1 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	17 766	0	-14 635	3 131	0	-105	0	-105
BPS 3 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	18 764	0	-5 796	12 968	-169	-1 661	0	-1 830
BPS 4 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	24 207	0	0	24 207	-5 259	0	1 164	-4 095
Contango Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	8 674	0	0	8 674	0	0	0	0
Contango 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	152 967	0	0	152 967	-12 466	0	9 739	-2 727
Feniks Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych w likwidacji	7 802	0	0	7 802	-182	-3 840	0	-4 022
Quantum 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	70 584	0	0	70 584	-26 326	-1 277	0	-27 603
Quantum 4 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych w likwidacji	2 000	0	0	2 000	-414	0	0	-414
Uzdrowiska Polskie Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	203 548	0	0	203 548	-18 364	0	18 364	0
Zielony Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	20 999	0	-20 999	0	-10 787	0	10 787	0
Razem inwestycje w jednostki zależne i stowarzyszone	753 347	89 100	-59 355	783 092	-153 683	-59 746	41 442	-171 987

25. Zapasy

Zapasy wyceniane są według niższej z wartości: kosztu lub wartości możliwej do uzyskania. Koszty zapasów ustalane są metodą FIFO. Wartość możliwą do uzyskania stanowi szacunkowa cena sprzedaży zapasów pomniejszona o wszelkie szacowane koszty wykonania usługi i koszty niezbędne do doprowadzenia sprzedaży do skutku.

Zapasy według rodzaju

	<u>31.12.2018</u>	<u>31.12.2017</u>
Materiały	0	0
Pozostałe	385	489
Razem zapasy brutto	385	489
Odpisy z tytułu utraty wartości	-65	-65
Razem zapasy netto	<u>320</u>	<u>424</u>

Pozycja „Pozostałe” obejmuje przede wszystkim nabyte przez Bank plastiki kart płatniczych i materiały reklamowe. Na dzień 31 grudnia 2018 roku ich wartość wynosiła 266 tys. zł, na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosiła 373 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku i na dzień 31 grudnia 2017 roku Bank nie posiadał zapasów stanowiących zabezpieczenie zobowiązań wobec osób trzecich.

26. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe według rodzaju

	<u>31.12.2018</u>	<u>31.12.2017</u>
Grunty i budynki	41 631	44 155
Ulepszenia w obcych obiektach	2 880	4 685
Środki trwałe w budowie	631	2 968
Maszyny i urządzenia	16 157	16 895
Pozostałe środki trwałe	3 159	4 169
Razem rzeczowe aktywa trwałe	<u>64 458</u>	<u>72 872</u>

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Zmiana stanu wartości rzeczowych aktywów trwałych za rok zakończony 31 grudnia 2018 roku

	Grunty własne	Budynki i budowle	Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu użytkowego	Ulepszenia w obcych obiektach	Środki trwale w budowie	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Pozostałe środki trwale	Środki trwale razem
Wartość brutto środków trwałych na początek okresu	1 321	63 839	2 001	11 596	2 968	81 157	13	16 578	179 473
Zwiększenia	0	276	0	7	4 053	6 270	0	222	10 828
Przeniesienie z inwestycji	0	53	0	0	0	5 999	0	0	6 052
Zakupy bezpośrednie	0	223	0	0	4 053	271	0	203	4 750
Pozostałe	0	0	0	7	0	0	0	19	26
Zmniejszenia	0	-51	-475	-2 210	-6 390	-2 977	0	-1 417	-13 520
Sprzedaż i likwidacja	0	-51	-468	-2 210	0	-2 959	0	-1 417	-7 105
Rozliczenie inwestycji	0	0	0	0	-6 052	0	0	0	-6 052
Rozliczenie w ciężar kosztów	0	0	0	0	-296	0	0	0	-296
Pozostałe	0	0	-7	0	-42	-18	0	0	-67
Wartość brutto środków trwałych na koniec okresu	1 321	64 064	1 526	9 393	631	84 450	13	15 383	176 781
Umorzenie na początek okresu	0	-19 726	-589	-6 911	0	-64 262	-13	-12 409	-103 910
Zwiększenia	0	-2 362	-67	-657	0	-6 957	0	-1 103	-11 146
Amortyzacja	0	-2 362	-67	-657	0	-6 957	0	-1 085	-11 128
Pozostałe	0	0	0	0	0	0	0	-18	-18
Zmniejszenia	0	18	137	1 055	0	2 926	0	1 288	5 424
Sprzedaż i likwidacja	0	18	137	1 055	0	2 908	0	1 288	5 406
Pozostałe	0	0	0	0	0	18	0	0	18
Umorzenie na koniec okresu	0	-22 070	-519	-6 513	0	-68 293	-13	-12 224	-109 632
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	-273	-2 418	0	0	0	0	0	0	-2 691
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-273	-2 418	0	0	0	0	0	0	-2 691
Wartość netto środków trwałych na początek okresu	1 048	41 695	1 412	4 685	2 968	16 895	0	4 169	72 872
Wartość netto środków trwałych na koniec okresu	1 048	39 576	1 007	2 880	631	16 157	0	3 159	64 458

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Zmiana stanu wartości rzeczowych aktywów trwałych za rok zakończony 31 grudnia 2017 roku

	Grunty własne	Budynki i budowle	Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu użytkowego	Ulepszenia w obcych obiektach	Środki trwale w budowie	Maszyny i urządzenia	Środki transportu	Pozostałe środki trwale	Środki trwale razem
Wartość brutto środków trwałych na początek okresu	1 354	65 303	2 001	11 744	2 099	79 167	317	18 088	180 073
Zwiększenia	0	1 743	0	0	5 343	3 702	0	363	11 151
Przeniesienie z inwestycji	0	1 716	0	0	0	2 115	0	111	3 942
Zakupy bezpośrednie	0	27	0	0	5 343	1 587	0	252	7 209
Pozostałe	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zmniejszenia	-33	-3 207	0	-148	-4 474	-1 712	-304	-1 873	-11 751
Sprzedaż i likwidacja	-33	-3 207	0	-148	0	-1 712	-304	-1 873	-7 277
Rozliczenie inwestycji	0	0	0	0	-3 942	0	0	0	-3 942
Rozliczenie w ciężar kosztów	0	0	0	0	-172	0	0	0	-172
Pozostałe	0	0	0	0	-360	0	0	0	-360
Wartość brutto środków trwałych na koniec okresu	1 321	63 839	2 001	11 596	2 968	81 157	13	16 578	179 473
Umorzenie na początek okresu	0	-18 250	-518	-6 325	0	-58 392	-222	-12 951	-96 658
Zwiększenia	0	-2 333	-71	-710	0	-7 535	-7	-1 178	-11 834
Amortyzacja	0	-2 333	-71	-710	0	-7 535	-7	-1 154	-11 810
Pozostałe	0	0	0	0	0	0	0	-24	-24
Zmniejszenia	0	857	0	124	0	1 665	216	1 720	4 582
Sprzedaż i likwidacja	0	857	0	124	0	1 659	216	1 702	4 558
Pozostałe	0	0	0	0	0	6	0	18	24
Umorzenie na koniec okresu	0	-19 726	-589	-6 911	0	-64 262	-13	-12 409	-103 910
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	-273	-2 418	0	0	0	0	0	0	-2 691
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	-273	-2 418	0	0	0	0	0	0	-2 691
Wartość netto środków trwałych na początek okresu	1 081	44 635	1 483	5 419	2 099	20 775	95	5 137	80 724
Wartość netto środków trwałych na koniec okresu	1 048	41 695	1 412	4 685	2 968	16 895	0	4 169	72 872

Na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku nie występowały ograniczenia prawne dotyczące rzeczowych aktywów trwałych.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku Bank nie posiadał rzeczowych aktywów trwałych użytkowanych na podstawie umów leasingu finansowego.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku Bank nie posiadał zobowiązań umownych do nabycia rzeczowego majątku trwałego.

27. Wartości niematerialne

Wartości niematerialne według rodzaju

	<u>31.12.2018</u>	<u>31.12.2017</u>
Autorskie prawa majątkowe i licencje	42 835	43 085
Nakłady na wartości niematerialne	2 070	2 497
Razem wartości niematerialne	<u>44 905</u>	<u>45 582</u>

Zmiana stanu wartości niematerialnych za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku

	<u>Autorskie prawa majątkowe, licencje</u>	<u>Nakłady na wartości niematerialne</u>	<u>Razem wartości niematerialne</u>
Wartość brutto wartości niematerialnych na początek okresu	146 461	3 500	149 961
Zwiększenia	15 362	10 534	25 896
Przeniesienie z inwestycji	10 589	0	10 589
Zakupy bezpośrednie	4 773	10 493	15 266
Pozostałe	0	41	41
Zmniejszenia	-1 541	-10 721	-12 262
Likwidacja	-1 541	0	-1 541
Rozliczenie inwestycji	0	-10 589	-10 589
Rozliczenie w ciężar kosztów	0	0	0
Pozostałe	0	-132	-132
Wartość brutto wartości niematerialnych na koniec okresu	160 282	3 313	163 595
Umorzenie na początek okresu	-103 376	0	-103 376
Zwiększenia	-15 612	0	-15 612
Amortyzacja	-15 612	0	-15 612
Zmniejszenia	1 541	0	1 541
Likwidacja	1 541	0	1 541
Umorzenie na koniec okresu	-117 447	0	-117 447
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	0	-1 003	-1 003
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	0	-1 243	-1 243
Wartość netto wartości niematerialnych na początek okresu	<u>43 085</u>	<u>2 497</u>	<u>45 582</u>
Wartość netto wartości niematerialnych na koniec okresu	<u>42 835</u>	<u>2 070</u>	<u>44 905</u>

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Zmiana stanu wartości niematerialnych za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku

	Autorskie prawa majątkowe, licencje	Nakłady na wartości niematerialne	Razem wartości niematerialne
Wartość brutto wartości niematerialnych na początek okresu	141 475	2 576	144 051
Zwiększenia	7 944	6 538	14 482
Przeniesienie z inwestycji	5 549	0	5 549
Zakupy bezpośrednie	2 395	6 368	8 763
Pozostałe	0	170	170
Zmniejszenia	-2 958	-5 614	-8 572
Likwidacja	-2 958	0	-2 958
Rozliczenie inwestycji	0	-5 549	-5 549
Rozliczenie w ciężar kosztów	0	-65	-65
Pozostałe	0	0	0
Wartość brutto wartości niematerialnych na koniec okresu	146 461	3 500	149 961
Umorzenie na początek okresu	-90 015	0	-90 015
Zwiększenia	-16 319	0	-16 319
Amortyzacja	-16 319	0	-16 319
Zmniejszenia	2 958	0	2 958
Likwidacja	2 958	0	2 958
Umorzenie na koniec okresu	-103 376	0	-103 376
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	0	-1 003	-1 003
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	0	-1 003	-1 003
Wartość netto wartości niematerialnych na początek okresu	51 460	1 573	53 033
Wartość netto wartości niematerialnych na koniec okresu	43 085	2 497	45 582

W roku 2018 oraz 2017 Bank nie ponosił nakładów na badania i rozwój ujętych jako koszt okresów.

W roku 2018 oraz 2017 Bank nie posiadał wartości niematerialnych użytkowanych na podstawie umów leasingu finansowego i nie występowały ograniczenia dotyczące tytułu prawnego do wartości niematerialnych tytułem zabezpieczenia zobowiązań.

28. Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży

	31.12.2018	31.12.2017
Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży brutto	1 560	1 619
Odpisy z tytułu utraty wartości	0	-64
Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży netto	1 560	1 555

W pozycji „Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży brutto” Bank ujmuje ruchomości i nieruchomości przejęte za długi.

Zmiana stanu aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży

	2018	2017
Wartość brutto aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży na początek okresu	1 619	3 987
Zwiększenia	649	857
- przejęte aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży	649	857
Zmniejszenia	-708	-3 225
- sprzedaż i likwidacja	-708	-3 225
Wartość brutto aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży na koniec okresu	1 560	1 619
Odpisy z tytułu utraty wartości na początek okresu	-64	-64
Odpisy z tytułu utraty wartości na koniec okresu	0	-64
Wartość netto aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży na początek okresu	1 555	3 923
Wartość netto aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży na koniec okresu	1 560	1 555

29. Pozostałe aktywa

Pozostałe aktywa według rodzaju

	31.12.2018	31.12.2017
Rozrachunki z dłużnikami	38 736	50 305
- rozliczenia transakcji z tytułu aktywów finansowych	0	13 279
- rozliczenia z tytułu kart płatniczych	33 956	32 656
- należności z tytułu towarów i usług	4 754	4 322
- pozostałe	26	48
Rozrachunki publiczno - prawne	173	50
Przychody do otrzymania	2 865	2 695
- z tytułu prowizji	2 799	2 675
- pozostałe	66	20
Koszty do rozliczenia z tytułu	5 057	2 813
- składek za ubezpieczenie majątku i NNW	172	174
- serwisu i użytkowania oprogramowania	4 841	2 563
- składek członkowskich	7	9
- emisji instrumentów finansowych	30	45
- pozostałe	7	22
Razem pozostałe aktywa brutto	46 831	55 863
Odpisy z tytułu utraty wartości	-2 580	-2 562
Razem pozostałe aktywa netto	44 251	53 301

Pozostałe aktywa według umownych terminów zapadalności

	31.12.2018	31.12.2017
do 1 miesiąca	39 296	50 200
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	1 166	900
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	2 046	1 373
powyżej 1 roku do 5 lat	1 738	569
powyżej 5 lat	0	0
dla których termin zapadalności upłynął o nieokreślonym terminie zapadalności	2 585	2 821
	0	0
Razem pozostałe aktywa brutto	46 831	55 863
Odpisy z tytułu utraty wartości	-2 580	-2 562
Razem pozostałe aktywa netto	44 251	53 301

30. Zobowiązania wobec Banku Centralnego

	31.12.2018	31.12.2017
Kredyt lombardowy	0	0
Operacje otwartego rynku	0	0
Pozostałe zobowiązania	46	61
Razem zobowiązania wobec Banku Centralnego	46	61

Na dzień 31 grudnia 2018 roku zobowiązania wobec Banku Centralnego w kwocie 46 tys. zł dotyczyły dwóch przekazów walutowych, z których jeden został rozliczony w dniu 3 stycznia 2019 roku.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku zobowiązania wobec Banku Centralnego w kwocie 61 tys. zł dotyczyły dwóch przekazów walutowych, z których jeden został rozliczony w dniu 4 stycznia 2018 roku.

31. Zobowiązania wobec innych banków

Zobowiązania wobec innych banków według rodzaju

	31.12.2018	31.12.2017
Rachunki bieżące	2 262 501	2 096 224
Depozyty terminowe	15 696 704	16 488 221
Pozostałe zobowiązania wobec innych banków	34 227	65 334
Razem zobowiązania wobec innych banków	17 993 432	18 649 779

Zobowiązania wobec innych banków według terminów wymagalności

	31.12.2018	31.12.2017
do 1 miesiąca	16 227 965	17 251 945
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	1 026 265	891 976
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	721 135	493 791
powyżej 1 roku do 5 lat	18 045	12 045
powyżej 5 lat	22	22
Razem zobowiązania wobec innych banków	17 993 432	18 649 779

32. Zobowiązania z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu

Bank pozyskuje fundusze poprzez sprzedaż instrumentów finansowych z przyrzeczeniem ich odkupu w przyszłości (transakcje repo oraz sell-buy back) po tej samej cenie powiększonej o z góry ustaloną kwotę odsetek.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku Bank nie posiadał zobowiązań z tytułu sprzedanych papierów wartościowych z udzielonym przyrzeczeniem odkupu.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Bank posiadał zobowiązanie wobec jednego banku komercyjnego w wysokości 249.959 tys. zł z tytułu sprzedanych bonów pieniężnych o wartości nominalnej 250.000 tys. zł, z terminem wymagalności do 1 miesiąca.

33. Zobowiązania finansowe wyceniane do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat

Na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku Bank nie posiadał zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat.

34. Zobowiązania wobec klientów

Zobowiązania wobec klientów według rodzaju

	<u>31.12.2018</u>	<u>31.12.2017</u>
Klienci korporacyjni		
Rachunki bieżące	976 652	769 054
Depozyty terminowe	488 244	414 770
Pozostałe zobowiązania	64 232	10 562
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	14 470	10 562
- pozostałe	49 762	0
Razem klienci korporacyjni	1 529 128	1 194 386
Rolnicy		
Rachunki bieżące	26 822	30 736
Depozyty terminowe	24 186	14 988
Pozostałe zobowiązania	469	361
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	469	361
- pozostałe	0	0
Razem rolnicy	51 477	46 085
Przedsiębiorcy indywidualni		
Rachunki bieżące	107 188	85 910
Depozyty terminowe	42 607	25 981
Pozostałe zobowiązania	515	879
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	515	879
- pozostałe	0	0
Razem przedsiębiorcy indywidualni	150 310	112 770
Osoby fizyczne		
Rachunki bieżące	975 952	911 100
Depozyty terminowe	108 145	105 227
Pozostałe zobowiązania	444	697
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	444	697
- pozostałe	0	0
Razem osoby fizyczne	1 084 541	1 017 024
Instytucje rządowe i samorządowe		
Rachunki bieżące	45 543	46 165
Depozyty terminowe	109 604	91 814
Pozostałe zobowiązania	15 164	10 335
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	0	0
- pozostałe	15 164	10 335
Razem instytucje rządowe i samorządowe	170 311	148 314
Pozostałe podmioty		
Rachunki bieżące	102 247	87 953
Depozyty terminowe	71 423	67 526
Pozostałe zobowiązania	3 675	3 881
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	0	0
- pozostałe	3 675	3 881
Razem pozostałe podmioty	177 345	159 360
Razem		
Rachunki bieżące	2 234 404	1 930 918
Depozyty terminowe	844 209	720 306
Pozostałe zobowiązania	84 499	26 715
- z tytułu zabezpieczeń pieniężnych	15 898	12 499
- pozostałe	68 601	14 216
Razem zobowiązania wobec klientów	3 163 112	2 677 939

Zobowiązania wobec klientów według terminów wymagalności

	<u>31.12.2018</u>	<u>31.12.2017</u>
do 1 miesiąca	2 827 280	2 443 035
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	200 095	148 812
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	75 875	77 334
powyżej 1 roku do 5 lat	1 550	3 702
powyżej 5 lat	58 312	5 056
Razem zobowiązania wobec klientów	<u>3 163 112</u>	<u>2 677 939</u>

35. Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

Na dzień 31 grudnia 2018 roku Bank posiadał zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych w postaci obligacji o wartości 1.147.677 tys. zł o średnim oprocentowaniu 2,90%.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku Bank posiadał zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych w postaci obligacji o wartości 1.124.336 tys. zł o średnim oprocentowaniu 3,58%.

Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych według terminów wymagalności

	<u>31.12.2018</u>	<u>31.12.2017</u>
do 1 miesiąca	0	4 986
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	305 468	303 745
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	502 380	406 198
powyżej 1 roku do 5 lat	45 845	210 141
powyżej 5 lat	293 984	199 266
Razem zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	<u>1 147 677</u>	<u>1 124 336</u>

Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Stan na początek okresu	1 124 336	919 803
Zwiększenia	1 129 151	1 442 744
- z tytułu emisji	1 093 773	1 404 146
- z tytułu naliczonych odsetek	35 378	38 598
Zmniejszenia	-1 105 810	-1 238 211
- z tytułu wykupu	-1 070 200	-1 200 000
- z tytułu spłaty odsetek	-35 610	-38 211
Stan na koniec okresu	<u>1 147 677</u>	<u>1 124 336</u>

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Szczegółowe informacje dotyczące wyemitowanych przez Bank dłużnych papierów wartościowych

31.12.2018					
Nazwa emisji	Wartość emisji	Data emisji	Data wykupu	Podstawa oprocentowania	Notowane na rynku Catalyst
BPS0925	41 875	21.09.2015	21.09.2025	WIBOR 6 M	Nie
BPS0326	83 900	31.03.2016	31.03.2026	WIBOR 6 M	Nie
BPS1026	28 632	06.10.2016	06.10.2026	WIBOR 6 M	Nie
BPS1126	24 992	09.11.2016	09.11.2026	WIBOR 6 M	Nie
BPS1226	21 875	01.12.2016	01.12.2026	WIBOR 6 M	Nie
BPS0228	40 000	26.02.2018	26.02.2028	WIBOR 6 M	Nie
BPS0328	55 600	19.03.2018	19.03.2028	WIBOR 6 M	Nie
BPS6M260319	300 000	26.09.2018	26.03.2019	WIBOR 6 M	Nie
BPS6M170419	300 000	17.10.2018	17.04.2019	WIBOR 6 M	Nie
BPS9M170719	200 000	17.10.2018	17.07.2019	WIBOR 9 M	Nie

31.12.2017					
Nazwa emisji	Wartość emisji	Data emisji	Data wykupu	Podstawa oprocentowania	Notowane na rynku Catalyst
BPS0720	80 000	12.07.2010	12.07.2020	WIBOR 6 M	Tak
BPS0718	100 000	15.07.2011	15.07.2018	WIBOR 6 M	Tak
BPS1122	85 200	29.11.2012	29.11.2022	WIBOR 6 M	Tak
BPS0222	46 116	20.02.2015	20.02.2022	WIBOR 6 M	Nie
BPS0925	41 875	21.09.2015	21.09.2025	WIBOR 6 M	Nie
BPS0326	83 900	31.03.2016	31.03.2026	WIBOR 6 M	Nie
BPS1026	28 632	06.10.2016	06.10.2026	WIBOR 6 M	Nie
BPS1126	24 992	09.11.2016	09.11.2026	WIBOR 6 M	Nie
BPS1226	21 875	01.12.2016	01.12.2026	WIBOR 6 M	Nie
BPS6M230218	200 000	23.08.2017	23.02.2018	WIBOR 6 M	Nie
BPS3M130318	100 000	13.12.2017	13.03.2018	WIBOR 3 M	Nie
BPS6M130618	200 000	13.12.2017	13.06.2018	WIBOR 6 M	Nie
BPS12M131218	105 000	13.12.2017	13.12.2018	WIBOR 12M	Nie

W 2018 roku i w 2017 roku nie wystąpiły przypadki nieterminowego wywiązywania się przez Bank z tytułu spłaty odsetek i wykupu wyemitowanych zobowiązań.

W 2018 roku Bank dokonał wcześniejszego wykupu 2 emisji obligacji notowanych na rynku Catalyst. Emisja BPS1122 została wykupiona w dniu 28 lutego 2018 roku, natomiast emisja BPS0720 w dniu 31 sierpnia 2018 roku.

36. Pozostałe zobowiązania

Pozostałe zobowiązania według rodzaju

	31.12.2018	31.12.2017
Rozrachunki międzybankowe	9 717	22 156
Rozrachunki publiczno - prawne	6 229	3 788
Wierzyciele różni	165 819	71 156
- rozliczenia z tytułu kart płatniczych	162 363	66 494
- zobowiązania z tytułu towarów i usług	1 896	3 099
- pozostałe	1 560	1 563
Koszty rozliczane w czasie z tytułu	16 309	14 344
- usług informatycznych	6 693	5 551
- usług KIR, kosztów eksploatacyjnych	3 281	3 383
- badania sprawozdania finansowego i doradztwa finansowego	335	403
- reprezentacji i reklamy	0	57
- administracji wierzytelnościami	0	731
- przyszłych świadczeń na rzecz pracowników	4 634	2 958
- pozostałe	1 366	1 261
Przychody przyszłych okresów, w tym	16 925	16 760
- prowizje	16 925	16 760
Razem pozostałe zobowiązania	214 999	128 204

Pozostałe zobowiązania według terminów wymagalności

	31.12.2018	31.12.2017
do 1 miesiąca	210 949	123 413
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	955	1 057
powyżej 3 miesięcy do 12 miesięcy	2 341	2 765
powyżej 1 roku do 5 lat	704	915
powyżej 5 lat	50	54
Razem pozostałe zobowiązania	214 999	128 204

37. Rezerwy

Rezerwy według rodzaju

	31.12.2018	31.12.2017
Rezerwy na świadczenia pracownicze	3 765	3 517
Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	2 369	1 659
Rezerwy na sprawy sporne	11 716	10 304
Razem rezerwy	17 850	15 480

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Zmiana stanu rezerw w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2018 roku

	Rezerwy na świadczenia pracownicze	Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	Rezerwy na sprawy sporne	Razem
Rezerwy na początek okresu	3 517	4 462	10 304	18 283
Utworzenie/aktualizacja rezerw	373	1 916	2 255	4 544
Wykorzystanie rezerw	-444	0	-770	-1 214
Rozwiązanie rezerw	0	-4 018	-73	-4 091
Różnice kursowe	0	9	0	9
Zyski lub straty aktuarialne	-138	0	0	-138
Pozostałe zmiany i reklasyfikacje	457	0	0	457
Rezerwy na koniec okresu	3 765	2 369	11 716	17 850
Krótkoterminowe	776	2 369	0	3 145
Długoterminowe	2 989	0	11 716	14 705

Uzgodnienie stanu rezerw na zobowiązania pozabilansowe w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2018 roku

	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Wartość na początek okresu	472	1 901	2 089	0	4 462
Zakupione lub utworzone zobowiązania pozabilansowe	545	836	0	0	1 381
Wyłączenia z ewidencji księgowej inne niż spisania i sprzedaże	-135	-83	-15	0	-233
Transfer pomiędzy koszykami	31	-32	1	0	0
Zmiany wynikające z tytułu różnic kursowych	1	8	0	0	9
Modyfikacja wysokości rezerw z tytułu zmian ryzyka kredytowego	-237	-942	-2 072	0	-3 251
Pozostałe	1	0	0	0	1
Wartość na koniec okresu	678	1 688	3	0	2 369

Zmiana stanu rezerw w roku zakończonym dnia 31 grudnia 2017 roku

	Rezerwy na świadczenia pracownicze	Rezerwy na zobowiązania pozabilansowe	Rezerwy na sprawy sporne	Razem
Rezerwy na początek okresu	3 762	1 710	7 569	13 041
Utworzenie/aktualizacja rezerw	386	787	4 741	5 914
Wykorzystanie rezerw	-802	0	-424	-1 226
Rozwiązanie rezerw	0	-833	-1 582	-2 415
Różnice kursowe	0	-5	0	-5
Zyski lub straty aktuarialne	171	0	0	171
Pozostałe zmiany i reklasyfikacje	0	0	0	0
Rezerwy na koniec okresu	3 517	1 659	10 304	15 480
Krótkoterminowe	990	1 659	0	2 649
Długoterminowe	2 527	0	10 304	12 831

Rezerwy na świadczenia pracownicze

Bank tworzy rezerwy na programy określonych świadczeń zgodnie z MSR 19. Szacunek rezerw na programy określonych świadczeń dokonywany jest z zastosowaniem technik i założeń aktuarialnych uwzględniających w szczególności: bieżące wynagrodzenia, okres pomiędzy datą nabycia prawa do otrzymania świadczenia a datą

sprawozdawczą, wskaźnik rotacji pracowników, prognozowany wzrost podstawy świadczeń oraz inne postanowienia regulaminu wynagradzania pracowników.

Bank oblicza rezerwę metodą indywidualną, dla każdego pracownika osobno w oparciu o wartość bieżącą przyszłych, długoterminowych zobowiązań Banku z tytułu odpraw emerytalnych. Podstawą do obliczenia rezerwy dla pracownika jest przewidywana kwota odprawy emerytalnej, jaką Bank zobowiązuje się wypłacić. Przewidywana kwota odprawy obliczana jest, jako iloczyn następujących czynników:

- 1) przewidywanej kwoty podstawy wymiaru odprawy emerytalnej,
- 2) przewidywanego wzrostu podstawy wymiaru do czasu osiągnięcia wieku emerytalnego,
- 3) współczynnika procentowego uzależnionego od stażu pracy.

Naliczane rezerwy są równe zdyskontowanym płatnościom, które w przyszłości zostaną dokonane. Dyskonto finansowe jest ustalane na podstawie aktualnych na dzień bilansowy, rynkowych stóp zwrotu z obligacji skarbowych.

Zyski i straty z obliczeń aktuarialnych Bank rozpoznaje w innych całkowitych dochodach.

Na mocy postanowień wewnętrznych regulacji dotyczących wynagradzania, pracownikom Banku przysługują odprawy emerytalne, rentowe i pośmiertne.

Programy określonych świadczeń narażają Bank na ryzyko aktuarialne, obejmujące:

- 1) ryzyko stopy procentowej – spadek rynkowych stóp zwrotu z obligacji skarbowych spowoduje zwiększenie zobowiązań wynikających z programu określonych świadczeń,
- 2) ryzyko wynagrodzeń – wzrost wynagrodzeń pracowników Banku spowoduje wzrost zobowiązań wynikających z programu określonych świadczeń,
- 3) ryzyko rotacji – spadek wskaźnika rotacji pracowników spowoduje zwiększenie zobowiązań wynikających z programu określonych świadczeń.

Do głównych założeń aktuarialnych, przyjętych do wyceny zobowiązań z tytułu odpraw emerytalno – rentowych należą:

- 1) stopa do dyskontowania przyszłych świadczeń, która na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosiła 3,01%, a na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosiła 3,41%,
- 2) długookresowa, roczna stopa wzrostu wynagrodzeń, która na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosiła 3,5%, a na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosiła 2,0%,
- 3) współczynnik rotacji pracowników obliczony na podstawie historycznych danych dotyczących rotacji pracowników w Banku.

Uzgodnienie wartości bieżącej zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Rezerwy na świadczenia pracownicze na początek okresu	3 517	3 762
Wartości ujęte w rachunku zysków i strat:		
- koszty bieżącego zatrudnienia	277	283
- koszty z tytułu odsetek	96	103
- wypłacone świadczenia	-444	-802
Wartości ujęte w innych całkowitych dochodach:	-138	171
- zyski i straty aktuarialne	-138	171
Pozostałe	457	0
Rezerwy na świadczenia pracownicze na koniec okresu	<u>3 765</u>	<u>3 517</u>

W roku 2018 wpływ zmiany założeń finansowych na pozycję „Zyski i straty aktuarialne” wynosił 259 tys. zł, wpływ zmiany założeń demograficznych wynosił -303 tys. zł, natomiast wpływ zmiany założeń ex post wynosił -94 tys. zł.

W roku 2017 wpływ zmiany założeń finansowych na pozycję „Zyski i straty aktuarialne” wynosił 144 tys. zł, wpływ zmiany założeń demograficznych wynosił -43 tys. zł, natomiast wpływ zmiany założeń ex post wynosił 70 tys. zł.

Analiza wrażliwości

Poniższa tabela pokazuje, jaki wpływ na zobowiązania z tytułu programów określonych świadczeń na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku miały zmiany w odpowiednich założeniach aktuarialnych o 1 punkt procentowy.

Zobowiązania z tytułu programów określonych świadczeń

Zobowiązania z tytułu programów określonych świadczeń na dzień 31 grudnia 2018 roku

	<u>Wzrost o 1 punkt procentowy</u>	<u>Spadek o 1 punkt procentowy</u>
Stopa dyskontowa	-245	279
Stopa wzrostu wynagrodzeń	276	-248

Zobowiązania z tytułu programów określonych świadczeń na dzień 31 grudnia 2017 roku

	<u>Wzrost o 1 punkt procentowy</u>	<u>Spadek o 1 punkt procentowy</u>
Stopa dyskontowa	-216	246
Stopa wzrostu wynagrodzeń	247	-221

Zapadalność zobowiązań z tytułu programów określonych świadczeń

	<u>31.12.2018</u>	<u>31.12.2017</u>
Średni ważony okres obowiązywania zobowiązań z tytułu rezerw na świadczenia pracownicze (w latach)	9,88	9,49

Rezerwy na sprawy sporne

Bank prowadzi szczegółową ewidencję spraw spornych oraz innych należności o charakterze roszczeń spornych. W sprawach, w których na Banku ciąży obowiązek prawny lub wynikający z ogólnie przyjętych zwyczajów, mający swe źródło w zdarzeniach przeszłych, jak również jeżeli prawdopodobne jest, że wypełnienie tego obowiązku spowoduje konieczność wypływu środków, Bank tworzy rezerwy. Ewentualne przyszłe rozliczenia dokonywane są w ciężar utworzonych rezerw.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku łączna wartość rezerw na sprawy sporne wyniosła 11.715 tys. zł, z tego rezerwa z tytułu roszczeń pracowniczych wyniosła 1.050 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku łączna wartość rezerw na sprawy sporne wyniosła 10.304 tys. zł, z tego rezerwa z tytułu roszczeń pracowniczych wyniosła 1.050 tys. zł.

Znaczące sprawy, na dzień 31 grudnia 2018 roku, na które Bank utworzył rezerwy prowadzone były w związku z:

- 1) roszczeniami odszkodowawczymi z tytułu rozwiązania umów o pracę z byłymi pracownikami,
- 2) roszczeniem dwóch kontrahentów Banku z tytułu rozwiązania umowy o świadczenie usług,
- 3) roszczeniem z tytułu gwarancji bankowej,
- 4) oraz roszczeniem jednej z Agencji rządowych o zwrot dopłat do oprocentowania kredytów rolniczych.

Według informacji posiadanych przez Bank na dzień 31 grudnia 2018 roku nie toczyły się ani nie wszczęto wobec Banku, innych niż opisano powyżej, postępowań spornych, administracyjnych (w tym przed organami

rządowymi), arbitrażowych, które mogłyby wyrzucić lub wywarły w niedawnej przeszłości istotny wpływ na sytuację finansową i operacyjną Banku, a które nie zostały odpowiednio ujęte w sprawozdaniu finansowym.

38. Kapitały własne

Kapitał zakładowy Banku w podziale na serie akcji

	31.12.2018	31.12.2018	31.12.2017	31.12.2017
	Liczba akcji	Wartość akcji	Liczba akcji	Wartość akcji
Akcje serii A	2 000 000	2 000	2 000 000	2 000
Akcje serii B	12 000 000	12 000	12 000 000	12 000
Akcje serii C	4 000 000	4 000	4 000 000	4 000
Akcje serii D	2 000 000	2 000	2 000 000	2 000
Akcje serii E	1 865 000	1 865	1 865 000	1 865
Akcje serii F	1 517 700	1 518	1 517 700	1 518
Akcje serii H	74 864 077	74 864	74 864 077	74 864
Akcje serii I	35 000 000	35 000	35 000 000	35 000
Akcje serii J	66 623 388	66 623	66 623 388	66 623
Akcje serii K	115 461 039	115 461	115 461 039	115 461
Akcje serii L	14 708 211	14 708	14 708 211	14 708
Akcje serii M	24 000 000	24 000	24 000 000	24 000
Akcje serii N	57 127	58	57 127	58
Akcje serii O	12 022 169	12 022	12 022 169	12 022
Akcje serii P	15 000	15	15 000	15
Akcje serii R	2 277 523	2 278	2 277 523	2 278
Akcje serii S	12 000 000	12 000	12 000 000	12 000
Akcje serii T	18 936 457	18 936	18 936 457	18 936
Akcje serii W	13 899 041	13 899	13 899 041	13 899
Akcje serii Z	4 000 000	4 000	4 000 000	4 000
Akcje serii AA	13 338 701	13 338	13 338 701	13 338
Akcje serii AB	830 803	831	-	-
Akcje serii AC	2 533 574	2 534	-	-
Razem	433 949 810	433 950	430 585 433	430 585

Na dzień 31 grudnia 2018 roku kapitał zakładowy Banku BPS S.A. wynosił 433.950 tys. zł, natomiast na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosił 430.585 tys. zł.

W 2018 roku przeprowadzone zostały dwie emisje akcji własnych Banku serii: AC i AD. Emisje zostały zrealizowane w oparciu o Uchwałę Nr 03/2015 Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia Banku z dnia 26 listopada 2015 roku w sprawie podwyższenia kapitału zakładowego Banku, w granicach kapitału docelowego, z możliwością pozbawienia Akcjonariuszy przez Zarząd, za zgodą Rady Nadzorczej, w całości prawa poboru akcji, ustalania ceny emisyjnej, zmiany Statutu Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. i upoważnienia Rady Nadzorczej do ustalenia jednolitego tekstu zmienionego Statutu Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.

Obydwie emisje przeprowadzono w trybie oferty publicznej w ramach subskrypcji prywatnej, z pozbawieniem Akcjonariuszy w całości prawa poboru i skierowaniem emisji wyłącznie do Banków Spółdzielczych zrzeszonych z Bankiem BPS S.A. oraz Banków Spółdzielczych współpracujących z Bankiem BPS S.A. W obydwu przypadkach wartość nominalna akcji wyniosła 1 zł za akcję, cena emisyjna akcji wyniosła 2,50 zł za jedną akcję.

Emisja akcji serii AC została przeprowadzona w dniach od 23 marca do 13 kwietnia 2018 roku.

W ramach emisji objętych zostało 2.533.574 akcji, o łącznej wartości 6.334 tys. zł.

Emisja akcji serii AD została przeprowadzona w dniach od 19 listopada do 7 grudnia 2018 roku, objętych zostało 2.517.664 akcji, o łącznej wartości 6.294 tys. zł.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

W lutym 2018 roku zarejestrowany został podwyższony kapitał zakładowy Banku, pozyskany w ramach kapitału docelowego, z emisji akcji własnych serii AB przeprowadzonej w grudniu 2017 roku. W czerwcu natomiast, zarejestrowano kapitał objęty w ramach emisji akcji serii AC przeprowadzonej na przełomie marca i kwietnia 2018 roku. W styczniu 2019 roku zarejestrowany został kapitał objęty w ramach emisji akcji serii AD.

W 2018 roku kapitał zakładowy Banku został podwyższony o łączną kwotę 3.365 tys. zł tj. do kwoty 433.950 tys. zł.

	31.12.2018	31.12.2017
Kapitał zakładowy	433 950	430 585
Akcje własne	-2 133	-2 133
Kapitał zapasowy	315 145	308 678
- ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	272 557	267 645
- pozostały	42 588	41 033
Inne całkowite dochody	18 134	24 210
Wycena portfela aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	X	29 445
Podatek odroczony	X	-5 595
Zyski lub straty aktuarialne	X	444
Podatek odroczony	X	-84
Pozycje, które mogą być przeklasyfikowane do rachunku zysków i strat	10 976	X
- wycena dłużnych papierów wartościowych wycenianych do wartości godziwej przez inne całkowite dochody	13 551	X
- podatek odroczony	-2 575	X
Pozycje, które nie mogą być przeklasyfikowane do rachunku zysków i strat	7 158	X
- wycena papierów wartościowych wyznaczonych do wyceny w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	8 255	X
- podatek odroczony	-1 568	X
- zyski i straty aktuarialne	582	X
- podatek odroczony	-111	X
Fundusz ogólnego ryzyka bankowego	24 500	24 500
Pozostałe kapitały rezerwowe	26 674	26 674
Niepodzielony wynik finansowy z lat ubiegłych	-37 159	0
Wynik roku bieżącego	23 481	1 555
Razem kapitały	802 592	814 069

Niepodzielony wynik obejmuje kwoty, które nie podlegają podziałowi to znaczy nie mogą zostać wypłacone w formie dywidendy. Zgodnie z wymogami Kodeksu Spółek Handlowych, spółka akcyjna jest zobowiązana utworzyć kapitał zapasowy na pokrycie straty. Do tej kategorii kapitału przelewa się, co najmniej 8% zysku za dany rok obrotowy wykazanego w sprawozdaniu spółki, dopóki kapitał ten nie osiągnie, co najmniej jednej trzeciej kapitału podstawowego. O użyciu kapitału zapasowego i rezerwowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie, jednakże część kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej kapitału zakładowego może być wykorzystana jedynie na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym i nie podlega ona podziałowi na inne cele.

39. Wartość godziwa i kategorie wyceny do wartości godziwej instrumentów finansowych

Wartość godziwa jest ceną, którą otrzymano by za zbycie składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach między uczestnikami rynku na dzień wyceny. Bank posiada instrumenty finansowe, które w bilansie nie są ujmowane w wartości godziwej.

Główne kategorie aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych w bilansie Banku do wartości godziwej stanowią:

- 1) kredyty i pożyczki, w części obejmującej ekspozycje z dopłatami ARMiR oraz kredyty studenckie,

- 2) papiery wartościowe:
 - a) przeznaczone do obrotu,
 - b) obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez wynik finansowy,
 - c) wyceniane do wartości godziwej przez inne całkowite dochody,
 - d) wyznaczone do wyceny do wartości godziwej przez inne całkowite dochody,
- 3) aktywa z tytułu instrumentów pochodnych,
- 4) pasywa z tytułu instrumentów pochodnych.

Na potrzeby modelu wyceny aktywów według wartości godziwej przyjęto założenie, że rynkowa wartość kredytów stanowi sumę oczekiwanych przepływów pieniężnych wynikających z kontraktu do czasu zapadalności ekspozycji zdyskontowanych stopą rynkową. Horyzont kalkulacji wartości godziwej jest określony przez termin zapadalności kredytów aktualnie znajdujących się w portfelu kredytowym Banku na podstawie skorygowanych harmonogramów spłat kredytów. Stopa dyskontowa uwzględnia bieżącą i prognozowaną wysokość stopy wolnej od ryzyka, koszt finansowania portfela w danej walucie, koszt kapitału niezbędnego do utrzymania w związku z posiadaniem portfela.

Papiery wartościowe – wartość godziwa w przypadku instrumentów notowanych, ustalana jest na podstawie wartości rynkowych (mark to market). W przypadku instrumentów nienotowanych wartość godziwa ustalana jest na podstawie modelu (mark to model) przy wykorzystaniu systemu Kondor+.

Bank klasyfikuje poszczególne składniki aktywów i zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej do następujących kategorii:

- 1) Poziom I: aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane bezpośrednio w oparciu o ceny kwotowane na aktywnym rynku lub techniki wyceny bazujące tylko i wyłącznie o informacje rynkowe,
- 2) Poziom II: aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o techniki wyceny bazujące na założeniach wykorzystujących informacje pochodzące z aktywnego rynku lub obserwacje rynkowe,
- 3) Poziom III: aktywa i zobowiązania finansowe wyceniane w oparciu o powszechnie stosowane przez uczestników rynku techniki wyceny, których założenia nie bazują na informacji pochodzącej z aktywnego rynku.

W zależności od kategorii klasyfikacji poszczególnych składników aktywów i zobowiązań finansowych, Bank stosuje przy tym różnorodne metody ustalania ich wartości godziwej:

- 1) Poziom I:

Bank do tej kategorii klasyfikuje instrumenty dłużne i kapitałowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody, dla których istnieje aktywny rynek. Źródłem danych dotyczących cen rynkowych jest:

- a) dla instrumentów notowanych na rynku giełdowym – podawana do publicznej wiadomości cena zamknięcia sesji,
- b) dla instrumentów będących przedmiotem obrotu na rynku międzybankowym – odpowiednia cena kupna / sprzedaży instrumentu z godziny 15:00, podawana na stronach serwisu Thomson Reuters,
- c) dla notowanych obligacji i bonów skarbowych – fixing z godziny 16:30 (tzw. „drugi fixing”) publikowany na stronach BondSpot.

- 2) Poziom II:

Do tej kategorii Bank klasyfikuje instrumenty pochodne, których wartość godziwa wyznaczona jest na zasadzie wyceny modelowej (mark-to-model) oraz kredyty z dopłatami ARMiR i kredyty studenckie. Wycena instrumentów pochodnych opiera się na metodzie dyskontowania przyszłych przepływów, wynikających z warunków transakcji, przy zastosowaniu czynników dyskontowych. Krzywe dochodowości dla poszczególnych walut zbudowane są w oparciu o stawki money market, IRS, OIS, FRA oraz stawki implikowane z FX Swap (krzywa EUR_OIS + punkty swapowe z FX swapów waluty danej krzywej z EUR). Wycena kredytów ujmowanych w poziomie II ustalana jest zgodnie z zasadami opisanymi powyżej.

- 3) Poziom III:

Bank do tej kategorii zalicza zakwalifikowane do portfela wycenianego w wartości godziwej przez inne całkowite dochody: obligacje komunalne, obligacje korporacyjne oraz obligacje emitowane przez banki, dla których nie istnieje aktywny rynek. Wycena papierów ujmowanych w tej kategorii jest ustalana metodą mark-to-model, poprzez zsumowanie zdyskontowanych wartości wszystkich przyszłych przepływów środków pieniężnych z danego instrumentu do terminu jego zapadalności, skorygowanych o ryzyko kredytowe emitenta.

W roku 2018 Bank nie wykonywał przeniesienia składników aktywów finansowych pomiędzy poziomami I i II.

Do dyskontowania wszystkich przepływów finansowych z danej obligacji Bank wykorzystuje krzywe dochodowości zbudowane w oparciu o zdefiniowane zestawy dłużnych papierów wartościowych. W zależności od sytuacji rynkowej (ilości i płynności różnych emisji dłużnych papierów wartościowych), do wyceny emisji obligacji danego emitenta metodą mark-to-model mogą być wykorzystane krzywe dochodowości oparte o następujące zestawy dłużnych papierów wartościowych:

- 1) zestaw zawierający emisje obligacji danego emitenta, którego obligacja wyceniana jest metodą mark to model, przy czym zestaw taki musi zawierać przynajmniej trzy różne emisje obligacji powyższego emitenta,
- 2) zestaw zawierający emisje obligacji branży emitenta, którego obligacja wyceniana jest metodą mark to model, przy czym zestaw taki musi zawierać emisje przynajmniej pięciu różnych emitentów oraz ilość emisji jednego emitenta nie może być większa, niż 1/3 ogólnej ilości emisji w zbiorze obligacji,
- 3) zestaw zawierający emisje obligacji polskiego rynku obligacji korporacyjnych, przy czym zestaw taki musi zawierać emisje przynajmniej pięciu różnych branż i jednocześnie piętnastu różnych emitentów oraz ilość emisji jednego emitenta nie może być większa, niż 15% ogólnej ilości emisji w próbie obligacji, a ilość emisji z jednej branży nie może być większa, niż 30% ogólnej ilości emisji w próbie obligacji.

W przypadku dyskontowania przepływów z dłużnych papierów wartościowych za pomocą krzywych dochodowości opartych o próbki obligacji wymienione w pkt 2 i 3 wprowadzana jest dodatkowa korekta do krzywej dyskontującej, powodującej jej przesunięcie w górę – w przypadku, gdy dana emisja charakteryzuje się większym ryzykiem niż benchmarkowe emisje lub w dół, gdy dana emisja generuje ryzyko niższe niż emisje ujęte w zestawie obligacji.

Do budowy krzywej dochodowości w Kondor+ stosuje się:

- 1) metodę Newton Raphson – dla transakcji OIS i FOREX (z wyjątkiem transakcji w EUR),
- 2) metodę Cluster Bootstrapping, dla której używana jest standardowa technika bootstrappingu – dla transakcji innych niż wskazane w pkt 1.

W związku z faktem, że nie są dostępne kwotowania rynkowe obligacji dla wszystkich standardowych tenorów, Kondor+ w metodzie Cluster Bootstrapping wykorzystuje technikę grupowania (clustering) dla uzyskania nominalnych stóp procentowych dla poszczególnych punktów węzłowych krzywej dochodowości.

Uznaje się, że brak transakcji w okresie trzech miesięcy poprzedzających miesiąc, w którym przeprowadzana jest analiza aktywności rynku, oznacza brak aktywności rynku na danej emisji dłużnego papieru wartościowego.

W przypadku braku aktywności rynku do wyceny emisji obligacji danego emitenta metodą mark-to-model wykorzystywana jest odpowiednia dla waluty emisji krzywa zerokuponowa MID.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Wartość godziwa instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2018 roku

	<u>Wartość bilansowa</u>	<u>Wartość godziwa</u>	<u>Poziom I</u>	<u>Poziom II</u>	<u>Poziom III</u>
Aktywa finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	12 232 918	12 463 772	3 785 319	0	8 678 453
Należności od innych banków	524 780	522 982	0	0	522 982
Papiery wartościowe	3 658 378	3 785 319	3 785 319	0	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	8 049 760	8 155 471	0	0	8 155 471
- klienci korporacyjni	3 928 188	3 856 763	0	0	3 856 763
- rolnicy	251 320	263 867	0	0	263 867
- przedsiębiorcy indywidualni	387 491	400 962	0	0	400 962
- osoby fizyczne	1 571 353	1 699 932	0	0	1 699 932
- instytucje rządowe i samorządowe	1 911 408	1 933 947	0	0	1 933 947
Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	22 304 267	22 267 796	0	0	22 267 796
Zobowiązania wobec Banku Centralnego i innych banków	17 993 478	17 974 734	0	0	17 974 734
Zobowiązania wobec klientów	3 163 112	3 139 727	0	0	3 139 727
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 147 677	1 153 335	0	0	1 153 335

Wartość godziwa instrumentów finansowych na dzień 31 grudnia 2017 roku

	<u>Wartość bilansowa</u>	<u>Wartość godziwa</u>	<u>Poziom I</u>	<u>Poziom II</u>	<u>Poziom III</u>
Aktywa finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	15 432 888	15 106 334	5 970 318	0	9 136 016
Należności od innych banków	996 735	986 570	0	0	986 570
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	8 561 263	8 149 446	0	0	8 149 446
- klienci korporacyjni	4 534 791	4 150 112	0	0	4 150 112
- rolnicy	544 191	530 229	0	0	530 229
- przedsiębiorcy indywidualni	443 736	438 436	0	0	438 436
- osoby fizyczne	1 366 293	1 343 430	0	0	1 343 430
- instytucje rządowe i samorządowe	1 672 252	1 687 239	0	0	1 687 239
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	5 874 890	5 970 318	5 970 318	0	0
Zobowiązania finansowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	22 702 074	22 628 656	0	0	22 628 656
Zobowiązania wobec Banku Centralnego i innych banków	18 899 799	18 846 619	0	0	18 846 619
Zobowiązania wobec klientów	2 677 939	2 659 152	0	0	2 659 152
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 124 336	1 122 885	0	0	1 122 885

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Kategorie wyceny do wartości godziwej aktywów i zobowiązań finansowych na dzień 31 grudnia 2018 roku

	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Aktywa finansowe	7 955 218	281 416	563 940	8 800 574
Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	0	2 509	0	2 509
Papiery wartościowe	7 955 218	0	563 940	8 519 158
- wyceniane do wartości godziwej przez wynik finansowy	0	0	297 915	297 915
- wyceniane do wartości godziwej przez inne całkowite dochody	7 955 218	0	252 574	8 207 792
- wyznaczone do wyceny w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	0	0	13 451	13 451
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	0	278 907	0	278 907
Zobowiązania finansowe	0	2 742	0	2 742
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	0	2 742	0	2 742

Kategorie wyceny do wartości godziwej aktywów i zobowiązań finansowych na dzień 31 grudnia 2017 roku

	Poziom I	Poziom II	Poziom III	Razem
Aktywa finansowe	4 782 212	2 190	645 486	5 429 888
Aktywa z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	0	2 190	0	2 190
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	4 782 212	0	645 486	5 427 698
- dłużne papiery wartościowe	4 782 212	0	353 206	5 135 418
- instrumenty kapitałowe	0	0	292 280	292 280
Zobowiązania finansowe	0	1 581	0	1 581
Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych	0	1 581	0	1 581

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Zmiana stanu aktywów finansowych wycenianych do wartości godziwej – Poziom III

	2018			2017
	Papiery wartościowe obowiązkowo wyceniane do wartości godziwej przez wynik finansowy	Papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	Papiery wartościowe wyznaczone do wyceny w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	
Aktywa i zobowiązania na początek okresu	291 028	353 206	13 852	741 495
Zwiększenia	6 887	26 934	0	83 715
- nabycie	0	25 691	0	83 589
- wycena ujęta w wyniku finansowym	6 887	0	0	X
- wycena odnoszona do innych całkowitych dochodów	0	1 243	0	126
Zmniejszenia	0	-127 566	-401	-179 724
- sprzedaż /wykup	0	-119 748	0	-173 373
- wycena odnoszona do innych całkowitych dochodów	0	-7 818	-401	-6 351
Aktywa i zobowiązania na koniec okresu	297 915	252 574	13 451	645 486

40. Działalność powiernicza

W 2018 roku oraz 2017 roku Bank nie prowadził działalności powierniczej.

41. Leasing operacyjny i finansowy

Bank jako leasingodawca

Na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku Bank nie zawierał umów, w których występował w roli leasingodawcy.

Bank jako leasingobiorca

Umowy leasingu operacyjnego, w których Bank występuje jako leasingobiorca, dotyczą przede wszystkim najmu i dzierżawy nieruchomości oraz floty samochodowej użytkowanej przez Bank w ramach normalnej działalności operacyjnej. Wszystkie umowy zawierane są na warunkach rynkowych, bez wyjątkowych lub niestandardowych postanowień.

W 2018 roku oraz 2017 roku nie wystąpiły istotne warunkowe opłaty leasingowe ani nieodwołalne umowy subleasingowe.

Przyszłe minimalne opłaty leasingowe z tytułu leasingu operacyjnego

	<u>31.12.2018</u>	<u>31.12.2017</u>
do 1 roku	22 433	19 205
powyżej 1 roku do 5 lat	87 093	97 363
powyżej 5 lat	19 331	19 340
Razem przyszłe minimalne opłaty leasingowe z tytułu nieodwołalnego leasingu operacyjnego	<u>128 857</u>	<u>135 908</u>

42. Informacje uzupełniające do sprawozdania z przepływów pieniężnych

Opis działalności Banku w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych

Działalność operacyjna dotyczy podstawowego obszaru działalności Banku, która nie ma charakteru działalności inwestycyjnej i finansowej.

Działalność inwestycyjna polega na nabywaniu i zbywaniu udziałów lub akcji w jednostkach zależnych i stowarzyszonych, wartości niematerialnych i rzeczowych aktywów trwałych. Wpływy z działalności inwestycyjnej obejmują ponadto dywidendy otrzymane z tytułu posiadania akcji i udziałów w innych podmiotach.

Działalność finansowa dotyczy długoterminowych (powyżej 12 miesięcy) operacji finansowych. Działalność finansowa obejmuje wpływy i wydatki związane zarówno z pozyskaniem, jak i spłatą własnych oraz obcych źródeł finansowania. Do działalności tej Bank zalicza także emisję dłużnych papierów wartościowych, wydatki na nabycie akcji własnych, dopłaty do kapitału oraz płatności dywidend na rzecz właścicieli i innych wydatków z tytułu podziału zysku.

Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Dla celów rachunku przepływów pieniężnych, gotówka i jej ekwiwalenty obejmują środki pieniężne w kasie oraz środki w Banku Centralnym o nieograniczonych możliwościach dysponowania (środki na rachunkach bieżących), należności od innych banków, w tym lokaty terminowe z terminem pierwotnym do 3 miesięcy.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

	31.12.2018	31.12.2017
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 461 051	1 936 258
Należności od innych banków z terminem wymagalności do 3 miesięcy	328 638	666 646
Razem środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych	1 789 689	2 602 904

Różnice pomiędzy zmianami stanu niektórych pozycji wykazanymi w sprawozdaniu z sytuacji finansowej oraz w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych

Przyczyny wystąpienia różnic pomiędzy zmianami stanu wykazanymi w sprawozdaniu z sytuacji finansowej oraz w sprawozdaniu z przepływów pieniężnych:

- 1) ze zmiany stanu należności od innych banków wyłączono zmianę stanu części należności stanowiących ekwiwalent środków pieniężnych,
- 2) ze zmiany stanu papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody wyłączono wycenę papierów wartościowych, która została ujęta w innych całkowitych dochodach (kapitał własny).

Różnice pomiędzy bilansowymi zmianami niektórych pozycji a zmianami wynikającymi z sprawozdania z przepływów pieniężnych za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku

	Zmiana stanu		Różnica
	W sprawozdaniu z sytuacji finansowej	W sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	
Zmiana stanu należności od innych banków wycenianych w zamortyzowanym koszcie	-401 581	-63 560	-338 021
Zmiana stanu papierów wartościowych wycenianych w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	-150 422	-75 065	-75 357

Różnice pomiędzy bilansowymi zmianami niektórych pozycji a zmianami wynikającymi ze sprawozdania z przepływów pieniężnych za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku

	Zmiana stanu		Różnica
	W sprawozdaniu z sytuacji finansowej	W sprawozdaniu z przepływów pieniężnych	
Zmiana stanu należności od innych banków	185 754	-9 172	194 926
Zmiana stanu aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży	548 695	467 288	81 407
Zmiana stanu innych aktywów	9 799	-3 294	13 093

Objaśnienie do pozycji „Inne korekty” w części „Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej”

Pozycja „Inne korekty” w roku 2018 roku zawiera głównie wartość odnoszącą się do przyrostu odpisów na jednostkach zależnych i stowarzyszonych w wysokości 48.069 tys. zł.

Pozycja „Inne korekty” w roku 2017 roku zawiera głównie wartość odnoszącą się do przyrostu odpisów na jednostkach zależnych i stowarzyszonych w wysokości 18.304 tys. zł.

43. Zobowiązania warunkowe i pozabilansowe

Zobowiązania pozabilansowe Banku obejmują:

- 1) zobowiązania do udzielania kredytów, na które składają się przyznane kwoty kredytów, limity na kartach kredytowych oraz limity zadłużenia w rachunku bieżącym. Kwoty oraz odpowiadające im terminy, w których Bank zobowiązany będzie do zrealizowania pozabilansowych zobowiązań finansowych poprzez udzielenie kredytów zostały zaprezentowane w nocie poniżej,
- 2) udzielone gwarancje stanowiące zabezpieczenie wywiązania się klientów Banku ze swoich zobowiązań wobec osób trzecich. Wartość gwarancji zaprezentowana w nocie poniżej odzwierciedla maksymalną możliwą do poniesienia stratę, jaka byłaby ujawniona na dzień bilansowy, gdyby klienci nie wywiązali się ze swoich zobowiązań.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz 31 grudnia 2017 roku Bank nie zaciągał zobowiązań z tytułu gwarancji emisji.

Zobowiązania warunkowe udzielone według rodzaju

	31.12.2018	31.12.2017
Finansowe	1 432 587	1 902 783
- niewykorzystane linie kredytowe	602 879	910 377
- niewykorzystane kredyty w rachunku bieżącym	724 317	861 144
- limity na kartach kredytowych	17 987	16 441
- otwarte akredytywy importowe	0	178
- pozostałe	87 404	114 643
Gwarancyjne	52 796	55 407
- gwarancje udzielone	52 796	55 407
Razem zobowiązania warunkowe	1 485 383	1 958 190

Zobowiązania warunkowe udzielone według terminów wymagalności

	31.12.2018	31.12.2017
Finansowe	1 432 587	1 902 783
do 1 miesiąca	710 492	1 067 147
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	499 735	557 867
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	140 155	213 926
powyżej 1 roku do 5 lat	82 174	63 799
powyżej 5 lat	31	44
Gwarancyjne	52 796	55 407
do 1 miesiąca	11 134	7 595
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	6 428	2 403
powyżej 3 miesięcy do 1 roku	16 022	20 540
powyżej 1 roku do 5 lat	16 191	21 997
powyżej 5 lat	3 021	2 872
Razem zobowiązania warunkowe	1 485 383	1 958 190

Zobowiązania pozabilansowe związane z realizacją operacji kupna lub sprzedaży

	31.12.2018	31.12.2017
Bieżące operacje wymiany	94 321	98 533
Terminowe operacje wymiany	368 155	410 740
Operacje papierami wartościowymi	9 932	1 491 995
Razem zobowiązania pozabilansowe związane z realizacją operacji kupna lub sprzedaży	472 408	2 001 268

Zobowiązania pozabilansowe otrzymane

	31.12.2018	31.12.2017
Finansowe	51 702	12 295
Gwarancyjne	128 170	88 189
Razem zobowiązania pozabilansowe otrzymane	179 872	100 484

44. Aktywa stanowiące zabezpieczenie zobowiązań

Wartość nominalną zobowiązań podlegających zabezpieczeniu oraz wartość bilansową papierów wartościowych zabezpieczających zobowiązania Banku zaprezentowane zostały w poniższych tabelach.

Aktywa Banku stanowiące zabezpieczenie zobowiązań na dzień 31 grudnia 2018 roku

Rodzaj aktywów stanowiących zabezpieczenie	Rodzaj zobowiązania	Wartość nominalna zobowiązań podlegających zabezpieczeniu	Wartość bilansowa aktywów stanowiących zabezpieczenie
Obligacje Skarbu Państwa	FOŚG	359 824	360 864
Obligacje Skarbu Państwa	BFG-FG	10 729	13 936
Obligacje Skarbu Państwa	BFG-FPR	14 355	16 840
Obligacje Skarbu Państwa	Kredyt lombardowy	500 000	473 866
Obligacje Skarbu Państwa	Kredyt techniczny	221 500	213 968
Razem		1 106 408	1 079 474

Aktywa Banku stanowiące zabezpieczenie zobowiązań na dzień 31 grudnia 2017 roku

Rodzaj aktywów stanowiących zabezpieczenie	Rodzaj zobowiązania	Wartość nominalna zobowiązań podlegających zabezpieczeniu	Wartość bilansowa aktywów stanowiących zabezpieczenie
Obligacje Skarbu Państwa	FOŚG	374 909	384 333
Obligacje Skarbu Państwa	BFG-FG	8 230	10 044
Obligacje Skarbu Państwa	BFG-FPR	9 973	12 061
Obligacje Skarbu Państwa	Kredyt lombardowy	500 000	479 547
Obligacje Skarbu Państwa	Kredyt techniczny	270 855	263 932
Razem		1 163 967	1 149 917

45. Transakcje z podmiotami powiązаныmi

Transakcje z kluczowym personelem kierowniczym

W niniejszej notcie Bank prezentuje transakcje z kluczowym personelem kierowniczym, które traktuje jako transakcje z podmiotami powiązаныmi.

Wynagrodzenia członków Zarządu oraz Rady Nadzorczej Banku BPS S.A.

	31.12.2018	31.12.2017
Zarząd	2 818	2 420
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	2 271	2 420
Świadczenia po okresie zatrudnienia	105	0
Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	442	0
Rada Nadzorcza	1 163	1 118
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	1 163	1 118
Razem wynagrodzenie wypłacone lub należne członkom Zarządu, Rady Nadzorczej	3 981	3 538

Wynagrodzenie wypłacone lub należne pozostałym członkom głównej kadry kierowniczej Banku BPS S.A.

	<u>31.12.2018</u>	<u>31.12.2017</u>
Krótkoterminowe świadczenia pracownicze	11 504	9 972
Świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	148	203
Razem wynagrodzenie wypłacone lub należne pozostałym członkom głównej kadry kierowniczej	<u>11 652</u>	<u>10 175</u>

Na dzień 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku wynagrodzenia członków Zarządu, Rady Nadzorczej i pozostałych członków głównej kadry kierowniczej składały się z wynagrodzeń zasadniczych i narzutów na te wynagrodzenia oraz świadczeń z tytułu rozwiązania stosunków pracy.

Zmienne składniki wynagrodzeń

Zasady ustalania zmiennych składników wynagrodzeń pracowników, których działalność zawodowa ma istotny wpływ na ryzyko w Banku, stosowane przez Bank, określone zostały w Polityce zmiennych składników wynagrodzeń w Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. Polityka podlega przeglądom, które są dokonywane w okresach rocznych.

Podstawą ustalenia wysokości wynagrodzenia zmiennego jest ocena efektów pracy danego pracownika, którego działalność zawodowa ma istotny wpływ na ryzyko w Banku i danej jednostki organizacyjnej z uwzględnieniem wyników całego Banku.

Szczegółowe cele wyznaczane pracownikom, których działalność zawodowa ma istotny wpływ na ryzyko w Banku stanowią wypadkową głównych celów finansowych Banku i uwzględniają zakres odpowiedzialności na danym stanowisku.

Ocena efektów pracy dokonywana jest zgodnie z zatwierdzoną przez Radę Nadzorczą Banku Polityką zmiennych składników wynagrodzeń. Ocena wyników odbywa się za okresy trzyletnie, tak aby wysokość wynagrodzenia zależnego od wyników uwzględniała cykl koniunkturalny Banku i ryzyko związane z prowadzoną działalnością gospodarczą.

Ze względu na zastosowanie w Banku zasady proporcjonalności określonej w § 29 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 6 marca 2017 roku w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach, Bank nie prowadzi polityki dotyczącej składników wynagrodzenia zmiennego w postaci akcji, opcji na akcje ani odpowiadających im instrumentów w postaci świadczeń niepieniężnych. Bank nie stosuje postanowień Rozporządzenia w tym zakresie ze względu na obecną strukturę właścicielską oraz znacznie ograniczoną możliwość prowadzenia obrotu akcjami.

Wynagrodzenie zmienne może być przyznawane i wypłacane na następujących zasadach:

- 1) 60 % (lub 40 % w przypadku, gdy całkowite wynagrodzenie zmienne przekracza 600 tys. zł) wynagrodzenia zmiennego jest przyznawane i wypłacane w gotówce, niezwłocznie po jego przyznaniu pracownikowi, którego działalność zawodowa ma istotny wpływ na ryzyko w Banku,
- 2) 40 % (lub 60 % w przypadku, gdy całkowite wynagrodzenie zmienne przekracza 600 tys. zł) wynagrodzenia zmiennego jest przyznawane w gotówce i wypłacane z odroczeniem.

Ze względu na zastosowanie w Banku zasady proporcjonalności określonej w § 29 ust. 2 rozporządzenia Bank nie stosuje przepisów w zakresie odraczania części wynagrodzenia zmiennego, którego wartość jest niższa niż 50% najwyższego miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego brutto wypłaconego w Banku w roku podlegającym ocenie.

Zmienne wynagrodzenie ulega odroczeniu na okres 3 lat. Corocznie w przypadku pozytywnej oceny efektów pracy następuje uruchomienie 1/3 odroczonej części wynagrodzenia zmiennego. Nadzorowanie polityki w zakresie obowiązującego w Banku systemu wynagrodzeń realizowane jest przez Komitet ds. wynagrodzeń utworzony spośród członków Rady Nadzorczej.

W 2018 roku, pracownikom, których działalność zawodowa ma istotny wpływ na ryzyko w Banku wypłacono wynagrodzenie zmienne w wysokości 1,49 mln zł, a w 2017 roku w wysokości 59 tys. zł.

Wysokość kredytów i pożyczek udzielonych członkom Zarządu, Rady Nadzorczej oraz głównej kadry kierowniczej Banku BPS S.A.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku członkowie Zarządu Banku, Rady Nadzorczej Banku oraz głównej kadry kierowniczej Banku korzystali z:

- 1) 22 kredytów udzielonych na łączną kwotę 4.816 tys. zł, których zadłużenie na dzień 31 grudnia 2018 roku wyniosło 3.579 tys. zł,
- 2) 30 kart kredytowych o łącznym limicie zadłużenia 297 tys. zł którego wykorzystanie na dzień 31 grudnia 2018 roku wyniosło 60 tys. zł.

Z powyższych transakcji: 7 Kredytów Mieszkaniowych Mój Dom, 1 Uniwersalny Kredyt Hipoteczny oraz 2 Kredyty Bezpieczna Gotówka miały indywidualnie negocjowane warunki. Pozostałe kredyty zostały zawarte na standardowych warunkach cenowych dla wymienionych produktów lub w ramach powszechnie dostępnych promocji.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku członkowie Zarządu Banku, Rady Nadzorczej Banku oraz głównej kadry kierowniczej Banku korzystali z:

- 1) 22 kredytów udzielonych na łączną kwotę 6.406 tys. zł, których zadłużenie na dzień 31 grudnia 2017 roku wyniosło 4.950 tys. zł,
- 2) 36 kart kredytowych o łącznym limicie zadłużenia 350 tys. zł którego wykorzystanie na dzień 31 grudnia 2017 roku wyniosło 96 tys. zł.

Z powyższych transakcji: 10 Kredytów Mieszkaniowych Mój Dom, 1 Kredyt mieszkaniowy dla młodych, 1 Uniwersalny Kredyt Hipoteczny oraz 2 Kredyty Bezpieczna Gotówka miały indywidualnie negocjowane warunki. Pozostałe kredyty zostały zawarte na standardowych warunkach cenowych dla wymienionych produktów lub w ramach powszechnie dostępnych promocji.

Inne transakcje z udziałem członków Zarządu, Rady Nadzorczej oraz głównej kadry kierowniczej Banku BPS S.A.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku członkowie Zarządu, Rady Nadzorczej oraz głównej kadry kierowniczej Banku posiadali łącznie:

- 1) 117 rachunków bieżących, których łączne saldo na dzień 31 grudnia 2018 roku wyniosło 1.151 tys. zł,
- 2) 24 lokat terminowych, których łączne saldo na dzień 31 grudnia 2018 roku wyniosło 398 tys. zł.

Oprocentowanie wymienionych depozytów nie odbiega od standardowego oferowanego dla odpowiedniego produktu.

Na dzień 31 grudnia 2017 roku członkowie Zarządu, Rady Nadzorczej oraz głównej kadry kierowniczej Banku posiadali łącznie:

- 1) 127 rachunków bieżących, których łączne saldo na dzień 31 grudnia 2017 roku wyniosło 1.067 tys. zł,
- 2) 12 lokat terminowych, których łączne saldo na dzień 31 grudnia 2017 roku wyniosło 184 tys. zł.

Wszystkie wymienione transakcje zawarte zostały na standardowych dla danego produktu warunkach cenowych.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Transakcje z podmiotami zależnymi

Transakcje z podmiotami zależnymi na dzień 31 grudnia 2018 roku

Nazwa jednostki	Należności z tytułu kredytów i lokat	Pozostałe należności	Zobowiązania z tytułu kredytów i depozytów	Pozostałe zobowiązania
BPS Doradztwo S.A. w likwidacji	0	0	967	0
BPS Faktor S.A.	78 006	17	5 706	175
BPS Leasing S.A.	71 997	76	3 314	45
BPS TFI S.A.	0	1	2 603	0
BPS Nieruchomości Sp.z o.o.	28 419	80	37 564	112
Dom Maklerski Banku BPS S.A.	0	0	38 008	52
IT BPS Sp z o.o.	0	4	10 335	677
Veni S.A.	2 721	0	0	3
BPS Rynku Nieruchomości Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	0	0	17 182	0
BPS 1 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	0	0	573	0
Quantum 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	0	0	501	0
Razem	181 143	178	116 753	1 064

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Transakcje z podmiotami zależnymi za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku

Nazwa jednostki	Przychody z tytułu odsetek	Koszty z tytułu odsetek	Przychody z tytułu prowizji i opłat	Koszty z tytułu prowizji i opłat	Pozostałe przychody operacyjne	Pozostałe koszty operacyjne	Ogólne koszty administracyjne
BPS Doradztwo S.A. w likwidacji	257	2	1	0	6	1 027	91
BPS Faktor S.A.	2 491	10	47	0	138	0	0
BPS Leasing S.A.	1 480	13	190	151	69	49	0
BPS TFI S.A.	0	42	3	0	170	0	0
BPS Nieruchomości Sp.z o.o.	778	6	6	1 019	790	70	3 683
Dom Maklerski Banku BPS S.A.	0	2 047	190	37	118	0	0
IT BPS Sp z o.o.	96	40	3	0	83	26	7 277
Veni S.A.	109	0	6	0	0	0	0
BPS Rynku Nieruchomości Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	0	288	0	0	0	0	0
BPS 1 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	0	8	0	0	0	0	0
BPS 3 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	0	48	0	0	0	0	0
BPS 4 Niestandaryzowany Sekurytyzacyjny Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	0	36	0	0	0	0	0
Contango 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty	0	14	0	0	0	0	0
Quantum 2 Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	0	4	0	0	0	0	0
Razem	5 211	2 558	446	1 207	1 374	1 172	11 051

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Transakcje z podmiotami zależnymi na dzień 31 grudnia 2017 roku

Nazwa jednostki	Należności z tytułu kredytów i lokat	Pozostałe należności	Zobowiązania z tytułu kredytów i depozytów	Pozostałe zobowiązania
Dom Maklerski Banku BPS S.A.	0	0	43 256	502
BPS TFI S.A.	0	2	1 744	0
BPS Doradztwo S.A.	5 068	3 045	891	198
IT BPS Sp. z o.o.	4 411	0	1 796	558
BPS Nieruchomości Sp. z o.o.	29 819	1	897	138
Veni S.A.	4 417	0	26	3
BPS Rynku Nieruchomości Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	0	0	18 012	0
Razem	43 715	3 048	66 622	1 399

Transakcje z podmiotami zależnymi za rok zakończony dnia 31 grudnia 2017 roku

Nazwa jednostki	Przychody z tytułu odsetek	Koszty z tytułu odsetek	Przychody z tytułu prowizji i opłat	Koszty z tytułu prowizji i opłat	Pozostałe przychody operacyjne	Pozostałe koszty operacyjne	Ogólne koszty administracyjne
Dom Maklerski Banku BPS S.A.	15	1 418	31	72	110	0	0
BPS TFI S.A.	0	22	3	0	277	0	0
BPS Doradztwo S.A.	249	3	1	0	4	1 934	0
IT BPS Sp. z o.o.	164	27	3	0	333	16	5 976
BPS Nieruchomości Sp. z o.o.	815	12	3	636	1 869	142	5 771
Veni S.A.	2 429	0	21	0	0	0	0
BPS Rynku Nieruchomości Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	0	12	0	0	0	0	0
Razem	3 672	1 494	62	708	2 593	2 092	11 747

46. Informacje dotyczące podmiotu uprawnionego do badania sprawozdań finansowych

Podmiotem uprawnionym do badania sprawozdania finansowego Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. za rok 2018 jest Grant Thornton Polska Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka komandytowa.

Wartość należnego wynagrodzenia Grant Thornton Polska Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka komandytowa z tytułu badania sprawozdania finansowego Banku wyniosła w 2018 roku 335 tys. zł.

Podmiotem uprawnionym do badania sprawozdania finansowego Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. za rok 2017 był Ernst & Young Audyt Polska Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k.

Wartość należnego wynagrodzenia Ernst & Young Audyt Polska Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k.:

- 1) z tytułu badania sprawozdania finansowego Banku wyniosła w 2017 roku 598 tys. zł,
- 2) za usługi doradztwa rachunkowego wyniosła w 2017 roku 67 tys. zł.

47. Struktura zatrudnienia

	<u>31.12.2018</u>	<u>31.12.2017</u>
Bank, z tego:	981	988
Centrala	538	510
Oddziały Banku	443	478
Razem zatrudnienie w etatach	<u>981</u>	<u>988</u>

Struktura zatrudnienia w Centrali i Oddziałach Banku ujawniana jest w przeliczeniu na pełne etaty odpowiednio na dzień 31 grudnia 2018 roku i 31 grudnia 2017 roku.

48. Sekurytyzacja

W 2018 roku Bank zawarł 5 umów sprzedaży portfela wierzytelności z rozpoznaną utratą wartości z podmiotami niepowiązаныmi z Bankiem, w ramach których sprzedane zostały pakiety wierzytelności o wartości 78.029 tys. zł. Cena uzyskana za sprzedaż tych wierzytelności wyniosła 16.275 tys. zł.

Dodatkowo, w 2018 roku Bank zawarł z funduszem sekurytyzacyjnym powiązany z Bankiem umowę sprzedaży, w ramach których sprzedane zostały wierzytelności o wartości 23.925 tys. zł za kwotę 1.588 tys. zł.

W 2017 roku Bank zawarł 4 umowy sprzedaży portfela wierzytelności z rozpoznaną utratą wartości z funduszami sekurytyzacyjnymi niepowiązanyymi z Bankiem, w ramach których sprzedane zostały pakiety wierzytelności o wartości 124.394 tys. zł. Cena uzyskana za sprzedaż tych wierzytelności wyniosła 10.479 tys. zł.

49. Zdarzenia następujące po dniu bilansowym

W styczniu 2019 roku zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego w wyniku emisji akcji serii AD o łącznej wartości 6.294 tys. zł. Emisja akcji serii AD zastała opisana w nocie nr 38.

W marcu 2019 roku zostało zarejestrowane podwyższenie kapitału zakładowego w wyniku emisji akcji serii AE o łącznej wartości 1.398 tys. zł.

W związku ze złożeniem przez Pana Dariusza Olkiewicza rezygnacji z wykonywania funkcji Wiceprezesa Banku BPS S.A. odpowiedzialnego za Pion Wsparcia z dniem 25 marca 2019 roku, Rada Nadzorcza Banku BPS S.A. na posiedzeniu w dniu 26 marca 2019 roku, powołała Pana Pawła Gulę na wyżej wymienione stanowisko.

Ponadto, Rada Nadzorcza powołała Pana Krzysztofa Kokota na stanowisko Wiceprezesa Zarządu nadzorującego Pion Bankowości Komercyjnej.

Paweł Gula obejmie funkcję Wiceprezesa z dniem 1 kwietnia 2019 roku, a Krzysztof Kokot z dniem 1 maja 2019 roku. Obaj zostali wybrani na bieżącą wspólną kadencję Zarządu Banku BPS S.A.

50. Zakładowy Fundusz Świadczeń Socjalnych („ZFŚS”)

Ustawa o Zakładowym Funduszu Świadczeń Socjalnych z dnia 4 marca 1994 roku, z późniejszymi zmianami, wprowadziła wymóg tworzenia Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych przez pracodawców zatrudniających co najmniej 20 pracowników. Celem Funduszu jest finansowanie działalności socjalnej na rzecz pracowników.

Zobowiązania Funduszu stanowią skumulowane odpisy na rzecz ZFŚS, pomniejszone o bezzwrotne wydatki z ZFŚS.

W sprawozdaniu z sytuacji finansowej Bank dokonał kompensaty aktywów i zobowiązań Funduszu, ze względu na fakt, że aktywa ZFŚS nie stanowią aktywów Banku. W związku z tym saldo z tytułu ZFŚS w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Banku na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz na dzień 31 grudnia 2017 roku wyniosło zero.

	<u>31.12.2018</u>	<u>31.12.2017</u>
Pożyczki udzielone pracownikom	452	466
Środki pieniężne na rachunku ZFŚS	390	345
Aktywa ZFŚS	842	811
Wartość ZFŚS	842	811
	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Odpisy dokonane na rzecz ZFŚS w okresie	-1 285	-1 348

51. Cele i zasady zarządzania ryzykiem

51.1. Ryzyko kredytowe

Cele i zasady zarządzania ryzykiem kredytowym

Głównym celem zarządzania ryzykiem kredytowym jest podejmowanie wyważonego ryzyka poprzez właściwą identyfikację, pomiar i agregację ryzyka oraz ustanawianie limitów ograniczających ryzyko, z uwzględnieniem zarówno uwarunkowań makroekonomicznych i profilu działalności Banku jak również celów strategicznych i biznesowych.

Ryzyko kredytowe jest rozumiane jako ryzyko poniesienia straty w wyniku niewywiązania się kontrahentów ze zobowiązań wobec Banku lub jako ryzyko spadku wartości ekonomicznej wierzytelności Banku w wyniku pogorszenia się zdolności klienta do obsługi zobowiązań.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym i utrzymywanie go na bezpiecznym poziomie ma fundamentalne znaczenie dla stabilności działania Banku. Cel ten realizowany jest poprzez właściwą ocenę ryzyka kredytowego, efektywność podejmowanych decyzji kredytowych oraz skuteczny proces monitorowania zaangażowania kredytowego wobec pojedynczego klienta i portfela kredytowego. W realizacji powyższego celu kluczowe znaczenie odgrywa ostrożnościowe podejście do oceny ryzyka, uwzględniające identyfikację i ocenę źródeł jego występowania (aktualnych i potencjalnych) oraz przyjmowanie płynnych zabezpieczeń o wysokiej wartości.

Integralną częścią efektywnego zarządzania ryzykiem i oceny jego poziomu jest proces testowania warunków skrajnych. Bank przeprowadza analizy i testy warunków skrajnych dotyczące wpływu potencjalnych zmian

w otoczeniu makroekonomicznym na poziom ryzyka i jakość portfela kredytowego. Powyższe informacje umożliwiają identyfikowanie i podejmowanie działań ograniczających negatywne skutki wpływu niekorzystnych sytuacji rynkowych na wynik Banku.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym w Banku realizowane jest na podstawie wewnętrznych procedur dotyczących identyfikacji, pomiaru i oceny, monitorowania oraz kontroli ryzyka. Stosowane zasady identyfikacji i pomiaru ryzyka kredytowego, wyrażone są w określonych wskaźnikach oceny portfela kredytowego oraz dostosowane są do profilu, skali działalności i złożoności ryzyka.

Bank wykorzystuje wystandaryzowane zbiory danych, prowadzone przez biura informacji gospodarczej oraz inne instytucje zewnętrzne, oferujące systemy wspomagające zarządzanie ryzykiem kredytowym.

Organizacja procesu oceny ryzyka kredytowego

Zasady oceny ryzyka określają wewnętrzne regulacje Banku, których głównym celem jest zapewnienie jednolitej i obiektywnej oceny ryzyka w procesie kredytowania.

Każda transakcja kredytowa podlega ocenie ryzyka kredytowego, w tym w szczególności ocenie zdolności do spłaty zobowiązania przez kredytobiorcę. Pomiar ryzyka kredytowego na poziomie pojedynczej transakcji dokonywany jest na etapie udzielania nowego zaangażowania oraz na etapie monitorowania.

W procesie oceny ryzyka kredytowego pojedynczej ekspozycji kredytowej uczestniczą:

- 1) Zarząd Banku, poprzez podejmowanie decyzji kredytowych dotyczących transakcji o strategicznym dla Banku znaczeniu,
- 2) komitety kredytowe, działające w Centrali Banku poprzez podejmowanie decyzji kredytowych oraz poprzez wydawanie opinii w sprawach wymagających uchwały Zarządu i/lub uchwały Rady Nadzorczej Banku.
- 3) Departament Polityki Kredytowej poprzez:
 - a) tworzenie regulacji wewnętrznych z obszaru zarządzania ryzykiem kredytowym Banku, w tym określających zasady oceny zdolności i wiarygodności kredytowej klienta,
 - b) zarządzanie systemem zapytań dotyczących wykorzystania limitów koncentracji zaangażowania.
- 4) Departament Ryzyka Kredytowego poprzez:
 - a) ocenianie zdolności kredytowej klientów wnioskujących o udzielenie lub zmianę transakcji kredytowej i analizowanie związanego z tym ryzyka kredytowego Banku oraz proponowanych zabezpieczeń,
 - b) podejmowanie decyzji kredytowych w sprawach udzielenia lub zmiany warunków transakcji kredytowych, ich monitorowania i klasyfikacji, określania planu działania z klientem i utraty wartości ekspozycji kredytowych,
 - c) udział pracowników Departamentu w pracach komitetów kredytowych funkcjonujących w Banku.

Stopień zaangażowania wyżej wymienionych organów, komitetów i komórek organizacyjnych Banku w ocenę ryzyka kredytowego pojedynczej transakcji jest dostosowywany do skali oraz specyfiki działalności Banku i określony w regulacjach wewnętrznych.

Bank zachowując racjonalne podejście do ryzyka kredytowego, kieruje się następującymi zasadami:

- 1) pozyskuje i utrzymuje w swoim portfelu zaangażowania kredytowe, które zapewniają bezpieczeństwo depozytów i kapitału Banku oraz osiągnięcie stabilnych dochodów,
- 2) podejmując decyzje kredytowe bada wszystkie ryzyka wynikające z konkretnej transakcji w kontekście ogólnego ryzyka kredytowego klienta i branży oraz splotu innych zdarzeń, mogących mieć wpływ na obsługę i spłacalność zadłużenia,
- 3) udziela kredytów lub innych zaangażowań wówczas, gdy klient spełnia warunki określone w wewnętrznych regulacjach Banku.

Ocena ryzyka kredytowego w Banku przeprowadzana jest także na poziomie portfelowym. Jej miarą są

ilościowe limity tolerancji na ryzyko kredytowe Banku, takie jak koszt ryzyka, udział kredytów ze zidentyfikowaną przesłanką utraty wartości w kredytach ogółem oraz udział kredytów przeterminowanych w kredytach ogółem, a także wyznaczone przez Bank maksymalne poziomy limitów wskaźników z zakresu ryzyka kredytowego.

Informacje na temat ryzyka, w tym kredytowego, są opracowywane i przekazywane w ramach funkcjonującego w Banku:

- 1) systemu cyklicznego raportowania w zakresie najistotniejszych informacji dotyczących ryzyka w ramach sporządzanej informacji zarządczej (System Informacji Kierownictwa),
- 2) systemu bieżącego raportowania, służącego informowaniu kierownictwa odpowiednich szczebli zarządzania o zaistniałych zdarzeniach mogących istotnie wpłynąć na poziom ryzyka.

Proces raportowania ryzyka obejmuje informację o profilu ryzyka, identyfikację potencjalnych zagrożeń oraz informację o podjętych działaniach.

Opracowania zarządce dotyczące istotnych ryzyk zawierają:

- 1) informacje o przestrzeganiu norm ostrożnościowych określonych limitami, oraz stopień wykorzystania obowiązujących limitów ryzyka,
- 2) raporty dotyczące transakcji z udziałem osób wewnętrznych i podmiotów z nimi powiązanych,
- 3) analizy portfela ekspozycji kredytowych, w tym detalicznych i zabezpieczonych hipotecznie,
- 4) informacje na temat jakości portfela kredytowego, ekspozycji przeterminowanych oraz z utratą wartości,
- 5) informacje w zakresie poziomu dokonanych odpisów na ekspozycje ze stwierdzoną przesłanką utraty wartości,
- 6) informacje na temat poziomu ryzyka grup klientów oraz poszczególnych produktów,
- 7) wyniki przeprowadzonych testów warunków skrajnych,
- 8) informacje na temat poziomu zaangażowania w transakcje zawierane w konsorcjach z bankami spółdzielczymi.

Polityka zarządzania ryzykiem kredytowym jest wewnętrznym aktem prawnym, zawierającym katalog narzędzi zarządczych regulujących proces zarządzania tym ryzykiem, których doprecyzowanie następuje w wewnętrznych regulacjach niższej rangi, takich jak regulaminy, instrukcje, metodyki, zarządzenia, pisma okólne, poprzez które Bank realizuje zasady opisane w Polityce na poziomie operacyjnym. Zasady te uwzględniają zalecenia zewnętrznych organów nadzorczych oraz najlepsze praktyki rynkowe.

Zakładane cele Polityki na rok 2018 determinowane były założeniami przyjętymi w programie postępowania naprawczego oraz w planie finansowym Banku na ten rok. Były nimi: poprawa jakości oraz struktury portfela kredytowego. Kierunki działań Banku zmierzających do realizacji tych celów zostały wyznaczone w treści Polityki.

W Polityce zarządzania ryzykiem kredytowym Bank określił zasady dywersyfikacji tego ryzyka, wskazując jednocześnie komórki organizacyjne Banku odpowiedzialne za identyfikację, ocenę i monitorowanie poziomu ryzyka kredytowego oraz przygotowanie propozycji działań koniecznych do podjęcia w stosunku do zaangażowań, których ryzyko zostało ocenione jako znaczące.

Portfel kredytowy Banku jest determinowany przez politykę kredytową i określony w niej apetyt na ryzyko, profil kredytobiorców, strukturę oferty kredytowej, stosowane narzędzia w zakresie pomiaru i kontroli ryzyka oraz rygorystyczność wprowadzanych regulacji wewnętrznych.

Polityka zarządzania ryzykiem kredytowym przyjmowana jest uchwałą Zarządu Banku, po jej zaopiniowaniu przez Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami, a następnie zatwierdzana uchwałą Rady Nadzorczej Banku i podlega przeglądowi co najmniej raz w roku.

Koncentracja zaangażowań

Bank definiuje ryzyko koncentracji jako ryzyko wynikające z istotnego zaangażowania wobec pojedynczych klientów lub grup powiązanych klientów, których zdolność do spłaty zadłużenia zależna jest od wspólnego czynnika ryzyka. Ryzyko koncentracji jest postrzegane jako najbardziej istotny pojedynczy czynnik ryzyka.

Bank zarządza ryzykiem koncentracji zaangażowań zarówno na poziomie jednostkowym, jak i całego portfela aktywów. W odniesieniu do portfela kredytowego Bank analizuje i monitoruje limity zaangażowania, w szczególności w odniesieniu do: grupy klientów, produktów, branż, regionów, terminów zapadalności, łącznego zaangażowania wobec klientów, zabezpieczeń oraz walut. System limitów wewnętrznych obejmuje również koncentrację zaangażowań z tytułu ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie oraz z tytułu detalicznych ekspozycji kredytowych.

W Banku obowiązują limity zewnętrzne wynikające z przepisów prawa, w tym z ustawy Prawo bankowe i z Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku oraz limity wewnętrzne ustalone zgodnie z rekomendacjami instytucji nadzorczych, analizy jakości portfela kredytowego, apetytu na ryzyko, mierzonego wysokością planowanego wymogu kapitałowego na ryzyko kredytowe, wyników testów warunków skrajnych oraz wskaźników oceny ryzyka zewnętrznego.

W celu aktywnego zarządzania ryzykiem koncentracji Bank:

- 1) przestrzega sformalizowanych procedur określających metody identyfikacji, pomiaru i monitorowania tego ryzyka,
- 2) dotrzymuje norm ostrożnościowych określających poziom limitów ograniczających ryzyko oraz zasad postępowania w przypadku przekroczenia limitów,
- 3) posiada system sprawozdawczości zarządczej umożliwiający bieżące monitorowanie poziomu ryzyka, wspierający proces decyzyjny.

Bank identyfikuje i monitoruje ryzyko koncentracji dużych ekspozycji, które zgodnie z Rozporządzeniem 575/2013 definiowane jest jako zaangażowanie wobec klienta lub grupy powiązanych klientów, które osiąga lub przekracza 10% wartości uznanego kapitału.

Wyznaczenie wewnętrznych limitów ma na celu stworzenie bezpiecznej struktury portfela oraz wspieranie efektywnego zarządzania ryzykiem koncentracji. Obowiązujące zasady identyfikacji, pomiaru, monitorowania i kontroli ryzyka koncentracji, a w szczególności zasady ustalania i monitorowania limitów koncentracji zaangażowań pozwalają na przestrzeganie w działalności Banku norm ostrożnościowych, zgodnych z zaleceniami ustawowymi i rekomendacjami nadzoru bankowego.

Przestrzeganie norm ostrożnościowych określonych limitami zewnętrznymi i wewnętrznymi raportowane jest Zarządowi Banku w cyklach miesięcznych.

Duże zaangażowania w portfelu kredytów i pożyczek udzielonych klientom

Dla dużych zaangażowań w portfelu kredytów i pożyczek udzielonych klientom pozycja „Całkowite zaangażowania” to suma zaangażowania bilansowego oraz zobowiązań pozabilansowych, a pozycja „Udział % w portfelu” liczony jest od wartości ekspozycji netto.

Największe zaangażowania wobec klientów na 31 grudnia 2018 roku

Podmiot	Status default tak/nie	Całkowite zaangażowanie	Odpis	Wartość ekspozycji netto	Udział % w portfelu
1	Nie	226 022	-447	225 575	2,3%
2	Nie	185 000	-347	184 653	1,9%
3	Nie	162 009	-279	161 730	1,7%
4	Nie	157 999	0	157 999	1,6%
5	Nie	145 905	-1 050	144 855	1,5%
6	Nie	144 132	-285	143 847	1,5%
7	Tak	119 320	-76 238	43 082	0,5%
8	Nie	109 338	-286	109 052	1,1%
9	Nie	102 742	-1	102 741	1,1%
10	Nie	99 577	0	99 577	1,0%
Razem		1 452 044	-78 933	1 373 111	14,2%

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Największe zaangażowania wobec klientów na dzień 31 grudnia 2017 roku

Podmiot	Utrata wartości tak/nie	Całkowite zaangażowanie	Odpis	Wartość ekspozycji netto	Udział % w portfelu
1	Nie	226 022	-452	225 570	2,5%
2	Nie	205 562	-5 457	200 105	2,2%
3	Tak	165 858	0	165 858	1,8%
4	Nie	146 908	-294	146 614	1,6%
5	Nie	144 133	-288	143 845	1,6%
6	Nie	127 361	-397	126 964	1,4%
7	Tak	119 148	-65 751	53 397	0,6%
8	Nie	106 874	-459	106 415	1,2%
9	Nie	106 688	0	106 688	1,2%
10	Nie	106 350	0	106 350	1,2%
Razem		1 454 904	-73 098	1 381 806	15,3%

Największe zaangażowania wobec grup podmiotów powiązanych na 31 grudnia 2018 roku

Grupa	Status default tak/nie	Całkowite zaangażowanie	Odpis	Wartość ekspozycji netto	Udział % w portfelu
1	Nie	102 742	-1	102 741	1,1%
2	Nie	65 004	-832	64 172	0,7%
3	Tak	59 303	-165	59 138	0,6%
4	Nie	59 242	-78	59 164	0,6%
5	Nie	44 531	0	44 531	0,5%
Razem		330 822	-1 076	329 746	3,5%

Największe zaangażowania wobec grup podmiotów powiązanych na 31 grudnia 2017 roku

Grupa	Utrata wartości tak/nie	Całkowite zaangażowanie	Odpis	Wartość ekspozycji netto	Udział % w portfelu
1	Nie	252 439	-6 996	245 443	2,7%
2	Nie	136 692	-459	136 233	1,5%
3	Nie	105 375	-351	105 024	1,1%
4	Nie	80 437	-2	80 435	0,9%
5	Nie	73 254	-8	73 246	0,8%
Razem		648 197	-7 816	640 381	7,0%

Na dzień 31 grudnia 2018 roku oraz na dzień 31 grudnia 2017 roku nie wystąpiło przekroczenie limitu koncentracji dla pojedynczego podmiotu oraz dla grupy podmiotów powiązanych.

Struktura geograficzna kredytów i pożyczek udzielonych klientom

Struktura geograficzna na dzień 31 grudnia 2018 roku

	<u>Sektor finansowy</u>	<u>Sektor niefinansowy</u>	<u>Sektor budżetowy</u>	<u>Razem</u>
dolnośląskie	0	579 722	408 933	988 655
kujawsko-pomorskie	0	205 464	60 545	266 009
lubelskie	0	589 728	70 097	659 825
lubuskie	0	103 883	29 117	133 000
łódzkie	0	231 009	74 904	305 913
małopolskie	0	634 090	308 264	942 354
mazowieckie	345 738	1 073 455	111 375	1 530 568
opolskie	0	232 540	25 265	257 805
podkarpackie	0	575 909	96 688	672 597
podlaskie	0	185 692	64 444	250 136
pomorskie	0	258 088	188 377	446 465
śląskie	0	304 180	94 336	398 516
świętokrzyskie	0	257 341	4 029	261 370
warmińsko-mazurskie	0	479 313	42 740	522 053
wielkopolskie	0	244 001	306 236	550 237
zachodnio-pomorskie	0	117 148	26 016	143 164
Razem	345 738	6 071 563	1 911 366	8 328 667

Struktura geograficzna na dzień 31 grudnia 2017 roku

	<u>Sektor finansowy</u>	<u>Sektor niefinansowy</u>	<u>Sektor budżetowy</u>	<u>Razem</u>
dolnośląskie	9	1 033 244	480 800	1 514 053
kujawsko-pomorskie	1	107 463	54 745	162 209
lubelskie	3	631 169	69 213	700 385
lubuskie	1	86 328	65 011	151 340
łódzkie	1	139 985	76 738	216 724
małopolskie	1	780 710	186 373	967 084
mazowieckie	381 286	1 258 804	349 264	1 989 354
opolskie	0	218 272	5 275	223 547
podkarpackie	5	648 880	84 296	733 181
podlaskie	3	244 801	57 912	302 716
pomorskie	6	217 164	83 778	300 948
śląskie	3	299 148	87 000	386 151
świętokrzyskie	2	228 989	4 475	233 466
warmińsko-mazurskie	4	574 628	34 574	609 206
wielkopolskie	0	0	0	0
zachodnio-pomorskie	0	38 158	32 741	70 899
Razem	381 325	6 507 743	1 672 195	8 561 263

Struktura branżowa kredytów i pożyczek udzielonych klientom

	31.12.2018			Razem	31.12.2017
	Sektor finansowy	Sektor niefinansowy	Sektor budżetowy		Wartość bilansowa netto
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	0	598 507	0	598 507	688 935
Górnictwo i wydobywanie	0	31 204	0	31 204	38 237
Przetwórstwo przemysłowe	0	695 159	0	695 159	891 620
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	38 262	3 895	42 157	42 916
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	24 124	0	24 124	24 820
Budownictwo	0	701 061	0	701 061	781 032
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	0	680 528	0	680 528	746 116
Transport i gospodarka magazynowa	0	168 052	0	168 052	196 064
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	0	573 254	0	573 254	599 721
Informacja i komunikacja	0	9 081	0	9 081	15 193
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	155 188	4 537	0	159 725	198 031
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	0	619 921	1 807	621 728	11 836
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	72 475	84 923	0	157 398	661 454
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	0	49 927	0	49 927	67 315
Administracja publiczna i ochrona narodowa, obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	0	0	1 857 765	1 857 765	1 335 264
Edukacja	0	28 946	2 419	31 365	37 948
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	0	119 235	100	119 335	147 382
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	0	7 361	1 533	8 894	177 499
Pozostała działalność usługowa	0	24 226	0	24 226	23 958
Osoby prywatne	118 075	1 613 255	43 847	1 775 177	1 875 922
Razem	345 738	6 071 563	1 911 366	8 328 667	8 561 263

Polityka zabezpieczeń

Jedną z podstawowych technik ograniczania ryzyka kredytowego w Banku jest ustanawianie zabezpieczeń ekspozycji kredytowych. Stosowana przez Bank polityka zabezpieczeń ma na celu należytą ochronę interesu Banku poprzez ustanawianie zabezpieczeń umożliwiających wysoki stopień odzysku z wierzytelności w przypadku konieczności prowadzenia działań windykacyjnych.

Regulacje wewnętrzne dotyczące zabezpieczeń wprowadzają obowiązek spełniania wymagań w zakresie uznawalności prawnych zabezpieczeń ekspozycji kredytowych i koncentrują się na:

- 1) skutecznym ustanawianiu zabezpieczenia, które w przypadku wystąpienia niewypłacalności klienta umożliwiają sprawne przeprowadzenie procesów windykacyjnych,
- 2) monitorowaniu wartości zabezpieczeń w całym okresie kredytowania, z odpowiednią częstotliwością zapewniającą aktualną informację w zakresie wartości przyjętych prawnych form zabezpieczenia,
- 3) zgodności działania z obowiązującymi przepisami prawa w tym zakresie.

W ocenie przedmiotu zabezpieczenia brana jest także pod uwagę jego wartość możliwa do uzyskania podczas ewentualnego postępowania windykacyjnego z uwzględnieniem ograniczeń prawnych, ekonomicznych oraz innych, mogących wpływać na rzeczywistą możliwość zaspokojenia się.

Bank ocenia jakość zabezpieczenia według jego płynności, aktualnej wartości rynkowej, wpływu na poziom tworzonych odpisów i ograniczenia utraty wartości portfela kredytowego oraz ze względu na możliwość zmniejszenia wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego.

Bank stosuje szeroką gamę zabezpieczeń prawnie dozwolonych, wykorzystując zarówno zabezpieczenia rzeczowe, jak i osobiste. Forma zabezpieczenia oraz jego poziom uzależniony jest od oceny ryzyka kredytowego związanego z zawieraną transakcją, w szczególności:

- 1) rodzaju transakcji, wysokości zaangażowania oraz okresu kredytowania,
- 2) sytuacji ekonomiczno-finansowej wnioskodawcy,
- 3) statusu prawnego wnioskodawcy,
- 4) płynności zabezpieczenia oraz realnej możliwości zaspokojenia roszczeń Banku z przyjętego zabezpieczenia w możliwie krótkim czasie,
- 5) stanu i wartości rynkowej przedmiotów zabezpieczenia oraz ich podatności na deprecjację w okresie utrzymywania zabezpieczenia.

W celu wczesnej identyfikacji sygnałów ostrzegawczych i podjęcia stosownych działań ograniczających ryzyko kredytowe oraz gwarantujących uzyskanie planowanych przychodów z udzielonej ekspozycji kredytowej, Bank monitoruje ustanowione zabezpieczenia w całym okresie kredytowania.

W przypadku pogorszenia się sytuacji majątkowej, ekonomiczno-finansowej kredytobiorcy, istotnego obniżenia wartości zabezpieczeń lub wystąpienia innego zagrożenia terminowej spłaty zabezpieczonej wierzytelności, poprzez odpowiednie postanowienia w umowie o zawarcie transakcji kredytowej, Bank dąży do ustanowienia dodatkowego zabezpieczenia.

Ocena ryzyka i zasady podejmowania decyzji kredytowych

W procesie podejmowania decyzji, poza oceną ryzyka kredytowego, Bank uwzględnia wpływ innych rodzajów ryzyka na zdolność do spłaty zobowiązań w szczególności ryzyka walutowego lub ryzyka stopy procentowej, w tym potencjalne ryzyko wynikające z zawartych przez klienta transakcji pochodnych. Bank tak określa strukturę transakcji kredytowej, aby zapewniony był podział ryzyka pomiędzy kredytobiorcę i Bank, w szczególności poprzez odpowiednie do skali ryzyka generowanego przez ekspozycję kredytową zaangażowanie środków własnych kredytobiorcy, zgodnie z regulacjami Banku.

Metodyki oceny zdolności i wiarygodności kredytowej opracowane zostały odrębnie dla poszczególnych segmentów klientów, z uwzględnieniem ich statusu. W Banku funkcjonują metodyki dla:

- 1) podmiotów prowadzących działalność gospodarczą,
- 2) podmiotów prowadzących działalność rolniczą,
- 3) Jednostek Samorządu Terytorialnego (JST),
- 4) wspólnot mieszkaniowych,
- 5) spółek komunalnych,
- 6) osób fizycznych (klienci detaliczni),
- 7) banków spółdzielczych.

Ocena ryzyka kredytowego podmiotów gospodarczych oparta jest na ocenie mierników ilościowych i jakościowych wykorzystywanych w procesie oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorców na podstawie statystycznego systemu ratingowego dla wybranych portfeli kredytowych. System ratingowy jest wykorzystywany w procesie udzielenia kredytu w ramach badania zdolności kredytowej klientów oraz w procesie monitorowania w celu sklasyfikowania klienta do właściwej klasy ryzyka. Wprowadzony przez Bank statystyczny system ratingowy na potrzeby oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorców zwiększył obiektywizm nadawanym ocenom punktowym.

Zdolność kredytowa osób fizycznych ubiegających się o kredyt detaliczny uzależniona jest od dochodów uzyskiwanych przez klienta i ich źródeł. Przy badaniu zdolności i wiarygodności kredytowej uwzględniana jest również dotychczasowa historia współpracy klienta detalicznego z Bankiem oraz jego historia kredytowa i ocena punktowa pozyskana z Biura Informacji Kredytowej, a także informacje pochodzące z innych systemów wymiany informacji. Ocena formalno – prawna oraz ocena zabezpieczeń transakcji detalicznych dokonywana jest na ogólnych zasadach obowiązujących w Banku.

Badanie zdolności kredytowej banków spółdzielczych oparte jest na analizie sytuacji ekonomiczno – finansowej każdego z tych banków oraz na wyniku z jego działalności na tle „grupy rówieśniczej”. W ramach tej analizy ocenie podlegają m.in.: współczynnik wypłacalności, stopa zwrotu z aktywów, stopa zwrotu z kapitału, udział kredytów w sumie bilansowej netto, udział funduszy własnych w sumie bilansowej netto, wskaźnik pokrycia kredytów depozytami, udział kredytów zagrożonych w sumie kredytów brutto, oraz inne. Badaniu podlega również historia rachunku prowadzonego w Banku BPS S.A. oraz aktualny stan zaangażowania w stosunku do każdego banku spółdzielczego z uwzględnieniem ustalonych limitów zaangażowania. Ocena formalno – prawna oraz ocena zabezpieczeń prawnych transakcji zawieranych z bankami spółdzielczymi dokonywana jest na ogólnych zasadach obowiązujących w Banku BPS S.A.

W celu regularnej oceny podejmowanego ryzyka kredytowego oraz minimalizowania ewentualnych strat na ekspozycjach kredytowych w okresie kredytowania Bank monitoruje sytuację klienta w ramach okresowych i indywidualnych przeglądów kredytowych.

Celem monitoringu jest wczesna identyfikacja sygnałów ostrzegawczych i podejmowanie działań ograniczających ryzyko kredytowe oraz gwarantujących uzyskanie planowanych przychodów z tytułu udzielonej ekspozycji kredytowej, zaklasyfikowanie klientów do odpowiedniej kategorii ryzyka oraz oszacowanie wysokości utraty wartości ekspozycji kredytowej.

Monitoring jest procesem stałego weryfikowania zdolności kredytowej, zabezpieczeń oraz stopnia realizacji warunków umowy kredytowej i obejmuje:

- 1) badanie prawidłowości uruchamiania i wykorzystania kredytu,
- 2) bieżącą kontrolę terminowości spłat należności Banku,
- 3) gromadzenie, kompletowanie oraz analizę dokumentów dotyczących klienta i jego sytuacji ekonomiczno-finansowej, umożliwiających identyfikację ewentualnych sygnałów ostrzegawczych,
- 4) ocenę stopnia realizacji warunków kredytowania, w tym: kontrolę wpływów na rachunek bieżący, ustanowionych zabezpieczeń, spełnianie wymogów określonych dla kredytów z dopłatami oraz warunków wynikających z umowy kredytu i umów zabezpieczeń, wykorzystanie przyznaných limitów kredytowych i terminowość ich obowiązywania, zapadalność zabezpieczeń.

Decyzje kredytowe w Banku podejmowane są na różnych poziomach decyzyjnych. Rodzaj i liczba poziomów decyzyjnych zaangażowanych w proces podejmowania decyzji kredytowej uzależniona jest od przedmiotu i podmiotu tej decyzji, a także od kwoty łącznego zaangażowania Banku wobec klienta oraz podmiotów powiązanych z nim kapitałowo lub organizacyjnie oraz od tego, czy transakcja zawiera odstępstwa.

Kompetencje do jedno lub dwuosobowego podejmowania decyzji kredytowych są przyznawane pracownikom Banku w drodze imiennych upoważnień i rejestrowane w aplikacji Rejestr upoważnień do podejmowania decyzji kredytowych.

Stosowanie praktyk „forbearance”

Bank jako „forbearance” przyjmuje działania mające na celu dokonanie uzgodnionych z dłużnikiem zmian warunków umowy, wymuszonych jego trudną sytuacją finansową (działania restrukturyzacyjne wprowadzające udogodnienia, które w innych przypadkach nie byłyby przyznane).

Zmiana warunków pierwotnej umowy w sposób umożliwiający kredytobiorcy całkowitą lub częściową obsługę zadłużenia lub jego refinansowanie obejmuje między innymi: obniżenie marży, obniżenie oprocentowania, konsolidację kilku wierzytelności wynikających z różnych umów na jedną wierzytelność, zmianę wysokości rat kapitałowych, naliczonych odsetek, zmianę formuły spłaty (raty annuitetowe, raty malejące) bądź zmianę harmonogramu spłat kapitału i/lub odsetek.

W ramach procesu „forbearance” zmiana warunków spłaty wierzytelności jest ustalana indywidualnie wobec każdego kontraktu klienta. Elementem tego procesu jest ocena możliwości wywiązania się kredytobiorcy z nowych warunków umowy.

Ekspozycje przestają być klasyfikowane jako ekspozycje forborne w przypadku spełnienia wszystkich niżej wymienionych warunków:

- 1) umowa jest uznawana jako ekspozycja bez zidentyfikowanej przesłanki utraty wartości,
- 2) upłynął co najmniej 2 letni okres warunkowy liczony od daty uznania ekspozycji forborne jako ekspozycji bez zidentyfikowanej przesłanki utraty wartości,
- 3) kredytobiorca w ciągu co najmniej połowy okresu warunkowego dokonał istotnych spłat kapitału i/lub odsetek,
- 4) na koniec dwuletniego okresu warunkowego żadna z ekspozycji klienta nie była przeterminowana powyżej 30 dni.

Bank nie stosuje praktyk „forbearance” w przypadku, gdy trudności finansowe kredytobiorcy nie są czynnikiem determinującym zmianę warunków umów lub refinansowanie.

Struktura geograficzna kredytów i pożyczek udzielonych klientom z udzielonym udogodnieniem typu forbearance

Struktura geograficzna kredytów i pożyczek udzielonych klientom z udzielonym udogodnieniem typu forbearance na dzień 31 grudnia 2018 roku

	Sektor finansowy	Sektor niefinansowy	Sektor budżetowy	Razem
dolnośląskie	0	47 495	0	47 495
kujawsko-pomorskie	0	918	0	918
lubelskie	0	14 456	0	14 456
lubuskie	0	5 025	0	5 025
łódzkie	0	9 165	0	9 165
małopolskie	0	49 539	0	49 539
mazowieckie	0	194 525	0	194 525
opolskie	0	11 927	0	11 927
podkarpackie	0	127 909	0	127 909
podlaskie	0	8 160	0	8 160
pomorskie	0	1 549	0	1 549
śląskie	0	19 337	0	19 337
świętokrzyskie	0	8 134	0	8 134
warmińsko-mazurskie	0	40 544	0	40 544
wielkopolskie	0	5 781	0	5 781
zachodnio-pomorskie	0	61 970	0	61 970
Razem	0	606 434	0	606 434

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Struktura geograficzna kredytów i pożyczek udzielonych klientom z udzielonym udogodnieniem typu forbearance na dzień 31 grudnia 2017 roku

	Wartość netto bez utrąty wartości	Wartość netto z utrąta wartości	Razem
dolnośląskie	81 030	15 725	96 755
kujawsko-pomorskie	919	10 044	10 963
lubelskie	15 627	7 808	23 435
lubuskie	5 573	120	5 693
łódzkie	4 373	2 668	7 041
małopolskie	148 032	14 260	162 292
mazowieckie	126 695	32 407	159 102
opolskie	6 658	58	6 716
podkarpackie	107 904	62 794	170 698
podlaskie	7 549	2 355	9 904
pomorskie	884	133	1 017
śląskie	7 735	1 255	8 990
świętokrzyskie	3 148	221	3 369
warmińsko-mazurskie	44 830	3 990	48 820
wielkopolskie	0	0	0
zachodnio-pomorskie	5 658	2 055	7 713
Razem	566 615	155 893	722 508

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Struktura branżowa kredytów i pożyczek udzielonych klientom z udzielonym udogodnieniem typu forbearance

Struktura branżowa kredytów i pożyczek udzielonych klientom z udzielonym udogodnieniem typu forbearance na dzień 31 grudnia 2018 roku

	<u>Sektor finansowy</u>	<u>Sektor niefinansowy</u>	<u>Sektor budżetowy</u>	<u>Razem</u>
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	0	11 724	0	11 724
Górnictwo i wydobywanie	0	10	0	10
Przetwórstwo przemysłowe	0	91 199	0	91 199
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	0	11 711	0	11 711
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	0	541	0	541
Budownictwo	0	23 337	0	23 337
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	0	48 361	0	48 361
Transport i gospodarka magazynowa	0	18 132	0	18 132
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	0	123 946	0	123 946
Informacja i komunikacja	0	390	0	390
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	0	115	0	115
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	0	218 147	0	218 147
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	0	2 817	0	2 817
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	0	587	0	587
Edukacja	0	21 486	0	21 486
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	0	6 779	0	6 779
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	0	37	0	37
Pozostała działalność usługowa	0	4 614	0	4 614
Osoby prywatne	0	22 501	0	22 501
Razem	0	606 434	0	606 434

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Struktura branżowa kredytów i pożyczek udzielonych klientom z udzielonym udogodnieniem typu forbearance na dzień 31 grudnia 2017 roku

	Wartość netto bez utrąty wartości	Wartość netto z utrąta wartości	Razem
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	12 796	4 540	17 336
Górnictwo i wydobywanie	199	0	199
Przetwórstwo przemysłowe	95 560	19 473	115 033
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	35	16 090	16 125
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	274	4	278
Budownictwo	47 499	48 806	96 305
Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	30 796	27 402	58 198
Transport i gospodarka magazynowa	977	13 329	14 306
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	130 865	2 055	132 920
Informacja i komunikacja	797	50	847
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	125	1 113	1 238
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	232 810	6 382	239 192
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	17	524	541
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	0	298	298
Edukacja	3 087	0	3 087
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	1 444	965	2 409
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	122	4	126
Pozostała działalność usługowa	47	4 294	4 341
Osoby prywatne	9 165	10 564	19 729
Razem	566 615	155 893	722 508

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według typu klienta

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według typu klienta na dzień 31 grudnia 2018 roku

Wartość bilansowa brutto

	Wartość bilansowa brutto, w tym:	Koszyk 1		Koszyk 2		Koszyk 3		POCI	
		Zmiany wynikające z modyfikacji	Zmiany wynikające z renegotjacji	Zmiany wynikające z modyfikacji	Zmiany wynikające z renegotjacji	Zmiany wynikające z modyfikacji	Zmiany wynikające z renegotjacji	Zmiany wynikające z modyfikacji	Zmiany wynikające z renegotjacji
Należności od innych banków	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	670 704	0	298	10 457	219 287	33 868	406 744	0	50
- klienci korporacyjni	600 297	0	55	5 507	210 968	28 854	354 913	0	0
- rolnicy	11 865	0	137	2 112	633	280	8 703	0	0
- przedsiębiorcy indywidualni	32 194	0	106	2 838	1 101	4 734	23 415	0	0
- osoby fizyczne	26 348	0	0	0	6 585	0	19 713	0	50
Razem	670 704	0	298	10 457	219 287	33 868	406 744	0	50

Odpis na oczekiwane straty kredytowe ekspozycji forbearance

	Koszyk 1		Koszyk 2		Koszyk 3		POCI		Razem
	Oceniane indywidualnie	Oceniane grupowo	Oceniane indywidualnie	Oceniane grupowo	Oceniane indywidualnie	Oceniane grupowo	Oceniane indywidualnie	Oceniane grupowo	
Należności od innych banków	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	0	-4	-147	-1 314	-54 688	-8 073	0	-44	-64 270
- klienci korporacyjni	0	-1	-116	-977	-46 341	-2 691	0	0	-50 126
- rolnicy	0	-1	0	-26	-806	-497	0	0	-1 330
- przedsiębiorcy indywidualni	0	-2	0	-218	-6 101	-2 589	0	0	-8 910
- osoby fizyczne	0	0	-31	-93	-1 440	-2 296	0	-44	-3 904
Razem	0	-4	-147	-1 314	-54 688	-8 073	0	-44	-64 270

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według typu klienta na dzień 31 grudnia 2017 roku

	<u>Wartość netto bez utraty wartości</u>	<u>Wartość netto z utratą wartości</u>	<u>Razem</u>
Klienci korporacyjni	540 321	132 115	672 436
Rolnicy	4 549	4 573	9 122
Przedsiębiorcy indywidualni	12 580	8 684	21 264
Osoby fizyczne	9 165	10 521	19 686
Razem	<u>566 615</u>	<u>155 893</u>	<u>722 508</u>

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według przeterminowania

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według przeterminowania na dzień 31 grudnia 2018 roku

Koszyk 1

	Bez przeterminowania	do 30 dni	31 - 60 dni	61 - 90 dni	powyżej 90 dni	Razem
Należności od innych banków	0	0	0	0	0	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	294	0	0	0	0	294
- klienci korporacyjni	54	0	0	0	0	54
- rolnicy	136	0	0	0	0	136
- przedsiębiorcy indywidualni	104	0	0	0	0	104
- osoby fizyczne	0	0	0	0	0	0
Razem netto	294	0	0	0	0	294

Koszyk 2

	Bez przeterminowania	do 30 dni	31 - 60 dni	61 - 90 dni	powyżej 90 dni	Razem
Należności od innych banków	0	0	0	0	0	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	221 582	2 526	3 687	461	27	228 283
- klienci korporacyjni	211 543	453	3 132	254	0	215 382
- rolnicy	2 591	69	32	0	27	2 719
- przedsiębiorcy indywidualni	3 607	15	46	53	0	3 721
- osoby fizyczne	3 841	1 989	477	154	0	6 461
Razem netto	221 582	2 526	3 687	461	27	228 283

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Koszyk 3

	Bez przeterminowania	do 30 dni	31 - 60 dni	61 - 90 dni	powyżej 90 dni	Razem
Należności od innych banków	0	0	0	0	0	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	139 122	4 001	65 469	13 392	155 867	377 851
- klienci korporacyjni	124 821	1 375	63 429	10 555	134 555	334 735
- rolnicy	4 901	18	101	236	2 424	7 680
- przedsiębiorcy indywidualni	6 627	2	1 900	822	10 108	19 459
- osoby fizyczne	2 773	2 606	39	1 779	8 780	15 977
Razem netto	139 122	4 001	65 469	13 392	155 867	377 851

POCI

	Bez przeterminowania	do 30 dni	31 - 60 dni	61 - 90 dni	powyżej 90 dni	Razem
Należności od innych banków	0	0	0	0	0	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	0	0	3	0	3	6
- klienci korporacyjni	0	0	0	0	0	0
- rolnicy	0	0	0	0	0	0
- przedsiębiorcy indywidualni	0	0	0	0	0	0
- osoby fizyczne	0	0	3	0	3	6
Razem netto	0	0	3	0	3	6

Zaangażowania z udzielonym udogodnieniem typu forbearance według przeterminowania na dzień 31 grudnia 2017 roku

	Wartość netto bez utraty wartości					Wartość netto z utratą wartości					Razem
	brak przetermin owania	do 30 dni	31 - 60 dni	61 - 90 dni	powyżej 90 dni	brak przetermin owania	do 30 dni	31 - 60 dni	61 - 90 dni	powyżej 90 dni	
Klienci korporacyjni	485 355	5 306	13 950	2 375	33 335	25 307	1 670	2 914	758	101 466	672 436
Rolnicy	3 861	151	6	0	531	655	328	471	176	2 943	9 122
Przedsiębiorcy indywidualni	6 270	630	316	1 416	3 948	5 260	118	1 095	882	1 329	21 264
Osoby fizyczne	4 411	1 711	288	96	2 659	3 417	379	1 264	353	5 108	19 686
Razem	499 897	7 798	14 560	3 887	40 473	34 639	2 495	5 744	2 169	110 846	722 508

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Struktura jakościowa portfela

Struktura jakościowa portfela na dzień 31 grudnia 2018 roku

	<u>Koszyk 1</u>	<u>Koszyk 2</u>	<u>Koszyk 3</u>	<u>POCI</u>	<u>Razem</u>
Należności od innych banków					
-rating 1	524 780	0	0	0	524 780
-rating 2	0	0	0	0	0
-rating 3	0	0	0	0	0
-rating 4	0	0	0	0	0
-brak ratingu	0	0	0	0	0
Razem należności od innych banków	524 780	0	0	0	524 780
Kredyty i pożyczki udzielone klientom					
-rating 1	2 776 247	3 136 112	0	0	5 912 359
-rating 2	6 684	63 586	0	0	70 270
-rating 3	0	1 181 402	0	0	1 181 402
-rating 4	0	0	885 712	17	885 729
-brak ratingu	0	0	0	0	0
Razem kredyty i pożyczki udzielone klientom	2 782 931	4 381 100	885 712	17	8 049 760
Papiery wartościowe, w tym:					
wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	8 188 087	0	19 705	0	8 207 792
-rating 1	8 188 087	0	0	0	8 188 087
-rating 2	0	0	0	0	0
-rating 3	0	0	0	0	0
-rating 4	0	0	19 705	0	19 705
-brak ratingu	0	0	0	0	0
wyceniane w zamortyzowanym koszcie	3 658 378	0	0	0	3 658 378
-rating 1	3 658 378	0	0	0	3 658 378
-rating 2	0	0	0	0	0
-rating 3	0	0	0	0	0
-rating 4	0	0	0	0	0
-brak ratingu	0	0	0	0	0
Razem papiery wartościowe	11 846 465	0	19 705	0	11 866 170

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Struktura jakościowa portfela na dzień 31 grudnia 2017 roku

	Bez utraty wartości										Z utratą wartości		
	Nieprzeterminowane					Przeterminowane					Wartość ekspozycji	Wartość zabezpieczeń	Razem
	Rating 1	Rating 2	Rating 3	Rating 4	Brak ratingu	Rating 1	Rating 2	Rating 3	Rating 4	Brak ratingu			
Należności od innych banków	0	0	0	0	996 735	0	0	0	0	0	0	0	996 735
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	3 440 617	3 740 263	0	0	254 062	55 976	61 288	3 892	321 109	66 697	617 359	298 158	8 561 263
- klienci korporacyjni	0	3 402 489	0	0	253 393	0	55 413	0	304 102	41 157	478 237	226 776	4 534 791
- rolnicy	471 638	0	0	0	0	23 411	0	0	4 080	7 663	37 399	21 455	544 191
- przedsiębiorcy indywidualni	0	337 774	0	0	668	0	3 714	0	7 861	14 721	78 998	23 242	443 736
- osoby fizyczne	1 296 728	0	0	0	1	32 565	2 161	3 892	5 066	3 156	22 724	26 685	1 366 293
- instytucje rządowe i samorządowe	1 672 251	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1 672 252
Razem	3 440 617	3 740 263	0	0	1 250 797	55 976	61 288	3 892	321 109	66 697	617 359	298 158	9 557 998

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Analiza wiekowa aktywów finansowych, które są przeterminowane, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości

Analiza wiekowa aktywów finansowych, które są przeterminowane, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości na dzień 31 grudnia 2018 roku

	<u>Koszyk 1</u>	<u>Koszyk 2</u>	<u>Koszyk 3</u>	<u>POCI</u>	<u>Razem</u>
Należności od innych banków					
Bez przeterminowania	524 780	0	0	0	524 780
do 30 dni	0	0	0	0	0
31 - 60 dni	0	0	0	0	0
61 - 90 dni	0	0	0	0	0
powyżej 90 dni	0	0	0	0	0
Razem	524 780	0	0	0	524 780
Kredyty i pożyczki udzielone klientom					
Bez przeterminowania	2 776 247	4 094 757	149 858	0	7 020 862
do 30 dni	6 684	69 510	10 274	0	86 468
31 - 60 dni	0	30 810	70 190	4	101 004
61 - 90 dni	0	185 338	16 434	0	201 772
powyżej 90 dni	0	685	638 956	13	639 654
Razem	2 782 931	4 381 100	885 712	17	8 049 760
Papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody					
Bez przeterminowania	8 188 087	0	0	0	8 188 087
do 30 dni	0	0	0	0	0
31 - 60 dni	0	0	0	0	0
61 - 90 dni	0	0	5 511	0	5 511
powyżej 90 dni	0	0	14 194	0	14 194
Razem	8 188 087	0	19 705	0	8 207 792
Papiery wartościowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie					
Bez przeterminowania	3 658 378	0	0	0	3 658 378
do 30 dni	0	0	0	0	0
31 - 60 dni	0	0	0	0	0
61 - 90 dni	0	0	0	0	0
powyżej 90 dni	0	0	0	0	0
Razem	3 658 378	0	0	0	3 658 378

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Analiza wiekowa aktywów finansowych, które są przeterminowane, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości na dzień 31 grudnia 2017 roku

	do 30 dni	31 - 60 dni	61 - 90 dni	powyżej 90 dni	Razem
Należności od innych banków	0	0	0	0	0
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	132 251	243 828	15 530	117 353	508 962
- klienci korporacyjni	68 370	231 547	9 128	91 627	400 672
- rolnicy	23 411	4 080	352	7 311	35 154
- przedsiębiorcy indywidualni	4 698	4 043	2 296	15 259	26 296
- osoby fizyczne	35 772	4 158	3 754	3 156	46 840
Razem	132 251	243 828	15 530	117 353	508 962

Maksymalne narażenie na ryzyko kredytowe bez uwzględnienia posiadanych zabezpieczeń

	Wartość bilansowa netto 31.12.2018	Wartość bilansowa netto 31.12.2017
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 367 750	1 861 073
Należności od innych banków	524 780	996 735
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	X	5 135 418
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	X	5 874 890
Papiery wartościowe wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	8 207 792	X
Papiery wartościowe wyceniane w zamortyzowanym koszcie	3 658 378	X
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	X	8 561 263
- klienci korporacyjni	X	4 534 791
- rolnicy	X	544 191
- przedsiębiorcy indywidualni	X	443 736
- osoby fizyczne	X	1 366 293
- instytucje rządowe i samorządowe	X	1 672 252
Kredyty i pożyczki udzielone klientom wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	278 907	X
- klienci korporacyjni	21 677	X
- rolnicy	233 305	X
- przedsiębiorcy indywidualni	478	X
- osoby fizyczne	23 447	X
Kredyty i pożyczki udzielone klientom wyceniane w zamortyzowanym koszcie	8 049 760	X
- klienci korporacyjni	3 928 188	X
- rolnicy	251 320	X
- przedsiębiorcy indywidualni	387 491	X
- osoby fizyczne	1 571 353	X
- instytucje rządowe i samorządowe	1 911 408	X
Pozostałe aktywa	36 156	47 742
Razem ekspozycja bilansowa	22 123 523	22 477 121
Zobowiązania warunkowe udzielone	1 483 014	1 956 531
Razem ekspozycja pozabilansowa	1 483 014	1 956 531
Razem ekspozycja bilansowa i pozabilansowa	23 606 537	24 433 652

Pomiar utraty wartości

W Banku odpisy na oczekiwane straty z tytułu kredytów i pożyczek tworzone są zgodnie z MSSF 9. Bank dokonując pomiaru utraty wartości uwzględnia rekomendacje audytora, doradców zewnętrznych oraz praktyki rynkowe w przedmiotowym zakresie.

Bank podzielił portfel ekspozycji kredytowych na portfel wyceniany wg zamortyzowanego kosztu, oraz portfel kredytów i pożyczek wycenianych w wartości godziwej.

Dla kredytów i pożyczek wycenianych wg zamortyzowanego kosztu zgodnie z MSSF 9 Bank szacuje oczekiwane straty kredytowe z tytułu utraty wartości za pomocą trzystopniowego modelu opartego na zmianach poziomu ryzyka kredytowego (alokacja do koszyków):

- 1) Koszyk 1 – ekspozycje, dla których na dzień bilansowy nie stwierdzono istotnego wzrostu ryzyka kredytowego od momentu początkowego ujęcia oraz aktywa z którymi wiąże się nisko ryzyko (np. Jednostki Samorządu Terytorialnego, banki komercyjne i spółdzielcze, krajowe i międzynarodowe instytucje rozliczeniowe, spółki zależne od Banku) pod warunkiem, że nie zidentyfikowano wobec nich sygnałów ostrzegawczych. Dla koszyka 1, Bank rozpoznaje odpis z tytułu oczekiwanej straty kredytowej powiązany z prawdopodobieństwem niewykonania zobowiązania w horyzoncie 12 miesięcy lub do terminu zapadalności jeżeli jest krótszy niż 12 miesięcy,
- 2) Koszyk 2 – ekspozycje, dla których zidentyfikowano istotny wzrost ryzyka kredytowego (tj. wzrost prawdopodobieństwa wejścia w Default) od momentu początkowego ujęcia, ale jeszcze nie rozpoznano zdarzenia niewykonania zobowiązania dla tego aktywa dzień bilansowy. Do koszyka 2, zgodnie z wymaganiami standardu, klasyfikowane są także aktywa, co do których instytucja nie jest w stanie stwierdzić czy doszło czy nie doszło do istotnego wzrostu ryzyka kredytowego a pozyskanie lub odtworzenie tych informacji wiąże się ze zbyt dużym kosztem lub zbyt wymaga zbyt dużo starań. W przypadku koszyka 2 oczekiwana strata kredytowa szacowana jest w okresie do terminu zapadalności aktywa,
- 3) Koszyk 3 – aktywa finansowe, w odniesieniu do których rozpoznano zdarzenie niewykonania zobowiązania (stwierdzono istnienie przesłanki utraty wartości), a przesłanki utraty wartości są obiektywne na dzień bilansowy. W przypadku koszyka 3 oczekiwana strata kredytowa szacowana jest w okresie do terminu zapadalności aktywa.

MSSF 9 zastąpił obowiązujący zgodnie z postanowieniami MSR 39 model utraty wartości funkcjonujący w oparciu o model straty poniesionej, nowym modelem opartym na podejściu zorientowanym na przyszłość (ang. forward-looking approach). Bank zbadał zależność stopy Default od czynników makroekonomicznych, ale zależność ta okazała się nieistotna. W związku z powyższym Bank realizuje zasadę FLI (Forward Looking Information) w oparciu o sygnały ostrzegawcze, które mogą świadczyć o możliwości wystąpienia zagrożeń w przyszłości. Są to:

- 1) złożenie wniosku o prolongatę spłaty zadłużenia (rozterminowanie kredytu, przesunięcie płatności rat, wprowadzenie karencji) ze względu na sytuację ekonomiczno-finansową,
- 2) zmiana przedmiotu działalności kredytobiorcy,
- 3) ryzyko zdarzeń zewnętrznych,
- 4) działalność narażona na znaczące ryzyko ekologiczne,
- 5) pojawienie się negatywnych sygnałów wobec podmiotu istotnie powiązanego z klientem,
- 6) złożenie przez klienta wniosku o udzielenie udogodnienia w spłacie lub zmian w umowie kredytowej,
- 7) możliwa utrata pracy.

Za przesłanki utraty wartości uznaje się:

- 1) przeterminowanie spłaty kapitału lub odsetek powyżej 90 dni kalendarzowych powyżej kwoty:
 - 400 PLN - w przypadku klienta detalicznego,
 - 2000 PLN - klienta instytucjonalnego,
- 2) śmierć kredytobiorcy,
- 3) nieznane miejsce pobytu klienta,
- 4) stwierdzone wyłudzenie kredytu/pożyczki,
- 5) wypowiedzenie umowy kredytu,
- 6) zakwestionowanie należności przez dłużnika wobec Banku w drodze postępowania sądowego,
- 7) przyznanie dłużnikowi, ze względów ekonomicznych lub prawnych, wynikających z trudności finansowych dłużnika udogodnienia, którego w innym wypadku by nie udzielił. Za takie przypadki należy uznać:

- dwukrotne w ciągu roku prolongowanie terminu spłaty przy jednoczesnym braku realizacji prognoz finansowych lub istotnym pogorszeniu sytuacji ekonomiczno-finansowej,
 - zawieszenie spłaty na okres dłuższy niż rok na wniosek dłużnika, w przypadku, kiedy brak takiego zawieszenia mógłby spowodować utratę płynności,
- 8) uzyskanie informacji o: złożeniu przez klienta propozycji układowych w postępowaniu o zatwierdzenie układu obejmujących zmianę warunków finansowania przez bank; złożeniu wniosku lub wydaniu postanowienia o otwarciu przyspieszonego postępowania układowego, złożeniu wniosku lub wydaniu postanowienia o otwarciu postępowania układowego, złożeniu wniosku lub wydaniu postanowienia o otwarciu postępowania sanacyjnego, wszczęciu postępowania upadłościowego, ogłoszeniu upadłości lub likwidacji klienta,
- 9) złożenie przez Bank wniosku o wszczęcie egzekucji wobec dłużnika lub przystąpienie do egzekucji wszczętej przez innego wierzyciela,
- 10) podjęcie decyzji o restrukturyzacji, o windykacji lub zawarcie umowy restrukturyzacyjnej,
- 11) istotne pogorszenie sytuacji ekonomiczno finansowej przedsiębiorstwa w stosunku do oceny w momencie udzielania kredytu/pożyczki:
- powodujące straty, które w sposób istotny tj. powyżej 50% naruszają kapitały (aktywa netto),
 - skutkujące uzyskaniem oceny ratingowej na poziomie G lub H,
 - skutkujące przekroczeniem wartości wskaźnika zadłużenia powyżej 100%,
 - skutkujące uzyskaniem przez klienta w ciągu ostatnich 2 pełnych lat obrotowych, finansowych strat netto przekraczających 30% przychodów ogółem (každorazowo),
 - skutkujące spadkiem wskaźnika płynności bieżącej poniżej 0,2 o ile pogorszenie nie wynika ze specyfiki prowadzonej przez klienta działalności,
- 12) zaciągnięcie kredytów, obciążenie majątku, udzielenie poręczeń w stopniu zagrażającym prawidłowej obsłudze kredytu, bądź jakości posiadanych przez Bank zabezpieczeń,
- 13) zaprzestanie działalności gospodarczej / rolniczej. Przesłanka nie obejmuje okresowego zawieszania działalności wynikającej z sezonowości,
- 14) istotne pogorszenie wyników analizy ratingowej skutkujące spadkiem ratingu przynajmniej o trzy poziomy,
- 15) uzyskanie informacji o problemach finansowych klienta skutkujących wystąpieniem istotnych tytułów egzekucyjnych (powyżej 3-krotności przychodów miesięcznych),
- 16) niespłacenie zadłużenia w innych instytucjach finansowych skutkujące opóźnieniem powyżej 90 dni,
- 17) uzyskanie informacji o problemach finansowych kontrahenta detalicznego (osoby fizycznej) - utrata pracy,
- 18) uzyskanie informacji o problemach finansowych kontrahenta detalicznego (osoby fizycznej) - obniżenie dochodów poniżej deklarowanej w umowie kwoty,
- 19) uzyskanie informacji o problemach finansowych kontrahenta detalicznego (osoby fizycznej) - wzrost zadłużenia ponad akceptowany poziom $DtI=55\%$.

W stosunku do banków przyjęto następującą listę przesłanek utraty wartości:

- 1) Przeternowanie spłaty kapitału lub odsetek powyżej 7 dni kalendarzowych od umownej daty spłaty, powyżej kwoty 2000 PLN,
- 2) Uzyskanie informacji o wszczęciu postępowania upadłościowego lub bankructwa klienta - banku (złożenie wniosku),
- 3) Uzyskanie informacji o ustanowieniu zarządu komisarycznego,
- 4) Uzyskanie informacji o likwidacji banku, zawieszeniu jego działalności lub ogłoszeniu upadłości,
- 5) Istotne pogorszenie sytuacji ekonomiczno finansowej banku w stosunku do ostatnio przeprowadzonej oceny (muszą wystąpić jednocześnie trzy z poniższych zdarzeń, żeby klient otrzymał status Default):
 - łączny współczynnik kapitałowy poniżej 10%,
 - ujemny wynik finansowy netto w dwóch kolejnych kwartałach,
 - udział kredytów zagrożonych w kredytach ogółem powyżej 20%,
 - udział aktywów płynnych w aktywach ogółem poniżej 10%,

- 6) Złożenie przez Bank wniosku o wszczęcie egzekucji wobec dłużnika lub przystąpienie do egzekucji wszczętej przez innego wierzyciela,
- 7) wypowiedzenie umowy kredytu,
- 8) Zakwestionowanie należności przez dłużnika w drodze postępowania sądowego,
- 9) Podjęcie decyzji o "strategii restrukturyzacji" lub decyzji o "strategii windykacji",
- 10) Istotne pogorszenie sytuacji ekonomiczno-finansowej banku skutkującej uzyskaniem liczby punktów w ocenie punktowej klasyfikującym klienta do koszyka 3 (dotyczy tylko dla banków spółdzielczych).

W przypadku ekspozycji kredytowych klasyfikowanych jako POCI, tj. takich, które w momencie początkowego ujęcia w bilansie mają rozpoznaną utratę wartości, oczekiwane straty kredytowe Bank szacuje w pozostałym okresie życia aktywa finansowego. Za zdarzenia prowadzące do powstania ekspozycji POCI uznano:

- 1) zakup portfela kredytów dotkniętego utratą wartości,
- 2) zakup aktywów finansowych z głębokim dyskontem,
- 3) udzielenie nowego finansowania klientowi znajdującemu się w sytuacji default,
- 4) restrukturyzacja zadłużenia (ekspozycji znajdującej się w Koszyku 3) - zmiana produktu,
- 5) restrukturyzacja zadłużenia (ekspozycji znajdującej się w Koszyku 3) - zmiana waluty,
- 6) restrukturyzacja zadłużenia (ekspozycji znajdującej się w Koszyku 3) - zmiana kredytobiorcy,
- 7) restrukturyzacja zadłużenia (ekspozycji znajdującej się w Koszyku 3) - zmiany struktury zadłużenia,
- 8) modyfikacja zapisów umownych prowadząca do zmiany wyniku testu SPPI.

Bank dokonuje klasyfikacji aktywów do grupy niskiego ryzyka dla podmiotów charakteryzujących się ratingiem inwestycyjnym oraz na podstawie wag ryzyka, struktury właścicielskiej, branży gospodarki oraz unormowań prawnych regulujących działalność analizowanej grupy podmiotów.

Aktywa finansowe o niskim poziomie ryzyka to aktywa o niskim ryzyku niewykonania zobowiązania przez kredytobiorców, którzy spełniają łącznie następujące kryteria:

- 1) posiadają wysoką zdolność regulowania zobowiązań pieniężnych z krótkim terminie,
- 2) niekorzystne warunki gospodarcze w dłuższym okresie nie wpływają negatywnie na zdolność regulowania zobowiązań pieniężnych,
- 3) posiadają rating odpowiadający poziomowi inwestycyjnemu,
- 4) rating inwestycyjny kredytobiorców utrzymuje się w okresie dłuższym niż 12 miesięcy.

Identyfikacja znaczącego wzrostu ryzyka dokonywana jest w oparciu o następujące kryteria:

- 1) opóźnienie w spłacie przekraczające 30 dni,
- 2) obecność co najmniej jednego sygnału ostrzegania uznanego w Banku za istotny,
- 3) realizację procesu restrukturyzacji,
- 4) spadek ratingu o dwa poziomy w stosunku do ratingu z momentu udzielenia,
- 5) sytuację, w której Bank udzielił udogodnienia w spłacie wynikającego z potencjalnego wzrostu ryzyka kredytowego w hipotetycznej sytuacji ich nie udzielenia.

Do kalkulacji i oszacowania oczekiwanej straty z tytułu kredytów i pożyczek wycenianych w zamortyzowanym koszcie Bank wykorzystuje dwie metody:

- 1) indywidualną dla ekspozycji kredytowych indywidualnie istotnych spełniających zdefiniowane przez Bank kryteria odnoszące się do wysokości zaangażowania, dla których wystąpiły zdarzenia, które w ocenie Banku rozpoznawane były jako przesłanka indywidualnej utraty wartości,
- 2) portfelową dla ekspozycji kredytowych indywidualnie nieistotnych oraz ekspozycji kredytowych indywidualnie istotnych, które nie podlegały wycenieniu metodą indywidualną.

Metoda kalkulacji oczekiwanej straty kredytowej w metodzie portfelowej opiera się o prawdopodobieństwo dożycia w granulacji miesięcznej. Dla potrzeb oszacowania oczekiwanych przepływów pieniężnych z ekspozycji kredytowych Bank dokonuje kalkulacji współczynników portfelowych (PD, LGD, CCF) w cyklu miesięcznym. W 2018 roku Bank dokonywał cyklicznego przeglądu metodologii ustalania parametrów wykorzystywanych do

pomiaru utraty wartości metodą portfelową. Kalkulacja wykonywana jest w jednym scenariuszu ze względu na brak istotnego wpływu czynników makroekonomicznych na portfel kredytowy Banku.

Pomiar utraty wartości ekspozycji kredytowych metodą indywidualną dokonywany jest co miesiąc.

Dla metody indywidualnej Bank wyodrębnił 6 scenariuszy szacowania oczekiwanych przepływów pieniężnych:

- 1) spłaty własne klienta,
- 2) restrukturyzacja zadłużenia,
- 3) dobrowolne upłynnienie zabezpieczeń przez dłużnika w porozumieniu z Bankiem,
- 4) egzekucja z zabezpieczeń,
- 5) upłynnienie majątku przez syndyka masy upadłościowej,
- 6) sprzedaż wierzytelności.

Wartość odpisu ekspozycji kredytowej ustalona metodą indywidualną, stanowi różnica pomiędzy wartością bilansową brutto ekspozycji kredytowej na dzień oceny utraty wartości, a wartością bieżącą danej ekspozycji kredytowej, ustaloną na podstawie oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych, zdyskontowanych stopą dyskontową, powiększona o ewentualne koszty egzekucji. Odwrócenie straty czyli ponowna klasyfikacja kredytu jako ekspozycja bez utraty wartości możliwa jest po wystąpieniu kryterium ustąpienia przesłanki oraz upływie określonego okresu kwarantanny, w którym przesłanka nie była identyfikowana, a opóźnienia w spłacie nie były istotne.

Podjęcie do szacowania parametrów ryzyka

Model PD - prawdopodobieństwo ujawnienia się przesłanki utraty wartości jest estymowane w oparciu o dane historyczne z zastosowaniem metody opartej o macierz migracji łańcucha Markowa. Do wyliczeń wykorzystywana jest segmentacja związana z typem klienta, grupą produktową i koszykiem opóźnienia w spłacie.

Model LGD dla ekspozycji będących w 1 i 2 koszyku opiera się na oczekiwanych odzyskach z zabezpieczeń oraz spłat własnych dla części niezabezpieczonej. W przypadku koszyka 3 nie nastąpiły zmiany w porównaniu z dotychczasowym modelem LGD.

Model EAD/CCF obejmuje kalkulację parametru CCF, oczekiwanego czasu trwania produktu (w przypadku aktywów o charakterze rewolwingowym). Segmentacja modelu CCF bazuje na typie klienta, typie produktu a także informacji o statusie klienta. Szacowana strata jest wyliczona modelem dożycia w granulacji miesięcznej.

Portfel kredytów i pożyczek wycenianych do wartości godziwej

Portfel kredytów i pożyczek wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy zawiera ekspozycje kredytowe, w oprocentowaniu których występuje komponent dźwigni finansowej, tj. formuła oprocentowania oparta o mnożnik powyżej 1. W modelu wyceny kredytów według wartości godziwej przyjęto założenie, że rynkowa wartość ekspozycji pracujących stanowi sumę oczekiwanych przepływów pieniężnych wynikających z kontraktu do czasu zapadalności ekspozycji skorygowaną o przyszłe oczekiwane koszty ryzyka oraz koszty niezbędne do obsługi danego portfela instrumentów, zdyskontowanych rynkową stopą procentową.

W przypadku ekspozycji podlegających ocenie grupowej, wartość godziwa jest wyznaczana na podstawie miesięcznych oczekiwanych przepływów pieniężnych (parametry portfelowe zgodnie z definicjami wykorzystywanymi na potrzeby kalkulacji default).

W przypadku ekspozycji podlegających ocenie indywidualnej, wartość godziwa jest wyznaczana na podstawie miesięcznych oczekiwanych przepływów pieniężnych wynikających z indywidualnej oceny kontraktu.

W ramach zwiększenia efektywności zarządzania ryzykiem kredytowym oraz wdrożenia postanowień zawartych w MSSF 9, Bank, w roku 2017 opracował i wdrożył nowe narzędzie informatyczne do wyznaczania odpisów impairmentowych oraz wyznaczania wartości godziwej. W roku 2018 narzędzie to podlegało sukcesywnej aktualizacji i modyfikacji, zgodnie z rekomendacjami doradcy zewnętrznego oraz kształtującymi się praktykami rynkowymi.

51.2. Ryzyko płynności

Podstawowym celem zarządzania ryzykiem finansowym jest zapewnienie zdolności Banku do wywiązywania się z bieżących i przyszłych zobowiązań, w toku normalnej działalności lub w innych warunkach, które można przewidzieć, bez konieczności poniesienia dodatkowych kosztów, jak również ograniczanie wpływu niekorzystnych zmian stóp procentowych, kursów walut i cen instrumentów finansowych na dochody lub kapitały Banku.

Zgodnie z rekomendacjami nadzorczymi, podział zadań w zakresie zarządzania ryzykiem finansowym uwzględnia rozdzielenie funkcji podejmowania ryzyka od funkcji niezależnej jego oceny i kontroli. Zasadę tę Bank realizuje poprzez oddzielenie pionu ryzyka od pionów biznesowych (bezpośrednio odpowiedzialnych za prowadzenie danego rodzaju działalności rynkowej), przy czym podział ten nie oznacza zdjęcia z jednostek pionów biznesowych odpowiedzialności za podejmowane ryzyko.

Za monitorowanie i zarządzanie bieżącą płynnością złotową i walutową Banku odpowiedzialny jest Departament Skarbu. W ramach pionu ryzyka odpowiedzialność za ryzyko płynności przypisana jest do Departamentu Ryzyka Finansowego. Za zarządzanie ryzykiem płynności i ryzykiem rynkowym, w kategoriach zarządzania i kontroli limitów odpowiedzialny jest Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami oraz Zarząd Banku. Istotną rolę w procesie zarządzania ryzykiem finansowym odgrywa audyt wewnętrzny, który w sposób niezależny ocenia efektywność i skuteczność rozwiązań w zakresie identyfikacji, pomiaru i zarządzania ryzykiem, stosowanych przez jednostki pionu ryzyka.

Cele i zasady zarządzania ryzykiem płynności

Ryzyko płynności oznacza zagrożenie utraty zdolności do terminowego wywiązania się z bieżących i przyszłych zobowiązań, a w konsekwencji poniesienia dodatkowych kosztów związanych z koniecznością zaciągnięcia zobowiązań lub sprzedaży aktywów na niekorzystnych warunkach. Celem Banku w zakresie monitorowania ryzyka płynności finansowej jest zabezpieczenie adekwatnego do potrzeb poziomu płynności, realizowane poprzez utrzymywanie zrównoważonej struktury aktywów i pasywów w poszczególnych przedziałach czasowych, w podziale na płynność w złotych polskich oraz w głównych walutach obcych. Zarządzanie ryzykiem płynności obejmuje w szczególności zarządzanie płynnością bieżącą, średnio- i długoterminową oraz plany działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych.

Jednym z najistotniejszych zadań Banku w zakresie zarządzania ryzykiem płynności, wynikającym z pełnionej funkcji zreszeniowej, było zabezpieczanie płynności zrzeszonych Banków Spółdzielczych. Podstawowym narzędziem wspierającym Banki Spółdzielcze w utrzymaniu płynności na poziomie wymaganym przez nadzór bankowy były limity operacyjne na międzybankowym rynku pieniężnym.

Bank systematycznie przeprowadzał analizy płynności Zrzeszenia BPS, obejmujące raportowanie podstawowych pozycji bilansowych Banku BPS S.A. i zrzeszonych Banków Spółdzielczych oraz szacunek poziomu nadzorczych miar płynności Zrzeszenia.

Płynność finansowa Banku jest kształtowana głównie przez środki lokowane przez Banki Spółdzielcze oraz ich alokację po stronie aktywnej bilansu, dokonywaną przez Departament Skarbu. Równocześnie Bank podejmuje działania służące wzrostowi salda i poziomu stabilności środków pozyskiwanych od klientów niebankowych, przede wszystkim od gospodarstw domowych i podmiotów gospodarczych. Od poziomu stabilnej bazy depozytowej jest bowiem ściśle uzależniony rozwój akcji kredytowej Banku, w tym kredytów udzielanych w konsorcjach ze zrzeszonymi Bankami Spółdzielczymi, w ramach przyznanych im limitów.

W ramach systemu zarządzania ryzykiem płynności, zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami, Bank prowadzi monitoring i pomiar płynności finansowej, obejmujący w szczególności:

- 1) codzienną analizę wpływów i wypływów środków z rachunku bieżącego Banku w NBP, umożliwiającą efektywne wykorzystanie dostępnych środków (z uwzględnieniem konieczności utrzymania na wymaganym poziomie rezerwy obowiązkowej za Bank i zrzeszone Banki Spółdzielcze),
- 2) dzienne monitorowanie poziomu aktywów płynnych i łatwo zbywalnych papierów wartościowych oraz stopnia wykorzystania obowiązujących w tym zakresie limitów,

- 3) analizę luki płynności, z uwzględnieniem wskaźników płynności w wybranych terminach zapadalności lub wymagalności (zobowiązania w luce płynności są ujmowane w przedziale odpowiadającym najwcześniejszemu terminowi, w którym Bank może być zobowiązany do zapłaty kwoty umownej),
- 4) codzienne wyliczanie nadzorczych miar płynności,
- 5) codzienne wyliczanie wskaźnika LCR,
- 6) analizę wskaźników stabilności bazy depozytowej,
- 7) badanie płynności długoterminowej Banku.

Nadzorcze miary płynności obejmują dwa wskaźniki:

- 1) M3 – współczynnik pokrycia aktywów nie płynnych funduszami własnymi,
- 2) M4 – współczynnik pokrycia aktywów nie płynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi niestabilnymi.

Kształtowanie się nadzorczych miar płynności w Banku w 2018 roku przedstawia poniższa tabela.

Miara	Maksimum	Minimum	Średnia	Wymagane wartości minimalne
M3	2,44	1,58	2,11	1
M4	1,75	1,12	1,58	1

Zgodnie z Rozporządzeniem Delegowanym Komisji (UE) 2015/61 limit w zakresie minimalnego poziomu wskaźnika pokrycia wypływów netto (wskaźnika LCR) w 2018 roku wynosił 100%. Bank jako uczestnik Systemu Ochrony Zrzeszenia jest zwolniony z przestrzegania wymogu wskaźnika LCR na zasadzie indywidualnej i zobowiązany do przestrzegania wymogu na zasadzie skonsolidowanej, tj. wymogu kalkulowanego dla banków należących do Systemu Ochrony Zrzeszenia BPS (w tym również Banku BPS S.A.). Wyznaczanie wymogu na bazie skonsolidowanej prowadzone jest od 2 listopada 2016 roku. W 2017 roku wymóg w zakresie skonsolidowanego wskaźnika LCR był przestrzegany a jego średnia wartość kształtowała się na poziomie 205,33%, przy minimalnej wartości na poziomie 177,98%.

System limitów wewnętrznych Banku w zakresie ryzyka płynności obejmuje limity utrzymujące całościowe narażenie Banku na ryzyko płynności na poziomie zgodnym ze strategią Banku, w tym w szczególności:

- 1) minimalny poziom aktywów płynnych,
- 2) minimalny poziom łatwo zbywalnych papierów wartościowych,
- 3) graniczne wartości wskaźników płynności do 1 miesiąca, do 3 miesięcy oraz do 1 roku,
- 4) graniczne wartości wskaźników stabilności bazy depozytowej,
- 5) limit udziału dużych depozytów w depozytach podmiotów niebankowych.

W celu utrzymania wewnętrznych i zewnętrznych norm płynności Bank utrzymuje odpowiedni poziom aktywów płynnych. Według stanu na 31 grudnia 2017 roku wartość aktywów płynnych Banku wynosiła 10.554,8 mln zł i stanowiła 103% ich wymaganego poziomu minimalnego.

W 2018 roku na potrzeby oceny stabilności bazy depozytowej, Bank monitorował kształtowanie się osadu na depozytach gospodarstw domowych, depozytach podmiotów gospodarczych i depozytach podmiotów sektora budżetowego, przy czym osad wyznaczany był w podziale na depozyty bieżące i terminowe, będące sumą depozytów terminowych, zablokowanych i z terminem wypowiedzenia oraz zobowiązań z tytułu zabezpieczeń pieniężnych.

Biorąc pod uwagę specyfikę działania Banku jako banku zrzeszającego oddzielną kategorią zobowiązań uwzględnianych w monitorowaniu i szacowaniu środków stabilnych, były depozyty terminowe banków spółdzielczych. Realizując zalecenia KNF po inspekcji w zakresie płynności w II połowie 2018 roku Bank znowelizował procedury wewnętrzne dotyczące tego obszaru, w szczególności Strategię zarządzania ryzykiem

płynności w Banku BPS S.A. i Instrukcję zarządzania płynnością finansową w Banku BPS S.A.

Aktualizacja strategii dotyczyła m.in.:

- 1) usunięcia z listy limitów strategicznych luki płynności krótkoterminowej, a włączenie wskaźnika pokrycia wypływów netto Banku,
- 2) podwyższenia minimalnego poziomu wskaźnika pokrycia wypływów netto SOZ BPS z 1,10 do 1,50.

Najważniejsze zmiany w instrukcji dotyczyły z kolei wprowadzenia nowych zasad ujmowania depozytu obowiązkowego i funduszu zabezpieczającego oraz papierów dłużnych na pokrycie tych środków w analizach płynności Banku, obligujących w szczególności do nieujmowania w saldzie aktywów płynnych papierów na pokrycie depozytu obowiązkowego (DO) i funduszu zabezpieczającego (FZ) oraz wyłączenia środków DO i FZ z kalkulacji środków obcych stabilnych. Konsekwencją wdrożenia powyższych zmian było w szczególności obniżenie się miar M3, M4 i jednostkowego LCR przekazywanego do NBP, podwyższenie wymaganych, minimalnych poziomów aktywów płynnych i papierów łatwo zbywalnych oraz obniżenie się wartości wskaźników stabilności bazy depozytowej.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Aktywa i zobowiązania finansowe Banku na dzień 31 grudnia 2018 roku według umownych terminów zapadalności i wymagalności

	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesiący	Powyżej 3 miesiący do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 461 051	0	0	0	0	1 461 051
Należności od innych banków:	333 026	3 271	159 806	2 828	26 022	524 953
- wyceniane w zamortyzowanym koszcie	333 026	3 271	159 806	2 828	26 022	524 953
Papiery wartościowe:	6 650 055	835	86 436	1 321 406	3 978 483	12 037 215
- wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	6 642 021	437	63 831	487 052	1 058 934	8 252 275
- wyceniane w zamortyzowanym koszcie	8 034	398	22 605	834 354	2 919 549	3 784 940
Kredyty i pożyczki udzielone klientom:	1 526 390	236 244	1 165 152	2 846 893	3 413 285	9 187 964
- obowiązkowo wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	66 953	7 392	38 295	140 143	68 598	321 381
- wyceniane w zamortyzowanym koszcie	1 459 437	228 852	1 126 857	2 706 750	3 344 687	8 866 583
Pozostałe aktywa	38 355	1 568	862	559	74	41 418
Razem aktywa	10 008 877	241 918	1 412 256	4 171 686	7 417 864	23 252 601
Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego i innych banków	16 228 011	1 026 265	721 135	18 045	22	17 993 478
Zobowiązania wobec klientów	2 827 280	200 095	75 875	1 550	58 312	3 163 112
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	305 571	502 644	46 115	296 841	1 151 171
Pozostałe zobowiązania	181 771	5 005	412	2 299	25	189 512
Razem zobowiązania	19 237 062	1 536 936	1 300 066	68 009	355 200	22 497 273
Luka	-9 228 185	-1 295 018	112 190	4 103 677	7 062 664	755 328
Luka skumulowana	-9 228 185	-10 523 203	-10 411 013	-6 307 336	755 328	

*Razem pozycje pozabilansowe liczone są jako suma zobowiązań pozabilansowych otrzymanych i pozabilansowych instrumentów finansowych pomniejszona o zobowiązania pozabilansowe udzielone

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Aktywa i zobowiązania finansowe Banku na dzień 31 grudnia 2017 roku według umownych terminów zapadalności i wymagalności

	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesiący	Powyżej 3 miesiący do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	O nieokreślonym terminie	Razem
Aktywa							
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 936 258	0	0	0	0	0	1 936 258
Należności od innych banków	655 631	64 436	88 498	162 589	25 581	0	996 735
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	429 383	164 431	1 271 195	2 549 787	3 267 579	878 888	8 561 263
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	2 704 089	45 077	30 043	917 540	1 371 803	359 146	5 427 698
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	34 802	0	0	930 483	4 909 605	0	5 874 890
Pozostałe aktywa	52 391	900	3 158	1 197	0	806 918	864 564
Razem aktywa	5 812 554	274 844	1 392 894	4 561 596	9 574 568	2 044 952	23 661 408
Zobowiązania							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	17 252 006	891 976	493 791	12 045	22	0	18 649 840
Zobowiązania wobec klientów	2 443 035	148 812	77 334	3 702	5 056	0	2 677 939
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	4 986	303 745	406 198	210 141	199 266	0	1 124 336
Pozostałe zobowiązania	390 433	1 057	2 765	915	54	0	395 224
Razem zobowiązania	20 090 460	1 345 590	980 088	226 803	204 398	0	22 847 339
Kapitał własny	0	0	0	0	0	814 069	814 069
Razem zobowiązania i kapitał własny	20 090 460	1 345 590	980 088	226 803	204 398	814 069	23 661 408
Luka	-14 277 906	-1 070 746	412 806	4 334 793	9 370 170	1 230 883	0
Pozycje pozabilansowe							
Zobowiązania pozabilansowe udzielone	1 074 742	560 270	234 466	85 796	2 916	0	1 958 190
Zobowiązania pozabilansowe otrzymane	100 484	0	0	0	0	0	100 484
Pozabilansowe instrumenty finansowe	273	-9 848	13	-50 055	4 870	0	-54 747
Razem pozycje pozabilansowe*	-973 985	-570 118	-234 453	-135 851	1 954	0	-1 912 453
Luka razem	-15 251 891	-1 640 864	178 353	4 198 942	9 372 124	1 230 883	-1 912 453
Luka skumulowana	-15 251 891	-16 892 755	-16 714 402	-12 515 460	-3 143 336	-1 912 453	

*Razem pozycje pozabilansowe liczone są jako suma zobowiązań pozabilansowych otrzymanych i pozabilansowych instrumentów finansowych pomniejszona o zobowiązania pozabilansowe udzielone

51.3. Ryzyko rynkowe

Podstawowym celem zarządzania ryzykiem rynkowym jest ograniczanie negatywnego wpływu zmiany rynkowych stóp procentowych, kursów walutowych, cen instrumentów dłużnych, akcji lub towarów oraz wszelkich parametrów zmienności tych stóp, kursów i cen, na sytuację finansową Banku, przy równoczesnym utrzymaniu atrakcyjności i konkurencyjności oferty dla klientów, w tym zrzeszonych Banków Spółdzielczych.

W procesie monitorowania ryzyka rynkowego Bank wykorzystuje modele wartości zagrożonej VAR, analizę wrażliwości BPV, analizę scenariuszy, tzw. testy warunków skrajnych.

Ze względu na specyfikę poszczególnych pozycji bilansowych i pozabilansowych, siłę i rodzaj zależności pomiędzy zmianami ich cen, Bank dla potrzeb wyliczania VAR wyróżnia następujące portfele:

- 1) portfel instrumentów stopy procentowej, obejmujący dłużne papiery wartościowe, instrumenty pochodne na stopę procentową i lokaty udzielone na rynku międzybankowym o terminie zapadalności powyżej 1 miesiąca,
- 2) portfel handlowy instrumentów stopy procentowej,
- 3) portfel pozycji walutowych,
- 4) portfel zagregowany dla pozycji i instrumentów wskazanych w pkt 1 i pkt 3.

Szacowanie zmienności pozycji generujących ryzyko w modelu VAR uwzględnia następujące czynniki ryzyka:

- 1) dla pozycji w instrumentach stopy procentowej – czynniki dyskontowe wybranych węzłów krzywych zerokuponowych,
- 2) dla pozycji walutowych – kurs średni ogłaszany przez NBP.

Wykorzystując model VAR Bank bierze pod uwagę ograniczenia wynikające z jego stosowania, tj.:

- 1) VAR jest miarą na dany moment w czasie, odzwierciedlającą pozycję na konkretny moment, które nie muszą obrazować ryzyka pozycji Banku w innym terminie,
- 2) VAR jest metodą szacunku statystycznego, w związku z czym nie jest wykluczone, że w pewnym okresie wystąpi większa, niż wskazywana przez poziom istotności, liczba dni, w których straty przewyższą obliczoną wartość VAR,
- 3) chociaż oczekuje się, że straty nie przekroczą skalkulowanej wartości VAR w np. 99% przypadków, w pozostałym 1% przypadków mogą być one znacznie większe, niż wyliczona wartość VAR.

Zarządzanie ryzykiem z wykorzystaniem metodyki VAR obejmuje także testy warunków skrajnych, polegające na dokonywaniu serii symulacji wpływu niekorzystnych rynkowych czynników ryzyka na wynik zrealizowany oraz na poziom VAR. Testy skrajnych warunków przeprowadzane są dla składu portfela z każdego dnia roboczego testowanego miesiąca. Wpływ skrajnych warunków na wynik na portfelu oceniany jest poprzez szacowanie maksymalnych hipotetycznych strat na podstawie historycznych zmian stóp zwrotu. Wpływ skrajnych warunków na poziom VAR Bank szacuje przy założeniu, że:

- 1) odchylenia standardowe przyjmują największe notowane wartości z okresu, z którego dostępne są dane historyczne w bazie danych,
- 2) współczynniki korelacji poszczególnych pozycji generujących ryzyko w portfelu są skrajnie niekorzystne, co oznacza, że przyjmują wartości 1 lub -1, w zależności od tego, czy dana pozycja jest, odpowiednio, długa lub krótka.

System limitów Banku w zakresie ryzyka stopy procentowej obejmuje:

- 1) dla księgi bankowej:
 - a) limity dopuszczalnej zmiany wartości wyniku odsetkowego w okresie najbliższych 12 miesięcy z tytułu ryzyka terminów przeszacowania i ryzyka bazowego,
 - b) limit maksymalnej wartości względnej współczynnika luki,
 - c) limity z tytułu ryzyka opcji klienta.
- 2) dla portfela instrumentów finansowych:
 - a) limity wartości zagrożonej (VAR) dla poszczególnych portfeli,

- b) limity BPV (wartość punktu bazowego, ang. basis point value – miara ryzyka wyrażająca zmianę wartości rynkowej instrumentu, powodująca zmianę rentowności do wykupu o 1 pb) dla poszczególnych portfeli i subportfeli,
- c) limit duration (średni okres trwania) instrumentów finansowych w portfelach dostępnym do sprzedaży oraz handlowym.

Wysokość limitów BPV dla poszczególnych portfeli oraz ich wykorzystanie przedstawia tabela:

	31.12.2018		31.12.2017	
	limit	wykorzystanie	limit	wykorzystanie
Portfel subinwestycyjny	300	10,27%	240	33,47%
Portfel handlowy	60	40,47%	60	21,38%

W ramach analiz wrażliwości Banku na ryzyko stopy procentowej prowadzone są badania profilu ryzyka dla 4 jego kategorii, tj. ryzyka terminów przeszacowania, ryzyka bazowego, ryzyka opcji klienta i ryzyka krzywej dochodowości. Pomiar narażenia Banku na ryzyko dokonywany jest w oparciu o analizy luki niedopasowania aktywnych i pasywnych pozycji bilansowych i pozabilansowych, z uwzględnieniem ich podziału według terminów przeszacowania, rodzaju stawek bazowych i waluty. Z punktu widzenia udziału w wyniku odsetkowym Banku i jego funduszach własnych za najistotniejsze w działalności Banku należy uznać ryzyko terminów przeszacowania i ryzyko bazowe.

Dla potrzeb kontroli ekspozycji na ryzyko walutowe Bank monitoruje poziom maksymalnej otwartej pozycji walutowej na koniec dnia oraz limit pozycji intraday.

Wysokość limitów pozycji walutowej oraz ich wykorzystanie przedstawia tabela:

	31.12.2018		31.12.2017	
	limit	wykorzystanie	limit	wykorzystanie
Całkowita pozycja walutowa na koniec dnia	19 890 zł	7,63%	18 483 zł	12,72%
Pozycja intraday	15 000 EUR	9,98%	15 000 EUR	15,68%

Do limitów ograniczających poziom narażenia Banku na ryzyko walutowe, a wynikających z obowiązujących w Banku procedur wewnętrznych i wprowadzonych uchwałami Zarządu Banku, zalicza się również:

- 1) limit wartości zagrożonej (VAR),
- 2) limity zaangażowania Banku wobec banków komercyjnych (krajowych i zagranicznych),
- 3) limity dla krajów.

Informację dotyczącą kształtowania się limitów VAR dla poszczególnych portfeli oraz stopnia ich wykorzystania przedstawia poniższa tabela

	31.12.2018		31.12.2017	
	limit	wykorzystanie	limit	wykorzystanie
Portfel instrumentów stopy procentowej	5 470	3,98%	6 025	3,49%
Subportfel handlowy (portfel instrumentów stopy procentowej w portfelu handlowym)	930	15,19%	904	15,52%
Portfel pozycji walutowych	100	46,59%	210	4,78%

W roku 2018, podobnie, jak w roku poprzednim, skala działalności handlowej Banku była znacząca, Bank wyznaczał wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka rynkowego oraz ryzyka kredytowego kontrahenta.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Zaangażowanie walutowe w podziale na poszczególne rodzaje aktywów, zobowiązań i pozycji pozabilansowych na dzień 31 grudnia 2018 roku

	Waluta						Razem
	PLN	EUR		USD		Pozostałe waluty	
		w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	
Aktywa							
Kasa, środki w Banku Centralnym	725 967	726 119	168 865	4 914	1 307	4 051	1 461 051
Należności od innych banków	232 377	4 347	1 011	200 218	53 254	87 838	524 780
- wyceniane w zamortyzowanym koszcie	232 377	4 347	1 011	200 218	53 254	87 838	524 780
Papiery wartościowe:	12 129 970	151	35	47 415	12 611	0	12 177 536
- obowiązkowo wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	250 500	0	0	47 415	12 611	0	297 915
- wyceniane w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	8 207 792	0	0	0	0	0	8 207 792
- wyznaczone do wyceny w wartości godziwej przez inne całkowite dochody	13 300	151	35	0	0	0	13 451
- wyceniane w zamortyzowanym koszcie	3 658 378	0	0	0	0	0	3 658 378
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	7 857 859	459 911	106 956	10 897	2 898	0	8 328 667
- obowiązkowo wyceniane w wartości godziwej przez wynik finansowy	278 907	0	0	0	0	0	278 907
- wyceniane w zamortyzowanym koszcie	7 578 952	459 911	106 956	10 897	2 898	0	8 049 760
Pozostałe aktywa	855 283	51	12	87	23	0	855 421
Razem aktywa	21 801 456	1 190 579	276 879	263 531	70 093	91 889	23 347 455

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

cd. Zaangażowanie walutowe w podziale na poszczególne rodzaje aktywów, zobowiązań i pozycji pozabilansowych na dzień 31 grudnia 2018 roku

	Waluta						Razem
	PLN	EUR		USD		Pozostałe waluty	
		w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	
Zobowiązania							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego i innych banków	16 685 255	1 032 838	240 195	200 706	53 383	74 679	17 993 478
Zobowiązania wobec klientów	2 923 321	163 180	37 949	65 671	17 467	10 940	3 163 112
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 147 677	0	0	0	0	0	1 147 677
Pozostałe zobowiązania	240 293	301	70	2	1	0	240 596
Razem zobowiązania	20 996 546	1 196 319	278 214	266 379	70 851	85 619	22 544 863
Kapitał własny	802 592	0	0	0	0	0	802 592
Razem zobowiązania i kapitał własny	21 799 138	1 196 319	278 214	266 379	70 851	85 619	23 347 455
Pozycje pozabilansowe							
Zobowiązania pozabilansowe udzielone	1 466 479	9 492	2 207	9 412	2 504	0	1 485 383
Zobowiązania pozabilansowe otrzymane	124 929	6 251	1 454	31 450	8 365	17 242	179 872
Pozabilansowe instrumenty finansowe	307 369	153 596	35 720	6 078	1 617	5 365	472 408
Razem pozycje pozabilansowe	1 898 777	169 339	39 381	46 940	12 486	22 607	2 137 663

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Zaangażowanie walutowe w podziale na poszczególne rodzaje aktywów, zobowiązań i pozycji pozabilansowych na dzień 31 grudnia 2017 roku

	Waluta						Razem
	PLN	EUR		USD		Pozostałe waluty	
		w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	w walucie	w przeliczeniu na PLN	
Aktywa							
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 149 798	778 780	186 717	4 593	1 319	3 087	1 936 258
Należności od innych banków	466 897	9 642	2 312	383 073	110 037	137 123	996 735
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	8 037 522	505 210	121 127	18 531	5 323	0	8 561 263
Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży	5 393 920	147	35	33 631	9 661	0	5 427 698
Aktywa finansowe utrzymywane do terminu zapadalności	5 874 890	0	0	0	0	0	5 874 890
Pozostałe aktywa	864 256	197	47	111	32	0	864 564
Razem aktywa	21 787 283	1 293 976	310 238	439 939	126 372	140 210	23 661 408
Zobowiązania							
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	17 049 706	1 090 474	261 448	429 626	123 410	80 034	18 649 840
Zobowiązania wobec klientów	2 448 178	155 370	37 251	65 178	18 722	9 213	2 677 939
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	1 124 336	0	0	0	0	0	1 124 336
Pozostałe zobowiązania	395 149	68	16	7	2	0	395 224
Razem zobowiązania	21 017 369	1 245 912	298 715	494 811	142 134	89 247	22 847 339
Kapitał własny	814 069	0	0	0	0	0	814 069
Razem zobowiązania i kapitał własny	21 831 438	1 245 912	298 715	494 811	142 134	89 247	23 661 408
Pozycje pozabilansowe							
Zobowiązania pozabilansowe udzielone	1 940 167	17 845	4 278	178	51	0	1 958 190
Zobowiązania pozabilansowe otrzymane	85 046	6 063	1 454	9 375	2 693	0	100 484
Pozabilansowe instrumenty finansowe	1 803 400	93 720	22 470	54 222	15 575	49 926	2 001 268
Razem pozycje pozabilansowe	3 828 613	117 628	28 202	63 775	18 319	49 926	4 059 942

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Oprocentowane aktywa i zobowiązania oraz pozycje pozabilansowe sklasyfikowane na dzień 31 grudnia 2018 roku według umownych dat zmiany oprocentowania

	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesiący	Powyżej 3 miesiący do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	Razem
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	659 984	0	0	0	0	659 984
Należności od innych banków	384 394	100	370	0	0	384 864
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	6 300 966	1 355 749	13 105	25 044	1 895	7 696 759
Papiery wartościowe o stałym oprocentowaniu i dyskontowe	6 573 270	0	0	0	50 000	6 623 270
Papiery wartościowe o zmiennym oprocentowaniu	2 010 675	126 586	3 192 223	0	0	5 329 484
Razem aktywa	15 929 289	1 482 435	3 205 698	25 044	51 895	20 694 361
Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego i innych banków	15 374 556	1 053 226	701 100	0	0	17 128 882
Zobowiązania wobec klientów	2 169 184	196 078	65 416	802	4 077	2 435 557
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0	483 591	659 399	0	0	1 142 990
Razem zobowiązania	17 543 740	1 732 895	1 425 915	802	4 077	20 707 429
Luka	-1 614 451	-250 460	1 779 783	24 242	47 818	-13 068
Pozycje pozabilansowe	-21 125	75 000	25 000	-75 000	-3 875	0
Należności pozabilansowe z tytułu instrumentów pochodnych	5 000	75 000	50 000	0	1 125	131 125
Zobowiązania pozabilansowe z tytułu instrumentów pochodnych	26 125	0	25 000	75 000	5 000	131 125
Luka razem	-1 635 576	-175 460	1 804 783	-50 758	43 943	-13 068
Luka skumulowana	-13 068	1 622 508	1 797 968	-6 815	43 943	

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Oprocentowane aktywa i zobowiązania oraz pozycje pozabilansowe sklasyfikowane na dzień 31 grudnia 2017 roku według umownych dat zmiany oprocentowania

	Oprocentowane					Razem
	Do 1 miesiąca	Powyżej 1 miesiąca do 3 miesiący	Powyżej 3 miesiący do 1 roku	Powyżej 1 roku do 5 lat	Powyżej 5 lat	
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	1 092 145	0	0	0	0	1 092 145
Należności od innych banków	579 649	56 769	0	0	0	636 418
Kredyty i pożyczki udzielone klientom	6 795 274	802 012	16 177	19 288	2 202	7 634 953
Papiery wartościowe o stałym oprocentowaniu i dyskontowe	2 723 080	0	90 000	0	50 000	2 863 080
Papiery wartościowe o zmiennym oprocentowaniu	5 617 914	147 700	3 039 735	0	0	8 805 349
Razem aktywa	16 808 062	1 006 481	3 145 912	19 288	52 202	21 031 945
Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	17 137 231	895 727	481 170	0	0	18 514 128
Zobowiązania wobec klientów	1 919 450	142 978	66 291	675	1 223	2 130 617
Zobowiązania z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	180 000	387 991	444 599	0	0	1 012 590
Razem zobowiązania	19 236 681	1 426 696	992 060	675	1 223	21 657 335
Luka	-2 428 619	-420 215	2 153 852	18 613	50 979	-625 390
Pozycje pozabilansowe						
Należności pozabilansowe z tytułu instrumentów pochodnych	5 000	50 000	125 000	25 000	1 125	206 125
Zobowiązania pozabilansowe z tytułu instrumentów pochodnych	26 125	0	100 000	75 000	5 000	206 125
Luka razem	-2 449 744	-370 215	2 178 852	-31 387	47 104	-625 390
Luka skumulowana	-2 449 744	-2 819 959	-641 107	-672 494	-625 390	

51.4. Ryzyko operacyjne

Definicja ryzyka operacyjnego

Ryzyko operacyjne w Banku definiuje się jako ryzyko poniesienia straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności wewnętrznych procesów, ludzi i systemów informatycznych lub ze zdarzeń zewnętrznych, obejmujące również ryzyko prawne.

Organizacja systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym

System zarządzania ryzykiem operacyjnym wdrożono według postanowień:

- 1) Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 6 marca 2017 roku w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach, z późn. zm.,
- 2) Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych,
- 3) Rekomendacji M dotyczącej zarządzania ryzykiem operacyjnym w bankach, stanowiącej załącznik do uchwały Nr 8/2013 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 8 stycznia 2013 roku,
- 4) Ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku - Prawo bankowe (tekst jednolity: Dz. U. z 2018 roku, poz. 2187).

W ramach systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym określone zostały kompetencje i zadania w zakresie nadzorowania i kontroli systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym, jak również w zakresie realizacji procesu zarządzania tym ryzykiem.

Funkcjonowanie systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym odbywa się na podstawie:

- 1) Strategii zarządzania ryzykiem bankowym w Banku BPS S.A., która określa sposób zarządzania ryzykiem bankowym w Banku,
- 2) Polityki zarządzania ryzykiem operacyjnym, która określa kluczowe zasady zarządzania ryzykiem operacyjnym obowiązujące w Banku BPS S.A.

Celami strategicznymi w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym są:

- 1) utrzymanie limitów operacyjnych na założonym poziomie nieprzekraczającym limitów tolerancji ryzyka operacyjnego,
- 2) ograniczanie strat z tytułu zdarzeń operacyjnych,
- 3) zapewnienie bezpiecznego i ciągłego funkcjonowania Banku,
- 4) zwiększenie szybkości i adekwatności reakcji Banku na zdarzenia od niego niezależne.

Do najistotniejszych zadań w procesie zarządzania ryzykiem operacyjnym na poszczególnych szczeblach w Banku należą, w przypadku:

- 1) Rady Nadzorczej – sprawowanie nadzoru nad opracowaniem, przyjęciem, wdrożeniem i przestrzeganiem polityki zarządzania ryzykiem operacyjnym, zgodnością polityki Banku w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym, ze strategią i planem finansowym Banku oraz nad wprowadzeniem systemu zarządzania ryzykiem, w tym ryzykiem operacyjnym, a także ocena adekwatności i skuteczności tego procesu, zatwierdzanie polityki zarządzania ryzykiem operacyjnym i profilu ryzyka operacyjnego ponoszonego przez Bank,
- 2) Zarządu – opracowanie, akceptacja i wdrożenie polityki w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym, zorganizowanie skutecznego procesu zarządzania ryzykiem operacyjnym oraz ocena i monitorowanie efektywności jego działania, w tym wskazanie osób i jednostek organizacyjnych odpowiedzialnych za realizację poszczególnych elementów systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym, realizacja procesu kontroli ryzyka operacyjnego poprzez nadzór nad zakresem i częstotliwością kontroli wewnętrznej w celu zapewnienia jej adekwatności do profilu ryzyka operacyjnego, ogłaszanie informacji na temat podejścia Banku do ryzyka operacyjnego,
- 3) Komitetu Ryzyka Operacyjnego – rekomendowanie Zarządowi do zatwierdzenia polityki, a także pozostałych procedur pomiaru, limitowania, raportowania i monitorowania ryzyka operacyjnego,

zatwierdzanie listy obowiązujących wskaźników KRI oraz wartości progowych wyznaczonych metodą ekspercką,

- 4) Departamentu Kontroli – opiniowanie systemu zarządzania Bankiem, w tym skuteczności zarządzania ryzykiem operacyjnym w działalności Banku,
- 5) Biura Ryzyka Operacyjnego – opracowanie i aktualizowanie projektów procedur dotyczących zarządzania ryzykiem operacyjnym, monitorowanie i raportowanie poziomu ryzyka operacyjnego, wprowadzanie i rozwijanie narzędzi wspomagających zarządzanie tym rodzajem ryzyka,
- 6) Departamentu Bezpieczeństwa – opracowywanie polityki Banku w zakresie bezpieczeństwa fizycznego oraz technicznego, a także bezpieczeństwa informacji i systemów informatycznych, zarządzanie ciągłością działania, koordynowanie procesu przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu, prowadzenie działań związanych z zapobieganiem wyłudzeniom, oszustwom oraz innym przestępstwom lub nadużyciom finansowym, zarządzanie incydentami związanymi z bezpieczeństwem,
- 7) Departamentu Informatyki – nadzorowanie i eksploatacja systemów teleinformatycznych Banku, utrzymywanie i rozwój mapy procesów krytycznych, raportowanie o incydentach i problemach zgodnie z obowiązującymi regulacjami,
- 8) Departamentu Prawnego i Kadr – opracowywanie założeń polityki personalnej Banku ze wskazaniem metod i narzędzi zarządzania zasobami ludzkimi, zarządzanie ryzykiem kadrowym oraz prowadzenie spraw związanych z polityką minimalizowania ryzyka kadrowego, zarządzanie ryzykiem prawnym,
- 9) Biura Nadzoru Właścicielskiego – koordynowanie przepływu informacji dotyczących ryzyka operacyjnego pomiędzy spółkami zależnymi/stowarzyszonymi a Bankiem,
- 10) Pracowników wszystkich komórek i jednostek organizacyjnych Banku – bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym poprzez identyfikację zdarzeń operacyjnych oraz podejmowanie działań ograniczających potencjalne zagrożenia w obszarze ryzyka operacyjnego oraz łagodzących negatywne skutki zrealizowania tego ryzyka.

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym obejmuje identyfikację, pomiar, limitowanie, monitorowanie, raportowanie oraz ograniczanie tego ryzyka.

Ryzyko operacyjne Banku jest identyfikowane ex ante poprzez samoocenę ryzyka operacyjnego oraz analizy scenariuszowe, a także ex post poprzez rejestrację zdarzeń operacyjnych. Ryzyko operacyjne ex ante jest identyfikowane w celu zapobiegania powstawaniu nieakceptowanego poziomu ryzyka operacyjnego w procesach realizowanych przez Bank.

Poziom rzeczywistego ryzyka operacyjnego jest mierzony za pomocą wskaźników KRI, przy czym ich definicje są opracowywane w oparciu o obserwacje zmian profilu ryzyka operacyjnego w Banku. Określone zostały limity dla wskaźników KRI.

System raportowania na temat poziomu ryzyka operacyjnego obejmuje:

- 1) informację bieżącą o istotnych stratach operacyjnych, którą otrzymuje Zarząd, Członkowie Komitetu Ryzyka Operacyjnego oraz Spółdzielnia SOZ,
- 2) raporty: z przeprowadzonego procesu samooceny ryzyka operacyjnego oraz analiz scenariuszowych, a także z podjętych działań mających na celu mitygację ryzyka operacyjnego, które są opiniowane przez Komitet Ryzyka Operacyjnego i przyjmowane przez Zarząd,
- 3) informację kwartalną na temat oceny narażenia Banku na ryzyko operacyjne, która jest opiniowana przez Komitet Ryzyka Operacyjnego, przyjmowana przez Zarząd i stanowi element sprawozdania dotyczącego zarządzania ryzykiem, przedkładanego Radzie Nadzorczej.

Sprawozdanie kwartalne na temat narażenia Banku na ryzyko operacyjne obejmuje między innymi:

- 1) analizę istotnych strat operacyjnych poniesionych przez Bank z tytułu realizacji ryzyka operacyjnego,
- 2) analizę wartości wskaźników KRI,
- 3) wysokość limitów dla wartości KRI,
- 4) wysokość wykorzystania limitów tolerancji na ryzyko operacyjne,

- 5) ocenę ryzyka operacyjnego w spółkach zależnych,
- 6) wartość wymogu kapitałowego z tytułu ryzyka operacyjnego, wyliczoną metodą podstawowego wskaźnika (BIA),
- 7) informację na temat działań podejmowanych w celu poprawy systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Bank stosuje następujące metody ograniczania ryzyka operacyjnego oraz łagodzenia skutków realizacji tego ryzyka:

- 1) odpowiednie zdefiniowanie procesów, produktów, systemów i procedur,
- 2) mechanizmy kontrolne, m.in. procedury, podział obowiązków, autoryzacja, kontrola dostępu, kontrola fizyczna, proces ewidencji operacji finansowych i gospodarczych w systemach: księgowym, sprawozdawczym i operacyjnym, inwentaryzacja, dokumentowanie odstępstw, wskaźniki wydajności, szkolenia,
- 3) modyfikowanie procesów w aspekcie redukcji ryzyka operacyjnego do poziomu akceptowanego oraz monitorowanie poziomu ryzyka operacyjnego w procesach,
- 4) wyeliminowanie procesów, produktów, systemów, które generują ryzyko,
- 5) zabezpieczenia fizyczne,
- 6) zabezpieczenia finansowe,
- 7) plany awaryjne.

Proces zarządzania ryzykiem operacyjnym w Banku jest wspierany przez system AZRO (Aplikacja Zarządzania Ryzykiem Operacyjnym), który służy do ewidencji zdarzeń operacyjnych, jak również do przeprowadzania procesu samooceny ryzyka operacyjnego oraz analiz scenariuszowych, które stanowią test warunków skrajnych dla ryzyka operacyjnego.

Bank oblicza wymóg kapitałowy z tytułu ryzyka operacyjnego metodą podstawowego wskaźnika (BIA) zgodnie wytycznymi zawartymi w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych.

52. Zarządzanie kapitałem

W roku 2018 funkcjonowanie systemu zarządzania kapitałem w Banku opierało się na poniższych regulacjach zewnętrznych:

- 1) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych,
- 2) Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym,
- 3) Ustawa Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 roku (z późn. zm.),
- 4) Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 6 marca 2017 roku w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach.

W Banku istnieje udokumentowany proces zarządzania kapitałem i monitorowania kapitału, funkcjonujący na podstawie „Instrukcji funkcjonowania procesu oceny adekwatności poziomu kapitału wewnętrznego (ICAAP) w Banku BPS S.A.” oraz „Polityki zarządzania kapitałem w Banku BPS S.A.”. Odpowiedzialność za zarządzanie kapitałem ponosi Zarząd Banku, wspierany przez Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami. Polityka zarządzania kapitałem oraz Instrukcja funkcjonowania procesu ICAAP, zatwierdzone są przez Radę Nadzorczą Banku. Zasady wyznaczania kapitału wewnętrznego podlegają przeglądowi nie rzadziej niż raz w roku.

Celem zarządzania kapitałem jest:

- 1) utrzymanie funduszy własnych na poziomie zgodnym z przepisami prawa, a także zabezpieczającym zidentyfikowane ryzyka istotne, występujące w działalności Banku,

- 2) sukcesywne zwiększanie poziomu funduszy własnych w celu umożliwienia dalszego rozwoju działalności i wzmocnienia pozycji na polskim rynku usług bankowych,
- 3) utrzymywanie kapitału na poziomie, który pozwoli na zapewnienie optymalnej obsługi zrzeszonych banków spółdzielczych,
- 4) efektywne wykorzystanie istniejącego kapitału między innymi poprzez stałe monitorowanie poziomu jego wykorzystania, które umożliwi optymalizowanie działalności w kierunku rozwoju produktów o oczekiwanym poziomie absorpcji kapitału.

Polityka zarządzania kapitałem

Polityka zarządzania kapitałem określa przede wszystkim zasady zarządzania kapitałem w sytuacjach normalnych i awaryjnych, preferowaną strukturę funduszy własnych oraz długoterminowe cele kapitałowe. Za merytoryczne przygotowanie polityki zarządzania kapitałem odpowiedzialny jest Departament Planowania i Analiz. Zarząd Banku odpowiada za skuteczność systemu zarządzania kapitałem i ryzykiem, a Rada Nadzorcza Banku ostatecznie zatwierdza proces oceny adekwatności kapitałowej. Polityka podlega corocznemu przeglądowi w celu dostosowania jej do przepisów zewnętrznych oraz zmian profilu ryzyka Banku i jego otoczenia gospodarczego.

Proces oceny adekwatności kapitałowej

Adekwatność kapitałowa oznacza spełnienie wymagań regulacyjnych w zakresie wymogów kapitałowych oraz kapitału wewnętrznego.

Proces zarządzania kapitałem i monitorowania kapitału został opisany w ramach wewnętrznej procedury ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process). Instrukcja ICAAP zawiera wytyczne dotyczące zasad oceny istotności ryzyk oraz metody wyznaczania kapitału wewnętrznego na pokrycie ryzyka. Celem oceny adekwatności kapitału jest zapewnienie utrzymywania kapitału w wysokości dostosowanej do profilu ryzyka Banku. Bank dostosowuje wielkość funduszy własnych do poziomu i rodzaju ryzyka na jaki jest narażony oraz do charakteru, skali i złożoności prowadzonej działalności.

Zarządzanie adekwatnością kapitałową obejmuje pomiar, monitorowanie, raportowanie, limitowanie i kontrolę adekwatności kapitałowej, efektywną alokację kapitału oraz procedury awaryjne.

Fundusze własne dla potrzeb adekwatności kapitałowej

Fundusze własne dla potrzeb wyliczania adekwatności kapitałowej wyliczane są w oparciu o postanowienia Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych oraz Ustawę z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym.

Fundusze własne Banku stanowią sumę kapitału Tier I i kapitału Tier II. W skład kapitału Tier I wchodzi kapitał podstawowy Tier I. Bank nie posiada kapitału dodatkowego Tier I.

W skład kapitału podstawowego Tier I wchodzi:

- 1) instrumenty kapitałowe,
- 2) agio emisyjne związane z instrumentami kapitałowymi,
- 3) zyski zatrzymane,
- 4) skumulowane inne całkowite dochody,
- 5) kapitał rezerwowy,
- 6) fundusze ogólnego ryzyka bankowego.

Kapitał podstawowy Tier I korygowany jest o:

- 1) korekty w kapitale podstawowym Tier I z tytułu filtrów ostrożnościowych,
- 2) wartości niematerialne wycenione według wartości bilansowej,
- 3) aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oparte na przyszłej rentowności i wynikające z różnic przejściowych,
- 4) wartość pozycji określonych w art. 48 przekraczająca limit 17,65 %,

5) inne korekty w okresie przejściowym w kapitale podstawowym Tier I (wynikające z zastosowania MSSF 9).

W skład kapitału Tier II wchodzi:

1) zobowiązania podporządkowane.

Struktura funduszy własnych Banku

	31.12.2018	31.12.2017
Kapitał Tier I	700 317	722 184
Kapitał podstawowy Tier I	700 317	722 184
Instrumenty kapitałowe kwalifikujące się jako kapitał podstawowy Tier I	669 033	663 337
Zyski zatrzymane	-37 159	0
Inne całkowite dochody	18 134	23 850
Kapitał rezerwowy	69 262	67 708
Fundusze ogólnego ryzyka bankowego	24 500	24 500
Korekty w kapitale podstawowym Tier I z tytułu filtrów ostrożnościowych	-8 803	-4 494
Wartości niematerialne	-44 905	-45 582
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego oparte na przyszłej rentowności i wynikające z różnic przejściowych	0	-2 189
Wartość pozycji określonych w art. 48 przekraczająca limit 17,65%	-11 308	0
Inne korekty w okresie przejściowym w kapitale podstawowym Tier I	21 563	-4 946
Kapitał dodatkowy Tier I	0	0
Kapitał Tier II	300 343	215 154
Instrumenty kapitałowe i pożyczki podporządkowane kwalifikujące się jako kapitał Tier II	300 343	215 154
Inne korekty w okresie przejściowym w kapitale Tier II	0	0
Fundusze własne	1 000 660	937 338

Łączna kwota ekspozycji na ryzyko oraz wskaźniki kapitałowe

W zakresie ryzyka kredytowego na potrzeby sprawozdawcze roku 2018 Bank stosuje metodę standardową (SA), obejmującą wykorzystanie parametrów regulacyjnych wskazanych w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych. W zakresie ryzyka operacyjnego Bank wykorzystuje metodę wskaźnika bazowego BIA (Basic Indicator Approach). W obszarze ryzyka rynkowego oraz ryzyka z tytułu korekty wyceny kredytowej Bank wykorzystuje metody standardowe w zgodzie z wymogami regulacyjnymi określonymi w wyżej wymienionym Rozporządzeniu.

Ekspozycja na ryzyko i wskaźniki kapitałowe

	31.12.2018	31.12.2017
Łączna kwota ekspozycji na ryzyko	8 048 612	8 656 466
Kwota ekspozycji na ryzyko w odniesieniu do ryzyka kredytowego	7 378 294	7 971 753
Kwota ekspozycji na ryzyko z tytułu ryzyka operacyjnego	646 039	650 145
Kwota ekspozycji na ryzyko z tytułu ryzyka rynkowego	23 814	26 082
Kwota ekspozycji na ryzyko z tytułu korekty wyceny kredytowej	465	8 486
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I	8,7%	8,3%
Współczynnik kapitału Tier I	8,7%	8,3%
Łączny współczynnik kapitałowy	12,4%	10,8%

Na dzień 31 grudnia 2018 roku Bank utrzymywał fundusze własne na poziomie 1.000.660 tys. zł.

Łączny współczynnik kapitałowy Banku wyniósł 12,4 %, a współczynniki kapitału podstawowego Tier I oraz kapitału Tier I ukształtowały się na poziomie 8,7 %.

Kapitał wewnętrzny

Bank wyznacza kapitał wewnętrzny zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 6 marca 2017 roku w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach, w oparciu o wewnętrzną Instrukcję funkcjonowania procesu oceny adekwatności poziomu kapitału wewnętrznego (ICAAP). Kapitał wewnętrzny to szacowana kwota kapitału, niezbędna do pokrycia wszystkich zidentyfikowanych, istotnych rodzajów ryzyka występujących w działalności Banku oraz wpływu zmian otoczenia gospodarczego, uwzględniająca przewidywany poziom ryzyka.

W procesie oceny istotności wpływu poszczególnych rodzajów ryzyka na działalność Banku oceniane są następujące rodzaje ryzyka: ryzyko kredytowe, ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej, ryzyko operacyjne, ryzyko koncentracji zaangażowań, ryzyko walutowe, ryzyko rynkowe instrumentów finansowych w księdze handlowej, ryzyko z tytułu korekty wyceny kredytowej (CVA), ryzyko płynności, ryzyko inwestycji kapitałowych, ryzyko cyklu gospodarczego, ryzyko kapitałowe, ryzyko strategiczne, ryzyko reputacji, ryzyko modeli, ryzyko transferowe i kraju, ryzyko rezydualne, ryzyko prawne, ryzyko braku zgodności, ryzyko inwestycji w podmioty zależne, ryzyko wyniku finansowego oraz ryzyko nadmiernej dźwigni.

Dla ryzyk ocenionych jako istotne wyznaczony zostaje kapitał wewnętrzny. Wielkość kapitału wewnętrznego Banku obliczana jest jako suma wszystkich skwantyfikowanych w jednostkach pieniężnych rodzajów ryzyka.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku kapitał wewnętrzny alokowany został na następujące rodzaje ryzyka: kredytowe, operacyjne, rynkowe, CVA, stopy procentowej w księdze bankowej, braku zgodności, inwestycji w podmioty zależne oraz ryzyko nadmiernej dźwigni. Łączna kwota kapitału wewnętrznego oszacowana została na poziomie 804.874 tys. zł, a relacja kapitału wewnętrznego do funduszy własnych wyniosła 80,43 %.

**Jednostkowe sprawozdanie finansowe
Banku Polskiej Spółdzielczości S.A.
za rok zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku**

(w tys. zł)

Podpisy

15 maja 2019 roku	Zdzisław Kupczyk Prezes Zarządu	Podpisano podpisem elektronicznym
15 maja 2019 roku	Artur Adamczyk Wiceprezes Zarządu	Podpisano podpisem elektronicznym
15 maja 2019 roku	Robert Banach Wiceprezes Zarządu	Podpisano podpisem elektronicznym
15 maja 2019 roku	Paweł Gula Wiceprezes Zarządu	Podpisano podpisem elektronicznym
15 maja 2019 roku	Krzysztof Kokot Wiceprezes Zarządu	Podpisano podpisem elektronicznym
15 maja 2019 roku	Anna Zawada Główny Księgowy Banku	Podpisano podpisem elektronicznym

Niniejsze sprawozdanie zawiera 168 kolejno ponumerowanych stron.